

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204360

UNIVERSAL
LIBRARY

రహస్య శోధనము

శ్రీ గుంటి సుబ్రహ్మణ్యశర్మ
గ్రంథ రచన

కవిరాజహంస - కవికులాలంకార
శ్రీ వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు
సంపాదితము

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్స్,
గ్రంథప్రకాశకులు ; : : ; రాజమహేంద్రవరం.

పు న ర్మ ద్ర ణ
10 ఏప్రిల్ 1955

అచ్చ
రా జే శ్వ రి ట్రెస్,
రా జ మ ం డ్రి.

రహస్య శోధనము

మొదటి ప్రకరణము

ప లై వా ం ద్రు

అవి మొహరం పండుగ దినములు — అందును సంతదినము. మొబారక్ పీఠి యంతయు జనసమ్మర్దముచే కీటకటలాడుచుండెను. నాఁడహమదునగరమండలి జనసంఖ్య యంతయు నందే గుమికూడినట్లుండెను. ఆ పట్టణమువారే కాక పరిసర గ్రామనివాసు లెందరో వ్యాపారాధ్యక్షులై కొందఱు, దినవేచ్చములఁ గొనుటకై కొందఱు, నిలాసాధ్యక్షులై కొందఱు వచ్చియుండిరి. దినముని మధ్యందినుఁడగువేళ కాజనత హిమ కరసందర్శనకారణంబునఁ బెల్లుబ్బుమహోదధివోలె మఱింత హెచ్చిపోయెను. పండుగసంత — ఎంతటిదౌర్భాగ్యునికైన నాఁడచ్చట పనిమిగిలియుండెను. వర్తకుల కాదినము దొరికినంతలాభ మా సంవత్సరమున నొక్కనాఁటికిని జిక్కియుండలేదు. హిందువు లొకవంకను, మహమ్మదీయు లొకవైపునను జేరి తమలో నొక్కొక్కఁడును మోయఁగలిగినంత వస్తుసామగ్రిని మోసుకొని పోవుచుండిరి. కందమూలశాక రాసులచేతను, వివిధఫలపుంజంబుతోడను, నానాజాతిధాన్యోత్పత్తరముల చేతను, షలరీతుల దుకాణములచేతను ఆ తావంతయు నూత్నకళా

రహస్య శోధనము

మండితమై నయనానందకరమై యుండెను. అచ్చటి జానోలాహలము మహాసాగర మధ్యమునఁ దరలుతరంగ నిస్వనమునోలె కడు గభీరమై యుండెను. నడుమనడుమ యాచకవర్తముయొక్క గానధ్వను లాకర్ణితము లగుచుండెను. యాతాహత జనవాతమున కెడతెరపిలేదు. రక్షక భటులు నిర్బిదులై జనులయం గెట్టి కలహములు జనింపకుండుటకై యందందు తిరుగుచుండిరి. క్రమక్రమముగ దివాకరుఁ డపరాహ్లాగతుఁ డయ్యెను ; కాని జనులసందడిమాత్రము మందగిల్లలేదు. అది యథా రీతిగానే యుండెను.

ఆసనుయమున నిరువురుపల్లెవాం డ్రొకవృక్షచ్ఛాయ నున్న రసాలనికేతయొద్ద కేగి యందలి చెఱుకుగడలలో నొకటిరెంటిని విచించి వానినిఁ గొంపోయి యాజనసమ్మర్దమున కించుకయెడముగానున్న యొక పురాతనమందిర ప్రాంగణమునఁ గూర్చుండి తిలసాగిరి. వారిరువురు నించు మించుగ సర్ధాయువు తీరినవారినలెఁ జూపట్టుచుండిరి. అటకూర్చుండి తాము కొన్న చెఱుకులఁ గొఱికికొఱికి నోటవైచుకొని నమిలినమిలి కొంతసేపటి కాయుచు నించుమించుగా కడచేసిరి. అంతలోఁ దాంబూల చర్యణ మారంభమయ్యెను. వారిరువురును రదనవిహీనము లగుబోసి నోళ్లవారుకాన భుజముపై వ్రేలాడుచున్నతాంబూలోదూఖలము లేక పనిని జరుపుకొనవేరరైరి బాగాలు సేవించుచునడుమనడుమ వారునాటి సంతలోని విచిత్రదృశ్యమాలగుఱించియు, దేశకాలస్థితుల గుఱించియు మాటాడుకొనఁదొడఁగిరి. సహజముగ వారమాయకులు. పట్టణవాసుల కున్నంతవిశాల లోకజ్ఞానము వారికి లేదు. సగరవాసులకుఁ దెలిసినన్ని కుతర్కత్రములు కాని చిత్రచర్యలుకాని వారికిఁ దెలియవు. సాధారణముగ వారిసంభాషణ యంతయు నందందు కాన్పించు పెద్దపెద్ద మేడల గుఱించియు, తుట్టున మార్గమున శరవేగముతోఁ బోవుమోటాను

బండ్లను గుఱించియు, మహమ్మదీయులు కొందఱు వేమకగా ధరించు కొనిపోవుచుండు చిత్రవిచిత్రములగు నుస్తులను గుఱించియే నడచిపోవుచుండెను.

ఇట్లాక గంటకాలము కడచిపోయెను. రానురాను భాస్కర బింబము చరమాద్దిదిశ వ్రాలుటనుగాంచి యందులో నొకఁడు 'ఒరే' లచ్చన్నా ! సంజాతా ఉండాది. ఇంగ్లేముండాదోయ్ యీడ ! ఇంగ్లండ్ న పూరికెళ్లేది వేలు.' అనెను. రెండవవానికింకను బయనమై పోవుటకు బుద్ధిపొడమలేదు కాబోలు. వాఁడు 'తాళేన్' యేముండాది పూరికాడ. ఇంగ్లండ్ సంవత్సరందాక యిట్లా యినోదాలు సూసేనా. పోదాంతే. ఈడుండే యీటపాళ్ళానికి పోయ్యేది యెంతసేపు.' అనెను. మొదటివాఁడు విధితేక తనమిత్రునికోరికతో నేకీభవింపక తప్పదయ్యెను. లేదినవాఁడట్లే కూర్చుండెను.

అప్పుడు వారిరువురుండువైపున కొకపురుషుండు వచ్చెను. వేష భాషలనుబట్టి యతఁడు తురష్కుండుని వారు వెంటనే గ్రహింపఁగల్గిరి. అతనియుడుపు లండందు మలినములై యంచుక జీర్ణములుకూడనై యుండెను. వానితలపై నతిసుందరమగు నొక పెద్ద యముఃపేటిక (Steel trunk) యుండెను. ఎవఁడో యొకకూలివాఁడు కావచ్చునని వారు తలంచిరి. వాఁడత మార్గాయాసము నపనయించుచు వచ్చి మనఃపల్లెవాండున్న తావునఁ బెట్టెనుదింపి యున్నరని చతికిలఁబడుచు 'భాయీ' నాకూ యింతపొన్నపారియిస్తావ్ ?' అనెను.

లచ్చన్న యనువాఁడు వెంటనే తనవక్కాకుసంచిని దీసి యొక నాగవల్లీదళమును, రెండుక్రముక శకలములును యిచ్చి సత్కరించి 'ఏపూరన్నా మంది !' అని యడిగెను. ఆగంతకుండు లచ్చన్నయొసఁగిన యాతిధ్యమును స్వీకరించి, తలపై నున్నగుడ్డచే ముఖస్వేదమును

దుడుచుకొనుచు 'మాది, అక్కడదప్పు. మీదీ యేపూరయ్యా !' యనెను.

లచ్చన్న : మాది యీడకి దాపున్నేడిండే యాటపాళ్ళ్యంఅనేపల్లి

సాహేబు : ఆయన్ని యాపూర్ ?

లచ్చన్న : మా పూరే.

సాహేబు : సంతాకీవచ్చినారా భాయీ ?

లచ్చన్న : అవునన్నా, నీవిపుడు యాడమంది రావడం ?

సాహేబు : అరే, అల్లా. బలెబలె ఆయూచంగాడిందిరా అబ్బా, నేను యిప్పేరైలుదిగి వత్తుండాను. ఈ పూర్కినేను కొత్త. ముందు రాజాకోటాకీ పోవాలి. సద్దా మీ రైవో మంవోళ్లు దొరికారురా, అల్లా. పదిసలాములు మీకీ.

మఱియొకఁడు : నీవు మోయాళ యాపూర్నుంచి వచ్చావు ?

సాహేబు : నాది పాలన్ పూర్, ఆట్నుంచివచ్చాను. శేషన్ కాట్నుంచి యీడకిరావల్సింటే పానాలు పోయిండాయిరా, అల్లా.

లచ్చన్న : పాపం. ఎండపొద్దు. నీ పేరేమన్నా ?

సాహేబు : నాదీ పేరు అల్లాబక్షి. మీదిపేర్లు యేమి, భాయీ ?

లచ్చన్న : నా పేరు లచ్చన్న. ఈయన పేరు భద్రయ్య.

భద్రయ్య : ఈ పెట్టెవరిది ?

సాహేబు : అరే గుగ్గా. ఏమిట్లా అడుగుతావు ? ఎవరిదన్నా యెట్లావత్తాది నాదగికి ? నాదే.

లచ్చన్న : కోపం సెయ్యొద్దన్నా, ఏమో తెలీకడిగిండాడు.

సాహేబు : మంచిది, లచ్చన్నా, మీరు నాకీ ఒకసిన్నమేలు సెయ్యల్ల.

ఇరువురు : ఏమిది ?

సాహేబు : అరే, ఏమీలేదు. ఆడమకానానికీ పోయ్యి ఒక
ట్రబిడిలు తెత్తా. మళ్లీ యీ పెట్టి యాడమోసుకోను. దీన్ని మీ
కాడ పెట్టిపోతా. సూసుకుంటారా? ఇష్టాత్తా.

లచ్చన్న : మే మూరికి పోవలసివచ్చింది. పొద్దు ఉండదు.

సాహేబు అరే, బాయీ, యిప్పుడైతే నా పెట్టి యిడిసి
యాడపోతా. ఇది అట్లాయట్లా పెట్టికాదు. దీన్నో సొమ్ము గిమ్ము
ఉండాయ్. అందేక్ మీ కాడ బ్రదంగా పెట్టిపోదామనుకుంటాను. ఎవ్రు
లేనికాడా పెట్టే యెవ్వయినా లప్పాయిత్తాడు. అందేక్ సెప్పేది మీరు
ఒకమంచివాళ్ళు, బే, మీకీపైన నాకి నమ్మకం ఉంటాది. సూశావా,
భాయీ,

మనపల్లెవాండ్రువారు నమమానించుచు నొండొరులముఖావ
లోకనం గావించుకొనిరి, తమకు వృధాకాలహరిణ మగు నేమో యని
జంకిరి. తుదకు సాహేబు మంచిమాటలతో నేదోయొక్కరి తీ వారిని
సమ్మతించజేసి తనపేటికను వారిస్వాధీనపఱచి దాపునుండు నంగడికి
బోయివత్తునని చెప్పిపోయెను.

అతడు వెడలిపోయిన తర్వాత లచ్చన్నయు, భద్రయ్యయు
జేరి వానిపెట్టెయొక్కయందమును, దానికి పై నుండిన తాళమును
గాంచి యీశ్చర్యముతో మాటాడుకొనసాగిరి. 'వీడు సూస్తే పనికి
మాలిగిడున్నట్టుండాడు. ఇట్లాటి పెట్టి యీనికి యాడొచ్చిందేని,
దీన్నో సొమ్ములుండాయని సెప్పిపోయినాడు. యాహో ఆసొమ్ము
యాడన్నా దొంగతనంసేసినవో' యని లచ్చన్న యొకమాటనెను.
అది విని వాని స్నేహితుడు 'మనకెందుకోసో, ఏమన్న ఉణ్ణిలే. ఆడు
త్వరిగావస్తే అంతేచాలు. బుద్ధిలేకుండ దీన్ని పెట్టుంటిమి. పొద్దు
కూకుతావచ్చింది. ఊరు సేరేయూర్కి సీకటి పడ్తది.' అనెను.

క్రమక్రమముగ భద్రద్రయ్య యన్నట్టు పఠంగబింబ మస్తాచలకిఖ రారోహణ మొనర్చెను. అస్తంగశిఖానుకిరణమాల అహమదునగరు గృహమహార్గవముపైఁ బ్రసరించి యా పట్టణరాజంబున కొకచింతయంద మును సమకూర్చెను. మధ్యాహ్నమునందువలె నివుడా వీధియందు జన సమృద్ధ మంతగ కాన్పించుటలేదు. ఒకరివెంట నొకరు కొనువారును అమ్మువారునుకూడ నా స్థానమును వదలిపోసాగిరి. కొంతసేఁటికే — అనగా — సింఛుకించుక నవతమన ములమికొనువేళ కాప్రదేశమున చాలవఱకు జనసంచారము తగ్గిపోయెను. ఒక ఊకాలములోఁ దిరిగి వత్తునని డెప్పిపోయిన యల్లాభక్షి తుదకు రాత్రియైనను రాకుండుటను గాంచి వారు చాల దిగులొందిరి.

లచ్చన్న : ఒరే, భద్రద్రయ్యా! ఆ సాయేబు యిప్పుడొత్తాంటూ సెప్పిపోయ్యి యింగా రాకుండాడే. ఏంసేత్రాము. యాడ పోయెనో కదా. ఇంకెక్కడ వుడుకుతా పోదామురా మాయబ్బొ యీపూల్లో.

భద్రద్రయ్య : ఫడికేడే మ్రా, లచ్చన్నా. నాకు సూత్రే కొత్తోడు కనుక యాడన్న దోవతప్పి తిరుగుతుండాలని తెలుత్రా ఉంది, ఇంగీషక వత్తాడంటా నమ్మేదెట్లా.

లచ్చ : ఉండొచ్చు. దోవతప్పిఉండొచ్చు. అయితే మనమిష్టేని సేత్రాము. ఇదేదో పెట్టిపెట్టి పోయ్యిండాడే. దీన్నెవికిచ్చి పోదాము.

భద్ర : ఇచ్చేదెవికి. ఇంగా కాస్సేపు సూత్రాముండు.

లచ్చ : అయితే యియాళ మనము యాటపాళ్ళానికి పోయేది లేదులే. ఈ రాత్రి కీడేసరి.

భద్ర : తాలుతాలు. ఆడ్రెవో వత్తుండాదు. ఆ సాయేబేనేమో సూత్రాము.

అని వారిరువు రామార్గమున, బోవుచున్నయొక యవనయువ కుని విద్యుదీపకాంతిలోఁ బరిశీలించి చూచిరి. కాని యతఁ డాసాహేబు

కాదు. మఱెవ్వఁడో. నాపము వారికుపురు మిగుల తహతహపాటైరి. ఎంతసేపు నిరీక్షించినను వాఁడు మగిడి రాఁడయ్యెను. తుండకు వాఁడెందో త్రోవఁదప్పి యీ మహానగరమధ్యమున నేమూలనో పడియుండ వచ్చునని నిశ్చయించుకొని వారు వానికై కాచియుండుట నిష్ప్రయోజకమని తలంచిరి.

లచ్చ : భద్రా ! ఇంకా ఆ సాయేబు వత్తాడనుకుండావా. యాడ మాట. ఇంగీడ ఉంటే లాబం లేదు. ఈ పెట్టి మోస్కోని మనుారికి పోదాంపద.

భద్ర : ఒకవేళ అల్లాబక్సు వచ్చి మమ్మల్ని పట్టుకొని యేమైనా సేత్రేయెట్లు !

లచ్చ : ఇంకా యాడఅల్లాబక్సురా. అల్లాబక్సురాడు, ఎవడూ రాదు. లెయ్యి లెయ్యెన్. పెట్టినెత్తు.

భద్ర : దీన్ని యాడ పెట్టుంటాము !

లచ్చ : మాయింట్లో. ఒకాళ ఆ సాయేబు వచ్చి అడిగ్తే యిచ్చేస్తాను.

భద్ర : అదెందుకు. మాయింట్లోనే పెట్టుండానులే.

లచ్చ : అట్లుకాదేన్. నీ యింట్లో ఉంటే ఒకాళ ఆయప్ప వచ్చి యేమైన బెదిరిత్రే నీకు సరిగా మాట్లాడేది రాదు.

భద్ర : అంతా ఒస్తుందోన్. మాట్లాడేదాట్లో నీకంటే నేనేమీ తక్కువకాదు. నీకంటే హెచ్చే. వంఘరవా లేదు. నాయింట్లోనే ఉణ్ణి.

లచ్చన్న : అట్లాద్దు. నా మాటిను.

భద్ర : వంఘయం లేదులే. నేనుండాను.

లచ్చన్న : అట్లు కాదోయ్. దీన్ని నేనే తీస్కోపోవల్ల.

యాలింటావా? ఆసాయేబుకు మొదట నక్కాకిచ్చి ముచిమాట్లాడేయాలి కదా! దీన్ని నాకు ఒప్పనెప్పి పొయ్యిండాను. దాన్నించి యిది నాతోనే ఉండల్ల.

భద్ర : అట్లేమీ లేదన్నా, నీ తల్లీమీ సూసి చెప్పలేదు. ఇంక తల్లు సూసి చెప్పిండాను. ఎల్లిపొయ్యేటట్లు నాతల్లీ సూసి చెప్పిండాను,

లచ్చన్న : లేనోనో నీతో చెప్పలేదు. నీకెందు కీబరవు

అని యాపెట్టె నెత్తి తలపై నిమగ్నమయ్యెను. కాని భద్రుడు దందుల కవకాశ మియ్యక దానిని కింది కీడ్చి పట్టుకొని “లచ్చన్నా! ఈడ కొట్లాడేది బాగుండదు సూను. మంచిమూట్లతో సెప్తాను. ఇది నాది. ఈ పెట్టి నాదగుండల్ల.” యనినను. ఆ మాటలకు లచ్చన్న మోము కినుకచే జేపురించెను. అది కాంచి భద్రయ్యకన్ను లెఱ్ఱపడెను.

లచ్చన్న : ఒరే, భద్రా! ఏమి తేల్చావు అంటా ఉణ్ణిదానిక బాగా నేర్చుకుంటివికదరా.

భద్ర : నేర్చుకొనేది మేమి? నన్ను నమ్మించి మెల్లగ యీ పెట్టిని మోస్కొనిపోయి దీనిలోనిదంతా బాగా తిందామనుకుండావు కదరా. ఆ పని సాగేది లేదన్నా, నీవు నా కండ్లు మూయలేవు. ఇది నాది. నీవు ముట్టాదు.

లచ్చ : అయితే దీన్ని యిషినేదిలేదా. ఇంక పడతాయి సూను.

భద్ర : (కోపముతో)—ఏమి, ఏమ్రా, కొట్లావా? ఏదీబక్రీటు పడని. నీతల పిచ్చితాతాది. ఏవనుకొండావు. తనమాటకు మేరకు దుమకుబుద్ధి యగులచ్చన్న భద్రయ్యచెంపపై వొక్కవేటు వైచెను. తోడనే భద్రుడు కళాఘాతమును దిన్న కాలకాకోదరమువోలె నగిరి పడి లచ్చన్నశిఖను ఒట్టి వంచి మూపుపై నాలుగుదెబ్బలు వైచెను.

అంతటితో అచ్చన్న మానలేదు వడ్డి యసలుతోఁగూడ దెబ్బలను దీర్చుకొనెను. ఇట్లే చూచుచుండఁగ నే యాయగువురికిని పోరు ఘోర మయ్యెను. ఒకరినొకరు తన్నుకొనుచు, తిట్టుకొనుచు, నుమిలికొనుచు నా వీధిలోఁ బోవువారి నందఱిని తమకడ కాకర్పించుకొనిరి. ఎందఱు వచ్చి విడిపించినను వారు తరుడగడమును మానలేదు. కారణమును జెప్పరైరి. అసవ్యకరము లగుబండబూతులతో దెబ్బలాడుకొనసాగిరే కాని కలహకారణమునుమాత్రము నిరూపింపరైరి. వారట్లాక యరగంట తన్నులాడుకొనిరి.

అల్లాభక్షను మహమ్మదీయుఁ డాసందూకమునం దాభరణసం గోహ ముండెనని చెప్పియుండెనుకదా. వాఁడెద్దానిని తీసికొనిపోవుట కేతనేపటికిని మిగిడి రాకుండుటచే నింకెట్లును రాఁడనుతలంపుతో కడకు లచ్చన్నయు, భద్రుఁడును ఆశావేరితులై మూఢబుద్ధులై యానగలను దామే యపహరింపవలయు నని సంకల్పించుకొనిరి. అండ్లలోలచ్చన్నకు భాగమియ్యక యంతయుఁ దానే గ్రహింపవలయు నని భద్రునియాశ. భద్రునకు జెండకుండు సర్వముఁ దానే యెత్తుకొని పోవలయునని లచ్చన్న యిష్టము. ఒకరినొకరు వంచించుకొన నెంచుట చేతనే యాగడబడ యారంభమయ్యెను—ఆహా! అమాయకులును, నిష్కల్మషచిత్తులును, మిత్రులును, నగువా రెంతిశ్రీఘముగ ప్రబల విరోధులైరి. కారణమేమి!— ధనాశ. ధన మెవరి నేమి చేయఁ జాలదు.

వారిద్దఱిని జుట్టుకొని యొకపెద్దగుంపుచేరి యా పెనుగులాటను గాంచుచుండెను. అంత నా వీధిలోఁ దిరుగుచున్న రక్షకభటు లిరువు రాగందరగోళమును దూరమునుండి చూచి బిరబిర నామూకను త్రోసుకొని యాస్థలమునకు వచ్చిరి. లచ్చన్నయు, భద్రుఁడును వారిని

గాంచియైన జంకక మహారోషపరవశులై యింకను బ్రగల్భములాడు కొనుచునే యుండిరి. ఎంతసమాధానఁజూచినను ఊరకుండక పోవుటచే కడకు పోలీసువారు కుపితులై వారిని రెండు తిన్నులుతన్ని “ఓరీ గాడిద లారా ! సమాచార మేమో తెలుపుదురా లేదా ?” యని గద్దించిరి. మూపుపై రెండు లాటీపోటులు ఁడువేళకు వారికి దాపునఁ బోలీసువారున్నారని తెలివి కలిగెను. తోడనే లచ్చన్న యా పెట్టెను ప్రేలితోఁ జూపి “చూడండయ్యా, యీపెట్టి నాది. వీడు తనదని కొట్లాడుతాడు.” అనెను. భద్రుఁడు వెంటనే ముప్పిని బిగించి పండ్లుకొలుకుచు “అరే, ఇది నాది. నీ దెట్లరా. ఈసారి ఆమాటన్నంటే పండ్లుడదంతా. అని పొరుజుక్తులాడెను. పోలీసువారు వానిని ప్రవారింది నిలిపి “ఓరీ. మీ దేయూరు ?” అని యడిగిరి.

లచ్చ : మాది యాటపాలెం.

పోలీసు : ఇచ్చటి కెందుకు వచ్చియుంటిరి ?

లచ్చ : సంతకు.

పోలీసు : వచ్చునప్పు డీపెట్టెను వెంట తెచ్చుకొనియుంటిరా ?

లచ్చ : ఊ-ఇది నాది. నేను తెచ్చింది.

భద్ర : కాదు, కాదు. ఇది నాది. నేను తెచ్చింది.

ఉభయుల వాగ్వాదమును గాంచి యందఱు నవ్వుకొనిరి. “వీ రెవ్వరో యున్నాడు” అని ఎలవురు తలంచిరి. రక్షకభటు లాపేటికను బాగుగఁ జూచి, దానియందమున కచ్చెరువొంది యాపల్లెటూరివాండ్ర కట్టిదిత్రవస్తు వెంచుండి వచ్చునని యనుమాన మొందిరి. ఎంతసయ భయములతోఁ బ్రశ్నించినను వారు ఆ పేటిక తమదనియే వాదింప సాగిరి కాని వాస్తవస్థితిని తెలుపలేదు. తుదకు రక్షకభటు లది వారిది కాదనియు, నెందో తస్కరించుకొని వచ్చియుందురనియు శంకించి

“ఓరీ, మీరిట్లు కొట్టుడుటవలన లాభము లేదు. పోలీసుతాణాకు రంపు, ఇకాస్పెక్టరుగారు మీ వివాదమును బరిష్కరింతురు,” అని వారిని చేయిపట్టి లాగిరి. లచ్చన్నయు భద్రుడును మాటాడలేదు. “పోలీసుస్టేషన్” అనుటతోడనే వారిగుండ్ల గుభిల్లు మనెను. అంత నాకర్మచారు లాపెట్టెను లచ్చన్న తలపైఁ బెట్టి “రండు” అని వారిరువురిని ఆ వీధిచివర నున్న తాణాకుఁ దీసికొని వెళ్ళిరి.

రెండవ ప్రకరణము

పేటికాంతర్గతము

అచ్చట రక్షకభటుసానాధికారి వేణీప్రసాదరావు ఇతఁడు దత్తమండల నివాసి. ఉద్యోగవశమునఁ బోలీసు యిన్స్పెక్టరు పదవి ననుభవించుచు నిప్పు డహమదునగరులో నున్నాఁడు. అతఁడు నిండుజవ్వనమునఁ దన రారు మహాబలియుఁడు, ముఖ మతిగంభీరప్రసన్నభావ సంశోభితమై ప్రేక్షకుల నాకర్షించుచుండును. ఆ రాత్రి వేణీప్రసాదు కాన్స్టేబి లొకఁడు తాళవృంతముతోఁ జలనిగాలిని వీచుచుండ నానిశ్చబ్దసమయ మున హాయిగ బరధ్యానముతో నొక పడకకుర్చిపైఁ బరుండి యుండెను. అప్పుడు లోపలనున్న కాలపరిమాణయంత్రము టంగుటంగున నెనిమిది గంటలు కొట్టుటచే నతఁడు ఎదుటనున్న భటునితో “కృష్ణాజీ! నే నిప్పు డింటికే బోయివత్తును. నాపైకిలెచ్చట!” అనెను. ఆ కాన్స్టేబిలు లోపలనున్న ద్విచక్రశకటమును గెచ్చుటకుఁ బోయెను.

ఆ సమయముననే వెనుకటి ప్రకరణమునఁ బేర్కొన్నయిరువురు పోలీసువారు వచ్చి వేణీప్రసాదునకు నమస్కరించి లచ్చన్నను భద్రుని నతనియెదుట నిలబెట్టిరి. ప్రసాదరావు వారినిఁగాంచి “ఓరీ, ఏమిసమా

చారము? వీ రెవరు? వీరితలపైనుండు పెట్టెయేమి? ఎందైనముచ్చిలి తెచ్చిరా యేమి?" అని ప్రశ్నించెను

పోలీసు : మహారాజ్ ! వీరు దొంగలో మఱెవ్వరో తెలియదు కాని యీ యిద్దఱు నీ వీధిచివర నిలబడి యీట్రంకు విషయమై దెబ్బ లాడుకొనుచుండిరి.

వేణీ : ఈ పెట్టె విషయమేమి?

పోలీ : ఇది యెవ్వరిగో తెలియదు వీరిలోవీరు "నాది నాది" యని తగవులాడుకొనుచుండగా నిచ్చటికి పట్టుకొని వచ్చితిమి.

వేణీ : మీరు చూచినప్పు డీది యెవరికడ నుండెను.

పోలీ : వీయొద్దనే, స్వామీ!

వేణీ : (లచ్చన్నతో) ఓరీ, ఆ పెట్టె నటనుంచుము, ఇది నీదేనా!

లచ్చన్న : (భయముతో, జేతులు మోడ్చి) నా-నా-నా-దే.

భద్ర : లే-లే-కా-కాదు-అ-అ-ఉ-నా-నా-ది.

లచ్చ : కా-కా - కా-దు, స్వా-మీ -అది-నా- నా దే- ఈడబ్బ ద్వారాకో-కోరి, ఏ-ఏటెయ్యంలంటా-సూస్తాడు.

భద్ర : వాడు దొ-దొంగ-

అని యింకను నేమేమో యనబోవుచుండ వేణీ పసాదు వారి నాపి "మీరింతసేపు కొట్టుకొని కలహించినట్లు కాదు, ఇచ్చట మీ యీటలు సాగవు నిజముగ నీ పెట్టె యెవరిగో వారు తీసికొనిపోయి." అనెను. వెంటనే యిరువురును దానిపై జేతులువైచిరి. ఇకొస్పెక్టరు వారిని నిలిపి "ఇది యిరువురికిని జేయుండదు, ఇందు మీలో నెవఁడో యొకఁడు దాని సొంతదారు కావచ్చును. లేకున్న మీరిద్దఱు దొంగలే." అని గట్టిగ మాటాడెను. ఒక ప్రక్క భయప్రచలితులగుచు న్నను వారు తమలో నొకనిని వదిలించి మఱియొకఁ డా పెట్టెను పొంద

వలయునను ప్రబలమగుకొరికతో నది 'నాది' యని యొకఁడు, 'నాది' యని మఱియొకఁడు చెప్పకొనుటచుమాత్రము మానలేదు. వారిపాత పాలు నాలకించి విసుగొంది వేణ్ణిపసాదు తుదకు "అరే. సయ్యద్ బేగ్ ! ఇది యాయరువురికిని ఎద్దు. ఈపెట్టెను మోదికొనిపోయి స్తేషనున కవ్వలనుండు పామనూతిలోఁ బడ్డవైచిరమ్మ." అని యొక రక్షకభటున కాజ్ఞ నిచ్చుచు మరల పల్లెవాండ్రదెస మొగమై ఇది మీ కిరువురికిని సమ్మతిమేనా ! " యని యడిగెను. ఇరువురికిని లేక పోవుట యదియొకరీతి తృప్తికావున వారు నెంటునె యందుల కామో దించిరి. అంత మేధానిధి యగు నా రక్షకభటోద్యోగి హసన్మఖుడై యిట్లనెను. "దీనిసపట్టి చూడ నిది మీ యిరువురిలో నొక్కరిదికూడ కాదని తోచుచున్నది. మీలో నెవఁడైనొక్కఁడు దీనిని నిక్కముగ సొంతిదారుడగుచో దీనిని కన్నార చూచిచూచి పోగొట్టుకొనునా ? ఇది మీది కాదు కావుననే పోనిమ్మని యూరకుంటిరి."

అనవుడు అచ్చన్నయు, భద్రుఁడును విస్మయదృష్టులతోఁ బర స్పరము చూచుకొనిరి అచ్చట నున్నవారందఱ తామాటలను విని యిక్ష్సెక్తరు యథార్థము నూహించె ననియెంచి యతని బుద్ధిబలమును మెచ్చుకొనిరి. వేణ్ణిపసాదు లచ్చన్నను జూచి "ఏమట్లురకుంటివి ? ఈ పెట్టెను బావిలోఁ బడ్డవైచి రావచ్చునా ?" అనెను. వాడప్పుడు బంకుచు సన్ననియెలుంగుతో "ఇది నా-నాది" అనెను. భద్రుఁడు కూడ నదేమాట ననెను. అంత ఇక్ష్సెక్తరు మరల పోనిండు. ఇది మీదగుచో దీని తాళపుచెవి నిటుతెండు." అని యడిగెను. వారిరువు రును మరల బమ్మెరపోయి చూడసాగిరి. మాటాడుటకు నోరెగయ లేదు. క్రిందికిని మీదికిని జూచుచు సూరక నిలుచుండిరి. వేణ్ణిపసాదు తన లంఠ్రము పారినదని లోలో నవ్వుకొనుచు మరలమరల వారి నా

పేటికయొక్క బీగముచెని నిమ్మని తీవ్రపెట్టెను. అందుకు లచ్చన్న “యింటిలో ముఱచివచ్చితి” నని చెప్పగా భద్రుడు “పోగొట్టు కొంటి” నని చెప్పెను. వారి యన్యతనచనముల నాలకించి యీసా వేణీప్రసాదరావు కుద్ధుడై “ఓరీ” పశువులారా! మీరెవరో దురాత్ములవలె నున్నారు. బీగముచెనినిమాత్ర మింటఁబెట్టి యీ పెట్టె నేల తెచ్చితివిరా! పోనిమ్ము. ఈ పెట్టెలో నేమేమి యుంచుచున్నావో చెప్పుము చూతము.” అని గద్దించి మొదట లచ్చన్న నడుగఁగా వాడు సాహేబు చెప్పినమాటలను స్మరించుకొని “సా-సామ్ములున్నవి.” అనెను. భద్రుడుకూడ నామాటనే యనెను. కాని యిరువురును లోపల నేమున్నదో యెఱుఁగరు. వివరమును తెలుపుమన్నప్పు డూరక “సామ్ములున్నవి. సామ్ములున్నవి.” అని చెప్పదొడంగిరి.

దానిపై వేణీప్రసాదు ఆ యిరువురుకూడ నా పేటికకు హక్కు దారులు కారని గ్రహించి, యెందో దొంగిలించి యుండవచ్చు నని యనుమానించి మహాగ్రహగ్రస్తుడై లేచి లచ్చన్న నొకదెబ్బ. భద్రుని నొకదెబ్బవైచి “దుర్మాస్తులారా! మీరు దొంగలు. వా సవస్థితి నొప్పుకొనరుకదా” అని యచ్చటనున్న యొక పోలీసుభటునిఁ బిలిచి వారిని బాగుగఁ బ్రహరించి, యనుపకడ్డీలను కాల్చి నాలుకకు వాసలు పెట్టుమని చెప్పెను.

లయకాలకాలభైరవునిభంగి చూపట్టుచున్న యారక్షకభటును కొరడాను సవరించుచు దాపరించుటనుగాంచి యీ యిరువురును “అమ్మయ్యో, నిష్కారముగ మాకేల యీ శిక్ష. తిన్నగ గ్రామ మున కేగక గోతిలోఁ బడితిమి. ఈ సమయమునఁ గలరూపెఱింగించి తప్పించుకొని పోవుటే లెస్స” యని మనసున భావించి భయూతి రేకమునఁ జీత్రారమును జేయుచు “అయ్యో—అయ్యో—చెప్తాము.

చెప్తాము. కాపాడల్ల, ఉన్న సంగతి సెప్తాము" అని యటచిరి. వేణీప్రసాదంత భటు నాపి "వదీ చెప్పఁడు. ఈ పెట్టె యెవరిది? మీ కెచ్చట దొరకినది? మీ రెవరు?" అని పృచ్ఛించెను. లచ్చన్నయే యప్పడు ముందునకు వచ్చి తమచరితము విశదముగ వినిపించెను.

లచ్చన్న చెప్పినదంతయు నాలకించి యందఱు విస్మయవిస్ఫూరితులైరి. వేణీప్రసాదుకూడ సత్యంతాశ్చర్యచకిత చిత్తుడై "ఎన్ని గంటలప్పు డాతురక మీకడ కేతెంచెను?" అని యడిగెను.

లచ్చ : సందివేళ, స్వామీ పొద్దుకూకేయాళ.

వే : తన దేయూరని చెప్పినాఁడు?

లచ్చ : (జ్ఞాపకము లేనివానివలె) అదేదో, సెప్పిపోయాడు. గ్నాపకం లేదు.

అంతలో భద్రుఁ డడ్డువచ్చి "ఆ సాయేబు పాలకొప్పురమంట." అనెను.

హీరా : పాలకొప్పురా! చిత్రముగ నున్నది. నాకుఁ జూడ వాఁడెందో యాయూర దారితప్పి తిరుగుచున్నట్టు తోచుచున్నది. ఓరీ, మీరు మీదికాని యీ వస్తువునుగుఱించి "నాది నాది" యని యసత్యము లాడి యెత్తుకొనిపోదలంచితిరి కాదా? ఇది దొంగతనము కాక మఱేమగును? మీకడ కాతురక యెంతసేపటికిని రానప్పుడు మీరు మాయొద్దకు వచ్చి యున్నసమాచారమును దెలిపి దీనిని మా స్వాధీనము చేయవలసియుండెను. ఇది మీ తప్పకదా. ఇందుకై మిమ్ము శిక్షింపక విడువరాదు.

* అనుటతోడనే యీ యిరువురు గోలుగోలుననేడ్పుచు నతనిపాద ములకడఁ బడి "మహాప్రభూ! రచ్చించల్ల. మీబిడ్డలము. మాకేమీ తెలియదు, ద్రోవా, పల్లెవాళ్లము. ఏమో మన్నుతింటిమి." యని పలురీ

తుల నలనియెదుటఁ బ్రాభేయపడిరి. వేణీప్రసాదు సహజముగఁ గరుణా మయుఁ డగుటచే నాయునియకుల నేడ్పించుటచే లాభము లేదని యెంచి వారి కభయమొసఁగి కృష్ణాజీతో “కృష్ణా! నీవు మఱికొందఱు రక్షకభటులతోఁ బోయి వీరు చెప్పినగుర్తులు కలమనుష్యుఁడీపట్టణమున నెందైన గాన్పించునేమో కేటిదినములోగా కనుఁగొనుము.” అని చెప్పెను. ఇన్ స్పెక్టరు చిత్రమాకస్మికముగ నొకసంశయాకీర్ణమయ్యెను. ఆయననుఁడు తానాపట్టణమునకుఁ గ్రొత్తయగుచో మొగమెఱుంగని యిరువురు పల్లెటూరివారిని నమ్మి తనయమూల్యాభరణపేటికను నా కిచ్చిపోవునా? తనది పాలకపూరని చెప్పినాఁడు. ఒకవేళ నామాట నిజమగుచోఁ బాలకపూరు చిన్నగ్రామము కాదు. గ్రామస్థులవలెఁ గాక నగరవాసులు సాధారణముగ మఱియేపట్టణమునకేగినను దారుల విషయమై చిక్కులుపడరు. ఒకవేళ నట్టిశొందర సంభవించినను ద్వారలో నా కప్తమునుండి గట్టెక్కఁగలరు. ఇంతకు సమీపముననున్న బీడీలయంగడి కేగినవాఁ డట్లే పోవుటకుఁ గారణమేమి? గ్రద్దలెత్తుకొని పోయియుండునా లేక యాతావున నెందును వానికిఁ బొగచుట్టలు లభింపకుండునా. అల్లాభక్షి తనపెట్టె నాసించి మరల దానిని తీసికొని పోవుటకై రాకుండుట మిగుల చిత్రముగా నున్నది. వాఁడు బుద్ధి పూర్వకముగనే దాని నీయనూయకులచే నుంచి పోయెననుట స్పష్టము. ఇట్లువాఁడు తప్పించుకొని పోవుట కేదేని ప్రబలకారణ ముండకపోదు. పెట్టెను తెఱచి చూచిన సంగతులు విశదము కావచ్చును. వాఁడు వీరితోఁ జెప్పిపోయిన ట్లింకు నగలుండవచ్చును. వీనిని వాఁడెదో యపహరించి తెచ్చుచు నెవరైనఁ జూచినఁ దాను పట్టుపడుదునేమో యను భీతిచే నీరీతి వీరి స్వాధీనము కావించి తానెందో పలాయితుడై యుండవచ్చును. అని యిట్టి యాలోచనాపరంపరలాతని హృదయమునఁ

దోచెను. అతని కల్లాభక్ష నూతనము కావున నెందో చారిత్రప్పి
తిరుగుచుండవచ్చు ననుటకన్న రెండవయ్యలోచనయే సమంజసమని
తోచెను. ఎట్లయినను పెట్టెను తెరిచి చూచుట మంచిది. ఒకవేళ
నందున్నవి యాభరణము లగుచో వాని వివరమును ప్రతికలలో వెలువ
రింప బాధ్యు లెవరైన నుండిన వచ్చి తీసికొనిపోగల రని తలంచి
యరిగి వెంటనే సందూకమును దీయుటకు కొన్నిపనిముట్లు తెమ్మని
యొక భటునితో జెప్పెను. వాడువానిని దెచ్చి భద్రముగ బీగమును
దీయ యత్నించెను అందఱు మహోత్సవములై చూచుచుండిరి. లచ్చ
న్నయు భద్రుడును యధార్థము బయలుపడునని వంగివంగి చూడ
సాగిరి. కొంతసేపటి కారక్షకభటుఁ డాబీగము నూడదీసి పెట్టెను తెరి
చెను—అందేమున్నది! పేటికనిండ కొన్నిబట్టలు భద్రముగా నదుముఁ
బడి యుండెను. అవి యందందు ర క్తసిక్తములై యుండుటను గాంచి
యందఱు విస్మయభ యాకులితులైరి. ఇన్ సెక్ట్ రొకదానివెంట నొక
టిగా నాబట్టలన్నిటిని దీసి చూడఁగా నందొకబట్టముట కనబడెను.
అది సంపూర్ణముగఁ గీలొప్పుతమై యుండెను. అందేదో కట్టబడినట్లుం
డెను. వేణీప్రసాదు తటాలున నంతయు గ్రహించినవానివలె “హత్య-
హత్య” అని యెరిచి యా గంటును విప్పెను—అందేమున్నది! అత
ఁడూహించినట్లది హత్యయే!! ఒకానొక మానవశిరస్సందు బంధితమై
యుండెను!!!

ఆ భయంకర దృశ్యమును గాంచిన యు త్తరక్షణముననే యచ్చట
నున్నవారందఱు తొక్కమాటు భ యాశ్చర్యసంభవతలై తుల్యపడిరి.
అందఱికన్న నెక్కువగ మనఁగామస్థులు చాల తత్తలిపోయిరి. ఆ
పేటికయం దంతటి భయంకరవస్తు వొకటి భద్రముఁపబడి యుండుట
పాపము వారేమెఱుంగుదురు! వారు గజగజ వణక దొడగిరి. ఇరువు

రొక్కమాటు చేతులెత్తి “స్వామీ, ఎంత అన్నాయం. మోస్తోతిమి—మోస్తోతి” మని యటదిరి. వేణీప్రసాదు తానూహించినట్లు దాభరణములు లేకపోవుటయే కాక వానికిమాటుగ నొకదుధిరసిక్తోత్త నూంగము కాన్పించుటంజేసి ప్రప్రథమమున నించుక యాశ్చర్య విహ్వలుడై పడపడి తానెంచినట్లది మోసమని భావించి హసించెను. అప్పుడతఁ డెల్లరు వినునట్లు బిగ్గటగ నిట్లనెను. “ఆహా! ఎంతటిమోస మిది! దురాత్ముడగు తురక యెవఁడో పాప మచూయకులగు నీపల్లె వాండ్ర నెంత నెమ్మదిగఁ గూఁములోఁ ద్రొబ్బిపోయినాఁడు. ఆయల్లా భక్షనువాఁడు హంతకుడనుట విస్పష్టము. లేకున్న నితరులప్రొద్బలముచే నిట్టిపెట్టెను కొనివచ్చి వీరిస్వాధీనపఱచి పోయియుండవచ్చును. వాఁడు మనఃపూర్వకముగనే యీ పెట్టెను వీరికడ నుంచి తాను తప్పించుకొని పారిపోయెననుట యిప్పుడు తెల్లమైనది.—” ఆ మాటల నాలకించి యంద అద్భుతచేతస్కులైరి. “ఆహా! ఎవఁడాజగజంత యగు హంతకుఁడు! ఎంతసుభువుగఁ దప్పించుకొని పాటిపోయినాఁ” డని యందఱుచు ముక్కుపై వ్రేలుంచుకొనిరి. తోడనే వేణీప్రసాదు పోలీసుసూపరెండంటుగారికి వర్తమాన మంపెను.

వేణీప్రసాదరా విదివఱకెన్నఁడు నింతటిభీకరహత్యాపరాధమును గనియెఱుంగఁడు. అట్టివానినిఁ గూర్చి వినియుండనేకాని స్వాభవము శూన్యము. నేఁడు ప్రత్యక్షముగ నొకటి మూకస్మికముగ నతనిపాలఁ బడినది. అందుచేనతఁడు మున్నుందించుక జంకెను. అయినను ధైర్యవిహీనుఁడు కాలేదు. తానెంచినట్లా యల్లాభక్షనువాఁడే హంతకుడని నిశ్చయించుకొని వెంటనే వాని యాకారాదులఁగూర్చి గుర్తులు లచ్చన్న భద్రయ్యులవలన తెలిసికొని యట్టివాఁడెందున్నను బట్టి తెండని యానిమిషముననే కొందఱు కార్యశూరులగు కర్మచారుల నలుదిక్కులఁ బంపెను.

ఇంతలో సూపరెండెంటుదొరగారి మోటారు వచ్చుటచే జనులందఱిండుక యెడముగా నిలిచిరి. వేణీప్రసాదతని నెదుర్కొని, యాఖండితశిరమును జూపి యావద్యుతాంతమును చెలిపెను. దొర యతఁడు చెప్పిన గెల్ల నాలకించి కొంతవఱకు తానుకూడ లోలోన నితర్కించుకొనెను “అయ్యా ! వేణీప్రసాదరావుగారూ ! మీ యభిప్రాయము సమయోచితమే కాక నిక్కముకూడ నగునని చెప్పగలను. ఈ పల్లెవాండ్లు నిరపరాధు లనియు సమాయకులనియు నేను కూడ నొప్పుకొందును. ఆ తురకయే హంతకుఁడు కాకపోయినను వాఁడు హంతకవర్గములోనివాఁడనట కెట్టిపందియమును లేదు.” అనెను.

లేణీ : అయిన నిప్పు డీమృతుఁ డెవ్వఁడో కనుగొనవలయును కదా ?

దొర : అవును. మఱియొక దీపమును తెండు. బాగుగఁ బరిశీలింతము.

భటుఁ డొకఁడు పోయి మఱియొక దీపమును దెచ్చెను. ఆ దీపకాంతిలో నందఱు చేరి యా మస్తకమును బాగుగఁ బరీక్షించి చూడఁదొడంగిరి. అది దీర్ఘశ్రుశుయుతమై యొక మహమ్మదీయనిదై యుండవచ్చుననిమాత్ర మెల్లరు తలంచిరి. కాని యా నిర్భాగ్యుఁ డెవ్వఁడో యెవ్వరికిని చెలియరా లేదు ముఖమంతయు శోణితార్ద్రమై యుండుటయేకాక యుండందు వ్రణయుతమై యుండెను. ఆనవాలిడుట కెవ్వరికిని సాధ్యము కాదయ్యెను. ఆశిరమెవ్వరిదో తెలియరాకుండెను. తుదకు ప్రసాదరావు “ఈ హత్యారహస్యమును భేదించుభారమును నాపై నుండనిండు. హంతకుఁ డెట్టివాఁడైనను, ఎందున్నను బట్టియే తీరుదును.” అనెను. ఆ మాటలకు సూపరెండెంటు వార్షప్రకటితమంద హాసోదఁచితముఖుడై “మీయిష్టము. ఇది మీకు క్రొత్తయనుభవమును

కొందును. మిగుల జాగరూకుడవై గావించిన సర్కారు మన్ననలకు జనుల పొగడ్తలకు గొడవ యుండదు. ” అని చెప్పి వేణీప్రసాదరావుతో మరల నుదయమున వత్తునని తెలిపి పోయెను.

మూడవ ప్రకరణము

మృతుడెవడు :

పల్లెవాండ్ర విషయమై వేణీప్రసాదునకున్న కొంత యనుమానము కూడ తీరినది. అయిన నతడు తీక్షణదృష్టులతో మఱియొకమాటు వారిని నఖిఖిపర్యంత మాలోకించెను. వారు తమ సహజముగల్గత్వము కన్నులలో దాండవించుచుండ మరలమరల నతని పాదములకు బడి లేచుచు దాము నిరపరాధుల మనియు, నేకర్తము నెఱుంగమనియుఁ దమ రక్షింపవలయుననియు దీనాననములతో బ్రార్థించిరి. అప్పుడు ప్రసాదరావు లోలో నవ్వుకొనుచు నెఱసీబీదల నేడ్చింపరాదని తలంచి “మీ విషయమై మాకుఁగల సంశయము లన్నియుఁ దీరినవి. మిమ్మిందు సాక్షులుగా నుంచుకొందుము. మీ విలాసమును జెప్పఁడు. కావలసి యున్నది. ” అని వారిపేర్లను, తలిదండ్రుల నామధేయములు మున్నగు వాని నడిగి నోటుబుక్కులో వ్రాసుకొని “మిమ్ము మన్నించి విడిచి వుచ్చుచున్నాను. మేమెన్నఁడైన నీవిషయమై మిమ్ముడిగినప్పుడు మీ రణుమాత్రమైన దాచక సాక్ష్యమియ్యవలయును. ” అనెను.

లచ్చన్న-భద్రయ్య : సీత్రం, స్వామీ, సీత్రం. తామడిగినపుడు మేము నూసింది కాస్తయిన దాసుకోకుండా సెప్తాము. ఇంగ మేము పోవచ్చునా దేవా ?

వేణీ : ఇప్పుడెచ్చటి కేగెదరు ?

భద్రు : ఈ పూర్లోనే యాడైన నుంత తిండి తిని ఒకతావున పంపకొంటాము. ఇంగ యీ యాళకాడ మా పూరికి పొయ్యేదెల్ల ?

వేణీ : మంచిది మీరిక్క బోవచ్చును.

అని యటనున్న యొక భటునిఁ గాంచి కనుగీతెను. లచ్చన్నయు భద్రుఁడును బెబ్బలిబారినుండి సురిగిపోవు మేకపిల్లలవలె సహామోద పరవశులై యిన్ సెప్పకరుగారికి వంగివంగి పదిదండములుపెట్టి తమ కృతజ్ఞత వేయివిధముల వెల్లడించుచు నా స్థలమును వీడి కదలిరి. వారికే దెలియకుండ రక్షకభటుఁడు వెనువెనుకనే వారి సంభాషణ నాలకించుచు వెళ్లెను—అదియే వేణీ పసాదు కనుసన్నల కర్థము.

వేణీ పసాదు మృత్యుని శిరస్సునోపాటు పెట్టెనుకూడ తాణాయందే భద్రుఁడని చాలరాత్రివఱ కందే యుండెను. అతనికి నిద్రుర రాలేదు. ఇంకెక్కడినిద్ర ? ఎప్పుడు హత్యారహస్యభేదనంబున కొడిగట్టుకొనెనోయీనాఁడే యతనిపై నిద్రాదేవి కడకంటిచూపులఁ బఱపినది. పట్టినకార్యము ఫలించుదాఁక శాంతిచిత్త మతని కెచ్చటినుండి గాఁగలదు ? హంతకుఁ డెవడను విషయమును విచారించుటకుఁ బూర్వమిప్పుడతఁడు మృతుఁడెవ్వఁడో కనుగొనవలసి యున్నది. అదియే యతని కార్యక్రమమునందలి ప్రథమశీర్షిక. ఆ రహస్యమును భేదించుట మాత్రము సామూహ్యకార్యమా. అహమినునగరువంటి మహాపట్టణమున నేమూలనో యెప్పుడో జరిగిన చావును గుర్తించుటెట్లు ? ఆ విషయమును దెలిసికొనుట కెట్టియనుసంధాన మావశ్యకమనుట చాలవఱకతనికి సుబోధముకాదయ్యెను. స్తేషను చావడిలో నటునిటు పచారుల జేయుచు “స్థితినిఁబట్టిచూడ హత్య యొకటిరెండు దినములలోపుననే జరిగినట్లు విశదమగుచున్నది. నెత్తురితడియైన నారలేదు. చంపబడిన

వాఁడెవ్వఁడో తెలిసిన తర్వాత సంగతుల భేదింపయత్నింపవచ్చును. ఉదయముననే రామగిరిపంతుగారికడ కేగి నిన్నటిదినమునఁ బురమున మరణసంఖ్యను మొదట నడిగి తెలిసికొనవలయును. అందుపై నేమైన నాపని సుకరమగుచేచో చూతము.” అని యతఁడు పరిపరివిధముల నాలోచనానిమగ్నుడై యుండఁగనే రాత్రి తేల్లవారెను.

ఉదయమున వేణీప్రసాదు రామగిరిపంతుకడకేగెను. రామగిరి యహమదునగరునఁ జావుపుట్టుకల గుర్తించునధికారి. ఇకస్పెక్టరుగారి రాక నాలకించి యతఁడు సవినయముగ వతని నెదుర్కొని పనియేమని యడిగెను. ప్రసాదరా వతనిని జూచి “అయ్యా! తమనుండి నా కొక యుపకారము కావలసియున్నది” యనెను.

రామ : ఏమి యుపకారము? చేతనైనది చేయుటకు సిద్ధముగ నున్నాను.

వేణీ : నిన్నటి దినమున నీ నగరమున నెందఱుగతించిరో, వారెట్టివారో తాము నాకుఁ దెలుపవలెను.

రామ : ఇప్పుడు దానితో తమ కేమిపని?

వేణీ : కలను, ఒక హత్యాపరాధరహస్యమును గ్రహింపవలసి యున్నది. చంపఁబడినవ్యక్తి యెవరో యింకను విశదముకాలేదు.

రామ : (వింతపడి) — హత్య జరిగినదా! ఎంతఘోరము! ఎప్పుడు జరిగినది?

వేణీ : మీ నుండి నాకుఁ గావలసిన యుపకారము కలిగినపిమ్మట నా సంగతిని నిరర్థింపఁగలను. ఇప్పుడు నిశ్చయించుట కష్టము. సుమారొకటిరెండు దినములై యుండుననుకొందును.

రామ : ఈ రెండుదినములలో నాలెక్క కట్టిహత్యలు చేరిరాలేను, అయినను చూతము రండు.

అని యతనిని లోపలికిఁ గొంపోయి ఘృస్తకముల దీసి చూచి
“మహాశయా! ఇట్లు చూడుడు. మొన్న మూడు మరణములును,
నిన్న నాలుగును సంభవించినట్లు మా లెక్కలవలన విశదమగుచున్నది.”
అనెను.

వేణీ : మొన్నటి దినమున సంభవించిన మరణములవివరమును
దయచేసి చెప్పెదరా ?

రామ : చెప్పెదను. మొదటి దొకభిక్షికురాలు. కాలుజాణి
నూతిలో పడి చచ్చినది. రెండవ దొకమహమ్మదీయునింట శిశుమర
ణము. మూడవది యొక వైశ్యునింట స్త్రీమరణము.

వేణీ : నిన్న జరిగినవేవి ?

రామ : రెండు శిశుమరణములు. మూడవదొకవృద్ధస్త్రీయొక్క
మృత్యువు. తురీయము మన కొత్వాలుత్పిడి బాజీరావుగారి పంచ
త్వము. ఇందువలన తమసంశయ మెంతవఱకు నివర్తితమైనది.

వేణీ : అణుమాత్రమైనఁ గాలేదు. మాకు దొరికినదొకఖండిత
శిరము. అది యొక పేటికయందు భద్రపఱుపఁబడియుండెను. ముఖ
ముపై దీర్ఘములును, పలితములునగు శక్రశువులు కాన్పించుచున్నవి.
అదియొక మహమ్మదీయునిదై నట్లు తోచుచున్నది.

రామ : అతఁ డెవఁడో తెలిసినదా ? అయ్యా, మహమ్మదీయుఁ
డన జ్ఞాపకము వచ్చుచున్నది. ఈ ప్రక్కపుటలో నొకమరణము
సంభవించినట్లు గుర్తించినాను. చూడమఱచితిని. ఓమింపుడు.

వేణీ : ఎన్నఁడు జరిగినది ?

రామ : నిన్ననే.

వేణీ : ఎవరది ?

రామ : (చదివి) — మక్కావీధిలోని తాజద్దీఖానను నతనిది.

జ్వరమువచ్చి మరిచిచిన్నట్లు నిన్నవేకువజాముననే యతని తమ్ముడగు మహమ్మద్ యిస్మాల్ ఖాను వచ్చి తెలిపిపోయినాడు.

వేణీ : వారి యింటివరుస నంబరేది ?

రామ : 1415

వేణీ ప్రసాదరా వాసంఖ్యను గుర్తువేసికొని కొంతకాలమువఱకు రామగిరివద్ద నేమేమియో మాటాడి యటనుండి కదలెను.

వేణీ ప్రసాదు తిన్నగ ప్టేషనునకు తిరిగివచ్చెను. రామగిరిచెప్పిన సమాచారమువలన నతని హృదయము నావరించిన యనుమానాంధకార మెంతమాత్రము నిర్మూల్యము కాలేదు. జరిగిన మరణములలో నొక్కటికూడ హత్యకు సంబంధించినది కాదు. ప్రసాదరావు పడక కుర్చీలోఁ గూర్చుండి పరిపరివిధముల నాలోచించుకొనెను. ఎంతసేపు విచారించినను దాని కంతము గోచరించలేదు. మఱియొకమా రాగిరమును పరిశీలింప నెంచి యుండి డాపెట్టెనుదీసెను. తలను చూచి వ్యక్తినిఁ దెలిసికొనుట దుస్సాధ్యమని గ్రహించినవాఁడయ్యు కేవల చిత్తచాంచల్యమునకు లోనై వానినూరక తిలకింపసాగెను. ఒకమా అంతు దట్టముగా పెరిగినగడ్డమును, అందు కాన్పించుగాయములనొక మాటును, అరమోడ్పుకన్నులను మఱియొకమాటును, వికాకుండిత ఫలము నింకొకమాటును చూచిచూచి విసింగెను. ఇంతలో నాకస్మికముగ నతనిదృష్టి పెట్టెలోఁ బరిభాగమున నొక ప్రక్క వ్రాయబడియున్న వ్రాతపైఁ బడెను. అతఁ డంతనాతురతతో దానినిఁ జూచి చదువుకొనెను. అది యొకరివిలాసము. “అజీజుద్దీన్—మక్కావీధి—అహమదునగరు” అని దానియర్థము. తోడనే ప్రసాదరావు మాతనాలోచనలోఁ బడిపోయెను. “ఇప్పటి కిండుక మెఱుపు మెఱసినది, అజీజుద్దీనునతఁ డీసంహాకమునకు సొంతదారు కావచ్చును. ఇది యతని

విలాసము కావచ్చును. ఇదివిక్రేతయొక్క విలాసము కాదు. కొన్న వాడు విలాసముగఁ దన పేరునిందు చిత్రించినాడు. ఇప్పుడే యజ్జీవద్ద నను వానిని రప్పించిన సంగతులు కొంతవఱకుఁ దెల్లము కాఁగలవు” అని యతఁ డీగీతిగఁదలచునీ వెంటనే యొకరక్షకభటునిఁ బిలిచి “ఓరీ! నీవు శీఘ్రముగఁబోయి మక్కావీధిలో విచారించి యందజ్జీవద్దనను మహమ్మదీయుఁ డెవఁడైన నుండిన నేను పిలుచుకొని రమ్మంటి నని చెప్పి యిటుకుఁ దోడితెమ్ము.” అని చెప్పెను. ఆ సేవకుఁ డప్పుడే వెడలిపోయెను.

వేణీప్రసాదు స్వయముగఁ దానే పోయి యజ్జీవద్దనువార్త నెఱుంగుట బాగని తలంచెను. కాని యంతలో సేవకునిఁ బంపుటలో నెట్టి పొరపాటును లేదని యారటనందెను. పదిగంటలైనది. ఇకొప్పెక్కురు పెట్టెను మూసి వెలుపల వరాండాలో నటునిటు తిరుగుచు తన యాలోచనలందు నిమగ్నుడై యుండెను.

కొంతసేపటికి మక్కావీధికి వెడలిపోయిన రక్షకభటుఁ డొక మహమ్మదీయు యవకుని వెంటఁబెట్టుకొని వచ్చెను. ఆతరుణవయస్కుడతి సుకుమారాకారునిసలఁ జూపట్టుచుండెను. వాని వయసంతయు నిరు పదియేఁడులతిక్రమించి యుండదు. అతని దుస్తులను, ధరించినవస్త్రపు టుంగరములను జూచిననతఁ డెవఁడో మహాధనికుడని తెలియవచ్చు చుండెను. “యవకుఁడు విషాదలపనముతో వచ్చి ప్రసాదరావునకు సలాము చేసెను. ఇన్ స్పెక్టర్ తనని నొకచోఁ గూర్చుండనియమించి “అయ్యా! నీ పేరేమి?” అని ప్రశ్నించెను.

యవకుఁడు : నన్నజ్జీవద్దనందురు. నానాండి తమకేదో శీఘ్ర కార్యమొకటి కలదని మీ సేవకుఁడు తెలిపినాడు.

వేణీ : అవును. నిన్ను కొన్ని సంగతు లడుగవలసి యున్నది. మీ తండ్రి పేరేమి?

అజీ : అతని పేరు తాజుద్దీన్ ఖాన్.

వేణీ : ఆయన సజివుడై యున్నాడా ?

అజీ : లేదు. మొన్ననే జ్వరగ్రస్తుడై యుండి పరలోకగతుఁడయ్యెనని తెలియవచ్చినది.

వేణీ : తెలియవచ్చినదనఁగా నెవరివలన ?

అజీ : మా పినతండ్రి మహమ్మద్ యిస్మాల్ ఖానను నతనివలన నిన్ను వింటిని.

వేణీ : మీ తండ్రిగారి మరణకాలమున నీపూరనుండలేదా ?

అజీ : లేదు. మా మేనత్తను సందర్శించుట కంతకు నెలకు మూడే రాజుకోటకు వెళ్ళియుంటిని. తుదకు మాతండ్రిగారి యాకస్మిక పంచత్వమును తెలుపుచు మా పితృవృంధు పంపిన తంతివార్తను గాంచి నిన్ననే మఱలినచ్చితిని.

వేణీ : తాజుద్దీను జ్వరముచే మరణించుట నిజమేనా ?

అజీ : మీ ప్రశ్న నాకర్థముకాకున్నది. నిజముకాక యిందసత్యమున్నదని తలంతురా ?

వేణీ : అట్లు నేను తలంచుట లేదు. అభిప్రాయము నిశ్చితమగుట కామాట నంటినంతే. అతనికి విరోధు లెవరైనఁ గలరా ?

అజీ : మహాశయా ! మీతలం పేదియో నాకు దురవగాహముగ నున్నది. మీ మాటలు వింటిను గలిగించుచున్నవి. సమాచారమేదియో దయచేసి తెలుపఁగలరా ?

వేణీ : నీనుండి దాచుటకుకాదు. నిన్ను రప్పించినది. నిన్ను సాయంసమయమున మాకోకపెట్టె దొరికినది—

అజీ : (ఆతురతతో)—పెట్టెయా ! ఎట్టిది ?

వేణీ : అది యొకనాగపూర్ యినుపపెట్టె.

అజీ : నా దొక్కటి యట్టిదే పోయినది. నేను రాజకోట కేగు నప్పుడు నా బట్టల నన్నిటిని దానిలో నుంచి పోయియుంటిని. ఇప్పుడది మాయంటుఁ గాన్పింపకున్నది. మీకు దొరికిన దదే కావచ్చును.

వేణీ : అంతేకాదు. దానిలో నొకవిచ్చేదితమానవ శిరస్సు గోచరించినది.

అజీః కారణమేమో కాని యామాట నాలకించుటతోడనే భయోద్రిక్తతచే కాబోలు “హా-హా-శిరమా-విచ్చేదితమా ! ఎవరిది ! ఎవరిది !” అని యటచెను.

వేణీ : చూపింతును. ఆతురపడకుము. పెట్టెలో నొకవిలాసము “అజీజుద్దీన్, మక్కా-వీధి—అహమదునగరు” అని యున్నది.

అజీ : ఆహా ! అది నాదే. నాదే. మీకెట్లు దొరికినది ! అందులో నరునిశిర మెట్లుండెను. అంతయుఁ జిత్రముగ నున్నదే. ఆయ్యా ! అది మీకెందు దొరికెను !

వేణీ : మాకును వింతగనే తోచుచున్నది. నిన్న మునిమాపు వేళ నా పెట్టెను మోచికొనివచ్చి మహమ్మదీయుఁ డెవఁడో యల్లా భక్షను పేరినాఁడు మొబారక్ వీధిలో నిరువురు పల్లెవాండ్లుండగాఁ వారిని నమ్మించి దానిని వారియధీనముఁ గావించి తాను పాటిపోయి నాఁడు. అనితరువాత జరిగినసంగతులన్నియు నాతనికిఁ దెలియఁజేసెను.

అజీ : (మహాశ్చర్యముతో) ఆతల యెవరిదైయుండునని మీ యభిప్రాయము !

వేణీ : ఆ సంగతి మాకు విస్పష్టము కానందుననేకదా నిన్ను రప్పించినది ! పెట్టె నీడగుటచే నీ పెట్టెలో నుండుతల యెవరిదో నీకుఁ దెలియకుండ నుండదనుకొందును.

అజీ : ఏదీ, నయచేసి త్వరగ నాకాఖండిత మస్తకమునుఁ జూపును. నామనసు త త్తరిల్లుచున్నది.

వేణీ—వలత త్తరిలుచున్నది !

అజీ—కారణము దురూహ్యము. తర్వాత తెలిపెద.

అజీజుద్దీనుయొక్క వేగిరపాటును గాంచి ప్రసాదరావు మఱే మియుఁ జెప్పక యతనితో పోలికేగెను, అజీజుహృదయ మేలకో దడ దడలాడుచుండెను. వేణీ ప్రసా దతనిని పేటికదాపునకుఁ గొంపోయి దానిమూతనుదీసి యందలిశీర్షమును జూచెను—అజీజొక్కక్షణమాత్రము దానిని విలోకించెను—అహా ! అతఁ డేల యట్లున్నాఁడు ! కన్నులనీగు | గమ్మకొన్నది — తలగిట్టున తిగుగుచుండెనుకాబోలు — హృదయావేదన మించిపోయినది — వెంటనే యతఁడు ‘ హా ! తండ్రి ’ అని కెవ్వనఁ గేకరించి క్రిందఁ బడిపోయెను ! ! !

నాల్గవ ప్రకరణము

అనుమాన మెవరిమీఁద ?

అజీజుద్దీన్ మాఖావస్థను గాంచి వేణీ ప్రసాదు విస్మయచకితుఁ డయ్యెను. అతఁ డామూర్ఖమును గాంచియేటికట్లు శోకించుచున్నాఁడు ? అని తండ్రి యగుతాజుద్దీనుఖానుదేనా యాను స్తకిము ! తాజుద్దీన్ మరణమునకు జ్వరము కారణమనికదా యతఁడు విన్నది. ఇప్పుడు తన వినికి పొరపాటా, లేక యజీజుద్దీను ప్రమాద మొందుచున్నాఁడా ? ఇక స్పెక్టరిట్టియూహలతో నొకక్షణకాలము గడపెను. అప్పు డతఁడజీజును గాంచి ‘ అయ్యా ! ఏమియీత త్తరము ? సిసంతాపహేతువు విశదము కాకున్నది. ఈతల యెవరిదైనట్లు గుర్తుపట్టితివి ? అని యడిగెను.

అజీజుద్దీను మాటాడనేరఁ డయ్యెను. అతని కంఠము బాష్పజల నిరోధితమైన ట్లుండెను. పొంగిపొంగివచ్చు దుఃఖతరంగము లప్రభుజలావతారము నొంది నేత్రద్వయద్వారములనుండి వెలికురుకుచుండెను. ఎట్టకేల కతఁ డించుక ధైర్యమును వహించి గద్గదకంఠముతో నిట్లనెను. “ఆర్యా ! ఇంకేమున్నది ? నేనూర లేనికాలమున భయంకరకృత్య మొకటి నడచి పోయినది. మాతండ్రి జ్వరనిహతుఁ డయ్యెననుట కల్ల. అతఁడు హత్య కావింపఁబడినాఁడు. అతనిదే యీ శిరము —” అని యజీజుక మాటాడఁజాలకపోయెను.

వేణీప్రసాదు మనశ్చక్షువులమోల నిష్పక్షాపకయగాధరహస్య గహ్వరము నోటు తెఱచుకొని కాన్పింపఁదొడఁగెను. అతని కేమియు బోధపడకుండెను. ఒక్కత్రుటికాలములో నెన్నియోయూహాశకటము లాతని మస్తిష్కవీధిలోఁ బరుగిడి పోయెను. అజీజుద్దీ నిప్పు డాతల తన ప్రయజనకునిదే యని చెప్పినాఁడు. పొరపడ లేదుకదా ! మహమ్మద్ ఇస్మాయిల్ ఖా నేల తాజుద్దీన్ జ్వరపీడితుఁడై మరణించెనని సమస్తలోక మును వంచింపవలయును ? ఇందు కేదేని ప్రబలకారణ ముండితీరవలయును. మున్నుండువారి కుటుంబచరిత్ర నెఱింగిన సంగతులు తెల్లము లగును. వేణీప్రసాదరా వీరీతిగఁ బర్యాలోచించుకొని పితృమరణకారణ మున — దుఃఖించుచున్న యజీజు ననేకభంగుల నాశ్వాసించుచు “భాయీ ! పురుషచిత్తమును వహింపుము. ఇప్పు డింక నేడ్చి యేమి లాభము ? ఇది నీతండ్రిశిరమేనా ! బాగుగ గుర్తించితివా ?” అనెను. అజీజు దుఃఖము నుపశమించుకొననేరఁడయ్యెను. శోకతరంగతాడితమై యాతని వక్షస్థల మెగిరిపడుచుండెను. పాపమతఁ డెట్లుఁబడిలగలఁడు. కన్నతండ్రి ఖండితోత్తమాంగమును గాంచి శోకింపని కితిసకిరాత కుమారుఁ డుండునా ? అందును నజీజుద్దీను కోమల హృదయుఁడు ఎట్టకేల

కతఁడు కన్నీరు దుడుచుకొనుచు “అయ్యో, జనకా! ఇంతటితో మనకు ఋణముతీరెనా? ఇంకెట్లీదుర్భరశోకమును భరింపఁగలను. అహా! ఇకాస్పెక్టర్ జి! ఇది మా తండ్రిగారిశిరమే-అయ్యో-అయ్యో!” అని విలపింపసాగెను. ప్రసాదరావునకుఁగూడ కన్నులలో నీరు తిరిగి పోయెను. “మిత్రుఁడా! నీ దుఃఖమును మాని నా యడుగు ప్రశ్నలకు సదుత్తరము నిమ్ము. ఇది యేమిసమయము కాదు. ధృతిదూరి కూర్చున్నచో కార్యము చెడును.” అనెను. అజీజించుక యూటడిల్లి “ఆర్యా! మీరడుగదలంచినదంతయు నడుగవచ్చును. మీ యెదుట నొక్కసంగతిని దాఁచుట లేదు.” అనియెను.

వేణీ : మీ పినతండ్రి మీ యింటనే యున్నాఁడా ?

అజీ : అవును. అతనికి వివాహము లేదు, మాతండ్రి తనజీవిత కాలమున నతనికిఁ బెండ్లిచేయవలయు నని యెంతయో యత్నించి తుదకు నిఫలమనొరఁగఁ డయ్యెను.

వేణీ : ఇస్కూలు పెండ్లి కేయ్యకొనకపోవుటకుఁ గతమేమి ?

అజీ : అయ్యా, మీకడ దాఁచుసంగతి యొక్కటియును లేదు. అతఁడు దుష్టస్వభావుఁడు, కపటచిత్తుఁడు. స్త్రీలోలుఁడు, నిష్కారుణ్య చిత్తుఁడు, కృతఘ్నుఁడు, ఘోరపాపి.

అజీజు చెప్పినదాని నాలకించి వేణీ ప్రసాద వింతపడి చూచెను. ఆ వాగ్ధోరణియు దతిమాత్రముగ జాగుస్సామర్థలు మిళితములై యుండెను. అతఁడు కొంతవఱ కూరకుండి మరల నిట్లనెను. “ఇస్కూల్ ఖానంత కుటిలవర్తనుఁడా !”

అజీ : నిస్సందేహముగ. మా తండ్రి మోసపోయి కాలాహి నాడిలోఁ బెట్టుకొని పోవించెను.

వేణీ : అజీజ్ ! నీ మాటలనుబట్టి మీ పినతండ్రియెడ నాకిం
చుక సంశయ మొదపుచున్నది. ఇస్కాలునుండి మీకేదో యపకారము
జరిగియుండునని యెఱుఁగును.

అజీజు మాటాడక తలవాలెన్నఁడు. ఆమాన మర్థాంగీకారముకా
వచ్చునని ప్రసాదరావు తలంచెను. ఆ రహస్య మేదియో భేదింప నెంచి
“ ఏమూరకుంటివి ? నే నెంచినట్లు మీకతఁ డపకారియేనా ? ” అనెను.

అజీ : అయ్యో ! దాచుటచే లాభము లేదు. వినిపింపరాని
వార్తనైనను మీ యెదుట చెప్పవలసినదే. అట్లు చేయుకున్న మాతండ్రి
గారికి ఘోరమగు ద్రోహమొనర్చినవాడ నగుదును.

వేణీ : అవును. ఆమాట నిజము. ఇప్పుడు మేమిహత్యారహస్య
మును భేదింప సమకట్టి యున్నాము. నీకుఁ దెలిసినదంతయుఁ జెప్పి
మాకీ సమయమునఁ దోడ్పడిన మీతండ్రియాత్మ యంతటితోనే
తృప్తిని వహించును.

అజీ : కావలసినదంతయు నడుగుఁడు. తెలిసినంతవఱకుఁతయు
విశదము కావింతును.

వేణీ : హంతకుఁడు నీ పెట్టెలోనే యీ శిరముంచుటకుఁ గారణ
మేమి ? ఇది వాని కెట్లు లభించెను ?

అజీ : ఎట్లో సంగ్రహించినాఁడు.

వేణీ : ఇప్పుడు మీ యింట నీ పెట్టె లేదా ?

అజీ : లేదు. నేను రాజకోటనుండి మఱివచ్చినంతనే యిది
లేదని గ్రహించితిని.

వేణీ : మీయింటివారి నడిగితివా ? వారేమనిరి.

అజీ : తమకు తెలియదనిరి.

వేణీ : పరులెవరైన తస్కరించియుండురని నమ్ముదువా ?

అజీ : ఖూయింట నీనడుమ నేదొంగతనమును కాలేదు.
సాధారణముగ వచ్చిపోవువారి కిది లభించునట్టి స్థలమున నుండలేదు.

వేణీ : అయిన నిది హంతకుని క్లుప్త దొరికియుండును ?

అజీ : అయ్యో ! ఇంటిదొంగ నీశ్వరుడైన పట్టలేడు కదా. యిదమిత్రమని యెట్లు చెప్పగలను ?

వేణీ : అయిన నింటివారే యీ ఘోరము నడపియుండురని తలంతువా ?

అజీ : అదియే నా యనుమానము.

వేణీ : మీ యింట నిప్పు డెవరెవరు కాపురమున్నారు ?

అజీ : మా సవతిత్తల్లి రజియాబీబీ, పినతండ్రి మహమ్మద్ యిస్మాలు, మఱికొందఱు సేవకులుమాత్ర మున్నారు.

వేణీ : ఇందులో నెవరిపై నీ సంశయము ?

అజీ : మా పినతండ్రి ఇన్ మాలుమీద,

వేణీ : అతనిని నీవు శంకించుటకుఁ గారణమేమి ? మీతండ్రికిని, యిస్మాలునకును అన్యోన్యవిరోధభావములేవైన నుండెనా ?

అజీ : అవును. మూడునాల్గు నెలలనుండి యెక్కువగానున్నవి.

వేణీ : కారణమేమి ?

అజీ— పెద్దయింటివారిసంగతి, చెప్పరానిదైనను చెప్పకతప్పదు. దురాత్ముడగు యిస్మాలు వృద్ధుడగు మాతండ్రిని వందించి యాయన ద్వితీయజాయ యగు రజియాబీబీని తనవశము కావించు శోనుటే యిందుకుమూలహేతువు.

వేణీ—మీతల్లి జీవించి యున్నదా ?

అజీ—లేదు. మాతండ్రిగారికి రెండువివాహములు జరిగినవి: ప్రథమకళత్రమువలనఁ జరకాలము వఱకు సంతానలాభము చేకూర మిచే నతఁడు మరల రజియాబీబీని వివాహమాడెను. ఈమె సౌందర్య

లావణ్యముల కెంతో పేరుపొందినది. అప్పటికికూడ నిస్కాలుఖాను మాయంటనే యుండెను. మాతండ్రిగా రెంతబోధించినను వినక వేశ్య లంపటుడై, దుర్మార్గ ప్రవర్తనుడై తిరుగుచుండెను. అయినను భ్రాతృప్రేమచే నతనిని మాతండ్రియింటినుండి తఱుమఁగొట్టఁడయ్యెను. ద్వితీయలగ్నానంతరము దైవవశమున నొకటిరెండు యేడులకే నేను మొదటి భార్యకు జనించితిని. అప్పటికి నాపినతల్లి యింకను బది యేడులబాలికయట. క్రమక్రమముగ వయసుమీరుకొలది నామెకు మాతల్లిపై సపత్నిమత్సర మతిశయించుటయే కాక వృద్ధుడగు మాతండ్రిపై నొకరీతిజగుప్సకూడ జనించెను. ఈనడుమప్రబలాఘ పూరితుడగు నిస్కాలునకును ఆపాపమతికిని బ్రణయచేష్టలు ప్రారంభ మగుటచే నామెదుర్బుద్ధి ప్రబలుటకుఁ గారణ మయ్యెను. అది మొదలు వారిరువురికి నామీఁదను, మాతలిదండ్రుల మీఁదను ఈర్ష్యాకోధము లుప్పతిలసాగెను. తుదకొకనాఁడు మాతల్లిని వారిద్దఱును చేరి విష ప్రయోగముచేఁ జంపివైచిరి. అయ్యా! గృహచ్ఛిద్రములు చెప్ప నలవికాదు. అయినను నిప్పట్టున భవాదృశులయెదుట దాచఁదగిన దొక్కటియునులేదు. అట్లుమామ్రీయజనని యంత మొందిన తర్వాత నాపాపులయనోన్యస్యప్రేమ మఱింతసుదృఢమై బహిరంగపడెను. ఈవిప రీతమునుగాంచి మాతండ్రి తమ్ముని దండింపనులేకఁ యతనిదుర్వృత్తి మును సహింపనులేక లోలోన కుమిలికుమిలి మనోరోగములకు లొంగి పోయెను. తనభార్య నెంతో బెదరించెను. తమ్మునితోఁగూడ నొక నాఁడు తీవ్రముగ కలహించెను. కాని లాభముమాత్రము లేకపోయెను. ఇస్కాలునకు మఱింతరోషము ప్రబలెను. వృద్ధుడగు మాతండ్రి యిట్లు తమస్వేచ్ఛావిహారమున కంతరాయుడై యుండుటచే నత నినిఁగూడ నెట్లయినఁ గడతేర్పవలయు నని యత్నించుచున్నట్లప్పు

డప్పుడు వారిచేష్టలవలన నూహించితిని. కాని నేను సదా యతని ప్రక్కఁ బాయకుండుటచే వారియాటలు సాగినవి కావు. పిమ్మట నెల క్రిందట మామేనత్త కతితీవ్రమగు జాడ్యము సంభవించుటచే నే నెంత చెప్పినను వినక మా తండ్రిగారు బలవంతపెట్టి, తనకేమియు భయముండదని చెప్పి నన్ను రాజకోట కనిపిరి. నేను తిరిగివచ్చునంతలో నిట్టి ఘోరము నడచిపోయినది.

వేణీ : రజియాబీబీనిగుఱించి నీ యభిప్రాయ మేమి ? ఆమెకూడ నీ కుట్రలోఁ జేరియుండునని భావించువా ?

అజీ : మహాశయా ! విషయము లున్నపున్నట్లు తెలిపితిని. అందుపై విమర్శించి యనుసంధానము గావింపుఁడు ! నిజము నిలుకడ మీఁద తేలఁగలదు.

వేణీ : నీ విప్పుడు చెప్పినయుదంతమునుబట్టి నాకుఁగూడ నిస్సాల్ ఖాను విషయమై సంశయ మొదవుచున్నది. మీతండ్రినట్టి యపాయ కరమగు తావున నొంటరిగ విడిచి పోవుట నీది సాహసము కాదా ?

అజీ : అవును. కాని యాతని ప్రోద్బలము మిక్కుట మగుటచే నేనట్లు చేయక తప్పదయ్యెను.

వేణీ : నిన్న నీవు రాజకోటనుండి తిరిగివచ్చిన తర్వాత మీపిన తండ్రి తాజుద్దీను జ్వరపీడితుఁడై మరణించె నని చెప్పినప్పుడు నీవా మాటను విశ్వసించితివా ?

అజీ : ప్రప్రథమమున నమ్మితిని. కాని మాతండ్రి కిష్టులైన యొకరిద్దఱింటిసేవకులు నను డాసి తాజుద్దీన్ రోగగ్రస్తుఁడై గతించె నని చెప్పటకవకాశము లేదనియు, అతనికిఁ జేయవలసినకర్మ యేమియు నిస్సాలు జరుపలేదనియు, తుద కతనికశేబర మతిరహస్యముగఁ గొంపోబడెననియు, ఆ సమయమున నెవరో యిస్మాలునకుఁ గావలసిన

వారొకరిద్దఱు వచ్చియుండిరనియుఁ జెప్పిరి. అప్పటినుండి నాకనుమానము కలిగి యీరహస్యమేమో తెలిసికొనుటకై యత్నింపఁదలంచితిని.

వేణీ : అజీజ్ ! ఆ విషయమును మేము కనుగొందుము. ఇప్పుడు నేను మీ యింటికి వచ్చి విచారించెదను. ఇందును నీ నేమందువు ?

అజీ : నే నేమందును ! మీరాపని గావింపవలయుననియేకదా నేనింతదూరము మీకు సర్వము వినిపించినది. హత్యజరిగిన రాత్రి గడచిన విశేషముల నన్నిటిని చూచిన సేవకు లొకరిద్దఱు కలరు. వారిచే తగినసాక్ష్యమిప్పింతును. మీ రిస్మాలునుకూడ విచారింపవచ్చును.

వేణీ : నీవు మాకు మహోపకారముఁ గావించితివి. ఇందుచే మీ తండ్రిగారు పరలోకమున సంతసింపఁగలరు. విశేషశ్రమ లేకయే యిందలి రహస్యముల ననేకములను నీ మూలమున వివరగల్గితిని. మున్నుండు నాకిదియెంతో సహకారి కాఁగలడు.

అజీ : మీరెప్పుడు మాయింటికి వత్తురు ?

వేణీ : ఈదిన మెప్పుడో యనుకూలసమయమును జూచుకొని వత్తును. మారాకనుగుఱించి పరులతోఁ జెప్పకుము.

అజీ : అయ్యో ! నాకాసంగతి తెలియదా ? ఇప్పుడు నేనిచ్చటికి వచ్చుటకూడ నిస్మాల్ ఖానునకుఁ దెలియదు. నేను వచ్చునప్పుడతఁ డింటలేడు.

వేణీ : మందిది. నీవిపు డింక నింటికిఁ జనుము.

అజీజుద్దీను వెడలుటకు లేచెనుకాని యతనిదృష్టులు మఱి యొకమా తాపెట్టెపైఁ బడెను. అతఁడు పూర్వశోకమును స్మరించుకొని “హా ! తండ్రి !” యని కన్నీరుఁ గార్చెను. వేణీప్రసాదరా వాతని ననేకరీతుల నాశ్వాసించి యింటికి సాగఁబంపెను.

ఐదవ ప్రకరణము

మహమ్మద్ యిస్మాల్.

అజీజ్ దీన్ పితృవృత్తం డగుమహమ్మద్ యిస్మాల్ ఖాను తనసోదరునికన్న నిరువదిసంవత్సరములు చిన్నవాడు, వీరిరువురేకోదరులు కారు. అన్నదమ్ములబిడ్డలు. అయినను దోబుట్టువు తనకు లేనికారణమునఁ దాజుదీన్ నిస్మాలునే సహోదరునిగ భావించి ప్రేమచే బుజ్జగించుచుఁ దనయింట నుంచుకొనెను. కాని చిట్టచివరకు దుర్వృద్ధయ్యఁ డగునిస్మాలుఖా నొత్తకృతజ్ఞత చూపినది అజీజు చెప్పినకుటుంబచరిత్రవలన విశదమైనది. అజీజుదీను నన్మతము నాడలేదు. అతఁడన్నట్టిస్మాలు రజియాను తనమోహపాశమునఁ దగిలించుకొని యన్నను మోసగించినమాట నిక్కము. మక్కావీధిలోఁ బలుపుర కీసంగతి తెలియును.

ఇస్మాల్ ఖా నాజానుబాహుఁ డగుసమున్నత శౌరవర్ణవిరాజిత మూర్తి. ముఖమునం దొకవిధమగు నాకర్షణప్రభ కలదు. నాటిసాయం సమయమున విలాసప్రియుఁడగు నతఁడు వింతదుస్తులను ధరించి యొక సుందరమందిరమున నుపవిష్టుడై తమయింటిగుమాస్తా యగు రోషిక్ వారా యనువానితో నేమియో మాటాడుచుండెను. వాఁడందుకు తగినసమాధాన మిచ్చుచుండెను. వారుబిగ్గటగ మాటాడినప్పుడు వినవచ్చిన సంభాషణమాత్ర మివిధముగ నుండెను.

ఇస్ — రోషిన్ ! పోలీసువారు నామాటను నమ్మినట్లున్నది.

రోషి — అవును, మహారాజా ! వారేమో నమ్మిరి కాని లోకమును నమ్మించుట కష్టముకదా. అనేకు లనేకరీతులఁ జెప్పుకొనుచున్నారు.

ఇస్ — ఏమని యనుకొనుచున్నారు ?

రోషి : మీరు మీ యన్నగారి శివమును మతాచారము ననుసరించి సాగించుకొనిపోనందున జనులు పలురీతుల సంశయించుచున్నారు. కొందఱు అతనిని మీరేమైన హత్య గావించినారేమో యని కూడ శంకించుచున్నట్లు వింటిని.

ఇస్ : కాకతాళీయముగ సంభవించిన యీ ఘోర హత్యాపరాధ మెచ్చట నాపైఁ బడునో యని నాకుఁ గూడ మిగుల భీతిగ నున్నది. ఇది తప్పించుకొనుట కుపాయమేమైనఁ దెలుపఁగలవా ? నాకు నీకన్నఁ బరమాపుడు లేడునుమా.

రోషి : నా కేమియుఁ దోచకున్నది. భావికార్యస్థితినిఁ దలంచుకొన్న నా హృదయము చెదరిపోవుచున్నది. అజీజుద్దీను కూడ మీ విషయమై యిప్పుడు సంశయించుటకు మార్గ మేర్పడినది. అతఁ డూరకున్న కార్యమంతయు నిమ్మళముగ సాగిపోవును. పోలీసువారి యెదుట తన యనుమానమును గూర్చి ఫిర్యాదునిచ్చిన మిగుల చిక్కు కలుగుటయేకాక మిమ్ము వారు కారాగారనిబద్ధులఁ జేయుట నిజము.

ఇస్ : అయిన మనమిప్పుడు సామోపాయమున నజీజును మని యుధీనముఁ గావించుకొనుట మంచిది కదా.

రోషి : నాకును నదియే సచుంజనమని తోచుచున్నది. అతని యెడ మీకుఁగాని, బీబీగారికేఁగాని యెట్టి యసూయయు నున్నట్లు తెలుపరాదు.

ఇస్ ! అవును. ఇప్పుట్టున నిది మేలైనయూపాయము. పోయి వాడింట నున్నాడేమో పిలుచుకొని రమ్మ. తగినరీతిని వానితో మాటాడి వానికి నాపై నెట్టిసంశయము లేకుండఁజేయ యత్నింతును.

రోషిఁగ వారా వెడలిపోయెను. ఇస్ మాల్ ఖాను కన్నులు మూసికొని పాలుత్రాగుచున్న మార్జాలమువలె పిచ్చియాలోచనలఁ గావించు

చుండెను. పరోక్షమున జరుగు నాటక మతని కేమి తెలియును ! అజీజను నమ్మించి తనవలలో వైచుకొనఁ జింతింపసాగెను. అజీజ తనవశుఁడైన తాజుద్దీన్ హత్యాపరాధమునఁ దన్ను శంకించువా రుండరనియు, తదనంతర మొకనాఁడజీజను గూడ నిగూఢమరణముపాలు గావించి రజిమూతో సమస్తభోగభాగ్యము లనుభవింపవచ్చు ననియు నామంద మతి గాలిలో గోపురములు నిర్మించుచు పైయంతస్తు మెట్లెక్కిపోయెను.

అతఁ డట్లు వెడలిపోయిన యొకటిరెండు నిమిషములకే మనవేణీ ప్రసాదరా విద్వజు రక్షకభటులతో వచ్చటికి వచ్చెను. ఆ యుత్తరక్షణ ముననే రోషివారా యజీజను వెంటఁబెట్టుకొని వచ్చెను. ఇన్ మూల్ బా నందు కాన్పింపనందున నతఁడు జనానాలోనికి పోయియుండు నని తలంచి రోషిన్ తమయింటికి వచ్చినవారిని మన్నింపకండుట బాగుకాదని యెంచి పోలీసువారిరాకకు లోలోన విషాదాశ్చర్యచకితుఁ డగుచున్నను వేణీప్రసాదరావు నొక యాసనముపైఁ గూర్చుండఁ బెట్టి యజీజను గాంచి “అయ్యా ! మీ పినత్తండీగారు మీతో మాటాడవలయు నని యున్నారు. దయచేసి రావలయును తమరు వచ్చువఱ కిక్కిరిస్తారుగా రిందే యుండఁగలరు.” అనెను. అజీజ కదలలేదు. “నాకతనితో ముచ్చటంపవలసిన రహస్యము లేవియు లేవు. అతనినే యిందు నోడితెమ్ము” అని యుదాసీన భావముతోఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను. రోషిన్ మానవదనుఁడై మఱియేమియో చెప్పఁ బోవుచుండ వేణీప్రసాదు వారినిఁ జూచి “అయ్యా ! మీ యజమాను నొకమాటు రమ్మని చెప్పఁగలవా !” అనెను.

రోషిన్ : మహారాజా ! అతఁ డిప్పుడు జనానాలో నున్నాఁడు. మాబొంట్లచ్చటి కేగరాదు. దాసీజన మెవ్వరు నింట లేరు.

వేణీ : అజ్ఞాదీను నిరభ్యంతరముగ నచ్చటికిఁ బోవచ్చును కదా !

రోషిన్ : పోవచ్చును. కాని—

వేణీ : “ కాని ” యేమి ! అతఁడు పోవుట కెట్టియాటంకమున్నది !

అని వీడిట్లు మాటాడుకొనుచుండగనే మొక్కఁబోయినదేవుఁడెదురైన ట్లీస్ట్రాలోఖానే మెట్లు దిగివచ్చెను. పాప యాకస్మికముగ నతనికి పోలీసువారిదర్శన మైనది. వారిలో నజ్ఞాకూడ దృశ్యుడయ్యెను. తోడనే యతని హృదయమున నవాచ్యభావోదయ మిగులచే మేనెల్ల నొకమాటు చంచలించెను. ఎవరో క్రేందిగదిలో మాటాడుచుండి రని వచ్చెను. కాని రక్షకోద్యోగు లని తెలిసియుండిన నాతఁడు వచ్చియుండఁడు. కాని యిప్పుడు వెనుకకుఁ బాటిపోవుట కవకాశము లేదు. అట్లుచేసినఁ బోలీసువారికి నొక్కముగఁ దనపై గాఢసంశయము నెలకొనుననుట నతఁడు గ్రహించెను. ఇదియుఁగాక ఇస్కాలు కాన్పించి నంతనే వేణీప్రసాదు “ అయ్యా ! రమ్మ ! నీ కొఱకే వేచియున్నాము ” అని పిలిచెను. పాప మతఁడు విధిలేక వచ్చి యట కూర్చుండెను. అతఁడంత భావగోపనఁ గావించి లేనియుల్లాసము నభినయించుచు వేణీ ప్రసాదును గాంచి, “ మహాశయా ! కుంటివానిపై భాగీరథి ప్రవహించి నటు మీరు వచ్చి మా మందిరమును పవిత్రముఁ గావించితిరి. తమ రాకకుఁగత మేమి ! ” అనియెను.

వేణీ : ఇన్ మార్జ ! పని లేనిచోఁ బరులయిందగ్గు మేమేల వత్తుము ! ఒక హత్యవిషయమై నిన్ను కొన్నిసంగతు లడిగి సంశయ నివారణ నొందవచ్చితిమి.

ఇస్కాల్ ఖాను మనసుననే భయకంపితుఁడయ్యెను. అతని మేను జల్లుమనెను, అతని కేమియు బోధపడలేదు. ఎట్టకేల కతఁడు సంక్షిభిత చిత్తము నించుక సద్దుకొని, “అయ్యా! మీ మాటలు నాకు వింతగా నున్నవి. హత్యావిషయ మేమి? నన్నడుగు లేమి? నే నెవరిని హత్యఁ గావించితిని? ఈ యాగడ మేమి?” అనెను.

వేణీ. నీవు హంతకుఁడ వని చెప్పటకు రాలేదు. నిన్నటి దినము మాకొక పెట్టెలో ఖండితశిర మొకటి దొరకినది, మీ యజీజుద్దీను వానినిఁ గాంచి పెట్టె తనది యనియు, తల తనతండ్రియు, మీ యన్నయు నగు తాజుద్దీన్ ఖానుదనియు నానవాలిడి తెలిపినాడు. అది యొక హత్యయనుట నిజము. మీ సోదరుఁ డెల్లు చంపఁబడి యుండుట నీకుఁ దెలియదా?

ఆకస్మికముగ మహోన్నతపర్వత మొకటి మీఁదఁబడినవాని వోలె నా మాటలు విని మహమ్మదు పాతాళమునకుఁ గ్రుంగిపోయెను. అతని కేమి చెప్పటకును నోరాడలేదు. అజీజుద్దీను నొకమాటు శీఘ్ర దృష్టులతోఁ జూచెను — మఱియొకమా రిన్ సెప్పెక్కును గాంచెను. అతని ముఖచిహ్నములఁ జూచి లోలోన నగుచు వేణీప్రసాదరావు “అయ్యా! ప్రశ్నోత్తరముల మూలమున సర్వమును నీ నుండి గ్రహించుట కష్టము. సర్వమును మీ సోదర పుత్రునివలన వినియున్నారము. ఊరక మాటలవలన లాభము లేదు. నిన్నొకసంగతి నడిగెద. మీయన్న హత్య కావింపఁబడుట నీకుఁ దెలియునా, లేదా?” అని యడిగెను. సమాధాన మియ్యక తప్పదని యెఱిగి యిస్కాలు మెల్లగ “తెలియు” నని చెప్పెను.

వేణీ. అట్లు తెలిసియు నీ వందఱితోడ నతఁడు జ్వరపీడితుఁడై

నీవుచెనని యబద్ధము లాడుటకుఁ గారణ మేమి?

ఇన్ : అందుకుఁ గారణము లేకపోలేదు. హత్య జరిగినదని వెల్లడించిన నిఁక మీ వంటి పోలీసువారి తొందర హెచ్చుననియు, మాకు లేని యిక్కట్టులు ప్రారంభ మగుననియు వెఱచి నేను సత్య వార్తను వెల్లడింపనైతిని, ఎట్టును పోయినయన్న మరల రాఁడుకదా.

వేణీ : అది సరే. తుదకీ యజ్జీజనకైన నా వార్త నెఱిగింప లేదేమి ?

ఇస్మా : వానికి మాత్రము తెలిసి యేమి ప్రయోజనము ? ఎట్టును వృథాగందరగోళ మేలయని నే నెవ్వరితోడను ఆ సంగతిని చెలుప లేదు.

వేణీ : నీకు భ్రాతృమరణ దుఃఖము లేదా ?

ఇస్మా : లేదని యెట్లు చెప్పఁగలరు ? లేకుండనుండునా ?

వేణీ : కలవాడ వగుచో కలరూపు మా కెఱిగింది హంతకునిఁ బట్టుటకు యత్నించి, నీకు వానిపైఁ గల కసిసంతటినిఁ దీర్చుకొన యత్నింపవైతివేల ? అట్లు చేసియుండిన మీ యన్నయాత్మ సంతృప్తి నొందియుండునే !

ఇస్మా : ఆ మాట నిజమే. కాని హంతకుని బట్టుకొనుట యెట్లు ? వాఁడెవఁడో మీరు గ్రహించితిరా ?

వేణీ : లేదు. నీకుఁ దెలియదా వానిసంగతి? హత్యజరిగినదెన్నఁడు ?

ఇస్మా : మొన్నరాత్రి.

వేణీ : అప్పు డింట నవరేవ రుండిరి ?

ఇస్మా : నేను నాటకమునకుఁ బోయియుంటిని. రెండవ మేడలో రజయాబీబీ సాఖియూ యను దాసితోఁ బరుండి యుండెను.

వేణీ : రజయాబీబీ యెవరు ?

ఇస్మా : మా యన్న భార్య.

వేణీ : తర్వాత ?

ఇస్మా : క్రిందియంతస్తునఁ గొందఱు సేవకులు పరుండిఁ
తాజుదీను మూడవమేడలో నొకగదియందు నిద్రించుచుండెను.

వేణీ : నీవు నాటకమునుండి యెప్పుడు మరలి వచ్చితివి ?

ఇస్మా : వేకువజామున సుమారు మూడుగంటలై యుండును.

వేణీ : అప్పుడే గ్రహించితివా యింట హత్య జరిగింపఁబడి;
దని ?

ఇస్మా : లేదు. నాకేమి తెలియును ? కలఁ గని యుంటినా
ఇంటికి వచ్చి తిన్నగ రెండవమేడలో నాగదిని చేరి పరుంటిని. ఉదయ
మున సాఖయా యేదో పనిమీఁద మాయన్నగదికిఁ బోయి యంద
రక్తచిహ్నములను గాంచి తలుపుదీసి చూడఁగా నామెకు శిరోవిహీ;
మగు మాయన్నగారి కళ్ళేబరము కాన్పించినది. తోడనే యది భయ
త్కంపమున గట్టిగ నఱచుటచే మేమండఱ మచ్చటికి పరుగిడిపోయితిమి
అంతదనుక మా కెవ్వరికినిఁ దెలియదు హత్య నడచిపోయినదని
తాజుదీను సుఖముగ నిద్రించుచున్నాడని తలంచితిమే కాని యిట్లు
దీర్ఘనిద్రను జెందెనని యెఱుంగమైతిమి.

వేణీ : ఇంను సాఖయాను కొంతవఱకు విచారింపవలసియున్నది
ఆమెను రప్పింపుఁడు.

ఇన్ మాలు విధిలేక చీకాకుతో రోమ్మివా రానుగాంచి “సాఖ
యాను తోడ్చి” మ్మని చెప్పెను. వాఁడు వెంటనే విడలిపోయెను.

వేణీ : అజ్జుదీనును కొన్నిసంగతు లకుగ మఱచితిని, అయ్యా
పేటిక నీదని యంటివి కదా దానిని రాజకొటకు నీవు వెళ్లుటకు,
బూర్వ మెందుంచి పోయియుంటివి ?

అజ్జు : మాత్రండ్రి శయనమందిరమున.

వేణీ : అనఁగా మూడవయంతస్తులోకదా ?

అజీజ : అవును.

వేణీ : దానికి బీగము వైచియుంటివా ! బీగముచెవు లెందుంచి యుంటివి !

అజీజ : ఆ సందూకమున నావి కొన్ని మాజనకునివి కొన్ని యుడుపులుండెను. అందుచే నేను పోవునప్పుడు మాత్రంఁడి దానితాళము నొకదానిని దీసికొనెను. రెండవది నాకడ నుండెను.

వేణీ : అవి హంతకుని కెట్లు దొరికి యుండును ?

అజీ : ఆ సంగతి నెఱుంగుట కష్టము. పెట్టెలో కాన్పించిన రక్తసిక్తంబు లగుబట్ట లన్నియు మా యిరువురివే.

వేణీ : ఇస్కాల్ ఖానున శేమైనఁ జెలియునా తాళపుచెవులను గుఱించి !

ఇస్కా : లేదు. ఆ తల్పడికొడుకుల వ్యవహారమునందు నే నెప్పు డును జేయివైచి యుండలేను.

ఇంతలో సాఖియాను బిలుచుకొని రోషిన్ మరలవచ్చెను. ప్రసాదరావామెను విచారింపసాగెను.

వేణీ : అమ్మా ! నీ పేరేమి ?

సాఖి : నన్ను సాఖియా యందురు. నేనీయింటి దాసిని.

వేణీ : గతించిన తాజద్దీరా యిస్కాల్ ఖానా నీ యజమానుఁడు ?

సాఖి : ఇరువురును.

వేణీ . తాజద్దీఖాను చంపఁబడెననుట నీకుఁ జెలియునా ?

సాఖియా మాటాడక తలవాలెను. అది యొకమార్గిస్తాల్ ఖానువైపు చూచెను. ఇన్ స్పెక్టరు దాని యభిప్రాయము నెఱింగి “ఈ రెండవయజమాని యుత్తరు వగునందాక నీవు నా ప్రశ్నకు బదులు చెప్పవా యేమి ?” అనియెను.

ఇన్ : అయ్యా! అట్లు తలంపకుండు. సాఖయీ! నీకు చెలి నది చెప్పము, అభ్యంతరము లేదు.

వేణీ : సరి అతినియాజ్ఞ యైనది. ఇప్పుడైన జెప్పము. తాజాదీ హత్య కావింపబడుట నీ వెఱుంగుదువా ?

సాఖ : చిత్తము.

వేణీ : ఎన్నడు హత్య కావింపబడెను ?

సాఖ : మొన్నరాత్రి.

వేణీ : నీవప్పు డెందుంటివి ?

సాఖ : మా యజమానురాలితో రెండవయంతస్తులోని యా గదిలోఁ బరుండియుంటిని.

వేణీ : పరులెవ్వరైన నారాత్రి మీ యింటికి వచ్చిరా ?

సాఖ : లేదు. క్రిందియంతస్తున నింటిసేవకులు తప్ప నితె లెవ్వరును లేరు. నేను పరుండునప్పుడు పోయి చూచివచ్చితిని. అప్పు. తాజాదీన్ ఖానుగారి గదిదగ్గఱకుకూడ పోయియుంటిని.

వేణీ : అప్పుడతఁ డేమిచేయుచుండెను ?

సాఖ : గాఢముగ నిద్రించుచుండెను. నేను మఱలి వది పంపుకొంటిని. కాని సుమారు రెండుఘంటలప్పుడు పైయంతస్తులో నేదో చప్పుడు వినవచ్చెను. నిద్రాసకనై యరమోపు కన్నులత నుండుటచే నప్పు డది యేమైనది నాకు విస్పష్టముగఁ చెలియలేదు.

వేణీ : ఆ రాత్రి యీ యిస్కాల్ ఖా నెందుండెను ?

సాఖ : రాత్రి భోజనానంతరము నాటకమును జూడఁబోదు న చెప్పి వెడలియుండెను.

వేణీ : అతఁడు తిరిగివచ్చుట నీవు చూచితివా ?

సాఖ : నేను చూడలేదు.

వేణీ : నీవు పరుండఁబోవునప్పుడు పై మేడలోని తలుపులు తెఱవఁబడి యుండెనా లేక లోపల గొల్లెముంచఁబడి యుండెనా ?

సాఖ : తెఱవ బడియే యుండెను. తాజుద్దీన్ ఖానుగారు సాధారణముగ లోపలగడియ వేయుచుండలేదు.

వేణీ : క్రిందియంతస్తు తలుపులు రాత్రి తీసియుంచినట్లు తోచినదా ?

సాఖ : లేదు. పరిచారకు లెవ్వరు నంత ప్రమత్తులై యుండలేదు.

వేణీ : ఈ యభియోగ మత్యంతచిత్రముగా నున్నది. వెలుపలి వారిచే హత్య జరుపఁబడ లేదని మీ మాటలవలన తెలియుచున్నది. ఇంకెవరు చేయుదురు ? ఇంటివారేయైయుందురా ?

అతివ ప్రకరణము

శంకితుడు

దొస్మాలుఖాను లోలోన నదరిపోవుచున్నను వేణీప్రసాదు కడపటిమాట చెవిసోకినంతనే యుగనివైపు తిట్టముగఁ జూచెను. అతని యభిప్రాయ మతనికి సుభోధకము కాదయ్యెను. దొంగవలె మిగుల క్రుంగిపో దొడఁగెను. ప్రసాదరావతని ముఖలక్షణాదులు లక్షించి “అయ్యా ! పోలీసువిచారణ యింకను ముగియలేదు. సాఖయీవలనఁ దెలిసికొనవలసిన యంశములు తేటపడినవి. ఇంక నిన్ను కొన్ని ప్రశ్నలమగఁ దలంచి యున్నాను. సదుత్తరము లిత్తువా ?” అనియెను.

ఇన్ : (అసహ్యవీక్షణములతో) — మీరడుగ నెంచిన దేది !

వేణీ : నీకు వివాహ మైనదా !

ఇన్ : అది యిప్పు డెందుకు !

వేణీ : పని యున్నది. ఉబుసుపోమి నీతో సరసము లాడుటకు రాలేదు. నీవు నీకుఁ దెలిసిన సంగతులను చెప్పక తప్పించుకొననేరవు. చెప్పము. నీ వవివాహితుఁడవా ? లేక వివాహితుఁడవా ?

ఇన్ : అవివాహితుఁడనే.

వేణీ : ఇంతకాలముదనుకఁ బెండ్లి కూడ లేదా ? ఇకముందైన నట్టికోరిక కలదా ?

ఇన్ : లేదు.

వేణీ : తాజాద్దీను నీ కగ్రజుఁ డగునా ?

ఇన్ : అవును. మేము పినతండ్రి పెద్దతండ్రి కుమారులము.

వేణీ : మీ యిరువురకును బరస్పరప్రేమభావ ముండెడిదా ?

ఇస్మాయిల్ ఖాను క్రూధుఁడైనట్లు కానించెను. ఆతని కనులెఱ్ఱ బడెను. వేణీప్రసాదను చుఱచుట చూచి “అయ్యా ! ఇన్ స్పెక్టర్ జీ ! మర్యాదలు తెలిసినట్టు లేదు. పెద్దయింటివారిని మన్నించువిధాన మిది యేనా ? అసంబద్ధములగు ప్రశ్నలడుగుటచే మీకు రాగలలాభమేమి ? ఇట్టి యవివేకపు ప్రశ్నలకు తురముల నేనియ్యనేర. తీమింపవలయును.” అని చరాలున నచటిమెట్లెక్కి మేడమీఁదికి వెళ్లిపోయెను. ఇస్మాయిల్ వెడలిపోవుటను గాంచి వేణీప్రసాదు సహింపక మహాగ్రహప్రవృత్తుఁడై “ఏమి యీ యవిధేయత ! ఈ తురుష్కునకు మర్యాదలు తెలియవు. అయ్యా ! రోషి ! నీవు పోయి యిస్కాటు వచ్చుచో లేదో విచారించు కొని రమ్మి.” అనెను. రోషిఁ జంకుచు “ఆర్యా ! నేనొకఁడను పోరాదు. అతఁడు జనానాలో నుండును. సాఖియూతొఁ గూడ పోవలసియుండును.” అనెను. “కానిమ్ము. సాఖియా ! నీవుకూడ

రోషిన్ వెంట జనానాలోనికి వెళ్ళి మీ యజమానుని బిలుచుకొని రమ్మ.” అని ప్రసాదరావు నిర్బంధించుట సాఖియా విధిలేక రోషిన్ వారాను బిలుచుకొని వెళ్ళెను. వే.శీ.ప్రసా దజీజితో రహస్యముగ “అజీజ్! నేను నీ మాటలను నమ్ముచున్నాను. మీ పినతండ్రి సందేహస్పరుఁ డని సంశయించుచున్నాను.” అనెను.

అజీ : ఈ సంభాషణవలన మఱేమైన విశేషములు గ్రహింపఁ గల్గితిరా ?

వేణీ : ఏమియు లేదు కాని యిస్కాలు తన యపరాధమును మఱుగుపరుపఁబోయి యనుమానాస్పదుఁ డయ్యెను. ఇంతకు నీనోటి నుండి వినినన్ని రహస్యము లతనివలనఁ దెలిసికొనుట కష్టము. అతఁ డెన్నఁటికిని తనగుట్టును బట్టబయలు చేసికొనఁడు.

అజీ : ఈ యిస్కాలు తప్పక యపరాధయే యని నా యంత రాత్రి గుఱ్ఱోషించుచున్నది. మీరే యోచించుకొనుఁడు. సమయ సందర్భము లీయనుమానమును నిరసించుట కెంతసహకారము లై యు న్నవో.

వేణీ : ఆవును. రజియాబీబీని తాను మోహించి తనవలలోఁ దగుల్కొనఁజేసి, యిస్కాలు తాజుద్దీనును సంహరించి యుండునను టెంతయు సంభవమే. ఇప్పుడు నీవేఘిర్యాదివి.

అజీ : అవును. నేనుకాక మఱెవ్వరుండురు ?

క్రింద వీరిట్లు సంభాషించుకొనుచుండిరి. అట్లు మహమ్మద్ యిస్కాల్ కోపముతో వెడలిపోయి రభసగతిని రజియా మందిరమును జేరి యందొకసుందరదంత వినిర్మితాసనముపై నవలావణ్యవిలాసవతి యగు నొక సుందరిచెక్కిటఁ జేయిచేర్చి దేనినో విచారించుచుఁ గూ ర్చుండి యుండెను. ఆమెయే తాజుద్దీన్ ద్వితీయజానుయగు రజియాబీబీ.

ఇస్కాల్ ఖాను గదిని ప్రవేశించినంతనే రజియా యిదిని నెదుర్కొని “పోలీసువారు వచ్చియుండిరట, ఏల!” యనెను. ఇస్కాల్ చిరాకుతో “నీ మగని హత్యావిషయమున నేవో కొన్ని ప్రశ్న లడుగుటకు” అని చెప్పచు నచటిపర్యంతముపైఁ జతికిలఁబడి నిట్టూర్చెను. రజియా యిదిని సీతినఁ గాంచి యిండుక భయసంభ్రమముతో “ఏల యట్లుంటి ? వారేమైన మనపై ననుమానము గలవారివలె మాటాడిరా ?” యనెను.

ఇన్ : ఇదమిత్రముని తేటపడకుండ మాటాడెను. ఇకొస్పెక్టర్ రసాధారణుడు, కాని, ప్రియా ! నాకీ యజీజును గాంచినపుడెల్ల మిగుల భయ మగుచున్నది.

రజి : ఏల ! వాడేమి చేయుచున్నాడు !

ఇన్ : వాడు పోలీసువారితోఁ జేరి మన రహస్యముల నన్నిటిని వెల్లడించుచున్నట్లు తోచుచున్నది.

రజి : అట్టిమాటలేవైన నికొస్పెక్టరుమొల చెప్పెనా ?

ఇన్ : లేదు. సమక్షములో నేమియుఁ జెప్పలేదు ; పరోక్షమున నేమేమి చెప్పినాడో, వాని నడవడి విశ్వసింపఁదగదు. ఒకకన్నా వానిపై నుంచక తప్పదు. ఇంతదనుక వీనిని మనియుండనిచ్చినది మనదే తప్ప. వయసు మీరుకొలఁది వీనికి మనపైఁ గలయు క్షాంతికూడ ప్రబలి పోవుచున్నది. ఇకమీఁదనైన జాగరూకతతో నుండకతీరదు.

రజి : ముసలివాడేనో సుభువుగా కడతేరిపోయెను. కాని మన కేపు డెట్టిచిక్కులు తలసమగునోకదా.

ఇన్ : అదియే నా భయము, అజీజు పోలీసువారితో మనగృహ చిహ్నములఁ గూర్చి వినిపించిన వారు నిక్కముగ మనలను సంశయింపక విడువరు. అప్పుడు నన్ను బంధించి కొంపోవచ్చును. వారికను నిందే యున్నారేమో.

రజియాబీబీ యాతుదివాక్యము నాలకించి యతని హస్తయుగళమును దృఢముగఁ బట్టుకొని కాలరచి త్తయై “హా—హా—అట్లెన్నఁటికిని జరుగదు. మీ కేమియు భయము లేదు. మీకీ హత్యాపరాధమున నెట్టి సంబంధమును లేదుకదా. మిమ్మింకెవ్వరు సంశయింతురు?” అనెను

ఇన్ : సంబంధము లేనిమాట నిజమే కాని ప్రస్తుతిస్థితినిఁబట్టి చూడ నజీజు మనపైఁ గుట్రలు పన్నిన పోలీసువారిచలన మనకు భయము కలుగుట నిక్కము—

అతఁ డింకను నేమియో యనఁబోవుచుండ సాఖియా యేలేంచి వినయుముగ ” మహారాజా! పోలీసుయినస్పెక్టరు తమకై కాదియు న్నాఁడు ” అనెను. ఇస్మాలుమోము వెలవెలఁబోయెను. అతని హృదయము తత్తొల్లెను. తన్ను వాస్తవముగఁ బోలీసువారు బంధింప వచ్చి ముండిరన భీతి యతనిని సంపూర్ణముగ నావరించుకొనెను. సాహసించి క్రిందికిఁ బోఁజాలఁడయ్యెను. మాటాడక నెలవాల్చియుండుటను గాంచి రజియా “మనోహరా! ఇందు భీతికి హేతువు కాన్పింపదు. మనయను మానమే మనకపకారి కావచ్చును. ఇంకక పోయి దారియెదుట మీ నిరపరాధిత్వమును నిరూపించి సాగవంపిరండు ” అనెను. ఇన్ మాటలు ఆలోచనానిమగ్నుడై యూరకుండెను. రజియా చెప్పినట్లు తొనప్పుడు మరల క్రిందికి పోవుటయే లెస్సయని గ్రహించెను. కాని సాహసించి కదలఁడయ్యెను.

అప్పటి కాలస్యమగుటచే పోలీసువారినుండి మఱియొకమాట వర్తమాన మంపఁబడెను. ఇన్ మా లేమిచేయుటకును దోషక “రజియా! నేనేమిచేయుదును! కాల్లాడకున్నవి ” అనెను. ఆమెకూడ కొంతవడి విచారించి సాఖియాను జూచి “ఓసీ! నీవుపోయి యజీజుద్దీను నిటకు రమ్మనుము ” అనెను ఆ దాసి యట్లే పోయి మఱివచ్చి “అమ్మా!

అతడు మిగుల క్రుద్ధుడై యున్నాడు. ఆకాలవ్యాళము లుండుచోటికి నేనురానొల్ల. వారిముఖావలోకమును జేయ ' నని మిమ్ము నిందించె నని చెప్పెను. అది విని రజియూముఖ మెఱుంగెను. ఇస్మాల్ పండ్లు గీతెను. క్రిందినుండి యిన్ స్పెక్టరుగారు పిలుచుచుండిరని మరల నిద్దఱు సేవకులు వచ్చి చెప్పిరి. ఎంతసేపటికిని యిన్ మాల్ పోకుండుటను గాంచి ' యీసారి రక్షణోద్యోగి జనానాలోనికి వచ్చునని సమాచారము వచ్చెను. అదివిని రజియూ భీతిలి వారెట్టియుద్దేశముతో వచ్చినారో? మనమేల వృధాగా శంకింపవలెను? ఆలసించినకొలది మనముప్పుడు మనమే తెచ్చుకొనువార మగుదుము. కావున నిర్భయముగా క్రిందికి పోయిరండు ' అని దీవానయై బతినూలెను. వేగుమార్గము లేక తుడకిస్త్రాలు రజియూచెప్పినట్లు తిన్నగ క్రిందికి దిగిపోయెను.

అప్పటి కప్పుడే యరగంట యాలస్యమై యుండెను. వేణీ ప్రసాదు సహించనోపక మిగుల చిరాకుతో నుండెను. ఇస్త్రాలు మరల వచ్చి యెదుట నిలుచున్న వెంటనే యతడు " ఏమయ్యా! నివెట్టిగొప్ప వాడవు? ఇంటికివచ్చిన యధికారి నిల్లేగా మన్నించుట? తిరిగి నీకు మర్యాదఁ జూపలేదని కొట్టుకొనుచుంటివే. ఇదిగో ఈకాగితము నీ పేరిట నున్నది. చూచుకొనుము" అని చెప్పెను జేబులోనుండి యొక పత్రకను దీసి యతని కందిచ్చెను. ఇస్త్రాలంకుకొని చదివి భయముచే నదరిపడి ' ఏమి యాయన్యాయము. నాపేరిట నేల యీ వారెంటు పత్రమును పుట్టించితిరి? ' అనియటచెను.

వేణీ : మీయన్న తాజద్దీన్ హత్యాపరాధమున నీకించుక సంబంధ ముండునని తోచుటచేతి.

ఇన్ : నేను మాయన్నను జంపితి నని నమ్మితిరా ?

వేణీ : చంపితివో లేదో; నీపై ననుమానమున్నది. పరిస్థితు లాశంకను దృఢపఱచుచున్నవి.

ఇన్ : పరిస్థితు లేమి? శంక యేమి! అపరాధి యెవడో, కాని వాడెవడో తెలిసికొనలేనివారికి ఉద్యోగము నిచ్చినవాడెవడు?

వేణీ : ఇన్ మాల్ ఖాన్ ! ఇది మాటలకడును కాదు రేపు కోర్టులో సర్వవిషయములు బోధపడగలవు. ఇంక నోరు మూయుము.

అని దాపునవున్న రక్షకభటులను గాంచి కన్నుస్సెగఁ జేసెను. తోడనే వారు గలగలమని సంకెళ్లను జేబులనుండి తీసి చేతఁ బట్టుకొని యిస్త్రాలుఖానును సమీపించిరి, పాపమాసమయమున ఖాను నకు మీఁదిప్రాణములు మీఁదనే పోయినట్లయ్యెను. ఇట్లుగనేమో యని సంశయించియే యతఁడు జనానానువదలి సాహసించి క్రిందికి రాజాలక పోయెను. తుద కూపించినంతపని జరిగినది. మహమ్మద్ యిన్ మాల్ ఖానుచేతు లొక్కక్షణములో శృంగిలబద్ధము లయ్యెను!!

అది కాంచి యాయింటిసేవకు లందఱు భయవిహ్వలైరి. మేడమీఁది కీవార్త తెలిసిన తోడనే రజియూ మహాభయశోకసంభ్రమ ములతో పరిచారికాసమేతయై వచ్చి తెగ చాటున నిలుచుండి వారి సంభాషణ నా కింపవొడంగెను. దారిఁగోపువారును, బొరుగింటివారును ఇస్త్రాలుఖాను రక్షకోద్యోగిచే నరెప్పు చేయఁబడెనని యూలకించి యాయుట మూగిరి. అందఱాశ్చర్యచకితులై చూచుచుండ ఖాను సాహేబు దిగ్భ్రమనొంది చూచుచుండెను. అంతవేణీపసాను రక్షక భటులఁ గాంచి 'ఓరీ! యీతనిని భద్రముగ రక్షకభటుస్థానమునకుఁ దోడ్కొని పొండు' అనెను. అజ్ఞానము చూటాడలేదు. అప్పుడు తెగ లోనుండి యొక స్త్రీకంత మిట్లని వినవచ్చెను. 'ఇన్ స్పెక్టరుగారు ఖాన్ సాహేబుగారి సరెప్పు చేయుటకుఁ గారణమేమి?' - వేణీప్రసాదావ్యక్తి రజిమాబీబీయో యామె దాసియో యని యూహించి 'సంగతి సందర్భముల నిష్పాదు చెప్పటచే లాభము లేదు. విచారణసమయమున

నంతయు విశదమగును. నిక్కముగ నిస్మాల్ ఖాను నిరపరాధియగుచో దండింపబడెను. ” అనెను.

ఇస్మాలు ఖానున కేమి చేయుటకును, ఏమనుటకును తోపలేదు. మనమునఁ బెనఁగొన్న భయలజ్జాదుఃఖము లతనిని మాటాడనియ్యలేదు. తనదుస్థితి కంతకు నజ్జబద్దినే కారకుఁడనిమాత్ర మతఁడు దృఢముగ నెఱుఁగెను. అతఁడొకమాటు నిప్పులురాలు కన్నులతో నజ్జబవంక చూచెను. అజ్జబ వానిని వికటావలోకనంబులతో నెదుర్కొని యట నుండనొల్లక యాస్థలమును విడిచి పోయెను. వేణీపసాదుకూడ నిక నాలసింపలేదు. ఇస్మాలుతో నెక్కువగ మాటాడక యతనిని దోడ్చొని పోలీసుతాణాకు వెడలిపోయెను. ఇంటివారందఱు హాహాకారములు చేయసాగిరి. వచ్చినవారందఱెవరికి తోచినట్లు వారు మాటాడు కొనుచు నిండ్ల కేగిరి.

ఏడవ ప్రకరణము

ఉపాంధము

ఇస్మాల్ ఖానును పోలీసువాగు కొనిపోయినర్మాత్ర మజ్జబద్దీను తన శయనాగారమునఁ గూర్చుండి యేదియో యాలోచించుకొనుచుండెను. అతని హృత్పిండమును బాధించుచుండిన పలువిషయములలో నొక్కటి తనపినతండ్రి పట్టువడిన తర్వాత నించుక శమించెను. ఇస్మాల్ నిక్కముగ హంతకుఁడు కావచ్చు నని నమ్ముటయే కాక యజ్జబ తన మాటులెల్లఁజై గూడ శంకాసమన్విత మనస్కుఁడై యుండెను. ఆమెతో నజ్జబ మాటాడి బహుదినములైనది. ఆమెతో భోజనాదులయం దతఁడు

చల్లొనుచుండుట లేదు. తనకర్త్యంత ప్రేమాస్పనురాలును, విశ్వాస్థురాలును నగు ఖతీజాయను దాసిచే వంట చేయించుకొని భుజించుచుండెను. లేటచుగ నతఁ డింట నుండుట లేదు. ఇస్మా లేష్షును రజియూతో నుండుననట నాకరించి కంటగించుకొనుచు నొక్కొక్క-మాతాదురాత్ము నెదిరింప సాహసించుచుండెను. వాని నిలువెడలఁగొట్టవలయు నని పలుమార్లు తన జనకుని జీవితకాలములో యత్నించెను. కాని యతిభద్రముగ నాలుకొన్న వృక్షమును బెకలించుటవలె నాపని దుర్లుట మయ్యెను. అందుచే నజీజనకుఁ దన పితృవృన్దిపైఁ గల రోషము దినదినాభివృద్ధి నొందసాగెను. ఇస్మాలుకూడ తన్నకర్త్యంతసం దేహాస్పదచిత్తముతోఁ జూచుచుండె ననుట నతఁడు గ్రహింపక పోలేను. తన్నొకనినే కాక యా దుష్టవర్తను లిరువురుఁ జేరి తనతండ్రిని కష్టములపాలు గావించుచుండుటను గాంచి మఱింత మండిపడుచుండెను. వారి నేరీతిగ దండింతునా యని రేయుంబవల్లొక మొగి నాలొచించుచుండ నంతలో నీ కారణమున మహమ్మదు. పోలీసువారిచేఁ బడి పోవుటచే నజీజహృద్భార మొకింత సమసెనని చెప్పవచ్చును.

కాని యంతటితో నజీజచిత్తమున శాంతి నెలకొనలేదు. కాళ్లు విడిగి కన్నులు వచ్చినట్లు కంటకుఁ డగు పినతండ్రి పట్టుపడెనను సంతస మొక ప్రక్క కలిగినచు, మఱియొకవైపు తాను హృదయపూర్వకముగఁ బ్రేమించి మన్నించుతండ్రి గతించుటచేసిన — హత్యకావించబడుట చే న, నతని కిప్పు డీజగమంతయుఁ బ్రబలాంధకారపూరితమైనట్లు కన్నట్టుచుండెను. అందుచే నతని హృత్పిద్యమున కానందరవిప్రభ లెంత కాలమైనను గోచరించుటలేదు. మెఱపుమెఱసిన ట్లొకమాతామోద కళలుదృఢించి యంతలో నంతర్హితములయ్యెను. దిన మంతయుఁజింతా వృతముఖముతో నూరక పట్టణమంతయుఁ దిరిగితిరిగి మునిమాపువేళ

కీలు జొచ్చి ఖతీజా వండినవంటకము నింత యెంగిలి కావించి లేచి తన గదిని చేరి తలుపులు బంధించుకొనుచుండెను. ప్రియజనకుని యాకస్మిక మరణ సంతాపాగ్ని యొకప్రక్కను—దుశ్చైతన్యకాలగు విమాతములమునఁ గులగౌరవమును వాటిల్లిన దుర్భరమమ్మీర్తి యొకయెడను—కృతఘ్నుఁడును, నృశంసుఁడును, కుటిలవర్తనుఁడునగు పితృవృన్దియెడఁగల యపహ్వామొకవైపునను జేరి తన్ననంతదుఃఖసాగరమునముంచివేయుచుండుటచే నజీజాద్దీనున కిప్పుడు చిత్తవిభ్రమణ ముదయించిన ట్లుండెను. మునుపటివలె నతఁ డిప్పుడు స్నేహితుల సాంగత్యము నాసించుట లేదు, ఎప్పుడు నేదో యొక యాలోచనాచిత్తుఁడై యుండును, తుదకతఁ డున్మాదుఁ డగు నేమో యని చూచినవారందఱు భావింపఁదొడఁగిరి. కాని యజీజా నటసితికిఁ దెచ్చినది ప్రబలమగు ప్రతీకారచింతనయే.

అతఁడ ట్లార్తేయ తనగదిలోఁ గూర్చుండి యోచనాధీనుఁడై యుండు కాలమున సాఖియా యటకే తెంచి “అయ్యా! మిమ్ము రజియా బీబీగారు రమ్మనుచున్నారు” అనెను. ఇదివఱకెన్నియో దినముల నుండి బీబీ యతనితో నేదోమాటాడుటకు పలుమారు కలుగుపంపుచుండెను, అయిన నతఁడు పోవుటలేదు. ఆమెను మోమోటము లేక నిందించుచుండెను. అట్లయినను రజియా నానికై వర్తమానములంపుట మానలేదు. నేడునహితము సాఖియా వచ్చి పిలిచినప్పుడు రాసని చెప్పవలయునని యజీజునకొనెను. కాని తర్వాత నేమి తలంచుకొనెనో యాదాసినఁ గాంచి “వత్తును, ఆమె యొంటరిగానున్నదా?” అని యడిగెను. సాఖియా యతని మనోవినిమయంబున కాశ్చర్యమొంది “అవున” నెను. “అట్లయిన వత్తునుపద” మన యజీజా మెవెంట కదలెను.

ఇస్కాల్ ఖానును పోలీసువారు బంధించికొనిపోయినదాదిగ రజియాకు చిత్తశాంతి శూన్యమయ్యెను. ఆమె భుజింపక గ్రుడ్లనీరు గ్రుక్కకొనుచు పలుపుపై బడి యిటునటు పొరలుచుండెను. శరీరాభరణముల వర్జించి కేవలము శోక దేవతాకారమును చాల్చినది. రాత్రి దీపములుంచునట కట్టిసిరియందే గుండి పిమ్మట సాఖయాను గాంచి “ఓసీ! అజీ జంట నున్నాడా?” యని యడిగెను. అది “ఉన్నాడని” చెప్పి “అతనిని దోడ్కొనిరమ్మ”ని చెప్పి పంపెను. దాని నిష్క్రమణానంతర ముత్కంఠతో లేచి కూర్చుండి కుమారునియొగ్గ మనమునకై నిరీక్షింపసాగెను.

ఇంతలో సాఖయా యజీజును వెంటఁబెట్టుకొని ప్రవేశించుటను గాంచి రజియా యద్భుతప్రమోదములతో లేచి యెదురు వచ్చి “కుమారా! నేడెంతనుదినము! ఇప్పటికే నాపై దయకలిగెనా? ఎన్నటికిని రానివాడవు నేడొక్కపిలుపు మాత్రమునకే వచ్చుటచే నాపున్నెము ఫలించె నని తలంతును. రమ్మ. కూర్చుండుము” అని స్వాగత మొసంగెను. అజీజు మాటుపలుకక తలవాల్చుకొని పోయి యామె చూపిన కుర్చీపైనుపవిష్టుఁ డయ్యెను. అంత రజియా సాఖయాను వెడలిపొమ్మని “కుమారా! నీకు తలిదండ్రులతో బగసాధించుట తగునా?” అనెను.

అజీ : నా తండ్రులతో నే నెన్నడును బగసాధించి యెటుంగను. అది. యాజ్ఞానున ర్తనుడనై యుంటినే కాని పొల్లెత్తునూటచే నతని ననఁగానింపలేదు. ఇక నాతల్లివిషయమా నాకామెయెడనున్న గౌరవ ప్రేమలను దగ మెటుంగును. ఆమెకై ప్రాణములై న నన్పింప సిద్ధుడనై యుంటిని. కాని నాకట్టి తలిదండ్రు లిగువురును గతించిరి. వారు నన్నే కాకగ నీకాలకాకోదరములపంచ బడవైచి దివంగతులైరి. అని యనుచుండ నతనికనుదమ్ము లప్రెమపూరితము లయ్యెను. రజియా యది

కాంచి కొంతవడి యూరకుండి “కుమారా! నీ గుణంబులు నాకుఁ దెలియును. ఆ తలిదండ్రుల నెంతగఁ బ్రేమించితివో నాకుఁ దెలియక పోలేదు. కాని గతించినవారిని గూర్చి వగతు వేల! ఇప్పుడు నీతల్లియుఁ దండ్రుడియు నేనే. ఇట్టి నన్నుఁ గడకంటఁ జూతువే?

అజీ : (అసహ్యముతో) నీ వట్లు తలంచుచుంటివేమో నాకు మాత్ర మట్టియాశయ మెన్నఁటికిని లేదు. నాకుఁ బ్రేమాస్పదు లిక లేరు. నన్నుఁ బ్రేమించువారును లేరు. ఆ సంగతి నలుండనిమ్ము. ఇప్పుడు నన్ను రప్పించినకారణ మేమి? త్వరగఁ జెప్పుము. నేజోవలయును.

రజి : వత్సా! నీ వింకను బాలుండవు. లోకజ్ఞాన మింకను నీకు సరిగ నలవడినట్లు లేదు. నీకు బంధుప్రీతి కలదా? కలవాడ వగుచో చూచిచూచి మీ పినతండ్రి నిట్టిరట్టడిగతికె తెత్తువా?

“పినతండ్రి” యనుమాట చెవి సోకినంతనే మండిపడి “అమ్మా! నీ వింకమీఁదట నా చుర్రాతికూశకును నాకును నెట్టి సంబంధమునుగలుప రాకుము. వాఁడు నాకెట్టి పినతండ్రి? ఘోరదానవస్వరూపుఁడు — మహాపాపపంకిలచిత్తుఁడు — కర్మశపాహణచిత్తుఁడు. వాఁడు నాకే నాఁటి బంధువు. ఇంతటితో వానిపని తీరినదనుకొంటివా? ఛీ—వాని విషయమై మాటాడుటకు నీ కింకను సిగ్గులేదా? నిజధర్తను చేతులారా ఖండించి రక్తసిక్తహస్తములతో వచ్చి యెదుటనిలుచు హంతకునా నీ వభిమానించుట? నోరు మూయుము. ఇట్టిమాట లిక నా యెదుట చెప్పకుము.” అని యగ్నిస్ఫులింగములు చెదరు నయనములతో రజి యాను చుటచుఁ జూచెను. రజియూ వాని ఘోరాకారమును గాంచి తల్లడిల్లెను. “వత్సా! ఏటిమాటలివి. నీవు పసిబాలుండవు. నీతండ్రిగా రచారధనము నార్జించివారు. ఇంటిని గాపాడుకొనుకై నీకుఁ జాలదు. అనుభవజ్ఞు లొకరు నీ కెంచుక సాయముండుట మంచిది కదా.

మీ పినతండ్రి కీషయము లన్నియుఁ గరతలామలకములు, ఆయన ప్రాపు నీకవసర మని చెప్పుచున్నానంతే” అనెను.

అజీ : ఏమి, నేను వానిప్రాపు నొందవలయునా ! నాకేమంత వచ్చినది, నాకు లోకానుభవము చాలినంత యున్నది. ఇట్టియాస్తుల సంకలనబడింటి నేలగలను. వాడు నాకిందు నేర్పవలసిన దొక్కటియు లేదు. వానియూర్జన యందు కాసైన లేదు. భాగమును గోరుటకుఁ గూడ వాని కెట్టియధికారమును లేదు. దయతలచి నేనింత పాడవై చిన వానికిగతి, లేకున్న మృతి. అట్టిసినుని ప్రాపునందా నేనుండవలయును—అట్టి దుష్టాత్మునిగుఱించియేనా నీవు నామ్రమాల పొగడసాహసించునది ! పాతకీ నీతో నిక హెచ్చుమాట లేల. నీవు నాకు తల్లియెట్లగుదువు ! నీవు పతివంచకురాలవు — భర్తృహంతవు — కుటిలమతివి. ఇట్టిదానవని తెలియక మొదట మాతండ్రి నినుఁ జేపట్టి మోసపోయెను. అతని ప్రమాదఫలమును నేనుకూడ కొలదిగనో గొప్పగనో అనుభవింపవలసి వచ్చినది.

రజనూ : అయ్యా ! చండాలురు మాటాడవలసిన మాటలివి. నీబోటి దయాళువునోటినండి యిట్టిమాటలు రాజునునా ! నేఁజెప్పునది నీహితమని నమ్మవైతివి. నీ పితృవృద్ధిపై లేవియునుమాన ముంచుకొని యిట్లు మాటాడుచున్నావు కాని యతఁడు నిరపరాధి, ఈ హత్యాపరాధమున నతని కీషకాంత్రమైన సంబంధములేదు.

అజీ : హా—హాహా—పతిఘాతకీ ! నిన్నేమందును, ధర్తాకనిరతుండును, సత్యసంకల్పుండును, దయామతియు నయగుణనిధానుండును, శ్రీచుంతుండు నగుభర్త మరణదుఃఖ మణుమాత్రమైన లేక యొక దురాత్మునిపక్షము వహించి మాటాడు నీ సాహసమును—లజ్జావిహీనతను—దౌష్ట్యము నేమందును ! చాలించు మిఁక నీ దురాలాపములు.

రజియూ : అతనిని బామినానుపై వదలించుకొని రమ్ము, అగ్గఁ డేపాప మెఱుంగఁడు.

అజీజుద్దీనునకు రోహిగ్ని తలకెక్కిపోయెను. “ ఏమీ ! బామినాను కావలయునా వానికి ? ఇంతదూరము నీతో మాటాడుచుఁ గూర్చున్నది నాదితప్పు. నేడవకాశము దొరకుటచే నా యభిప్రాయమును నీమోల వెల్లడించెదను. ఇంక నిన్నింట నుంచుకొని పోషించుట నా కిష్టము లేదు. నీ జీవనార్థమై నీకింత పారవైతును. వలయు సదుపాయములతో సాగనంపెద. నీవు సాధ్యమగునంత త్వరలో నీ పుట్టినింటికి వెడలిపోము. నేను శోషముచే నూరక మాటాడుచుంటి నని తలంపకుము. నీవు స్వబుద్ధితోఁ గడలవైతివేని నిన్నితరమార్గములతో నాయింటినుండి పంపివైతును. ఈమాట ముమ్మాటికి నిక్కము. పాతకీ ! నీవు పాలనున్నటిలోఁ బాపాణ ముద్భవించినట్లుద్భవిం : వి ? ఛీ — ఛీ—నీ ముఖావలోకనముచేఁ బాపకూపమునఁ బడుదును. పాపము శమించుఁగాక ” అని యుద్రేకపూరితుడై నోటికి వచ్చినట్లెల్ల మాటాడి అజీజుద్దీ నిక నట నుండనొల్లక తటాలున నా ప్రదేశమును వదలి మెట్లు దిగిపోయెను.

అప్పటి కింకను నిద్రాసమయము కాలేదు. వీధులలో జనసంచారము యధారీతిగనే యుండెను. అజీజు మిగుల వ్యస్తచిత్తముతోఁ దనగదినిఁ ప్రవేశించి చూడ నష్ట డతని కందొక పురుషుని సందర్శన మయ్యెను. అతని పేరబ్దుల్ రజాఖ సాహేబు. అతఁ డించుక వామనుఁడు. అయినను మిగుల బలీయుఁడు ముఖ మంతనికారమైనది కానుకాని చిన్నకన్నులవలన నది యించుక భయంకరమై చూపట్టుచుండెను. వస్త్రాభరణములఁ గాంచిన నతఁడు శ్రీమంతుఁడని చెప్పవచ్చును— అజీజుద్దీనున కబ్దుల్లా నూతనుఁడు కాఁడు. అప్పుడప్పు డతఁ డిస్కాటుతో

మాటాడుట కావలసికి వచ్చి పోవుచుండెను. ప్రపథమమున వానిని గాంచి యజ్జీజు ఏవగించుకొనుచుండెను. కాని యుక్తిపరుడగు రజాకు తన చతురసంభాషణలచేఁ దనయెడ ప్రసన్నునిఁ గావించుకొనెను. కాబట్టి యజ్జీజుపై పూర్వమువలెగాక యబ్దులను కించినప్పడు ప్రేమపురస్కరంబుగ మన్నించుచుండెను. అప్పు డాతని నాకస్మికముగఁ గాంచి యజ్జీజు విస్మితుడై “మహాశయా! వందనములు, ఎప్పుడు వచ్చితిరి?” అని ప్రశ్నించెను.

అబ్దు : (హసించుచు) — భాయీ! రెండుమూడు నెలలుగ నేనూరలేను. నేనూరలేని కాలమున మీ యింట మీతండ్రిగారి ఘోర మరణము జరిగినదని విని చింతించుచున్నాను.

అజ్జీ : మీకా సంగతి నెవరుచెప్పిరి?

అబ్దు : మాదిలారామ చెప్పినది. ఇస్కాలును పోలీసువారు అంధించి కొంపోయినారట కాదా?

అజ్జీ : అవును. నేడు మధ్యాహ్నముననే యాపని జరిగినది.

అబ్దు : అతడు హంతకుఁడుగా నెట్లు సంశయింపబడెను?

అజ్జీ : అది పెద్దగందరగోళము లెండు. రేపు విచారణకాలమున మీరును న్యాయస్థానమునకు వచ్చిన సర్వముదెలియును.

అబ్దు : అజ్జీ! నీవు చెప్పకపోయినను నాకంతయుఁ దెలియును లెమ్ము. తాజుద్దీన్ గారి నాకంతపరిచయము లేకున్నను, నేనతనితో విశేషముగ మాటాడుకున్నను, అతని గుణశీలములు వినినవాడ నగుటచే నా మహాశయుని మరణమునకై చింతిల్లుచున్నాను. నిజము చెప్పుచున్నాను వినుము. మీ పినతండ్రికి మీవిమాత యగు రజయూ బీబీ సంబంధముండెనని నాకుఁ దెలియదు. అట్లు తెలిసినచో వానిని కన్నెత్తి చూచియుండను. ఇప్పుట్టె నీవు వానిని సంశయించు

ఔంతయు సమంజసము. నాకుఁగూడ వాసిమీఁదనే యనుమానము కలుగుచున్నది. వానిని రక్షికిభటుల యధీనము గావించుట లెస్సయైనది. లేకున్న నీ యసువులకుఁగూడ నపాయమే ” అనియెను.

అజీ : అయ్యా ! ఇక లోకమునఁ గృతజ్ఞత యెందున్నది ? ఇస్మా లిట్టిదుశ్చింతతో నుండెనని నే నొక్కనాటికిని దలంపనైతిని. రాత్రి మాతండ్రిగారు పరున్నతర్వాత వాఁడు రహస్యముగ నలెనిగొంతు కోసి యాశిరమును నా పెట్టెయందే భద్రపఱచి యొక సేవకునిచే నామఱునాఁ డెందోపంపినాఁడు. వాఁడు యజమానుని మించిన మేధావి. ఆ పేటికను సంతలో నిరువురు పల్లెవాండ్ర యధీనము కావించి తప్పించుకొని పోయినాఁడు. నేరము బయటికి రాకుండ పన్నాగము జరుపఁబడినది.

అబ్దు : అబ్బా ! ఎంతమోసము. వినుట కొక చిత్రకథవలె నున్నది.

అజీ : పోనిండు. ఆ ప్రసంగము వచ్చినపు డెల్ల నావ్వాడ యము చేయిపట్టి కలఁచిన ట్లుండును. నేనీనడుమ మీ యింటికి వచ్చుట లేకు, స్థలాంతమున కేగియుంటిని.

అబ్దు . ఎచ్చటికి ?

అజీ : రాజకోటకు. మా మేనత్తను చూచి వచ్చుటకు.

అబ్దు : అజీజ్ ! నీతో నొక్కమాటను జెప్పవలయు నని చిర కాలమునుండి కుతూహలపడుచుంటిని. ఈలోగా వ్యాపారాధీనై రెండు నెలలూర నుండకపోవుటచే మీఠండ్రిగారితోఁగూడ ప్రసంగించుటకు వలనుపడినదికాదు.

అజీ—అది నేమి ?

అబ్దు : నీ వింకను అవివాహితుడవు. కులశీలవయోగుణరూపము లందు నాతనయకుఁ దగినవాడవు. ఆ కన్యారత్నమును నీ కర్పింప నెంచుచున్నాను. ఇందు నీ యభిప్రాయ మేమో దయచేసి చెప్పుము.

అజ్జీబద్దీ నా మాటలకు మాటుపలుకక యేదియో విచారింప సాగెను. ఇప్పుడు తన సమస్తకార్యములకును దానే పెద్దనని యతఁ డెఱుఁగును. సంప్రతించి మాటాడుటకు తగినపెద్దలు లేరు. ఉన్నతండ్రి గతిం చె. విమాతయుఁ బితృవృక్షుడు ఘోరారులైరి. ఇప్పు డబ్దుల్ రజా కడిగిన ప్రశ్నకు సమ్మతితో యసమ్మతితో తానే తెలుపవలెను. పెద్దల పేరు చెప్పి తప్పించుకొనలేడుకదా. అతఁడు యోచించుకొనుచుండెను. అంతలో రజాకు “భాయీ! ఇప్పుడు నీకు నీవే పెద్దవు. బాగుగ నాలోచించుకొనుము. మాదిలారామకుఁగూడ నీపై నే మనసున్నది. నాకుఁగూడ నీకే యామె నిచ్చి పాణిగ్రహణ మొనర్పవలయు నని కోరికయుండెను. ఫజల్ పురమునకు వ్యాపారార్థినై పోవలసివచ్చుటచే నచ్చినతర్వాత మీ జనకునితో ముచ్చటించునని యనుకొంటిని. కాని దైవమిట్లు చేయునని నాకేమి తెలియును? ఇక గతమునుగుఱించి వగచుట బాగు కాదు. ఇప్పు డిక వారముదినములలో నేను మరల ఫజల్ పురమున కేగవలసియున్నది. వచ్చుట కెంతకాలము డబ్బుతో తెలియదు. కావున నాప్రయాణమునకుఁ బూర్వమే వివాహము కావలయునని నా కుతూహలము.”

అజ్జీబ వింతపడి “అంతశ్రీఘ్రములోఁ బెండ్లియా ? ” యనెను.

అబ్దు : అవును. పిమ్మట చాలకాలమువఱకు నవకాశము దొరకదు. అంతలో మాదిలారామకు వయసుమీరును. ఇప్పు డీశుభ కార్యమున కేమియాటంకము? నీతండ్రి గతించెననుదుఃఖము తప్ప మఱేమున్నది? శ్రీమంతులైనవారు తలచినప్పుడు పదిపెండ్లిండ్లు చేయఁ గలరు? పోయినతండ్రిని గూర్చి యూరక వగచుచుండుట వివేకము

కాదు. ఆ దుఃఖమును మఱచి ముందు కార్యాలోచన గావింపుము. ఈ వివాహవిషయమై తీవ్రముగ నాలోచింపక తప్పదు. రేపు వేకువ జాముననే మరల వత్తును. రేపు నీ నిశ్చితాభిప్రాయమును దెలుపక తప్పదు. నేఁబోయి వచ్చెదను, అనెను. అజీ జతనిని వీడ్కొలిపి వచ్చి పరుండెను.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము

మహోద్యాన మందిరము

యెస్కాల్ ఖానును బంధించుటతోడనే తన కార్యభారమంతయుఁ దుజ్జముట్టినట్లు వేణీప్రసాదు తలంపసాగెను. అతఁడు ప్రప్రథమమున స్వస్తి ప్రపంచానుభవంబున నట్టి ఘోరహత్యారహస్యంబు నెట్లు భేదింపఁ గలుగుదునా యని యించుక జంకియుండెను. అందుకై తానెన్ని కడగండ్లు పడవలసివచ్చునో యని యా దుష్కరకార్యము నెదిరించి నిలుచుటకు వలయు ధైర్యసాహసముల సమకూర్చుకొనుచుండెను. కాని యంతలో నజీజుద్దీన్ మూలమున సర్వవిషయములు కరతలామలకము లగుటచే నిక్కముగ నిస్కాలు హంతియని శంకించి యతనిని బందీ గావించెను. మహమ్మద్ యెస్కాల్ ఖాను నిందితుఁడని నిరూపించుటకుఁ బ్రస్తుతపరిస్థితు లనుకూలములై యున్నవి. ఇంత యనాయాసముగ భగవానుఁడు తనకామ హంధకార కూషమధ్యమున దివ్యజ్యోతినిఁ జూపునని యతఁడు తలంచి యుండలేదు. ఇక తాను చేయవలసిన దొక్కటే— తన వివరణము నంతటిని కోర్టువారియెదుట వినిపించి యందుపై నిస్కాలుఖాను విచారణను సల్పి వానినిఁ దిగినరీతి నడపించుట. ఆపని

నాతఁడు బహుకాలము నిలిచిపెట్టుట కిష్టపడలేదు. ఆ మఱునాఁడే యీ పనిని జరుపవలయునని సంకల్పించుకొని యుండెను—

క్రమక్రమముగ దినమణి చరమశ్మృత్యుతమైకైను. విలాస పురుషు లందఱికి నది విహారయోగ్యకాలము. కావున వేణీప్రసాదు నాఁటి గోధూళికాసమయమున నాకాశ మించుక జలధరాచ్ఛాదితమై యున్నను—ప్రొద్దుపోయి యున్నను—లక్ష్మ్యపటుపక తన నిత్యకృత్యమును వీడనొల్లనివాఁడగుటచే చేత నొకగొడుగును ధరియించి వెడలెను. తఱచుగ నలెడహమదునగరునస్తేషన్ బజారువంకనే షికారి వెడలుచుండును. అది తక్కినభాగములకన్న నత్యంతరమణియోద్యానములచేతను, మహాన్నతరమ్యపార్శ్వరాజంబులతోడను వేత్రిపర్వమై యుండును. వేణీప్రసాదు నిశ్చింతచిత్తముతో ప్రకృతిసౌందర్యము నవలొకించుచుఁ దిన్నగఁ బోవుచుండెను — అది వర్షాకాలము. అంతకుఁ బూర్వమే పెద్దవాన కురిసినందున మార్గమున కిరువైపులందుఁ బిల్లకాల్వలు గలగల శబ్దించుచుఁ బ్రవహించుచుండెను. ఆకస మింకను వెల్లఁబాటి యుండలేదు. వర్షాగమనసూచనలు పొడకట్టుచుండెను. వేణీప్రసాదు ప్రృతిమార్పును గమనింపఁడయ్యెను. కాలు మబ్బు లన్నియు నొక్కటిగఁ జేరి గర్జించినప్పు డొకమాటుమాత్రము తలనెత్తి చూచెను. అయినను “ఇది వట్టిధ్వనిమాత్రమే. ఇంతలోవృష్టి రాద”ని తలంచి ముందునకు సాగిపోవుచుండెను. వర్షాగమనకాలమును, ప్రాణప్రయాణసమయమును నిర్ధరించి చెప్పఁగలవా రెవ్వరు! కొంతసేపటికే విచిత్రముగ వారిధారాప్రపూర్ణమై వసుధాతలము జలమయమైపోయెను. అంత చటుక్కున వేణీప్రసాదు తెలివొంది దారికవ్వలప్రక్క నున్న మహోద్యానమును బ్రవేశించెను. అచట జనుల యలికిడి యెంతమాత్ర మతనికి వినిపింపలేదు. రాను

రాను మేఘములు మఱిత్ర సాంద్రము లగుటచేతను, కలయఁబడినచీకట్ల మూలమునను చూచుచుండఁగ నే ధరావలయుము ప్రబలధ్వాంతాకీర్ణ మయ్యెను — వర్ష మాఁగలేదు. అది మఱిత్ర హెచ్చెను. దానికి తోడుగ నప్పుడప్పుడు ప్రబలజంఘానిలము వీచుచుండెను. అప్పుడతఁడు తాను శీఘ్రముగ నింటికి మఱివోనందుల కనుతాపతప్తుడగుచుఁ దలదాచుటకుఁ దగినశరణ్యస్థాన మెందైనఁగలదా యని పరికించి చూచునది కాభూరుహకదంబమధ్యమున నల్లంతదవ్వున నొకమహా మందిరము దృగ్గోచరమయ్యెను. తోడనే యతఁ డచ్చటికి పరుగిడెను.

అది యొక సమున్నతవిశాలశిథిల హర్ష్యరాజము. జనశూన్యమై కాన్పించుచుండెను. అందందు జీర్ణమైయుండుటనుఁగాంచిచూడ పూర్వ మొకప్పు డందెవరో సంపన్నగృహస్థులు కాపురముండి యిప్పుడు కాల పురుషుని నాశనహస్తమునకు లొనైనదని తోఁచకమానదు. ఆమహో ద్యానముకూడ నాయెఱివారిచే కావచ్చును. అదియును మిగుల వినాశదశయందే యుండెను.

వేణీప్రసా దప్పుడు తానెందుండునదియు గమనించి “ఆహా! ఏమి యీ చిత్రము! అహమహునగతున నా సుందరమందిర మెచ్చట— ఇప్పుడు నేనుండునదెచ్చట! దాపున జనసంచారచిహ్నములే గోచరించుటలేదు. ఇట్టి భయంకరప్రదేశంబున కీర్పుకొనివచ్చుటలో భగవ దాశయ మేమైయుండును. ఆమహామహుని ప్రతిచర్యయును మహాద్భుత రహస్యభూయిష్ఠముకాదా.” అని యాలోచించుకొనుచు నొకవేదికపై నుపవిష్టుడయ్యెను. వెలుపల వర్ష మింకను నాఁగలేదు — అతఁడు చలిచే గజగజ పడఁకుచుండెను.

వేణీప్రసాదునకేమియు నగపడుటలేదు. ఎందుచూచినను గాఢాంధకారమే. అతఁ డంత నొకమారు “ఇదిచూడ మిగుల నపాయకర

స్థలముని తోచుచున్నది. నీ నిప్పుడు శీఘ్రముగ నిలుసేరుకొనుట
మంచిది. ఏ కాలమున కెట్టిసంఘటనములు సంఘటిల్లునో యెవ్వఁ
డెఱుంగు ” నని యనుకొనెను. అతఁ డట్లు తలపోయుచు నొక నాతావును
వదలిపోవుట కుంకించుచుండ సంతలో నెవరో మనుష్యులు మాటాడు
కొనుచు నతఁడున్నచావడి కవ్వలిభాగమున నున్న యొక పెద్దహాలునఁ
బ్రవేశించుట తటస్థించెను. వారాస్థలపరిచయమున్న వారివలె బిరబిర
లోనికేగుటను గాంచి యెవ్వరై యుందురా యని ప్రసాదరావు చూడ
సాగెను. ఎవరో తనవలెనే తలఁదాచుకొనుటకై విచ్చేసియుందురేమో
యని యొకమాటు తలంచెను కాని యది సిరితరముకాలేదు. “ వీరింత
నిరాఘాటముగ లోపలఁ బ్రవేశించుటనుకూడ నీతావంతయు వీరికి
పరిచితమై యుండునని తోచెడిది. ఇది మనుష్యమాత్రులు సంచరింపఁ
దగినతావై చూడట్టదు. ఇట్టి నిర్జనాదృశ్యభయావహాస్థలపరిచయస్థులగు
నీ రెవ్వరో యెఱుంగవలెను. జారచోరహంతకాళిలో నొకరు కాకూ
డదా. వీరియుదంత మింతి శెలిసికొనిపోవుట నానంటి రక్షికోద్యోగికి
నిధాయకము. ” అని యూహించి యతఁడు గృహగమనాలోచనను
నుఱచి యందే నిలుచుండెను.

ఆ కటిక చీకటియం దెట్టిసూక్ష్మైవలోకనంబును బనికిరాకుండెను.
వేణీప్రసాదు చొక్తాజేబునం దొక చిన్న విద్యుద్దీప ముండెను కాని
దాని నాసమయమున వెలిగింపఁగూడదని తనవాడిచూపులమీఁదనే
యాధారపడనెంచెను. ఎంతప్రయత్నించినను లోపలఁ బ్రవేశించినవా
రెవ్వరో, యెందఱో యెటువంటివారో యెఱుంగుట కష్టముగ నుండెను.
అతఁ డట్లే కనుపెట్టుకొనియుండ లోపలకేగినవా రేదియో మాటాడు
కొనుచున్నట్లు వివసచ్చెను. వేణీప్రసాదు తనమనసు నేకాగ్రహించి
ప్రేళ్ళపై నడుగించు వారున్నహాలును సమీపించి యందున్న

జాలకముక్తింద నణగి కూర్చుండి పైనున్న నీలోత్తరీయముచే మునుగు వైచుకొనెను. అప్పుడు లోపలి కేగినవారిలో నొడఁగు వెలుపలికి వచ్చి యొకమార్తాప్రదేశము నంతటిని గలయఁజూచి “మహారాజ్ ! పరులెవ్వరును లేర”ని తిన్నని యెలుంగుతో ననెను. లోపలినుండి “తలుపులు మూయు మల్లయిన” అని వినఁబడుటచే వాడు ద్వారమును మూసికొని లోపలికి బోయెను. ఆ గాఢాంధకారసాగరమధ్యమున నొకరినొకరు గుర్తింపఁజాలరన్న చిత్ర మేమియు లేదు. వాని నయనేంద్రియములు వానిని వంచింఁచెను. వాడు మనయకొస్పెక్టరు నవలొకింపఁడయ్యెను. ఆ సమయమున సర్వదయాంతఃకరణఁ డగుపరమేశ్వరుఁడు ప్రసాదరావునకుఁ బెద్దయుపకార మొనరించెను.

అతఁ డంతఁ దిన్నగఁ దలయెత్తి లోపలికి తొంగిచూచెను. అందు వెలుపలికన్న దట్టముగ మబ్బు క్రమియింపఁడెను. ఆ చీకటి యందు వారేనో మాటాడుకొనుచుండుటను గాంచి యతఁడాశ్చర్యచేతిస్కుండై “ఎవరు వీరు. ఇంత నిగూఢముగ దగంబున కెఱుక లేకుండ వీరీస్థలమున మాటాడుకొనువిషయ మేమైయుండును ? ఎట్లయినను సన్నీసానమునకుఁ దెచ్చుటలో భగవదుద్దేశ మెట్టిరో మహత్తరమైయుండునని తలఁతును.” అని యనుకొనుచు నతఁడు తల నాకిటికి కమ్ములసందుననుంచి సావధానుడై యాలకింపసాగెను.

వారి సంభాషణ యంతవిస్పష్టముగఁ గర్ణగోచరము కాకుండెను. చెవినిచ్చి బాగుగవినుసరికి ప్రసాదరావున కండు తనయొక్కయు, ఇస్కాల్ ఖానుయొక్కయు, అజీజుద్దీనొక్కయు పేర్లు వినవచ్చుటచే నతఁడు మఱింత యుత్సాహముతో “ఓహో, వీరెవ్వరో తాజుద్దీన్ ఖానును సంహరించినహంతక సర్గములోనివారని తోచెడిని.” అని యనుకొనెను. అంతటికి వినవచ్చినభాగ మిది—

ఒకఁడు : మీకు రావలసినది వచ్చినది. ఇంక సత్వర్తమొచ్చుటిది ?

మఱియొకఁడు : లేదు. మీ మాటను చెల్లించుకొన్నారు.

ప్రథముఁడు : కాబట్టి యింక నీరహస్యముల మఱచిపొందు. చచ్చి యుమునిదగ్గఱకుఁ బోయినను సత్యమును బయలుపెట్టరాదునుమా !

మఱియొకఁడు : మీకింక నా విషయమై భయమెందుకు. మానుండి రెండవ ప్రాణి యీ రహస్యము నెఱుంగ నేరఁడు. తాజుద్దీన్ హంతకు లెవ్వరో ప్రపంచమున కింక తెలియ దని నమ్ముఁడు.

ప్రథము : అరే, పేర్లు చెప్పకు. గోడకు చెవులున్నవి.

ఒకఁడు : భయములేదు, స్వామీ ! వెలుపల చూచి వచ్చినాను. ఎవ్వరును లేరు. ఇది మిక్కిలి రహస్యస్థలము. ఇచ్చటికి పోలీసువారు కాని, యిఠరులుకాని యిట్టివేళలో రాజాలరు.

మఱి : స్వామీ, తిలచుకొన్న సత్వ్ర వచ్చుచున్నది. నేరము చేసినదొకరు. శిక్ష ననుభవించువాఁడు మఱియొకఁడు. పోలీసువారికన్న దేవుడే పెద్దగుడ్డి. మీకింక భయములేదు. మీరు తప్పించుకొన్నట్లే. మీకు మారుగ నిస్కా లురికంబమెక్కును.

ప్రథ : నన్ననుమానించుటకు లోకుల కాస్పద మొచ్చుటిది ? నే నెప్పటివలె నింక ముందుకూడ పెద్దమనుష్యుడనే.

ఒకఁడు : అవును. ఆమాట నిజము.

ప్రథము : గులామ్ శాహీవలననే నా రెండవయుద్దేశము నెఱవలసియున్నది.

ఒకఁడు : రజయాబీబీ విషయమా !

ప్రథ : అవును. నీనుండియే యామె నాకు దక్కవలయును ఏమన నీవాయింటివాడవు.

ఒకడు : అది నెలవేటు పెంతలెండు. నా సాహసయుక్తుల మీకుఁ దెలియనివి కావుకదా.

ప్రథ : నీవు మిగుల గట్టివాఁడవనియే నీపై నీ కార్యభారముంచుచున్నాను.

ఒకడు : ఫరవా లేదు.

ప్రథ : పట్టము. గులామ్ ! ఇది రెండవవని నెరవేర్చుటకై నీ కిచ్చుసంచకరము. అని యీ చీకటియందే కొన్ని రూపాయలను దీసి శబ్దించెను—

ఆ సంభాషణనంతటి నాలకించి వేణీప్రసాదు విస్మయవిస్ఫురితుఁడయ్యెను. అతఁ డింతవఱకు నిస్మాలునే హంతకునిగా భావించెను. ఇప్పు డీనూతనరహస్యముల నాలకించి పరమాశ్చర్యముతో “ఆహా ! వీరెవరో యిందొకఁడు యజమానునివలెను, తిక్కనవారు వానియూ జూనువర్తకులుగ నున్నారు. వీరి సంభాషణను జూడ నీ యజమానుఁడే తాజుద్దీన్ ఖానును సంహరించిన హంతకుఁడని తేటతెల్లమగుచున్నది. ఇందేవో పరమాద్భుత మిమిడి యున్నది. ఇస్మాలుఖానును మేము పొరపాటున బంధించినట్లు తోచుచున్నది. వీరెవ్వరో తెలియుకున్నదే. ఇది మహారహస్య ముచుటకు సందియము లేదు. వీరు క్రూరరాక్షసుల వలె నున్నారు. వీరు సామాన్యులు కారు, ఇదియే కావచ్చును. వీరి రహస్యస్థానము. వీరిష్టము మాటాడుకొన్నస్త్రీ మరణించిన తాజుద్దీన్ భార్య రజియాబీబీయే కావచ్చును. ఆ దుర్జాతివిధవ తాజుద్దీనును ఎంచింది యిస్మాలును వరించియు, నిపుడు వానినికూడ మోసగించి మఱియొకని మోహింపనున్నదా ?” అని లోలోన యోచించుకొనుచుండ నంత వారిలో నొకఁడు—ధూమపానాకాంక్షచే చుట్టనంటించుట కగ్నిపుల్ల నొకదానిని నెలిగించెను. తోడనే యాగదిలోనిసమస్త మొక

త్రుటికాల మస్పష్టముగఁ గాన్పించి యామరుక్షణముననే యథాగతి నిబిడాంధకారవిలీనమై పోయెను. కాంతి ప్రసరించినకాలమున వేణీ ప్రసాదరా వాస్థలము నతిజాగరూకతతో పరికించిదూచెను. అచట నాసమయమున మువ్వరుపురుషులుండిరి. అందిరువురు కిటికీవైపు పృష్ఠ భాగములనుంచి నిలుచుండుటచే వారిముఖాకారముల గమనించుట కిఁకాస్పెట్టరునకు వలనుపడదయ్యెను. మూడవవానిమోముమాత్ర మొక త్రుటికాలము విస్పష్టముగఁ గాన్పించెను. అతఁడొక మహమ్మదీయుఁడై ఇంచుక నిడుపగు నల్లనిగడ్డము మీసములు వానివికారముఖమును మఱిత వికృతి గావించుచుండెను. శిరమపై రక్తవర్ణవేష్ట మొండు కలదు. అంతలో నగ్గివుల్ల యారిపోవుటచే మఱేమియు గోచరింపలేదు.

వేణీప్రసాదు హృదయఘటకమున మూడవవానిముఖము స్థిరముగఁ జిత్రింపబడినను, కాని యా మొగచుతనికి కేవలనూతనము. అపరిచితుఁ డగునాపురుషునిఁగూర్చి యాసమయమున నేమియు నాలోచించుకొన బాలడయ్యెను. కొంతవఱకు యోచించుకొని “నేనిష్ట డనన్యసహాయుఁడనై వీరిని బట్టఁబోయిన నామృత్యువును తెచ్చుకొన్న వాఁడ నగుదును. ఈ సమయమున విడిచిన మరల వీరిని బట్టఁగలుగుదునా? చేతఁ జిక్కినపిట్ట లెగిరిపోనున్నవే” యని చీకాకుపడుచుండ లోపలివారిలో నొకఁడు “వెలుపలవర్ష ముఁగియున్నదా? చూచి రండు” అనెను. అప్పు డొక నెవఁడైన నొకఁడు తలుపును దీసుకొని వెలుపలికి వచ్చునని వేణీప్రసాదు వెంటనే యాస్థలమును వీడి సద్దులే కుండ నడచిపోయి యందున్నయొక శిథిలకుడ్యమువెనుక దాగుకొనెను — అక్షణముననే యతఁ డూహించిన ట్లాకఁడు ద్వారమును తెఱచుకొని వెలికేతెంచి చూచి “అయ్యా! వాన నిలిచినది. ఇంక పోదము రండ” నెను. ఆమాటను విని లోపలినున్న నొకఁడొకరికి వచ్చిరి.

మువ్వురును జేరి కొంతకాలము నిశ్శబ్దముగ చుట్టును కలయఁజూచి యా స్థలమునువీడి తోటలోని కేగిరి.

వేణీప్రసా దివుడింకేమి చేయఁగలఁడు ?

తొమ్మిదవ ప్రకరణము

వి చా రణ

హంతకు లంతసుఖపుగఁ దనయెడుటనే తప్పించుకొని పాటిపోవుటను గాంచి యిన్ స్పెక్టరు సహింపఁడయ్యెను. కాని యొంటరిగ నతఁ డేమిచేయఁగలఁడు ? మువ్వురి నెదిరించి పట్టుకొనఁగలఁడా ? అది యసంభవము. దావున మఱొక్కసహాయముకూడ కాన్పింపలేదు. అందులో నెవనిని బట్టుకొన్నను లాభమే కాని యది సాధ్యమగు తెల్లు ! ఎట్లయినను చూచిచూచి వారిని వదలుట పొరుషహీనమని తలంచి దైవముపై భారము వైచి తనసంకల్పము నెఱవేర్చుకొనఁదలంచెను.

అట్లామువ్వురును తోటలోని కేగినవీడప వారి కెఱుక లేకుండ వేణీప్రసాదు తనగు ప్రస్థలమును వీడి యీవలకు వచ్చెను. వారప్పుడు నగరాభిముఖులై పోవుచుండిరి. “ఈ దుష్టత్రయ మిప్పుడు పురము లోని కేగుచున్నది. వీరి దీయూరే కావచ్చు. ఇంచుకయోదించిచూడ లచ్చున్నయు భద్రుఁడును చెప్పినయాకారసామ్య మిందొకనియందు పొడకట్టుచున్నది. తెలిసినవారెవరైన నిపుడు దావున నుండిన నెంతో బాగుండెడిది. ఇందులో నొకఁడు సంతదినమునఁ బెట్టెను. ఆ గ్రామ స్థుల యధీనము గావించి పోయినవాఁడగును. వీరికిఁ దెలియరాకుండ వీరున్నయింటిసానములఁ దెలిసికొనుటబాగు.” అని యనుకొని యతఁడు

వారు వెనుదిరిగిచూచినప్పు డాయంధకారమునఁ దరుప్రకాండముల మాటున దాగుచు, లేనపుడు మెలమెల్లన నడుగువైచుచు వారివెంట నరిగెను.

వర్ష ముప్పటి కాగియున్నను గగనవీధిని నైర్మల్యము చేరరా కుండెను. రిక్కలకాంతి మేఘమాలికల దూసికొని వచ్చి భూమిపైఁ బడఁజాలకుండెను. 'అంధకారముమాత్రము మునుపటియట్లవిచ్చిన్న ముగఁ బ్రసరించియే యుండెను. వారప్పుడు నడచుమార్గమున నెట్టి దీపకాంతియు లేదు. వర్షసమయమగుటచే వీధిలో జనసంచారము చాలనఱకు మందగిలియుండెను. మార్గమున కిరుప్రక్కలను సౌధముల యందు విద్యుద్దీపికలు వెలుఁగుచుండెను. కాని యాకాంతి బజారు దనుక ప్రసరించుటకు నడుమ నుద్భాసితరుసంతతి యడ్డుపడుచుండెను. ఇంతలోఁ బురము సమీపించెను. అప్పుడు ప్రసాదరావున కొకపెద్ద చిక్కు తలస్థించినది. ఏమన, నవి యుత్సవదినము లగుటవలన గొండఱు యవను లుత్సవమును జరుపుచు నొకగుంపు కట్టుకొని యామార్గము నెంట వచ్చిరి. అప్పుడాదుర్మార్గత్రయముపైఁ గన్నుంచి యుండు టతనికి దుర్ఘటమయ్యెను. అందఱును మహమ్మదీయులే. “ఒకవేళ వారు వీరితోఁ జేరిపోయిన గుర్తిడు ‘బుల్ల’ ని వేణీప్రసా దాలోచించు కొని బిరబిర నడచి ముందున కేతెంచి యామూకతోఁ జేరి వారు తప్పించుకొని పారిపోకుండ లక్షించి చూడసాగెను. ఐదునిమిషముల కాజనులసందడి తగ్గెను. అంత ప్రసాదరావు బమ్మెరపోయి చూడ సాగెను. ఆ సమూహము దాటిపోయిన వెనుక నెవఁడో యొకఁడుమాత్ర మొంటరిగ నూరిలోని కేగుచుండుట కాన్నించెను. వాలకము నిదినఱ కాయుత్సవదీపకాంతులలోఁ గాంచిన ముగ్గురిలో నొకనిదానివలె నుం డెను. కాని తక్కినయిద్ద తాసందడిలో నాసమూహములోఁ జేరిపోయిరి ”

ఇపు డేమి చేయఁగలఁడు ? వారికొఱకుఁ బోయిన ముందు పోవుచున్న వాఁడు కనబడకపోవును. — వీనినే యనుసరించి పోయిన వారు తప్పించుకొనిపోదురుకదా. ఎట్లయినను చేజిక్కినపైసాయే పదివేలని భావించి ప్రసాదరావు “దొరికినవానిని విడువరాదు. వీని వృత్తాంతము నీన తక్కినవారియుదంతము తనంతనే వెల్లడియగు” నని యనుకొని ముందుపోవుచున్న పురుషుని వెనుక పోసాగెను.

వాఁడు యజమానియో పరిచారక ద్వయములో నొకఁడో గ్రహింపఁజాలకపోయెను. తాను మహోద్యానచుందిరమున హృదయ ఫలకమునఁ జిత్రించుకొన ముఖముమాత్రము కాదది. వాఁడు సురిగి జోయినవాఁడు రాజవీధిలో మార్గమున కిరువైపులనుండు దీప్రప్రకాశమున వానిముఖము నస్పష్టముగ నవలోకించుచు వేణీప్రసాదు ముందు నకు వెడలిపోవుచుండెను. ముందు నడచిపోవుచున్న తురుష్కుఁడు చాల కాలమువఱకుఁ బలువీధుల దాటి తుట్టతుదకు నగరికి దక్షిణదిశ యందున్న జమ్మామసీదు వీధిని బ్రవేశించెను.

జమ్మామసీదువీధి చాలవఱకు తురుష్కునివాసస్థానము. వాని మందిర మెచ్చటనో గమనింపవలయుననియే వేణీప్రసాదింతప్రయాస పడి వానిని బంధింపక యింతిదూరము వచ్చినది. ఆమహాస్మదీయఁడంతఁ గొంతసేపటి క్రాశ్రేణిలో నొక మహోన్నత సాధరాజమునఁ బ్రవేశించెను. అదియే వానియిల్లు కావచ్చునని వేణీప్రసాదు తలంచెను.

వాఁడట్లు లోపలికేగిన కొంతసేపటికి వేణీప్రసాదు మందిరమును డాసి ద్వారముగుండ లోనికి తొంగిచూచెను. అది మిగుల విశాలమగు కట్టడ మగుటయేకాక యత్యంత రమణీయమై శ్రీకళలచే నొప్పురు

చుండెను. వేణీప్రసాదు లోపలి కేగుదమా యని తలంచి యంతలో
 “అది బాగుకాదు. నిక్కముగ నిదియే వీనివాసస్థానము. లేకున్న
 నింతటివేళలో వీడితరుల యిండ్లలోని కేగుట కేమికారణ ముండును.
 ఇప్పటి కీయింటినంబరును గుర్తించుకొని పోయి యదయముననే వచ్చి
 యను సంధానమును గావించము ” అని యనుకొనుచుండ లోపలి
 నుండి యెవఁడో యీవలికి వచ్చెను. వానినిఁ గాంచి వేణీప్రసాదు
 “భాయీ ! ఇదియెవరియిల్లు ? ” అని యడిగెను. వాఁడందు కుత్తర
 మియ్యక పరాకుతో నతనిఁజూచి “ పోపొమ్మయ్యా. ఎవరిదై ననీకేమి ”
 అని లోపలికిఁ బోయి తలుపులు మూసికొనెను.

వేణీప్రసాదంత “ ఇది నిక్కముగ నొరులవాసస్థానమే యగుచో
 నాయవనుఁడు కొంతకాలమునకైన వెలికి రాకమానఁడు కదా ” యని
 యెంచి సుమారొకగంటకాల మాయింటికెదురుగ నున్న మఱియొక
 సాధరాజముముందున్న యరుగుపైఁ గూర్చుండెను. కానియారతఁడెంచి
 నట్లు జరుగలేదు. ఎంతసేపు కాచినను వాఁడు వెలుపలికి రాడయ్యెను.
 “ ఇక నిచట వేచియుండుటచే లాభములేదు. నేను తలంచిన ట్లిదియే
 వీనిసదనము. ” అని యతఁ డాయింటి నంబరును గుర్తించుకొని నిజ
 మందిరమునకు వెడలిపోయెను—అది 1213 నెం. గృహము !!

వేణీప్రసాదిలునేరినపిదప భార్యయగు కిమలామణి వడ్డించగా
 భుజించి శయ్యపై మేను వాలెను కాని యతనికి నిద్రాసుఖ మబ్బు
 లేదు. దాని నతఁ డాసింపనైనలేదు. బలవంతముగ నాతఁడు నిద్ర
 నాపుకొని తాను కాంచినదుష్టుల గుఱించి యాలోచించుచుండెను.
 “ ఇక రేపేకదా యిస్కాల్ ఖాను విచారణదినము. ఆహా ! దైవమంత
 దయామయుఁడు ! ఒక్కదిన మించుక తారుమారైన నిష్కారణముగ
 నిరపరాధి యగు నాయవను నురిశిక్షపాలృఁపఁబడియుండు నే. ఆయొర్తునిఁ

గాచి నా ప్రమాదమును నెలుపుటకేకాఁబోలు సర్వేశ్వరుఁడు నిన్న సాయంకాలము నన్ను వాహ్మీనినెపంబున నీడ్చుకొనిపోయి యాహ హోద్యానమందిరమునఁ గనివినియెఱుంగని రహస్యమును దెలియఁ బఱచెను. రేపు న్యాయాధిపతి యిస్కాలు నపరాధిగా నిర్దేశించుట నిక్కము. నేనప్పుడు జరిగినసంగతులనెల్ల నెల్లడిచేసి విచారణకు మఱియొకగడు వుంచుమనియో, యిస్కాలును విడుదలచేయుమనియో కోరవలెను, నాకుఁ దోచినంతివఱకు మహమ్మదిస్కాలు హంతకుఁడు కాకపోయినను సంశయవిదూరుఁడుమాత్రము కాదని నమ్ముచున్నాను. ఇందు వానియపరాధ మెంతవఱ కన్నదో కనుఁగొనవలయును. విచారణానంతర మనుమానాస్పదురాలగుచో రజియూనుకూడ బంధింపవలసి నదే. అంతదనుక నామెయింటికడ పోలీసుకాపుదల నుంచుట మంచిది” ఇట్టి యాహాపరంపరలలోఁ బడి చిందులుదొక్కుచునే యరిఁదా శేషరాత్రి నంతటిని వేగించివైచెను.

ఉదయమున నిద్రిలేచి వేణీప్రసాదు రాత్రి తలంచినరీతిగ
1213 సంఖ్యగల మందిరచార్మితము నెఱుంగుటకుఁ బోనెంచెను. కాని యది యిస్కాల్ ఖాన్ విచారణదిన మగుటవలన కార్యభారము మిక్కుటముగ నుండుటచే నతఁడు తన యుద్దేశమును మార్చుకొని యప్పుడే పోలీసుకాణాకుఁ బోయి కొందఱు రక్షకభటుల కేమేమియో చెప్పి వారిని తాజుద్దీన్ ఖాను గృహమున కనిపెను. తిర్వాతీ నజీబును జూడఁబోయి గొంతివఱకు మాటాడి యనసరకార్యములఁ దీర్చుకొని సరిగఁ బండ్లెండుగంటలకు న్యాయస్థానమున కేగెను.

అప్పటికప్పుడే యాతావంతయు జనసమ్మగ్దముచేఁ గిటగిటలాడు చుండెను. తాజుద్దీన్ ఖాను సర్వజనానురంజకుండైన మహాశయుఁడు, అతని ద్వేషించువారు కొందఱుమాత్రమే యుండిరి. బహుజనశ్లాఘా

పాత్రుండగు నా యుదారచరిత్రుని యకాలమరణవార్త నాలకించి పలువురు పలుగతులఁ జింతించిరి, నేడతని హత్యావిషయమై న్యాయస్థానమున విచారణ సలుపఁబడు నని యాలకించి — యతనిసోదరుండగు నిస్కాలుఖానే నిందితుఁడుగా శంకింపఁబడెనని విని — జనులు తండ్రిపతండ్రింబులుగ వచ్చి కోర్టువద్ద మూగిరి. రక్షకభటు లాదినము వారి నడ్డగింపక నిమ్మళముగఁ బోయి లోపలఁ గూర్చుండుట కవకాశ మొసంగిరి. అతిస్వల్పకాలముననే యా ప్రదేశమంతయు నసంఖ్యాకులచే నాకీర్ణమయ్యెను. పోలీసువారుకూడవచ్చి యాతావు నలంకరించి యుండిరి. తాజుద్దీన్ బంధుమిత్రవర్గములోనివారు కొండతేలేంచి యుండిరి. న్యాయాధిపతి యప్పుడే తనయగ్రస్థానము నాక్రమించుకొని యుండెను. వేణీప్రసాదు శ్రీఘముగ వచ్చి యతనికి నమస్కరించి కూర్చుండెను. అంతఁ గొంతసేపటికి జనులందఱు సోత్కంఠులై నిశ్శబ్దభావముతో నవలోకించుచుండ న్యాయాధిపతిముదల ననుసరించి రక్షకభటులు కొందఱు అపరాధియగు నిస్కాల్ ఖానును దెచ్చి కటకటాకములలో నిలుచుండఁబెట్టిరి. తర్వాతి విచారణ యారంభింపఁబడెను.

న్యాయా : ఇందు వాదియగు నజీజుద్దీనేవరు ?

అజీజు లేచి కోర్టువారికి నమస్కరించి నిలిచెను.

న్యాయా : కూనీచేయఁబడిన పురుషుఁడు నీ కేమికావలయును ?

అజీ : అతఁడు మాతల్లిడి. పేరు తాజుద్దీన్ ఖాన్ .

న్యాయా : అపరాధి నీ కేమగును ?

అజీ : ఇతఁడు మాపినతల్లిడి. మాజనకునికి పితృవ్యభిచారము

న్యాయా : ఇతఁడు మీయింటనే యెప్పుడును గాపురముం

డునా ?

అజీ : చిత్తము. ఇప్పటికిని మీయింటనే యున్నాఁడు.

న్యాయా—ఇతనికి వివాహము లేదా ?

అజీ—లేదు.

న్యాయా—ఏల ?

అజీ—మాతండ్రి యెన్నియో విధముల బోధించెను. కాని దుర్మార్గులంపటుఁ డగునితఁడు పెండి చేసికొనలేదు.

న్యాయా—మితండ్రికి నీతినికైన బరస్పర ప్రేమయున్నదా ?

అజీ—నాకుఁ దెలిసినంతవఱకు మాజనకుఁడు మాత్రమితని నెంతో యాదరప్రేమలతో మన్నించుచుండెను. కాని యీనడుముఁ గొంతకాలమునుండి యీయరువునికి విరోధ మారంభమైనది.

న్యాయా—కారణ మేమి ?

అజీ—ఆర్యా ! కారణము నేనెఱుఁగుదును. కాని దానిని నిండు సభలో నుగ్గడింప సంకోచ మొందుచున్నాను. ఇదిగొప్పయింటి వారి గృహచ్ఛిద్రము.

న్యాయా—కావచ్చును. సంపూర్ణముగ శీతజలనిమగ్నుఁడై చలికి వెఱవఁదగునా ? ఇది న్యాయస్థానము. నీకుఁ దెలిసినసర్వమును వినిపింపక తప్పదు.

అజీ—(తలవాల్చి యూరకుండును.)

వేణీప్రసా—కోర్టువా రీవిషయమై యజీజుద్దీను సంత నిర్బంధ పఱుపఁ బనిలేదు. నేనేచెప్పెదను. తాజుద్దీన్ ఖాన్ ద్వితీయజాయ యగు రజియాబీబీ యనునామె నిస్కాలు తనమోహపాశమునకుఁ జిక్కించు కొనుటచే నీయరువురన్న దమ్ములకును బరస్పర వైషమ్య భావోదయ మైనది. ఈసంగతిని మావివరణప్రతమునందు (Charge Sheet) వివరించి యుంటిమి.

న్యాయా—అజీజుద్దీ నిందు కేమిచెప్పను ?

అజీ : చెప్పటేమి. మహాప్రభూ ! జరిగినదంతే.

న్యాయా : అయిన నిందిస్త్రాలుఖానొక్కడే సంశయింపబడుటకు హేతువేమి? రజియాబీబీనికూడ పోలీసువారేలసంశయింపరైరి!

వేణీ : రజియాబీబీని మేము శంకింపకపోలేదు. కాని జనానాస్త్రి కావున బంధింప సాహసింపమైతిమి. ఒకవేళ దోషురాలని తేలిన వెంటనే యామెనుగూడ నరెప్పుడేయఁగలము. ఆమె యుండు స్థలమునఁ దగినపోలీసుకాదల కలదు. రజియాబీబీకూడ నిర్భంధమున నున్నట్లే.

న్యాయా : మంచిది. హత్యజరిగిననాటి రాత్రి యజేజుద్దీ నింట నుండెనా?

అజీ : లేను.

న్యాయ : ఎందఁగియుంటివి?

అజీ : రాజకోటయందు మామేసత్త జబ్బుగా నుండుటచే మాసముక్రిందట మాతండ్రిగారి యనుమతి నొంది నేనచ్చటికిఁ బోయి యుంటిని.

న్యాయ : నీవెప్పుడహమదునగరునకుఁ దిరిగి వచ్చితివి?

అజీ : హత్యజరిగిన మఱునాటి యుదయమున.

న్యాయ : అప్పుడే నీకీహత్యావిషయము తెలిసినదా?

అజీ : లేదు. నాకెవ్వరును జెప్పలేదు.

న్యాయ : మీ పినతండ్రి యగు నీ యిస్కాల్ ఖాను చెప్పలేదా?

అజీ : లేదు.

న్యాయ : అయిన మీతండ్రి మరణకారణ మేమని చెప్పెను?

అజీ : ద్వారపీఠితుడై పదలోకగతుఁ డయ్యెనని మాత్రము తెలిపెను.

న్యాయ : నీవామాటను విశ్వసించితివా ?

అజీ : చిత్తము, ఏసంగతియుఁ దెలియుని నేను నమ్మకేమి ?

న్యాయ : నీవు రాజకోటలో నున్నప్పుడు మీతండ్రి తనకు జబ్బుచేసినట్లు నీకు వ్రాసి యుండెవా ?

అజీ : ఏమియు వ్రాయలేదు. ఇందిస్త్రాలుఖాను, మావిమాత చేరి తన్ను నేకభంగుల బాధించుచున్నారనియు, నేను దావున నున్నంత కాలము వారిపీడయంతగ నుండచు కావున నన్ను శీఘ్రముగ మరలి రమ్మనియు మాత్రము వ్రాసి యుండెను. నేనద్దానినిఁ గాంచి మహా గ్రహగ్రస్తుండనై వారి నిలువేడలఁగొట్టవలయు నని సంకల్పించుకొని యిచటికి వత్తునుకదా యిట నింతఘోరము జరిగిపోయినది.

న్యాయ : ఈ సందర్భమున నిస్త్రాల్ ఖా నేమి చెప్పనోచూతము. తాజుద్దీను హత్యకావింపఁబడియుండుటను గన్నారఁ గాంచియు నీవు రామగిరిపంతుగారితోడను, అజీజుతోడను తాజుద్దీన్ వేకిచే మరణించె నని యసత్యమును బ్రకటించుటకుఁ గతమేమి ?

ఇస్త్రా : హత్య జరిగినదన్న నికబోలీసువారు వచ్చి లేనిపోని యల్లరులు నడుపుదురేమో యనుభయముచేతను, నేను హంతకుఁడు కాకపోయినను ప్రస్తుతస్థితినిబట్టి వారు నన్ననుమానింపక విడువరనియు, వృధాగందరగోళము గావించినను హంతకుఁడు పట్టువడఁడను హతాశ చేతను నేనట్లు చెప్పితిని.

న్యాయ : ఇప్పుడుమాత్రము దాగినదా ?

ఇస్త్రా : ఇట్లుగనని నేడలంపనైతిని.

న్యాయ : మీ సోదరుఁడు చంపఁబడియున్నను నీకు ప్రతీకారా లోచన లేకుండుట చిత్రముగా నున్నది. తర్వాత నజీజునకు సత్యవార్త యెట్లు తెలిసినది.

అజీ : అది నాకుఁ బోలీసువారిమూలమునఁ దెలిసినది. నేనూరి నుండి వచ్చినదినము మధ్యాహ్నము పోలీసుయిన్ స్పెక్టరు వేణీప్రసాద రావుగారు నాకై వార్తనంపిరి. నేనతనిని పోలీసుకాణాలోఁ గలిసికొని సమాచార మేమని యడుగ నతఁడు తమకా వెనుకటి దినముదొఱకిన విశ్చేదితమస్తక సహితంబగు మందసమును జూపి “ఈపెట్టెలో నీపే రుండుటకుఁ గారణమేమి? ఈపెట్టె యెవ్వరిది? ఈతల యెవ్వరిదో యానవాలిడఁగలవా?” యని యడిగిరి. నేనంతనిదానించి చూచి మంద సము నాదిగను, శిరస్సు నాజనకునిదిగను గుర్తించితిని. అదియొకహా త్యాపరాధమనియు, దానినిఁ గూర్చి యనుసంధానముఁ గావించుచుంటి మనియు, తెలిసినదంతయుఁ దెలుపవలసినదనియుఁ జెప్పిరి. నేనును దుఃఖ భావములఁ బట్టఁజాలక మాగృహచ్ఛిద్రముల నన్నిటిని వినిపించితిని.

న్యాయ : నీట్రంకు నెందుంచి యుంటివి?

అజీ : మాతండ్రిగారి శయనమందిరమున నాబట్టలును, అతనిదుస్తు లును, అందుండుటచేనాపెట్టె రెండవతాళమును మాతండ్రిచ్చిపోయితిని

న్యాయ : తాజుద్దీను దాని నెందుంచి యుండెను?

అజీ : ఆసంగతి నాకుఁ దెలియదు.

న్యాయ : ఇస్మాల్ ఖాను తెలుపఁగలఁడా?

ఇస్మా : నాకును దెలియదు. దానిని నేను చూడలేదు.

న్యాయ : నీవు చూడనివాడ వగుచో నాబీగము నీజేబులోని కెట్లు వచ్చియుండెను. పోలీసువారు హత్యామందిరమును శోధించి నపు డందు నీచొక్కాయొకటి దొరికినది. అందు వారి కీతాళపుచెవి కాన్పించినది. నీయంగీ యచ్చట నుండుటకును, దానిలోబీగముచెవి గోచరించుటకును గారణములేమి?

ఇస్మా : ఆసంగతి యల్లాకెఱుక. సర్వేశ్వరునిసాక్షిగ నాకావిష యము తెలియదు. క్రందిగదిలోనున్న నాకోటు తాజుద్దీన్ శయ్యామంది

రము నెట్లుచేరెనో దానియందు బీకముచెని యెట్లుండెనో మీకువలెనే నాకును వింతగ నేయున్నది.

న్యాయ : అయిన హంతకుఁడు నీవు కాక మఱియొక్కఁడనియూ నీ యభిప్రాయము ?

ఇస్మా : అవును. నేనాఘోరాఘమును జేయలేదు, హంతకుఁ డెవఁడో నాకును దోచకున్నది. అయినను మీకు దొరికినసాక్ష్యములు నేనెంతనిర్దోషి నని వాదించుకొన్నను విశ్వాసమును గలిగింపకపో వచ్చును. జగదీశ్వరుఁడే నానిర్దోషత్వమునకై నన్ను మన్నింపవలెను. ఆ సర్వాంతర్యామి కవేద్యాంశము లెందునుండవు.

న్యాయ : నీవారాత్రి నాటకమునకుఁ బోయినమాట నిజమేనా?

ఇస్మా : అవును. నేను తిరిగివచ్చునప్పటికి సుమారు మూడు ఘంటలై యుండెను. మాయంటి పరిచారకుఁ డొకఁడు తలుపుఁ దీయగా తిన్నగఁ బోయి రెండవమేడలోని నాగదిలోఁ బరుంటిని, ఉదయమున సాఖయా తాజుద్దీన్ పడకటింటికడ రక్తచిహ్నములఁ గాంచి భయభ్రాంతయై తలుపు దెఱచి లోపలికిఁ దొంగి చూచినది. అోడనే యందు రక్తపుత్రముగు పర్యంకముపై శిరోవిహీనరక్తమును శరీరమును గాంచి భీతిలి గట్టిగ నఱచెను. మేమందఱ మాధ్వని నాఁకించి పైకి పోయి చూడఁగా తాజుద్దీన్ ఖాను నెఱరో హత్యగావించి తల నెత్తుకొనిపోయి యుండిరి. వాస్తవ మేదియో యూహించుకొనలేక వెనుక తెలిపిన కారణములఁబట్టి సద్దులేకుండ శవమును సాగించివైచి చూయన్న జ్వర నిహతుఁ డయ్యెనని వెలిబుచ్చితిని.

అప్పటి కుపాహారసమయమగుటచే విచారణ చాలింపఁబడెను.

పదియవ ప్రకరణము

విష్కా సి తుఁ డు

ప్రిల్పాహారసమయాంతరము సరిగ నాలుగుగంటలకు మరల విచారణ యారంభ మయ్యెను. విచారింపవలసిన సంగతులెల్ల ముగిసినవి. విన్న వారందఱు మహమ్మద్ యిస్లాఖాను నిక్కముగ నపరాధియై యుండునని నమ్మిరి. ఇత న్న్యాయాధిపతి యేమిటీకు నిచ్చునో యని యందఱు నాత్రముతోఁ జూచుచుండిరి.

న్యాయ : ఇస్మాల్ ఖాన్ ! నీవు హంతకుఁడవని నిరూపించుట కెన్నియో ప్రబలకారణము లున్నవి. నీవ్న బంధించుటలోఁ జోలీసు వారు ప్రమాదపడలేదు, నీవు తిలచినట్లు నీవనుమానింపఁబడితివి. ఇది యిప్పుడు కేవల మనుమానమే కాక సత్యమనికూడ నాకుఁ దోచు చున్నది. ఇందు కింక దీర్ఘ విచారణ యనవసరము. నీపరముగ నాక్షి లెవరైనఁ గలరా ?—

ఇస్మా : లేదు. ఉన్నను పనికిరారు. నాకిప్పు డాయ్లా యొక నాక్షి. నాయంతిరాత్తి మఱియొకనాక్షి. త్రికరణశుద్ధిగ నేనేపాప మెఱుంగను. అంతయుఁ గాక తాళియముగ జరిగినది. హత్యాపరాధ మున నాకెట్టిసంబంధమును లేదు. ఇప్పు డింక నీ విషయమై హెచ్చుగ నానిరపరాధత్వమును గూర్చి వాదించుకొనఁజాలను. నిలుకడమీద నిడము తెలియకమానదు.

న్యాయ : ఆధర్మసిద్ధాంతము లటుండనిమ్ము. ఇప్పుడు కావలసినది నిదర్శనము లున్నవి. నీవు దోషివనుటకు నీకును తాజుద్దీనునకును రిజియూవిషయమై పగ యారంభమగుటచేతను, మీరిద్దఱును జేరి

యావద్ధునిఁ గారించుచుండుటచేతను, ఇంట ఘోరహత్య జరిగియున్నను దానిని దాచుట కేవియోబాంకులు బాంకి లోకమును వంచింప సాహసించుటచేతను, ఇంటివారికిఁగాక పరుల కలభ్యస్థానమందున్న యజ్జపేటికలో మృతునిఖండితమస్తకము కాన్పించుటచేతను, అపెట్టె తాళపుడెవి నీకడ దొరకుటచేతను నీవిప్పు డపరాధిగ మాచే నిశ్చయింపబడితివి, ఇందు కొలఁదిగనో గొప్పగనో రజయాబీబీకికూడ సంబంధ ముండకమానదు. కాన పోలీసువారామెనుకూడ బంధింప వలసినదే, ఆమెనుగూడ విచారింపవలెను. అంతవఱకు నీవు నిర్బంధమందుండవలసినదే.

వేణీ : నడుమమాటాడ సాహసించినందుకు కోర్టువారు మన్నింతురుగాక.

న్యాయా : ఇప్పుడు పోలీసువారు మత్తేమైన విశేషమును జెప్పవలసియున్నదా?

వేణీ : చిత్తము. ఇప్పుడు తక్కువ తలక్రిందు కానున్నది.

న్యాయ : (వింతపడి) — ఏమది?

వేణీ : భగవంతుఁ డించుక క్రూరకటాక్షములఁ బఱపియుండి నచో నిక్కముగ నిస్మాలుఖాను దారుణశిక్షార్హుడై యుండును. కాని యితనియెడ దైవ మించుక సానుకూలుఁడై యున్నాఁడు. ఇతఁడు నిరపరాధి యని నేనిప్పుడునమ్ముచున్నాను.

అనపు డటమూగినవారందఱొక్కమా టాశ్చర్యచకితులైరి. ఇంత నిదర్శనపూర్వకంబుగ నిస్మలపరాధియని నిరూపించినవేణుప్రసాదరావే యిప్పు డతఁడు నిర్దోషియని చెప్పటచే న్యాయాధిపతికూడ విస్మయవిస్ఫూరితుఁడై చూచెను. అజ్జపేటికి రిచ్చపాటున కంతమేలేదు. ఇస్కాల్ ఖా నంత యద్భుతానందవీక్షణములతో నిన్ స్పృహకును

జూడఁదొడంగెను. అప్పుడు వేణీప్రసా దందఱువినునట్లు “మూడు దినములకుముందు మీరెల్ల రనుమానించినట్లుగ నేనుకూడ యిస్మాల్ ఖానును, రజియాబీబీని శంకించి హంతకవర్గములోఁ జేర్చితిని. అప్పటి కాపని సరియై యుండెను. కాని యిప్పు డది మహాప్రమాదమని తలంచుచున్నాను. ఇతఁ డన్న ట్టిహత్యాపరాధము కాకతాళీయముగ నీయిస్మాల్ ఖాన్ రజియాబీబీలపైఁ బడినదేకాని నిక్కమగుహంతకుఁడు వేఱు.” అని కడచినరాత్రి మహాద్వానమందిరమునఁ గనినినియెఱిఁ గిన సంగతులలో నొక్కరజియాబీబీ వృత్తాంతముదప్ప తక్కినయంశ ముల నన్నిటిని సవిస్తరముగఁ దెలిపి “కావున నీకారణములనుబట్టి యిస్మాలుకాని, రజియాకాని యీయపరాధమునఁ జేరలేదని ధృఢ ముగ నమ్ముచున్నాను. ఇప్పు డీవిషయమునఁ దగినంతయనుసంధాన మును గావించుచున్నాను. త్వరలోనే దైవసహాయసంపత్తి చేకూరిన సత్యవార్తను లోకమున వెల్లడింపఁగలనని నమ్ముచున్నాను.” అని చెప్పెను.

ప్రసాదరావు చెప్పిన యాశ్చర్యవృత్తాంతము నాలకించుటచే నందఱివిస్మయభావ మతీతమైపోయెను. కొన్ని నిమేషములకుఁ బూర్వ మిస్మాలు నృశంసుఁ డని నమ్మి నిందించినవారెల్ల రిపుడు డతనివిష యమై సానుభూతినిఁ జూపసాగిరి. ఒక్కక్షణములో నిస్మాలు లోలోన మహాత్మాహుపులకితుఁడై భగవానునకు ధన్యవాదము లర్పించెను. న్యాయాధిపతికూడఁ దనయభిప్రాయమును మార్చుకొనక తప్పదయ్యెను. అజీజుద్దీన్ స్థితియన్ననో చెప్పనలవికాదు. మహాశ్చర్యసాగరనియ గుండై యారాత్రి యట్లు మాటాడుకొన్నవా రెవరై యుందురాయని బహుదీర్ఘముగ నాలోచింపఁదొడంగెను. కాని యాసమస్య యంత టితో ముగియునది కాదని గ్రహింపఁడయ్యెను. ఈ విధముగప్రసాదరావు

మొదట చెప్పినట్లు తాను తబ్బిబ్బునొందినది. అపుడు న్యాయాధిపతి “ ఈ భయంకిరరహస్య మత్యంతసులభగమ్యమని తలంచిన మాయం దటితలంపులు మారిపోయినవి. అయిన నిష్ప డిన్ స్పెక్టరుగారి సలహా యేదియో తెలుపఁగోరెద, ” అనెను.

వేణీ : మహాశయా ! నాకు దోచునదిది. ఇప్పు డింక నీ యిస్కూలుఖానును బంధించుటవలన నేమిలాభము ! ఇతనిని జామీనుపై విడుదలచేయవచ్చును. చేసినను ఈ యపరాధపరిశోధన తుదముట్టు దాఁక నితనిని, రజియాబీబీని జాగ్రూకతతోఁ గనుపెట్టుకొనియుండుటకై రక్షకభటుల కాపుదల నుంచుట మంచిది. ఆవశ్యకమైనచో వీరిని మరల బంధింపవచ్చును.

న్యాయాధిపతి యందుల కిట్లుకొని యాయాలోచన సమయో చితి మనెను. అప్పుడే యిస్కూలు తగినపోలీసు కాపుదలక్రింద నింటికిఁ బంపివేయఁబడెను. కర్మచారుల కుచితముగఁగూర్చి లియ్యఁబడెను. తక్కినవారందఱు తమకుఁ దోచినట్లు ప్రసంగించుకొనుచు నిజనివాసం బుల కేగిరి.

సాయంసమయ మైనది. పక్షులు కలకలారావములఁ గావించు చుండెను. లోకబాంధవుఁ డస్త్రాద్రిచూటున కేగుచుండెను. వేణీ ప్రసాదరా చాసమయమున చొకపడకకుర్చీపైఁ బరుండి తనయాలోచనా పరంపరలోఁ బడి కొట్టుకొనుచుండెను. అతనిబుద్ధి కనిదంపూర్వ మగు తీవ్రత సంఘటిల్లినది. అది నానాచూర్ణములఁ బరుగెత్తుచు, నానావ్యక్తుల సంశయించుచుండెను. పుట్టి పాతికవర్షములైన తర్వాత నతఁ డెన్నఁడు నిట్టిఘోరమగు సభియోగమున స్వయముగదిగి కప్పించి యెఱుంగకున్నను, ఆకస్మికసంజవి తాజ్ఞాతశక్తిప్రబోధితుఁడై యప్పు డెంచును మొక్కవోని చాతుర్యమున సీత ముందు నిష్కారణముగ

నెవ్వరిని బంధింపక హత్యారహస్యమును విదీర్ఘముగా గావింప దృఢ సంకల్పమును గావించుకొనుచుండెను. అట్లుకావించిన సతనిదివ్యనామ మహామదునగరునఁ బ్రతియింటను నిత్యజపము కాకమానదు—అతని యశశ్చంద్రికలు బహుదూరవ్యాపితము లగును—ఇన్నియాశలుచేరి యతనిని మఱింత ప్రోత్సహించుచుండెను. “ ఈ రాత్రి 1213 నం. గృహచారిత్రము నెఱుంగవలయును. అచ్చటికిఁ బోయిన నా విషయమును జెప్పవారెవ్వరు? సేవకులవలనఁగాని, యింటివారివలనఁగాని యాసంగతి తెలియదు. అదియెవ్వరిదో కనుఁగొన్నచాలును. తర్వాత విషయము లాలోచింపవచ్చును. అజ్ఞాదీని నడిగిన నీ సంగతులేమైనఁ దెల్లమగుకేమో చూతము. నిన్నరాత్రి నేను విన్నరహస్యసంభాషణనుబట్టి చూడ హంతకుఁడు పలుమార్లు తాజాద్దీఖాను గృహమునకు వచ్చి పోవుచుండె నని తోచుచున్నది. అందు వాని కనుకూలు రెవరో యుండియే తీరవలయును. ఇస్కాలునుగాని, యజ్జనుగాని యీ సంగతి నమగవలెను. రహస్యమెంతవఱకుఁ దెలియునో” అని యీ విధముగ నాలోచించుకొనుచునే యుండెను.

అదృష్ట మించుక వ్రేలినచో నజ్జనువలన నీసరికి తనగతి యేమైయుండెడిదో యని తలంచుకొన్నప్పుడు ఇస్కాల్ ఖానుండె గుభిల్లు మనెను. అతనికి నజ్జనుపై నసహ్యరోషము లినుమడించెను. వాని మూలముననే తనకప్రతిష్ఠ—యశాఖ్యము—ప్రాణపాయదశ సంఘటిల్లె నని గ్రహించి మండిపడెను. ఇంటికి వచ్చినతోడనే యిస్కాలు రజియాతో వానిదుర్మార్గము నంతను విప్పిచెప్పి “ వానిపై నిఁక నెట్టియభిమానమును జూపఁగూడదు. వాఁడఱకాలముల్లు— పెదవికిమీరినపల్లు. త్వరలోనే యీయింటినుండి తఱిమివేయవగు ” నని చెప్పెను. రజియా

యందు కెంతయో చింతించెను కాని తుద కన్యధా చెప్పలేకపోయెను. అంతలో నజీబుద్దీన్ చచ్చటికి వచ్చి యిస్కాలును గాంచి “ నీకును నాకు నెట్టిసంబంధమును లేదు. నీవు నాయంట నుండఁదగవు. ఇష్టాద్యైవ వేడలిపొమ్ము. నీవు ఘోరదానవుండవు. ప్రబలమారీచుండవు.” అని యనేకభంగుల దూలనాడెను. అది విని యిస్కా లొక ప్రక్కను, రజియామఱియొకవైపునను మహాగ్నికీలవలె మండిపడిరి. ఇస్కాలుకూడ నోటికి వచ్చినట్లు దూషించి, బెడరించుచు “ ఓరీ ! నీయిల్లెచ్చటకలదురా ? సర్వము నాది. నీతండ్రి నీవు దుష్టప్రపర్రనుండవనియు, నిష్ప్రయోజకుండ వనియు నెంచి తన సర్వస్వమును నాకు వ్రాసియిచ్చినాడు. ఇందు నీకోక్క-కాసుకూడ రాదు. ఈ యింటఁ బాదమూసుటకుఁగూడ నీకథికారములేదు. పొమ్మావలికి ” అనియెను.

అజీబుద్దీను నివ్వెఱవోయి చూడసాగెను. అతని కాసమయమున జనించిన దాశ్చర్యమో — రోషమో — భయమో నిర్వచించుటకు రాకుండెను. “ ఏమి, ఏమంటిని ? మాతండ్రి తనసర్వస్వమును నన్ను వంచింది నీకు వ్రాసియిచ్చెనా ? ఏదీచూపుము, నీవు మహావంచకుండవు-టక్కరివి. నిన్ను నమ్మఁజనదు. నాతండ్రి నాకట్టి ద్రోహము నెంచియుండడు. నీవే యీనాటక మాడుచున్నావు. ఏదీ చూపు మా కాగితమును ” అని గద్దించి మాటాడెను. ఇస్కాలు ఆగ్రహాతీతుడై “ నీకుఁ జూపవలసిన యవసరము లేదు. నీవు నాయంట నుండకుము. నీయిష్టమువచ్చిన చోటికే బొమ్ము. నీతో నాకేటిమాటలు. మంచిమాటలతో వేడలకుంటివా మెడపట్టి త్రోయింతును. నీదిక్కున్నవారికడఁ జెప్పకొనుము. బ్రతుకఁగోరుదువేని నామాట విని యింకఁబూద నోరెత్తక నాయంటఁ గుక్కవలెఁబడి తినుచుండుము. ” అనెను.

అజీ : పద్మామ్ ! నీకింత కడకావరమా ! కానిమ్ము, ఇంతటితో నీపని తీరినదని తలంపకుము, నీ ముందుగతి నాలోచించుకొనుము, ఇంత టితో నే విడువను, దురాత్మా ! నాయంటినుండి నన్నే వెడలిపొమ్మనుటకు నీ కెంత సాహసము !

ఇస్మా : “ ఓరీ, లుచ్చా ! పొమ్మన్న నింకను నాయంట నిలుచుండి కాలులాడెనవా ? ” అని యజ్జడ్దీను కంఠముపైఁ జేయివైచి యింటినుండి వెడలఁగొట్టి వెంటనే దాపున నున్న భటవర్గమును గాంచి “ ఓరీ, మీలో నెవ్వఁడు కాని నా యనుమతి లేనిదే యీ దురాత్మునింటిలోనికి రానియ్యకుఁడు, కష్టార్ ” అని హెచ్చరించి లోపలి కేగెను.

ఇస్మాలు సాహసకార్యమును గాంచి యందఱు విస్మయ మొందిరి కాని యెవ్వరును “ ఇది యేమి ” ని యతని నడుగలేరైరి, బాలుఁడగు నజీజున కేమిచేయుటకును దోషలేను, పినతండ్రి యేదో మోసము చేసెనని యాతఁడు భీతిలెను, ఇంట నెవగుచూచినను నాతనికి సాయ పడరైరి, ఇతరులైన నయూచితముగ వచ్చి యిస్మాలుతో “ నిదియేమి ” ని వాదింపరైరి, ఏల యన, నిస్మాల్ ఖాను దుష్టుఁడు, ఎవరినికూడ లక్ష్యపఱుపఁడు, మధ్యస్థులకు వానివలన గౌరవముండ దని యందఱు నెఱుంగుదురు.

అట్లు పితృవృత్తిచే నిష్కాసితుండైన యజ్జడ్దీను వెలుపలఁ గూర్చుండి కాలరచిత్రముతో నీక నెందుఁదలదాచుకొనవలయుననియు, తనకు శరణ్యు లెవ్వరనియుఁ జాలవఱకు యోచించుకొనెను, ఎంత సేపు చూచినను ఇస్మాలునకు భీతిలి సేవకవర్గముకూడ నతనితో మాటాడకుండెను — వారేమిచేయఁగలరు ! వారు పరాధీనజీవనులు, అప్పు డతఁ డీక నందు కూర్చుండుటచే రాఁగలలాభము లేదనియు నీ దౌర్జన్యమున కేదేని ప్రతీకారముఁ జేయక విడుచుట తగదనియు

నిశ్చయించి యటనుండి వెడలిపోయెను. ఆ నిశీధకాలమున నజీజ తిన్నగ నక్కర్వీధిలోని వేణీప్రసాదరావుగారి మందిరమున కేతెంచెను. అప్పు డిన్ స్పెక్టరు యోచనాధీనుడై యిస్కాల్లుఖానునింటికిఁ బోవుట కాయ త్రిపడుచుండెను. ఇంతలో నజీజ దీనవదనుడై విచ్చేయుటను గాంచి “భాయీ! సమాచార మేమి? ఏల నీ ముఖమిట్లున్నది?” అని ప్రశ్నించెను. అంత నజీజ తనకు సంభవించిన యనాధగతిని, వేణీ ప్రసాదుతో విన్నవించెను.

వేణీ: నిజముగ నిస్కాల్లునకు మీతండ్రి వ్రాసియిచ్చునా?

అజీ: నాకుఁ దెలియదు. అట్లెన్నటికిని జరిగియుండదు. కాని వాఁడు ధైర్యముతోనే చెప్పివాఁడు.

వేణీ: దానిని చూపెనా?

అజీ: లేదు. నాకుఁ జూపనవసరములేదని నన్ను గెంటివైచెను.

వేణీ: సాహసమే. ఇస్కాల్లును సాధారణునిగాను, అమాయకుని గాను నమ్మితిని. ఎంతమర్మార్గుఁడు! మీజనకుఁ డట్లు వ్రాసియిచ్చి యుండునని విశ్వసించువా!

అజీ: చెప్పితినే. నాకావిషయమున సమ్మతములేదు మహా శయా! ఇది వట్టితాటోటు. మాతండ్రికి నాకంటె నీమర్మార్గుఁడెక్కువా! మీఁదుగ వీనిని బరమశాస్త్రపునిగా భావించియుండెను. అట్టిచో దనసర్వస్వమును నన్ను వంచింది యీకడటచిత్తునకు వ్రాసియిచ్చి యుండునా? ఇదంతయు మోసముకాని మరేమియుఁగాదు. ఆర్యా! తాము శక్తిపరులు. ఎట్లయినను నామొఱ నాలకించి, ఈ యవివీతినిఁ బరిశీలించి యిస్కాల్లుఖానునకుఁ దగినరీతిబుద్ధిగఁజూపి నన్నుద్ధరింపవేడెదను.

వేణీ: అజీజ్! ఇది మోసమని సాకును తోచుచున్నది. కాని యిందలిరహస్యము శోధింపవలెను.

అజీ : తాము దయచేసి మాయింటికి రాక తప్పదు.

వేణ్మీప్రసాదు కొంతతడ వాలోచించుకొని “ నేనొక్కడనే పనిచేయుటకన్న నొకన్యాయవాది సహాయమునుకూడ పొందుట మంచిది ” అనెను.

అజీ : అట్లేకానిండు, మీకిష్టమువచ్చినవారిని తోడ్కొంటుంటే, ధర్మమునకు విషయముసిద్ధము, నాయాస్తి నాకుఁ గరగతమైనవెంటనే మిమ్ము సన్మానింతును.

వేణ్మీ : నీ గౌరవసన్మానముల నటుండనిమ్ము. మేమిందు కేవల పరోపకారార్థమై పాటుపడుచున్నారము, అది మావిధి, ఇప్పుడు మనకుఁ దోడ్పడున్యాయవాదికూడ నట్టివాడే కావలయును, నామిత్రుఁ డగు నందలాలిందులకుఁ దగినవాడని తోచుచున్నది. ఉదయముననే యతనిఁ జూడఁబోదము. ఇప్పటికే చాలరాత్రి కావచ్చినది, నీవీరాత్రి యిందే యుండుము.

అజీ జండుల కియ్యకొని ప్రసాదరావుగారియెడ తనకుఁ గల కృతజ్ఞతను వేయివిధముల వెల్లడించెను.

పదునొకండవ ప్రకరణము

అజీజా ద్విముఖ సంకటము

సూర్యుడు ఉదయించి యాకాశమున బారెడెత్తున వెలుగుచుండెను. అప్పుడు రజియాతో మాటాడుచు రెండవమేడలో నున్న యిస్సాల్ ఖాన్ దాపునకు దాసి యొక్కరు వచ్చి “ మహారాజా ! రిమ్ముఁ

జూచుట కెవరో వచ్చియున్నారట” అనెను. ఇస్కాలు లేచి “ఎవరో నీవు-చూడలేదా!” అనెను.

దాసి : లేదు. నేనిచ్చటికి వచ్చుచుండ మనరహిమాను తమతో నీ సంగతిని మనవిచేయుమని నాతోఁ జెప్పెను.

ఇస్కా : మంచిది. నీవు పొమ్ము. నేనిప్పుడే వత్తును.

దాసి : అందు మనయాజీజద్దీనుకూడ కలఁడట.

ఇస్కాలు చిటునవ్వు నవ్వి “ఉండనిమ్ము. వాఁడీసారి యెవరినో తోడి తెచ్చి యుండును. కానిమ్ము. వీరందఁ జేమిచేయఁగలరో చూత” మని బిరబిర క్రిందికి దిగివచ్చెను.

వచ్చువేళ కఠనిగదిలో వేణీప్రసాదరావు, న్యాయవాదియగు నందలాలు అజీజద్దీను నాసీనులై యుండిరి. వెంటనే ఇస్కాలు ప్రసాద రావును గాంచి కృతజ్ఞతా వందనము లర్పించి “అయ్యా! తమదయచే బ్రతికితిని. లేకున్న నాగతి యీసుకేమైయుండునో తెలియదు. తమ కెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడను.” అని మఱియొక యాసనమునఁగూర్చుండెను.

వేణీ : ఇన్మాల్ ! నీవు హత్యాపరాధిని కావని నమ్మితిని ఇందు నీకెట్టిసంబంధమును లేదనుకొందును. అయినను ఈ వ్యాజ్యము తీరువఱకు మా నిబంధనల ననుసరించి నీయింటికడ పోలీసుసంరక్షణ నుంచక తిప్పుచు,

నంద : ఇన్స్పెక్టరుగా రామాటలఁ జాలించి ప్రస్తుతాంశము నాలోచించుట మంచిది.

వేణీ : అవును. ఇస్కాల్ ఖాన్ ! అజీజ విషయమేమి ? ఇతనిని నీవింటినుండి తరిమివైచితివట! ఎందులకు ?

ఇస్కా : అవును. ఇది నాయిల్లు. నాకహితుఁ డగువీడు నా యండ నుండఁజనదు.

వేణీ : ఇది నీయొక్కనియి లెట్లాయెను ?

ఇస్మా : అవును. ఇది నాయొక్కనిదే.

వేణీ : ఎట్లు ?

ఇస్మా : మాయన్న యీ యజ్జయొక్క దుశుకులనంబునకు
రోసి తనయావదా స్తిని నాకప్పగించెను.

వేణీ : తిగినయాధారములు కలవా ?

ఇస్మా : కలవు. వీడు దుర్మార్గుఁ డగుటచే వీనిపైఁ గోపించి
మాయన్న నన్ను రప్పించి నాకు తనసర్వస్వమును వ్రాసియిచ్చెను.

నంద : ఏది, యాతని వ్రాతను చూడనిమ్మ !

ఇస్మా : మీ రెవరు ?

నంద : నేనొకవకీలును. నన్ను నందలాలందురు. నీ నజ్జ నెడలఁ
జేసిన ద్రోహమును నిచారించుటకు నన్ను సర్కారువారు నియో
గించిరి.

ఇస్మా : కావచ్చును. ఇది ద్రోహ మెట్లగును ? తాజుద్దీను తన
స్వహస్తములతో వ్రాసియిచ్చిన పత్రమును జూపించినప్పుడుకూడ నిది
ద్రోహమనియే యెంతరా ? ఇప్పుడు నేను కనికరించి యజ్జుద్దీనున
కింత జీవనాధారమును గలిగించినఁ గలదు. లేకున్న నన్ను బలవంత
పఱచు నధికార మెవ్వరికిఁ గలదు ?

వేణీ : ఆమాట లుండనీ. కాగితమును జూపింపుము.

ఇస్మాలుఖాను వెంటనే మేడమీఁదికిఁ బోయి యొకకట్ట కాగి
తములను చేతఁ బట్టుకొని దిగివచ్చి “ఇదిగో చూడుఁడ” ని యొక
కాగితమును దీసి యందఱికినిఁ జూపించెను. అందఱుండెను.

“నాప్రియసోదరుఁ డగుమహమ్మద్ యస్తాలునకుమీయన్న
యగు తాజుద్దీనునను నేను నాసమ్మతితో వ్రాసియిచ్చిన దేమనఁగా - నాయేక

పుత్రుడగు సజ్జడీ నింతకాలము విధేయుడై యుండియు నిప్పుడ దేలలో ప్రబలదువ్వుడై పోయినాడు. వాడు వేశ్యాలంపటుడును. మద్యపానాసక్తుడును, జాదరియునై నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. నన్ను వాడిపుడు ప్రేమించుట లేదు. పదిదినములక్రిందట నాతోఁ దీవముగ గలహించి రాజగోటకుఁ బాఱిపోయెను. ఇక వాడు మఱివచ్చునను నాస నాకు లేదు. ఈనాటగై దేండ్లనుండి వాడు నన్ను మిగుల నలయించెను. కావున వానిపైనిపుడు నాకుఁ బుత్రప్రేమ లేదు. వాడు నాతనయుడు కాడు—నేను వానికి దండ్రుని కాను. నేటినుండి నా సర్వస్వమునకు నీవే యధికారివి. నాయాపదాస్తిని నీయధీనముఁగావించుచున్నాను. నీవే దీని కుత్తరాధికారివి. అజ్ఞానసమర్థమునకు వచ్చి నప్పుడు నీకిష్టముగఁ జూచి నింతభాగ మిచ్చి పంపుచువుకాక.

సాక్షులు

ఇట్లు,

1 రహిమాన్ ఖాన్

రాజదీన్ ఖాన్.

2 రోషివారా

అహమదునగరు.

తక్కినవా రద్దానిని విశ్వసించిరో లేదో కాని వెంటనే యజ్జాద్గీమాత్ర మార్జోశించుచు లేచి యది కేవలకృత్రిమపత్రమనియు తనతండ్రి యెన్నఁటికిని దానికి సమ్మతించి యుండఁడనియు, నందలి ప్రాత్ర యతనిమన్నట్టున్నదే కాని యతనిదిమాత్రము కాదనియు, సాక్షియగురోషివారా సృష్టిపత్రరచనానైపుణ్యముఁ గలవాడనియు క్రిందిసంతక మనుమానాస్పద మైనదనియు, తనతండ్రికిని దనకు నెన్నఁటికిని మనస్తాపములు లేవనియు, తనమేనత్త రోగబాధితయగుటచే నేను రాజగోటకు వెళ్లి తినే కాని యందుసూచించినట్లు నిజదనకునితో కలవాము శారణముకాదనియు, నేను రాజగోటలోనున్నప్పుడు నాతండ్రికడనుండి యెన్నియో యచురాగ లేఖలు వచ్చినవనియు వాదించెను.

నంద : ఇందున్న సాక్షి లెవరు ?

ఇస్మా : ఒకడు మాయింటిగుమాస్తా, రెండవవాడు మాపొరుగుంటి పెద్దమనుష్యుడు.

నంద : వారిని రప్పింపుము.

ఇస్మా : వారేల ? ఈ ప్రతిము చాలదా ?

నంద : చాలదు.

ఇస్మా లొక సేవకునిబంపి రహిమాన్ ఖానును బిలుచుకొని రమ్మనెను, రోషివారా యాయింటనే యుండుటచే వాని నప్పుడే రప్పించిరి. అతనిఁ గాంచి న్యాయవాది యిట్లనెను.

నంద : అయ్యా ! నీవేరు రోషివారా యేనా ?

రోషి : చిత్తము.

నంద : నీవీయింట నెంతకాలమునుండి పనిచేయుచున్నావు ?

రోషి : సుమా రజీజుననకాలమాదిగ.

నంద : అజీజుద్దీ నెట్టివాఁడో, యితనివిషయమై తాజుద్దీ నెట్లు ప్రవర్తించుచుండెనో నీకుఁ దెలియునా ?

రోషిన్ : తెలియును. అజీజుద్దీన్ గారు పుట్టినది మొదలు పంచదశవర్షప్రాయముదాఁక జననీజనకుల కేమివిధేయుఁడై యుండెనో కాని తర్వాత దుష్టప్రవర్తనాదులచే వారిని మిగుల బాధించెను. తుదకు నెలక్రిందట తొడి ననరానిమాటలాడి. యితనితోఁ దగవులాడి రాజుతోటకు పాటిపోయెను. ఆకారణమునుబట్టి తాజుద్దీన్ ఖాన్ గారు పుత్రునిపైఁగల యనురాగపాశముల విచ్ఛేదితముఁ గావించుకొని కడ కిత్తడు రాజుతోటకు వెళ్లినకాలమున తనయావదాస్తిని యిస్మాల్ ఖాన్ గారి పేరిట వ్రాసియిచ్చెను.

నంద : ఇది యాప్రతిమేనా ?

రోషిన్ : (చూచి) చిత్తము. ఇందు నాసాక్ష్యముకూడ కలదు కదా.

నంద : అందుకే నిన్ను విచారించినది.

ఇంతలో రహిమాన్ ఖానను మహమ్మదీయుఁ డటకు వచ్చి యందఱికి సలాముచేసెను. నందలాలు రోషిన్ వారాను బ్రశ్నించినట్లే ప్రశ్నించెను. కాని యాయరువురి సాక్షిత్వమున నెట్టిభేదమును గాన్పింప లేదు. అజీజు మరలలేచి “మహాశయులారా ! ఇది కేవలమాయా నాటక మని నమ్ముడు. రహిమాను మాకు మాతండ్రికాలమునుండి విరోధి. ఈ విషయము నీ యరుగుపొరుగు వాండ్లను విచారించిన దెల్లము కాఁగలదు. రోషిన్ వారా యింటిపరిచారకుఁడుకాన యజమానుఁడు చెప్పినట్లు వినియుండును. మొత్తముమీఁదనిది నాతండ్రివాతకాదు. ఇందలి సంగతులు కృత్రిమములు.” అని తన సంశయపరంపరను వారి యెదుట నుపన్యసించెను.

వేణీ : నీవు రాజకోటలో నున్నపుడు తాజద్దీన్ నీకునురాగ లేఖలు వ్రాసియుండెనా ?

అజీ : చిత్తము. ఒకటికాదు — రెండుకాదు — పదికలవు.

వేణీ : అవి యెందున్నవి ?

అజీ : నాపెట్టెలో నున్నవి. వలయు నేని తీసి చూపెదను.

నంద : అవి యిప్పుడవసరము.

ఇస్మా ! ఏపెట్టెయందున్నవి ?

అజీ : ఎందుంచియుంటినో నాకుఁ దెలియదు. స్వయముగ నేనే వెదకవలసియున్నది.

అతనిని మరల నింటిలోనికిఁ బోనిచ్చుట కిస్మాలు సంశయించెను. కాని ప్రసాదరా నొకవైపు, నందలాల్ నొకప్రక్కనుజేరి యాపని

యాచరణీయ మని పట్టుపట్టుటంజేసి యజ్ఞమాట చెల్లవలసివచ్చెను-
ఇస్కాల్ ఖాను లోబడక తప్పదయ్యెను. అంత నతడు “ గులామ్ !
ఇటు రమ్మ ” అని పిలిచెను. గులా మెవ్వడో వెలికి రాలేదు కాని
లోపలినుండి “ స్వామీ ! గులామింటలేడ ” ప్రత్యుత్తరము విన-
బడెను. అప్పు డతడు “ సరి ” యని తానే స్వయముగ లోపలికి లేచి
పోయెను. అచ్చట నతని కొకసేవకుఁ డెదురయ్యెను. వానిఁ గాంచి నం-
తనే యిస్తాలు “ ఏమిరా, పద్మామ్ ! ఇంట నుండియు “ గులా మింట
లేడ ” ని చెప్పితివా ! ఇందేమిచేయుచున్నావు ? ” అని గద్దించెను.
వాడే గులామనుసేవకుఁడు కాబోలు. ఇస్కాలు తన్నేదో యనవసర
కార్యముపైఁ బిలిచియుండుననియు, పైరీతిగ బొంకన నతడు మరల
తన్నుఁ బిలువడనియు వాడెంచి యట్లు టక్కులాడెను కాని యంత
యమాంతముగ నిస్తాలు లోని కేతెంచునని తలంపడయ్యెను. పాపము!
అందుచే వాడు గజగజవడకుచు నేవో తబ్బిబ్బుమాట లాడసాగెను.
కాని కోపాగ్ని తలకెక్కుటచే మహమ్మదు మూలనక్కుకొనియున్న
యాభటునిపై నశనిపాతసదృశ మిగుపదాఘాతమును వైచెను. అప్పు-
డాదెబ్బల కాగలేక వాడు హాహాకారములఁ జేయుచు వేణీప్రసాదా-
దులు కూర్చున్న విశాలమందిరముగుండ వెలుపలికిఁ బారిపోయెను.
అందెవ్వరికిని వానిముఖము గోచరింపలేదు. అది యర్ధావకుంతితమై
యండుటయే యందులకుఁ గారణము. అందఱావంతనుగాంచి వింత
పడిరి. అజ్ఞానముకాని తదితర సేవకాళికాని వానిని పట్టి నిలుపలేదు.

అంతలో నిస్తాలు వెలుపలికి వచ్చి యజ్ఞమాట గాంచి “ రమ్మ
నీపెట్టె యెందున్నదో చూచుకొందువుగాక ” యని పిలిచెను. అజ్ఞా-
నతనెను. అప్పుడు నందలాలుకూడ లేచి “ మేముకూడ మిమ్మునుసరించి
రాలవసి యున్నది ” యనెను. ఇస్కాలు సంశయముతో నతని దిలకించి

“ఎల ? ఏనిని లోపలికిఁ గొంపోయి సమయింతుననియా మీయూహ ?”
యని యసహ్యముగ మాటాడెను.

నంద : అట్లు కాదు. మామనసున లేనిదేల సంశయింతువు ?
మేము లోపలికి రాఁగూడదా ?

ఇస్కాలనుమానించుచు నూరకుండెను.

వేణీ : అజ్జిడ్డిక్ వస్తుసామగ్రి యంతయు నెందున్నది ? అచ్చటికి పోవలసినప్పుడు జనానాలోనుండి పోవలసియుండు నేమో. అందుకే యిస్కాలు సంశయించుచున్నాఁడు.

అజీ : అక్లేమియు లేదు. అభ్యంతరములేను. రండు.

ఇకవారు మహమ్మదు సమ్మతికై నిరీక్షింపలేదు. వెంటనే మజ్జితులో లోపలికేగిరి. ఇస్కాలుకూడ వారి ననుసరించెను. అజ్జిడ్డి నందఱితోను సమీపమునందేయున్న తనగదిని దాసి దానితలుపులు మూయఁబడియుండుటను గాంచి యిస్కాలుతో “నాగదికి రాత్రి బీగము వైచితిని. ఇప్పు డదిలేదు. దాని నెవరు తీసిరి ?” అనియెను.

ఇస్కా : ఎవరో నాకేమి తెలియును ? నీగదికి తాళమువైచితివో లేదో యెవ్వఁడెఱుఁగు ?

నంద : అజీజ్ ! ఇందునీయునుమానమేమి ?

అజీ : బీగమునెవరో తీసి లోపల ప్రవేశించిరని తోచుచున్నది.

నంద : సరి. లోపలికిఁ బొమ్ము. సామానేమైన దొంగిలింపఁబడ నేమో చూచుము.

అందఱును లోనఁ బ్రవేశించిరి. అందఱజ్జ తనపెట్టె లేనందున “ఇందు నాగపూర్ యనుపసందూశము కాన్పింపకున్నది. ఏమైయుండును” అనెను.

నంద : అందేమేమి యుంచియుంటివి ?

అజీ : నాకాగితముల నన్నింటిని భద్రపఱచియుంటిని. ఈతక్కిన రెంటిలో నొకటి నాదుస్తులపెట్టె, రెండవది గ్రంథముల పేటిక, నాకాగితములపెట్టె నెవరో యపహరించినారు.

నంద : నీవు రాత్రి యీగదికి బీగము వైచునపు డది యిందే యుండెనా ?

అజీ : ఉండెను. అందున్న కాగితములను చదువుకొని తర్వాత నీగదికి తాళమువైచి ఇస్త్రాటుతో వాదింపఁ బూనుకొంటిని.

నంద : ఇంట నింత భద్రముగ నుంచినపెట్టె నెవ్వరు తస్కరింతురు ? ఇస్త్రాటున కీసంగతి తెలియదా ?

ఇస్తా : లేదు. నాకేమియుఁ దెలియదు. ఆపెట్టెను నేఁజూడలేదు.

నంద : ఇందు పరిచారకులకు స్వేచ్ఛావిహారము కలదా ?

అజీ : నేనీయింట నున్నంతకాల మట్టిది జరుగుటలేదు. కడచిన రాత్రి యేమిజరిగినదో నాకుఁ దెలియదు.

ఇస్తా : అయ్యా ! ఇది వట్టిమోసము. వీనికి నాగపూరుసందుక మేలేదు. ఏదోపెట్టె పోయినదని నాపై నిందారోపణఁ జేయఁజూచుచు న్నాఁడు, వీనినికేవల బాలుఁడని తలంచినారా? మహాకుయుక్తి పరుఁడు.

అజీ : తన్నిక మీరు శంకింతురనుభీతిచే ముందే యిట్టికల్లలాప చున్నాఁడు. ఇని సత్యవచనములుకావు.

వేణీప్రసాదుయొచన మఱియొకటి. అతఁడెట్లనెను, “ యిస్తాల్ ! నీ వింతకుముందు “ గులామ్ ” అని యొకనినిఁ బిలిచితివే. వాఁడు నీ సేవకుఁ డెనా ? ”

ఇస్తా : అవును.

వేణీ : నీపరిచారకుఁడయ్యు వాఁడేల నీవుపిలిచిన రాఁడయ్యెను. అట్లేల పాటిపోయెను ?

ఇస్మా : ఆసంగతి నాకుఁగూడ నద్భుతావహమై చూపట్టు చున్నది. వాఁడు నాయాజ్ఞను మీరువాఁడు కాఁడు, అట్టివాఁడు నేడేల యవిధేయఁడై వర్తించెనో తెలియదు.

వేణీ : వాఁడు మరల నింటికివచ్చునా !

ఇస్మా : ఏమో, ఎట్లు చెప్పనగును ! కోపగించుకొని యెందైన బాటిపోవునో యేమో !

వేణీ : మీయింటి సేవకులలో నొకరిద్దఱిని బంపి వాఁడెందు న్నను బట్టి తెమ్మనుము ?

ఇస్మా : వానితో నిష్పడు మీ కేమి పని ?

వేణీ : కలదు, వానింజూచిన తర్వాత మీకంతయుఁ దెలిపెదను.

ఇస్మా : కానిండు, అట్లే చేతును,

వేణీ : ఇప్పుడే యన్వేషకులఁ బంపుము.

ఇస్మాలు వెంటనే యిరువురు సేవకుల రప్పించి గులామెందు న్నను బట్టితెండని చెప్పి పంపెను.

నంద : ఇన్స్పెక్టర్ గా రిప్పు డాపరిచారకునితో నేమిచేయ దలంచియున్నారు ! వచ్చినపని ముగియలేదుకదా.

వేణీ : ముగియగలదు, అజ్జుద్దీను స్వత్వమునుగూర్చి పాటుపడు పని మీఁది. తాజుద్దీన్ హత్యాపరాధ రహస్యమును భేదించుభారము నాది. తత్కార్యోచితముగ సమయానుకూలమునుబట్టి వర్తించవలసి యుండును కదా.

నంద : ఆమాట నిజము. మీయగాధహృదయ మెవ్వరికే దెలియఁగలదు. (ఇస్మాలుతో) అయ్యా ! ఇప్పు డీయపహృతపేటికను గూర్చి నీవింకేమైనఁ జెప్పవలసితివా !

ఇస్మా : దానిని నేను చూచియుండలేదు, అట్టిదొకటి యజ్జు వద్ద నుండెనను సంగతికూడ నాకుఁ దెలియదు,

నంద : ఇవి విశ్వాస్థాన పచనములు కావు. ఇంటికాధ్యుడవై యున్ననీ కీయింటజరుగుపనులు తెలియకుండునా ? ఇతనిగది బీగమును దీసినవారెవరో నీవెఱుంగకుండువా ?

ఇస్మా : ఏడు గదికి బీగమును వైచియుండలేదు, ఏదో చదువు కొనుచుండి యంతలో నాతోఁ దగవులాటకు రాఁగా నప్పుడే నేను వానిని మెడపట్టి గెంటివైచితిని, అట్టిచో వీనికి బీగమువైచుట కెట్టి యవకాశము కలదు ? ముందునెనుక లరయక బాలునివచనముల నాధారపఱచుకొని నన్ననమానించుచున్నారు. ఇట్లు చేసియేకదా ప్రసాదరావుగారు నాకుత్తుక కురిపెట్ట యత్నించిరి.

అజీ : మహాశయా ! నేను తాళమువైచుట పరుగెత్తిపోయిన గులామునకుఁ గూడ తెలియును. వాడే నాగదికి బీగమునువైచి చెవిని నాచేతికిచ్చినది.

నంద : అప్పుడు నీవెదుట నుంటివా ?

అజీ : ఉంటిని. వాడు లోపలికిఁ బోలేను.

ఇప్పుడందు నమ్మందగినదేది ? ఇస్మాలుమాటలా ? నజీబ్దీను మాటలా ? నందలాల్ వేణీప్రసాదులు చాలతడవాలోచించిరి. ఇస్మాలు మాటలు వారికి రుచింపకుండెను, అతని వాఙ్మూలమంతయు సత్యా చ్ఛాదనంబని యెంచిరి. అయినను అప్పటి కాసంగతి సంతటితోఁ జాలించి పరోక్షమునఁ దగినయనుసంధానమును నడపనిశ్చయించుకొనిరి. ఇంతలో గులామునరయుచుఁ బోయినవారు తిరిగివచ్చి వాఁడెందును గాన్పింపలేదని చెప్పిరి. నందలాల్ వేణీప్రసాదులు చేయునదిలేక యజీబ్దీనుతో నాస్థలమును బాసిపోయిరి.

మార్గమధ్యమున వేణీప్రసాదు నందలాలునుగాంచి “ అయ్యా ! ఇప్పు డీక నజీబ్దీనువిషయ మేమాలోచించెదరు ” అనియెను.

నంద : నిక్కముగ తాజుద్దీను బుద్ధిపూర్వకమున నిస్తాలునకట్టి పత్రమును వ్రాసియిచ్చియుండునని నమ్మను. ఎంతతనకుఁ దనయుడు కానివాఁడైనను తండ్రి వాని కింతద్రోహమెంచునా !

అజీ : ఆర్యా ! నాకును మాతండ్రికిని వైరముండెనని మీరు విశ్వసించుచున్నారా ?

నంద : లేదు, నేను నమ్మను. ఇంతయు మీపినతండ్రి మాయోపాయముతక్కు నన్యముకాదు. నీకు మీతండ్రివారత చక్కగఁ దెలియునుకదా ?

అజీ : తెలియును. అది పరహస్తలిఖితము. ఇంచుక యత్నించి కావలయునన్న యస్త్రత్పితృహస్తలిఖిత పత్రములను మీకుఁ జూపింపఁ గలను. అప్పు డారెంటినిఁ బోల్పుకొనిచూడుడు.

వేణీ : అది నిజము కావచ్చును. కాని యామోసమును వెలి బెట్టుటెట్లు ?

నంద : దానికి మునుముందు తగినవెఱపును బరికించవలెను. ఆ కార్యభారము నాపై నుండనిండు. అది యంతకష్టప్రదము కాదని తలఁతును.

వేణీ : మీయద్వితీయమేధాశక్తికి కష్టమెందున్నది ! ఈసంగతి తేలువఱకు నీ యజీజుద్దీనునకు మాయంట నాశ్రయ మొసంగ నెంచుచున్నాను.

నంద : సంతోషము. త్వరలోనే రహస్యప్రకటన గావింప యత్నింతును.

ఇంతలో వారొకశృంగాటకమును జాసిరి. వేషీప్రసాదు నంద లాలుకడ సెలవు గైకొని యజీజుతోఁ దనయింటికి దారితీసెను. దారి

పొడుగునను అజీజు వారియుదారాశయముల నెంతయో నుతించి తన దురస్థిని దలంచి చింతిల్లసాగెను. వేణీ ప్రసాదతనిని గాంచి “భాయీ! చింతచేరాఁగలఫలమేమి? పురుషవృద్ధయమును వహింపుము. నిచారింపకుము. అనతికాలముననే నీకు సర్వేశ్వరుఁడు సహాయభూతుఁడు కాఁగలఁడు” అని పలుభంగుల నూటడించి తనయింటికిఁ గొనిపోయి తండ్రియగు గిరిధరునకు యావద్యుత్తాంతమును వినిపించి యజీజును పరమమిత్రవాత్సల్యమున మన్నించెను. ఆహా! ఇట్టిదేకదా యుదార చిత్తులయతులితాద్భుత మహత్వము!!

పండ్లెండవ ప్రకరణము

వి శేష వార్త

రహస్యభేదకోపాయము సుఖపుగ కాన్పించుచున్నదే కాని చానిని భేదించుటచూత్రము కష్టప్రదముగ నున్నది. “గులామ్” అను పేరును మహోద్యానమందిరమున నారాత్రి వేణీప్రసాదు వినెను. ఆ పేరుకలవాఁ డెవఁడో యిస్కాయ గృహమునఁ గాన్పించెను. ఆదృష్ట త్రయములో నొక్కనికి తాజుద్దీన్ మందిరమున నభ్యంతరసంచార ముండవలయు నని యతఁ డింతకుఁబూర్వ మనుమానించి యుండెను కదా! ఇప్పు డాగులాము వాఁడే కావచ్చునని యొకొకమారు విచారింపుకొనెను. కాని వాఁడిక పట్టువడుటెట్లు! వానిని వెదకుట సులభమా. ప్రసాదరావు నానాభంగుల నాలోచించుకొనెను. ఈసందర్భమున **1213** నెంబరు మందిరచారిత్ర నెఱుంగుట కొంతవఱకుఁ

దనకు సహకారిగ నుండునని తలంచెను. కాని యదిమాత్ర మంత సులభసాధ్యమా, చాలసే పాలోచించి తుదకతఁ డజీజువలన నేమైనఁ దెలియునేమో యని యెంచి యాసామంకాల మజీజును జుమ్మామ నీదునకుఁ దోడ్కొని పోయి **1213** నం. మందిరమునుజూపి అజీజ్ ! ఇది యెవరిసాధము ? ” అని ప్రశ్నించెను.

అజీ : ఏల ? దీనితోఁ దమకేమిపని ?

వేణీ : పనిపడి కాదు, రమణీయమై యుండుటచే నడిగితిని.

అజీ : ఇది యొకవారాంగనామందిరము.

వేణీ : (ఆశ్చర్యపడి) — హిందువా ? మహమ్మదీయురాలా ?

అజీ : మహమ్మదీయసుందరి, నేనెఱుఁగునును.

వేణీ : ఎట్లు ? నీవు వేశ్యలయిండ్ల కేగువాడవేనా ?

అజీ : (నవ్వి) — అట్లుకాదు. ఈమెతో నేహముచే పరిచయ ముబ్బలేదు. మార్తండిగారివలన పరిచయమైనది.

వేణీ : తాజద్దీఖానునకు నీమెకు నేదైనసంబంధముండెనా ?

అజీ : ఉండెను. అశని కీమె యుంపుడుకత్తై

వేణీ : ఈవిటురాలిపేరేమి ?

అజీ : ముంటాజ్ జలియాబీబీ.

వేణీప్రసాదన కిప్పు డిట నొకయాలోచన కలిగెను. **1213** నం. మందిర మొకభోగముకొఁప ? మొన్నరాత్రి యందుప్రవేశించిన తురుష్కుఁడు విటుఁడు కావచ్చును. వాడెవఁడో, పేరెద్దియో, యెందుండునో యెట్లు తెలియఁగలదు ? అప్పుడతఁడు మఱలనిట్లనెను, “ నేనిప్పుడీవేశ్యసంగతి తెలిసికొనవలయును. అడిగినదానికినదు తరమునిమ్ము ”

అజీ : కానిండు. మీ విషయమై నాకెట్టి సంశయమును లేదు, నా హృదయమును జీల్చి మీముందు పెట్టఁగలను.

వేణీ : మీరెక్కడి దీనిని చేపట్టి యెంతకాలమైనది ?

అజీ : బహుకాలమునుండి నేనీసంగతి విచుచుంటిని.

వేణీ : ఇది మఱియెవ్వరిని గన్నెత్తిచూచుటలేదా ?

అజీ : (నవ్వి) — ఆసంగతి నాకెట్లు తెలియును ! ఈమిమా
తండ్రి కుంపుడుకత్తెయని మాత్రము వింటిని. తదితరములు నాకు
దెలియవు. తెలిసికొనుటకు చుత్తింపలేదు.

వేణీ : పోనిమ్ము. మీరెక్కడికీ మిత్రులుకాని, ప్రబలశత్రువులు
కాని కలరా ?

అజీ : అతఁడు మదారహృదయుఁ డగుటచే నతనికి శత్రువులే
లేరనుకొందును. మిత్రులుండిన నుండవచ్చును.

వేణీ : మీయింటికి తఱచుగావచ్చి పోవుచుండువా రెవరైనఁ
గలరా ?

అజీ : ఎందఱో కలరు. వారి నందఱిని సంశయింపఁదగునా ?

వేణీ : అబ్బా ! నాకేమియుఁ దోచకున్నది. తెలివి తటిల్లతవలె
నంతలో నదృశ్యమగుచున్నది. ఎంత యాలోచించినను నాకీరహస్యా
రణ్యము దుర్భేద్యమై తోచుచున్నది.

అజీ : కానందు. మీశక్తి కడ్డెందును లేదు. మీప్రయత్నములు
ఫలింపక పోవు. మీరిప్పు డెంతవఱకుఁ గృతకృత్యులైతిరి ?

వేణీ : ఎంతవఱ కననేల, నేను మొన్నరాత్రి గాంచినవ్యక్తులను
బట్టఁగల్గినఁ గృతార్థుఁడనే.

అజీ : వారెవరో మీకుఁ దెలియునా ?

వేణీ : తెలియకేదా యింత కొట్టుకొనుచున్నాను. ఆరాత్రి
యాదుష్టులట్లు సంభాషించుకొని వెలుపలికి వచ్చిరి. నేను జాగరూక
తతో నెన్నంటివచ్చి వారిలో నొకరిద్దఱి నానవాల్పడితిని. అందులో

నిద్ర ఉప్పు ఉత్సవసమూహమునో, జేరిపోయిరి. మూడవవాడొ
నిశీధముననే యీ జలియాబీబీయింటికి వచ్చెను. నేను నూతనఁడను
కాన సాహసించి లోపలి కేగజాలకపోయితిని. రాత్రి యొంటిగంట
వఱకు వెలుపల కాచుకొని యుంటిని. కాని వాడు రాలేదు.

అజీ : (ఆలోచించి)—మీరు చెప్పనది చూడగా వాడెవ్వఁడో
జలియాబీబీకి తెలిసినవాఁ డని తోచుచున్నది.

వేణీ : నాకును నదియే సంశయము. ఆమె నీ సంగతినిగూర్చి
విచారింపవచ్చునా ?

అజీ : అది బాగుకాదు. ఇంతకు వానిపేరైనఁ దమకుఁ దెలి
యదే. ఆమె నడుగుటకన్న మఱియెన్నోరైన విచారించుటబాగు.

వేణీ : ఎవరిని విచారితము ? నీవేయాలోచింపుము.

అజీజ్జీను కొంతవఱ కాలోచించి “నాకిం దుస్మాక్ ఫీరూయను
నేవకుడు పరిచయుడు. వానివలన నేమైన రహస్యము వెల్లడియగు
నేమో యత్నింపవలెను.” అనెను.

వేణీ : వాడిపు డెందుండును ?

అజీ : రాత్రియే కానిపగలు వాడిటనుండఁడు.

వేణీ : అట్లయిన రాత్రివచ్చి వానిని గలిసికొనుట మంచిది.

అజీ : మిమ్ముఁ జూచిన వాడు భయపడు నేమో ?

వేణీ : అయిన నేను రాకూడదందువా ?

అజీ : మీరిప్పు డింటికి మఱులుడు. వానిని మీకడకుఁ బిలుచు
కొని వత్తును. అప్పుడు మనకుఁ గావలసిన సంగతుల నడుగవచ్చును.

వేణీ : మంచిది. నేను పఠనాలయమున వేచియుండును.

అజీ : కానిండు. మీరు పోవచ్చును.

వేణీప్రసాదు వెళ్ళిపోయెను. అజీజుద్దీను చాల సేపటివఱ కౌసా ధమునకుఁ గొంతదూరమున నున్నకట్టపైఁ గూర్చుండి చూచుచుండెను. ఇంతలో నాయింటినుండి యెవఁడో సేవకుఁడు వెలుపలికి వచ్చెను అజీజు వానిని నిదానించి చూచి సమీపించి “ఉస్మాన్ ! జ్ఞాపకము న్నదా !” అనెను. ఉస్మా నానవాలుపట్టి “స్వామీ ! తామా, ఎందు కెంతదూరము విచ్చేసితిరి ! మీరాక చిత్రముగ నున్నదే.” అనెను.

అజీ : గట్టిగ మాటాడకుము. రమ్మ, మాయింటికిఁ బోదము.

ఉస్మాన్ : నానుండి యేమైన తీవ్రకార్యము కలదా ?

అజీ : అవును, సీకొఱకే యీ సమయమున వచ్చితిని.

ఉస్మా : నేనిపు డిల్లువదలి వచ్చిన యజమానురాలు కోపించును. ఇంట మఱియొక సేవకుఁడు లేఁడు. అందఱు కార్యాంతరనిమి గ్నులై యున్నారు.

అజీ : (యోచించి) ఇప్పుడు మాయింటికి వచ్చుట కవకాశము లేదా ?

ఉస్మా : దయచేసి త్సమింపుఁడు. రేపు తప్పక వత్తును.

అజీ : ఉస్మాన్ ! నాపై విశ్వాసమున్న నావెంట నిప్పుడు రాక తప్పదునుమా.

వాఁడు కొంతతడ వాలోచించుకొనెను. అజీజుమాట నతిక్రమింపనేరఁడయ్యెను. ఆతనియాతురతను గాంచి చిట్టచివరకు వాఁడు “కానిండు. నడుపుఁడు,” అనెను. వెంటనే అజీజుద్దీను వానిని మంచి మాటలతో నుట్పించి ప్రక్కవీధిలోని పతనాలయమువద్దకుఁ గొని తేచ్చెను.

అజీజుద్దీనుకొఱకు నిరీక్షించుచున్న వేణీప్రసా దతనిరాకను, వెంటనున్న యుస్మాకాఫీరూను జూచి “ఏఁడేనా నీకిప్పుడైనయున్నాను,” అని యడిగెను.

అజీ : అవును, లెండు, మనయింటి కే గుడము.

ఉస్మాను విస్మితుడై యజీజుతో “ బాబుగారూ ! ఏరేవరు ? ” అనెను.

అజీ : ఇతడు పోలీసుయిన్స్పెక్టరు. వేణీప్రసాదరావుగారు.

ఉస్మానున కేమియు సరము కాకుండెను. ఇంటికడ జలియాబీబీ యెంతకోపపడునో యని భయపడుచుండియు నతఁ డజీజుపై విశ్వాసముచే వారితోఁ గలసి వేణీప్రసాదు మందిరమున కేగెను.

ఇల్లు జేరినంతనే వానిని రహస్యమగు నొకమేడమీఁదికిఁ గొం పోయి యట నందఱుఁ గూర్చుండిరి. తర్వాత వారిక్రికింది విధముగ సంభాషణ యారంభ మయ్యెను.

అ : మహాశయా ! ఇతనిపే రుస్మాన్ ఫీరూ. ఇనిముసలముననే నాకు మాత్రండ్రి జలియాబీబీల సంబంధము తెలి మనచ్చినది. అయినను నాతండ్రిని నేను నిషేధింపలేదు. వీఁడప్పుడు మాయింటికి వచ్చిపోవు చుండెను. మిగుల మంచివాఁడు. కావలసిన సంగతులు మీరడుగ వచ్చును. ఫీరూ ! నీకు నిజముగ నేను తలంచినట్లు నాపై పూర్ణప్రీతి కలదా ?

ఉ : లేకేమి, మహాప్రభూ ! మీ తండ్రిగారి దయవలన నా యాలుబిడ్డలఁ బోషించుశక్తి కలిగినది. వారి నెన్నఁటికిని మఱవను. ఇక వారినివేరె మిమ్మువేరె తలంతురా ?

వే : ఉస్మాన్ ! నిన్నిపుడు కొన్నిప్రశ్న లడుగవలయునని రప్పించితిని. అవి తాజుద్దీఖానుగారి హత్యాపరాధమునకు సంబంధించినవి.

ఉ : ఆ మహనీయుఁ డట్టి సుర్మరణమునకుఁ బాల్పడుటకు మిగుల చింతిల్లుచున్నాను. కాని హత్యకు గూర్చి నాకేమి తెలియును, మహాప్రభూ ?

వే : తాజద్దీన్ ఖానునకును మీముంటాజ్ బీబీకిని నేస్తమొనఁ గూడి యెంతకాలమైయుండునోపు ?

ఉ : నాలుగైదు సంవత్సరము లై యుండవచ్చును.

వే : మీబీబీ యొకనికి లోబడినదా ? పలువురకు లోబడినదా ?

ఉస్మా : స్వామీ ! ఆసంగతి నాకంతబాగుగాఁ దెలియును. జలియాబీబీనూత్ర మందఱివలె నికృష్టజాతికిఁ జేరినది కాదు. సద్గుణవతి, పలువురిని గన్నెత్తి చూచునది కాదనియే చెప్పఁగలను.

వే : తాజద్దీన్ ఖానువచ్చి పోవుదినములలో నా మొయింటికొరు లేరైన వచ్చిపోవుచుండిరా ?

ఉస్మా : అబ్దుల్ రజాకుసాహేబుగారు వచ్చిపోవుచుండిరి. ఇప్ప టికిని వచ్చుచునే యున్నాఁడు. బీబీ యతనికెట్టి యభ్యంతరమును జెప్పక పోవుటయే కాక మీఁదుగ నెంతో యహ్లాద మొందుచుండును.

వే : అతఁడెవఁడు ! అజీజ్ ! నీకుఁ దెలియునా ?

అజీ : తెలియకేమి ? అతఁడు నాకుఁ జిరపరిచితుఁడగుటయేగాక నన్నెల్లునిగా స్వీకరింపఁ దలంచుచున్నాఁడు. రెండుమూడు దినముల క్రిందటనే యతఁడు తనకూర్చుకొను బరిణయనూడవలయు నని నన్ను బలవంత పఱచెను.

వే : ఉస్మాన్ ! నీవు నాకొక్కసంగతినిఁగూడ దాచకుము, అట్లు చేసిన నీస్వామికి ద్రోహ మొనర్చినవాఁడ వౌచువు. తాజద్దీన్ రజాకుసాహేబు లన్యోన్య స్నేహభావములతో వర్తించుచుండు లెన్నఁ డైనఁ జూచియుంటివా ?

ఉస్మాన్ : వారికి జలియావిషయమై పరస్పరవైషమ్యముండెనని యాయుంటివారివలన వినియుంటిని.

వే : తాజద్దీన్ రజాకు లెన్నఁడైన తగవులాడిరా ?

ఉస్మా : పదిదినములక్రిందట మాయదమానురాలి యింటనే వారిరువురి కొక పెద్దజగడము జరిగినది.

వేణీ : నీ వప్పుడు సమక్షమున నుంటివా ?

ఉస్మా : ఉంటిని.

వేణీ : ఆ కారణ మెరింగినచోఁ జెప్పదవా !

ఉస్మా : తాజుద్దీన్ ఖానే మొదట బీబీతో నేస్తమొనగూర్చు కొనెను. అతఁ డామెకై యంతో ధనమును వెచ్చించి యామెయను రాగమునుఁ బొందఁగలిగెను. తర్వాత నొకసంవత్సరముక్రిందట నాకస్మికముగ నామె రజాకుసాహేబునుగూడ ప్రేమింపసాగెను. నాఁటినుండి యబ్దుల్ రజాకు, తాజుద్దీను బీబీకడ లేనప్పు డామెకడకువచ్చి పోవుచుండెను. ఒకనాఁ డాకస్మికముగ నతఁడు బీబీతో నుండఁగా తాజుద్దీన్ ఖానుకూడ వచ్చి బీబీమోసమును గ్రహించి రజాకును పలువిధముల నిందించి బెదిరించి జాలియానుకూడ దండించెను. అప్పటికే రజాకు వెడలిపోయెను. బీబీ యనేకరీతుల క్షమింపఁ బ్రార్థించుటచే ఖాన్ సాహే బామెయెడ ప్రసన్నుడయ్యెను. రజాకుమాత్ర మాతనికిఁ దెలియకుండ దినమునకు మూడుసార్లైన వచ్చిపోవుటను మానలేదు. పది దినములకుముం దొక రాత్రియాయురువు రాకస్మికముగ కడసారి జాలి యాశయనాగారమునఁ గలసికొనిరి. అప్పుడిరువురు మహాశ్రోధమూర్తులై పరస్పరనిందనలఁ గావించుకొని, ముష్టియుద్ధమునకు దిగిరి. ఆ సందర్భమున రజాకు వృద్ధుఁడును, బలహీనుఁడునగు తాజుద్దీను నొక దెబ్బతో గోడను నూకివైచెను. ఇంతలో మేముండఱి మఱటికీఁ బోయి వారి పోరాటమును మాన్పితిమి. అప్పుడే తాజుద్దీన్ స్వగృహమునకుఁ బోయెను. తర్వాత రెండుదినములకే యతనిమరణవార్త కర్ణశూలమువలె మాచెవి సోకెను.

ఉస్మాన్ ఫీరు చెప్పినవార్త వేణీ ప్రసాదును నిరుత్తరునిఁ గావించెను. ఇక స్పెక్టరు బహువిధాలోచనాసమితిలోఁ బడినట్లు తోచుచుండెను, అతఁడు చాలవఱకు మాటాడలేదు, ఒకమా రజీజుద్దీన్ మొగమును గాంచెను, అతఁడు కొంతసేపట్లు మానమునితఱుడై యుండి “అజీజ్ ! నేనొకమా జాయ్ బుల్ రజాకును జూడవలసియున్నది. అట్లు చేయుదనుక నాయీలోచనలు సిరపడవు ” అనెను.

అజీ : ఉదయమునఁ బోగూడదా !

వేణీ : అట్లు వలనుపడదు. నాబోటిపత్నేదారుల కిది తగినయదను, ఇంకను ప్రొద్దుపోలేదు, ఇప్పుడిప్పుడే సూర్యాస్తమయమైనది, ఉస్మాన్ ! రజాకా యింటనున్నాఁడా !

ఉస్మాన్ : ఇదివఱకును రాలేదు, వచ్చువేళకూడ కాలేదు, ఇంచుమించుగఁ బదిగంటలదాఁక రాఁడు.

వేణీ : అతఁడేదైన వ్యాపారము జేయువాఁడా !

అజీ : అవును, చర్మవ్యాపారి.

వేణీ : నేనతనియింటికే పోదును. ఉస్మాన్ ! నీవికఁ బోవచ్చును. అజీజు పిలిచినప్పుడు వచ్చి మేమడిగినదానికి సమాధాన మిచ్చిపోవుచుండుము. ఇట్లుచేసిన నీకు శ్రేయమబ్బును. అజీజుద్దీను నిన్ను యావజీవముఁ బోషింపఁగలఁడు.

అజీ : అందుకు సందేహములేదు.

ఉస్మాన్ : మహాప్రభులారా ! నన్ను మీరు నమ్ముడు. నేను మీ సేవకుఁడను, దయచేసి యాబోగమింటిదాస్యమును తప్పించినఁ జాలును.

అజీ : భయము లేదు. త్వరలోనే నిన్ను నాయొద్దకు రప్పించుకొందును.

వేణీ : ఉస్మాన్ ! నీవిక వెళ్లవచ్చును. పనియున్న మరలవార్త సంఘదుము, వత్తువుకదా ?

ఉస్మా : స్వామీ ! ఆమాట నడుగవలెనా ? తమదాసుడనని చెప్పకొంటిని కదా.

వేణీ : మంచిది, నీవు పొమ్ము.

ఉస్మాక్షీరు వారికడ సెలవొంది వెడలిపోయెను.

పదమూడవ ప్రకరణము

వ్యాఘ్రనికుంజము.

అరాత్రి యింక వేణీ ప్రసాదునకు నిద్దర లేదు. అతఁ డజ్జనుగాంచి “అజ్జ ! నీవు నాకుఁ గొంతవఱకబ్దుల్ రజాకువృత్తాంతము నెఱింగింప వలెను. అతని దాదినుండి యాయూరేనా ? ” అని యడిగెను.

అజ్జ : అవును.

వేణీ : అతనికి భార్యబిడ్డ లున్నారా ?

అజ్జ : భార్యబహుకాలము క్రిందట మరణించినది. చక్కని చుక్కయగు బిడ్డయొక్కతె మాత్రము కలదు.

వేణీ : ఆకన్యనేనా నీకుఁ బెండ్లి చేయుట ?

అజ్జ : అవును.

వేణీ : ఆమె పేరేమి ?

అజ్జ : దిలారామ్.

వేణీ : మీకప్పుడే పెండ్లిమాట సిరపడినదా ?

అజ్జ : లేదు. రజాకునకింకను నాయభిప్రాయము చెప్పలేదు.

వేణీ : నీకుఁ బెండ్లియాడ వలెలాప కలదా ?

అజీ : అంతయుఁ గుదిరిన నిష్పమే! మీరేదో రజాకుపై ననుమానపడుచుంటిరే ! ఇప్పుడు నేనేమిచెప్పగలను ?

వేణీ : అతనిని నేను చూడవలయును.

అజీ : ఆ రాత్రి 1213 నం. మందరమునఁ బ్రవేశించినవాఁడతఁడేయని సంశయించుచుంటిరా ?

వేణీ : అవును. అబ్దుల్లా యొంటరిగా నింటనుండునా ?

అజీ : తనకూతురుతోఁగూడ నున్నాఁడు. ఇంట సేవకులు పలువురు కలరు.

వేణీ : నేనేకాకిగఁ బోయిన సతఁడు నాతో మాటాడునా ?

అజీ : నిజరూపముతోఁ బోయిన మీకు రహస్య మెట్లు తెలియును ?

వేణీ : అందు కిప్పుడొక యవతార మెత్తెదను చూడుము.

అతఁ డంత తనదుస్తులను మార్చుకొని యచ్చపు ఫకీరువేషమును ధరించెను. అదిగాంచి యజ్జీజు పరమాశ్చర్యముతో “వహవ్యా” పోలీసువా రేవేషమైనను వేయఁగలరు. భగవంతుఁడు మీకొసంగిన శహజలక్షణములలో నిదియొకటి కాబోలు. అయ్యా ! మిమ్మిప్పుడు పరులు గుర్తిడఁగలరా ? నేనైన నాకస్మికముగఁ నానవాలిడనేరను, కాని యిప్పుడీయవతార మెందులకు ?” అనెను, అందుకు ప్రసాదరావు “ చూడఁగలవు. దీర్ఘముగ ముచ్చడించుటచే లాభములేదు. అజీజ్ ! అబ్దుల్ రజాకునకు ఫకీరులయెడల భయభక్తులు కలవా ? ” అనియడిగెను.

అజీ : కలవనియే తలంతును.

వేణీ : సరి. నాకాతనిమందరమును జూపింపుము.

అజీ : అయ్యా ! మీయాశయముల నెఱుంగ నేనెంతటివాఁడను, ఎట్లయినను మీకార్హక్రమం బంతయు నాహితార్థమేకదా. రండు పోవుదము. బాగుగ చీకటిపడినది.

వే : నేను మరల నీరాత్రి వత్తునో రానో, ఒకవేళ రాకున్నను మీరు బెంగవడి యుండకుండు. ఈ సంగతి మా తండ్రిగారితో నిష్పాదనకుము. విన్న నెన్నియో యభ్యంతరములఁ జెప్పను. అతనిమనసతి మృదులము. సాహసమన్న జంకును అని యజ్జడీనునుకూడ పిలుచుకొని యారాత్రి యిన్ స్పెక్టరు గృహము వెలువడి వచ్చెను.

వేణీపసా దజ్జితోఁ గొంతదూరమునడచి యబ్దుల్ రజాకు సదనమునఁ జేరి యజ్జను వెనుకకుఁ బరి తానొక్కడే యామందిరమును డాయనేగెను. ఆసలం బంతయు నతని కపరిచితము కాక పోయినను పలుమా రందు సంచరించి యెఱుంగఁడు. అది యొక పెద్దమేడ. దానిముంభాగమున నొకమసీదు కలదు. మందిరముకడ నొకరిద్దఱు సేవకులుండిరి. వారు తమ్ముసమీపించిన మనమాయఘోషము గాంచి సలాము చేసిరి. అతఁ డంతి వారితో “భాయీ ! ఈ పెద్దమేడ యెవరిది ? ” అనియనెను.

1 సేవకుడు : మా యజమానునిది.

వే : “అతని పేరేమి ? ”

1 సేవ : అబ్దుల్ రజాకు.

వే : ఇంట నున్నాడా ?

1 సేవ : ఆ మసీదునందు నమాజ్ చేయుచున్నాడు.

వే : నీ పేరేమి ?

1 సేవ : నన్ను కరీమ్మాలావి యందురు.

వే : వీనిపేరు ?

1 సేవ : జాఫర్ ఖాన్.

వే : అచ్చా, మీరు చాల మంచివారు. మీపై నల్లాళ్ళపకలదు.

అని చెప్పి మనీదును సమీపించి యచటికట్టపైఁ గూర్చుండెను. కరీమ్‌మాలానిమాత్ర మతనికడ కేగి “స్వామీ ! లోఁపలిక దయచేయుఁడు. పై గంబదువంటి తమబోంట్లకు రారాని తావులున్నవా !” యనెను. వేణీప్రసాదు తనదీర్ఘ శ్రమశ్రువులను సవరించుకొనుచు నల్లాను సంస్కరించుచు “భాయీ ! మీ యజమానుఁ డింతలో నేతెంచును కాదా !” యనెను. ఆభటుఁడు “వచ్చును. ప్రార్థనకేగిచాలసేపై నది.” యని చెప్పెను. వీరిట్లు సంభాషించుకొనుచుండఁగనే మనీదునుండి నీల దీర్ఘ దేహుఁడొకఁ డివ్వలకు వచ్చి ఫకీరును గాంచి సలాముచేసెను— అతఁడే యబ్దుల్‌రజాకు.

రజా కిన్‌స్పెక్టరు ప్రసాదరావును మున్నెన్నియోమారులు కాంచియుండెను. అయినను నేర్పమీర లోకులవంచింప వేణీప్రసాదు వైచుకొన్న యతనివాలకమును బట్టి ఫకీరుగనే భావించి రజాకు వినయముతో “స్వామీ ! యెటనుండిరాక !” అనియెను.

ఉరుదుభాష బాగుగ మాటాడనేర్చిన వేణీప్రసా దేవిధముగను తననిజరూపము బయలుపడకుండ మిగులజాగరూకతతో “నేనీదినము ఖరగ్‌పూర్‌నుండి వచ్చితిని. ఇంతకుము న్నిమహాపట్టణమును గాంచి యెఱుంగను.” అనియెను.

రజా : మహాత్మా ! తమకుఁ గ్రొత్తతావు లెందున్నవి ! లోక మంతయుఁ దమకుఁ బరిచయస్థానమేకదా.

వే : ఆమాట నిజమే కాని ప్రస్తుతనవనాగరికకాలమున మమ్ముఁ బలువురు చులకనగాఁ జూచుచుందురు.

రజా : వారు పరమమూఢులులెందు. తామిప్పు డెచ్చట కేగుచున్నారు ?

వేణీ : మక్కాయాత్ర వెళ్ళి సంకల్పించుకొన్నాను. అచ్చటికిఁ బోవుటకు నాకిది యేడవమారు.

రజా : అబ్బా, తామీవయసునే యేడుమారు లాపుణ్యస్థలమును దర్శించితిరా ! అవును, ముహూర్తములకు దుర్భటమెందున్నదిలెండు.

వేణీ : భాయి ! నీవు మిగుల మంచివాడవు. పరమభక్తుడవు నీకల్లా యనవరత మాయురారోగ్యైశ్వర్యాదుల నిచ్చి పోషించుగాత. నేఁబోయివచ్చెద.

రజా : స్వామీ ! తామీరాత్రి మఱొందును బోవలదు. మాయంటికి విచ్చేసి నన్ను, నాగేహమును బవిత్రముఁ జేయవేడెదను.

వేణీప్రసాదు కావలయునని యొకటిరెం డడ్డుమాటలు చెప్పెను. కాని యాతురుష్కుఁ డతనిని వదలలేదు. తుదకతఁడు రజాకుతో సాధములొని కేఁగెను.

అబ్దుల్ రజాకు సుస్వభావుడేయని వేణీప్రసాదు మొదట తలంచెను. కానియాయాహ నిశ్చలమై యుండక సంశయతరంగతాడితమై సంచలితము కాఁదొడఁగెను. అతనిచర్యల నప్రమత్తుడై గమనించుచుండెను. రజాకును నమ్మినవానివలె మాటాడుచున్నను హృదయమున మాత్రము సంశయించుచుండెను. ప్రసాదరావు అంతరాత్మ “ఏఁడే—మహోద్యానమందిరమున మాటాడిన యజమాని.” అని ఘోషించుచుండెను. లోలోన నతని కీయనుమానము దృఢపడిపోవుచుండెను. ఇన్ స్పెక్టర్ బహు కుశాఘ్రబుద్ధికలవాఁడు. రజాకుతన్ను మాటిమాటికి తేటిపారఁ జూచుచుండుటను గమనించెను. అతని సూక్ష్మవలోకనములు నలుదిక్కులు పరుగిడుచు నేమూలయం దెట్టి వస్తువులుండునదియు, ఆగృహనిర్మాణ మెట్టిదనియు బాగుగ గమనించుచుండెను. అది బహువిశాలమందిరము. అందు పెక్కుచిన్నగదులు

కలవు. అందు పరిజనులేకాని యామహమ్మదీయున కాత్మీయవర్గమునఁ జేరిన స్త్రీలెవ్వరును గనుపింపలేదు.

అబ్దుల్ రజాకు తిన్నగ నాతని రెండవమేడలోని విశాలమందిర ములోనికిఁ గొంపోయి “మహాత్మా ! రండు. ఈ యాసనము నలంకరింపుడు.” అని సోపానుజూపెను. అతఁడందుపవిష్టఁడై సంతనే తానును మఱియొకకుర్చీపైఁ గూర్చుండెను. అంత వేణీప్రసాదతనితో “రజాకు సాహేబ్ ! మీ పూర్వులవాససాన మేది !” అనెను. రజా కమాయక వీక్షణములతో “మొదటినుండియు మాదీయూరే.” అని బదులాడెను.

వే : మీతండ్రిగారి పేరేమి ?

అ : అతని పేరు సభక్తజన్.

వే : నీకుఁ దోఁబుట్టువులు కలరా ?

అ : లేరు.

వే : నీకు సంతతికలదా ?

అ : కేవల మొక్కకూతురుమాత్రము కలదు.

వే : ఆమె మగనియింట కాపురము చేయుచున్నదా ?

అ : లేదు. ఆకన్య నొకకులీనునికిచ్చి ధన్యుడగుసంతతిపుణ్యము నింకను నోచియుండలేదు.

వే : ఫరవాలై. త్వరలోనే యల్లా నిన్ను పరమానందమున ముంచును. నీకు కులీనుఁడేకాక వినయగుణ వివేకుఁడును, ధనవంతుఁడు నగుజామాత యచిర కాలంబుననే లభింపగలఁడు.

అ : పెద్దలయాశీర్వచనము లూరకపోవు.

వే : సందేహమెందుకు.

అ : మీరింకను నిట నెంతకాల ముందురు ?

వే : ఎంతకాలమైన నుండుట కవకాశము లేదు. రేపటిదినము మాత్రమే. ఆలోపల నీపట్టణమున నుండుతాజద్దీఖానును జూచి

మాటాడవలెను. అతడు నాచిరకాలశిష్యుడు. అతడు క్షేమముగా నున్నాడా—అయ్యో, ఏమట్లులికపడెదవు ! అతడు డూర నున్నాడా ?

అ : అతడు డిలోకములోనే లేడు,

అనవుడు వేణీప్రసాదాకస్మికవిస్మయ విచారాధీనునివలె చూపట్టుచు “హా—హా—హా—ఏమంటివి, అతడు మరణించెనా ? అయ్యో ! పాపము, ఎంతకాలమైనది ! ” యనెను.

అ : దాదాపుగ వోకపక్షము కావచ్చినది.

వే : ఆహా ! అనువు లెంతయస్థిరములు ! రజాక్ ! నాకును తాజద్దీన్ ఖానునకును రాజకోటయందు ప్రథమపరిచయముబ్బినది. అప్పుడతడు నన్నెంతో సన్మానించి “వీలైనప్పుడు మీరు నూపట్టణమునకు రండు, ఈసారి మనమిరువురముఁజేరి మక్కా—యాత్రకు వెళ్లదము,” అని చెప్పెను. ఎంతలో నెంతయైనది.

అబ్దుల్ రజాకు మఱల మాటాడక తలవాల్చి యుండెను. వేణీప్రసాదుకూడ కొంతవడి విచారగ్రస్తుండై నట్లుండెను. కాని నిశ్చేష్టితుండై యుండలేదు. అతనివిచారము హృదయూవిద్యూతము కాదు. అది కేవలనటనమాత్రమే. అబ్దుల్ రజాకు నమితాననుండై యుండుటను గనిపెట్టి వేణీప్రసాదు తీక్షణవృష్టిసాతముచే వానిహృదయభావములఁ బఠించుచుండెను. “నాకన్నులు నన్ను మోసగించుచుండుట లేకుకదా. ఏఁడే నాకు మహోద్యానమందిరమునఁ గాన్పించినతరుఘ్నుఁడు, ఏఁడే యారాత్రి 1213 నం. గృహమును బ్రవేశించిన జలియావిటుఁడు. ఏఁడేహంతకుఁడు, వీనిని బంధించిన సర్వము కరతలామలక మగుటనిజము. సందియ మేల. ఇక పొరపడుట కవకాశము లేదు. వేకువజాముననే రక్షకభటుసహాయముతో వచ్చి వీనిని బంధించి

కొంపోవలెను.” అనియునుకొనెను. అట్లు నాలుగైదునిమిషము లతిక్రమించిపోయినవి.

వే : రజాక్ ! తాజుద్దీనున కేమైయుండెను ?

అ : అతఁడు హత్యకావించబడినాఁడు.

ప్రసాదరావు మరల నాశ్చర్యము నటించి “హా ! ఏమంటివి. హత్యయా !” అని నిస్తబ్ధుడై యూరకుండెను—మరల రెండుమూఁడు నిమిషములకాలముమూకత్వము—

వే : ఎవరుచంపిరి ?

అ : అది యింకను తెలియరాకున్నది. పోలీసువారు హంతకుల జాడల సరయచుఁ దిరుగుచున్నారు. ఇంతలో నచ్చటి కోకపురుషుఁడు వచ్చి “అయ్యా ! భోజనమువేళ యైన ” దని చెప్పి వెడలిపోయెను. వానిని వేణీప్రసాదు నిదానించి చూచెను. ఆక్షణముననే మనసున విస్మయానందములుద్భవించినవి—ఏల ? వాఁడుమతెవ్వఁడును గాఁడు—ఇన్ మాల్ ఖాన్ సేవకుఁడు గులామ్ !!!

ఇప్పుడు వాఁడబ్బల్ కడనుండెనని తెలియవచ్చుచున్నది. ఇస్మాల్ ఖానును వదలి మూడునాల్గుదినములైనఁ గాలేదుకదా యంతలో నీ యిరువురి కెట్లుపరిచయము చేకూరి యుండును. ఇన్ స్పెక్టర్ కిట్లు తలంచెను, “ యోచించిచూడ నీయిరువురకును బూర్వపరిచయము కొలఁదిగనో గొప్పగనో యుండితీరవలయును. నాఁడు మహోద్యానమున నేఁగాంచిన దీయబ్బల్ రజాకునే యనుట నిస్సందేహము. ఇక నప్పుడు సంభాషణవశమున నాలకించినది యీగులామ్ పీరే కావచ్చును, వీఁడు కూడ హంతకవర్గము లోనివాఁడే.” అనుకొని గులాము చరిత్రను గ్రహింపఁగోరి “ భాయి ! ఇటు రమ్ము.” అనెను. అందుపై వాఁడు సాహసించి పోజాలక నిలిచిపోయెను.

వే : అబ్బుల్ ! ఏడు నీ సేవకుడేనా ?

అ : అవును. ఏల, స్వామీ !

వే : ఈ సేవకుడు ముందుటచే నీవు మిగుల సద్విప్రసంతుడవు.

అ : ఎట్లు ?

వే : ఏడు నీకు మహాపకారి. మిగుల కృతజ్ఞుడు.

అ : ఎట్లు ?

వే : నీకత్యంతసహకారి కాఁగలడు. ఇప్పటి కప్పుడే సీకెంతో తోడ్పడినాడు.

అ : ఏవిషయములందు తోడ్పడినాడు ?

వే : సరిగ్గా చెప్పనేరను. వీనినిచూత్రము వదలకుము. నీకేంకను గొప్పయుపకారి గాఁగలడు.

అ : అదెట్లు కనుగొంటిరి ?

వే : మా యోగశక్తిచలన. దాని కసాధ్య మెందు కలదు.

వీరిరువు రిట్లు మాటాడుకొనుచుండ గులాము ప్రసాదరావు నెగాదిగ నుపలక్షించుచుండెను, వానివైపున కప్పుడప్పు డిన్ స్పెక్టరు చూచుచుండెను. ముందునకుఁ బోనియ్యక యేమేమో మాటాడు చుండెను. అబ్బుల్ ఫకీరుమాటలకు విస్మితుడై యది నిజముగ మహా త్వమా ! జగద్వంచకసంభాషణయా యని తలపోయసాగెను. అప్పు డున్నట్టుండి గులాము మిద్దెవిటుగునట్లు ప్రళయాట్టహాసముఁ గావించి “మహారాజ్ ! వేణీప్రసాద్జీ ! సలామ్,” అని భీషణహాసధ్వనిచే నామందిరమునంతటిని ప్రతిధ్వనితముఁ గావించెను.

అది కాంచి తక్కినయిద్వరు నివ్వెరపోయిరి. అందును వేణీ ప్రసాదు విస్మయభయావస్థ విలేఖనాతీతము. గులాముట్లు భీషణహా సముఁ గావించుచు నలెనివైపు చుటచుటఁ జూచుచుండెను. వేణీప్రసాదు

విభీతస్మయావస్థ మితిమీరిపోయెను. అబ్దుల్ రజాకునకుఁగూడ నేమియుఁ దోచలేదు. అతఁడంత చటాటున లేచి గులామును సమీపించి “ ఓరీ ! వేణీప్రసాదేడిరా ! కలవరించుచున్నావా ? ” అనెను. గులాము నగుచు “ అయ్యా ! ఇప్పుడు నేనును మీరును మాటాడుచుండు తెంతనిజమో నేను వేణీప్రసాదరావును జూచుటకూడ నంతనిజమే. ” అనెను. అబ్దుల్ నివ్వెరచాటున “ ఏడీ, అతఁడేడీ ” అని ప్రశ్నించెను. “ ఇదిగో, దొంగఘోరీ వేషమున మనయెదుట నున్నవా రెవరను కొంటివి ? ” అని గులాము బిరబిరనచ్చి యిక్సెక్టర్ కుర్రీని పట్టుకొని నిలిచెను. రజాకు విస్మయచకితుడై “ ఎవరయ్యా నీవు ? నిజముగ తెల్పుము. ” అని గద్దించెను.

అహ ! ఇప్పుడు వేణీప్రసాదునవస్థనుగూఱించి యేమని వ్రాయఁగలము. తన్ను వారల్లు గుర్తిడఁగలరని యతఁడు దలంచియుండలేదు. తలవనితలంపుగా నిష్పక్షాక వ్యాఘ్రకూటమున (బోనున) దగుల్కొన్నట్లు తల్లడిల్లి తనమనోరథ మిట్లు విషఫలప్రదమగుటకు నిచారిం చెను. అయినను ధీరోత్తుడు కాన తనమనోభావముల గోప్యపఱచి “ అబ్దుల్ ! నీకును టూయింటివారికి నష్పడప్పడు పిచ్చి యెత్తుచుండునా యేమి ? లేకున్న నింతనితగ మాటాడరు. నీకు మర్యాద తెలియదు. నన్నిట్లవమానించుటకేనా నీవు తోడ్పెచ్చినది ? నాయెడల సంశయించు చుంటివా ? నీకు దృష్టిమాంద్యమా లేక బుద్ధిమాంద్యమా ? ” అని యడలించి మాటాడెను. గులాము వెలుపలగదిలో నున్న మఱి యిరువురు సేవకులను హస్తసంజ్ఞలచే బిలిచెను. వారు వచ్చిరి.

ఇప్పు డేమిచేయనగును ? ముష్కరతురుష్కచతుష్టయమున వేణీప్రసాదు తగుల్కొన్నాడు. ఇంకెట్లు బ్రతికి పోగలడు. అయినను “ ధైర్యం సర్వత్ర సాధయేత్ ” అను నార్యోక్తిని మఱవక తన

రూపమును మఱుగుపఱుప నెన్నియో మాటలాడెను. అబ్దుల్ రజాకు డోలాందోలితచిత్తుండై చూడసాగెను. గులాము కనుగీటులచే తక్కిన యిరువురుభటులు తటాలున వచ్చి యిన్ స్పెక్టరు చేతులు గట్టిగఁ బట్టుకొనిరి, గులా మతనిచొక్కాజేబులోని పిస్తోలును వెలుపలికి తీసి పట్టుకొని పకాపక నగుచు “ఫకీరునకు పిస్తోలుండుకోకవా.” అనుచు సమాంతముగ నతఁడు ధరించినకృత్రిమశృంగులనుబట్టి లాగివైచెను. ఇంకేమున్నది ! రూపము మారిపోయినది !! నిక్కముగ వేణీప్రసాద రావు వారికిఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను !!!

పదునొల్లవ ప్రకరణము

భయంకరపరిణామము.

అబ్దుల్ రజాకు విస్మయపడిపోయెను. వేణీప్రసాదిట్లు వచ్చునని యతఁడు కలనైనఁ దలంపలేదు. అట్లుకృత్రిమరూపముతో నేలవచ్చెనని యాలోచించి పోలీసువారికి తనపై సంశయము కలిగియుండు నని యనుకొని రజాకు కృద్ధవ్యాఘ్రమువలె గాండ్రించి “ ఏమండీ, ఇందు మీయుద్దేశ మేమి ? మమ్ము మోసగించుటకుఁ గఠమేమి ? ” అనెను. ప్రసాదరావున కిఁక గత్యంతరము కాన్పింపలేదు. అందుచే నతఁడు తనచేతులను బట్టుకొన్నయిరువురిని విదలించివైచి “ అయ్యా ! నీబోటి దుండగీడులచర్యలఁ గనిపెట్టుటకు మేమిట్టివేషముల వేయకతప్పదు. ఇందు విచిత్రమేమియు లేదు ” అనెను.

అ : ఏమంటివి నేను దుండగీడనా ?

నే : అవును, అట్లు తలంచుటలో నాప్రమాదములేదు.

అ : నీకేదేశపు జనులమర్యాదలు తెలిసినట్లు లేదే.

వే : అట్లు కాదు, మీవంటిమహాశయులకుఁ దగినమర్యాదనే చూపుచున్నాను, నీస్థితి మున్నుండు తెలియఁగలదు, అబ్దుల్ రజాక్ ! నీదుష్ప్రవర్తనము జగమెఱుంగదని నమ్మెదవేమో, మన సుకృత దుష్కృతంబుల కెన్నఁటికిని లోకమున మఱుఁగుండదు, ఎంత దాచ యత్నించినను తుదకు మనయత్నములు నిరర్థకములే, మనుష్యుల పాప పుణ్యములకు సాక్షిభూతుం డగు జగత్సాక్షిని మనము వంచింపనేరము, ఇంక దాచుటచే ఫలములేదు ” అని యింకను నేదియో చెప్పఁబోవు చుండ రజాకు రోషకషాయితాక్షిణై “ చాలించుము నీయుపన్యాసము మును, నీతెలివి నీమొగముమండినట్లేయున్నది, బుద్ధికిలిగి యిటనుండి వెడలిపొమ్ము, ” అని గర్జించెను.

వే : పోయెదను, మొదట నాప్రశ్నలకు సదుత్తరముల నిమ్ము, ఈగులా ‘మెవఁడు ? మహోద్భావ మందిరమున నాఁటిరాత్రి తాజు దీన్ హత్యాపరాధమునుగూర్చి మాటాడుచున్న హంతకులు మీరే, మిమ్ము నేను చక్కఁగఁ జూచినాఁడను, గులామ్ ఇన్ మాల్ ఖాను మందిరమునువీడి పారివచ్చినప్పుడు మొగము మూసికొనుటకుఁ గారణము తెలిసినది, సమక్షమున మేముండుటచే నానవాలిడుదు నేమో యని యట్లుచేసినాఁడు, మీరుకూడ ఇస్మాల్ ఖాన్ విచారణకాలమున నేను చెప్పినదంతయు నాలకించి యుండవచ్చును—అందుకే యింత జాగ్రత్త.

గులామును, రజాకును, పండ్లు గీటుచు హుంకరించి “ నోరు మూయు ” మని బెదరించిరి, వేణీప్రసాదించుక పొరపడెను, తానుశత్రు మధ్యమున నుంటినని తలంపకలేన్ను వారేమిచేతురో యనియైనభీతిలక

మాటాడసాగెను, “మీసంగతి నేనెఱుఁగుదును. సత్యమును దాచుటచే లాభమేమి? మహాద్వ్యసమందిరమున నారాత్రి మువ్వరు రహస్యసంభాషణను నెఱపుచుండుటగాంచితిని. అందులో మీరిరువురు, మూడవవాడెవఁడో తెలియదు. వాఁడును మీలోనివాఁడే. మీగుట్టును దెలిసికొన్నతర్వాతనే నిరపరాధి యగు నిస్కాలును వదలించితిని. నాసంగతి మీకుఁ దెలిసియుండవచ్చును. జాగ్రత్త, నన్ను మీరు వంచింపలేరు.” అని రజాక్ గులామ్ శాహీలముఖముల నవలోకించెను—అప్పుడవి నిస్తేజములై యుండెను—వారి చిత్తసంక్షోభము కన్నులలో తాండవించుచుండెను. వారు కొంతసేపు మాటాడక శిలావిగ్రహములవలె నిలుచుండి చూచిరి. ప్రసాదు వానిని జూచి నవ్వి “అయ్యా! రజాక్! ఇప్పు డంతయు విశదమైనదా?” అనియెను. చూచుచుండఁగనే యబ్దుల్లా శ్రోధమూర్తియై గులామువంక చూచెను. ఆ కన్నులలో నజ్ఞాతభావకాంతులు ప్రజ్వలిల్లినవి. ఆహా! తర్వాత సంగతి నేనునివ్రాయఁగలము!! పాపము వేణీప్రసాదరా వాయుత్తరక్షణముననే యాకటకుతురకల కరాఘాతములకు లోనై పోయెను!!!

పాపము! వేణీప్రసాదు నిరాయుధుఁడు. ఉన్నయొకపిస్తోలును మొదటనే గులాము లాగుకొనెను. అతఁ డిపు డేమిచేయఁగలఁడు? ఎంతబలియుఁ డైననేమి? మువ్వరు — నల్వరఘోఁ బోరఁగలఁడా! అప్రభూతముల కతఁడు భూపతితుఁడై మిగుల నలిగిపోయెను. వారతనిని బాగుగఁ బ్రహరించి యటవకుండ నోట గ్రుడ్డలుక్కుక్కి—కాలు సేతులు బంధించిన, వేణీప్రసాదుదుర్గతి శోచనీయుము. వారతని నందే మట్టుపెట్టవలసినదే కాని యిహముణశేష ముండుటచే నప్పు డా కిరాతకుల కట్టిదుర్బుద్ధి పుట్టలేదు. అయ్యా! పాపము! ఇన్ స్పెక్టరా దెబ్బల కాగలేక శోషిల్లి పడిపోయెను,

అప్పటికప్పుడే చాలరాత్రి యైనది, పురవీధులు జనసంచార శూన్యములై యుండెను. అది చూచి రజాకు తక్కినవారితో “ఓరీ! వీడింకను చావలేదు. ఇప్పటికీశిక్ష చాలును. ఈ నిర్భాగ్యుని మోచి కొనిపోయి రాణిగంజిలో బాటవైచిరం” డని యాజ్ఞాపించెను. తోడనే కాలకింకరులవలె వారు స్మృతివిహీనుడై పడియున్న ప్రసాదరావును మోచికొని మెట్లు దిగి పోయిరి.

ప్రభాతకాంతం లలమికొనుచున్నవి. వేణీప్రసాదింకను నింటికి రాలేదు. అజీజుద్దీను కారేయి యంతయు కునుకుపట్టలేదు. ఎప్పుడు ప్రసాదరావు వచ్చి తిన్నుఁ బిలుచునో యని గదియం దొంటరిగఁ గూర్చుండి యోచనాపరవశుఁ డయ్యెను. రాత్రి యతఁడు రాలేదు. తెలతెలవారవచ్చినను నిలుచేరలేదు. అందుపై సతనికి హృదయాం దోళన మారంభమై కాలాతీతమైనకొలది నదికూడ నభివృద్ధి నొంద సాగెను. ఇంటివారు మాటిమాటి కతనికడ కేతెంచి “బాబూ! మా వేణి రాలేదా? రాత్రి యెచ్చటికిఁ బోదునని నీతోఁ జెప్పిపోయె” నని ప్రశ్నించుటచే నతని యుద్విగ్నత యినుమడించెను. వేణీప్రసాదున కెంట వృద్ధులగు మాతాపితరులు కలరు. వారిజీవావలన తనకుమా రునిపోకడఁగూర్చి విని యంతటిభయంకరకార్యార్థియై పోయిన వాడిం కను రానందుకు మిగుల తల్లడమొందిరి. అతని సతిమణి కమలామణి యుదిలపాటుకూడ నేమాత్రము తక్కువకాకుండెను. అప్పుడజీజు “ఇన్ స్పెక్టరుగారు వెళ్లినకార్యము నిక్కముగ నపాశుకరమైనది. అబ్దుల్ రజాకే హంతకుడై యుండునా? లేక ప్రసాదరావు స్థలాంతర మున నుండునా? ఎట్లయిన నిప్పుడు నండలాలును దర్శించి యాతని సాయమును బడయుట లెస్స” అని యాలోచించుకొని యతఁడు పెంటనే యాన్యాయవాదిని జూడ బయలు వెడలెను.

అజ్ఞానాన్ని నందలాలు సాధమును జేరుసరికి తొమ్మిదిగంటలై యుండెను. అద్భుతవశమున లాయరుగా రప్పడింట నుండుటచే నజ్ఞాతనితో రాత్రి వేషప్రసాదు కార్యార్థియై యబ్దుల్ రజాకు మందిరమున కేగినసంగతిని దెలిపి యతఁ డింకను నింటికి మరలి రాలేదని చెప్పెను. నందలాలు కొంతదమక మాటాడక మిన్నకుండి “నీతోనతఁ డుదయమున మరలవత్తునని చెప్పియుండెనా ?” అనియడిగెను.

అజ్ఞ : రాక యెందేగును ? వచ్చియే తీరవలయును.

నంద : అట్లుకాదు. అపరాధులజాడల నరయునెడఁ బోలీసు వారుగాని, పత్తేదారులుగాని సందర్శించితంబుగ చరించుచుండురు.

అజ్ఞ : అట్లయిన మీయభిప్రాయమేమి ?

నంద : వేషప్రసాదు కార్యవసరముపై నీనగరునువదలి స్థలాంతరమున కేగియుండు ననుకొందును.

అజ్ఞ : ఎట్లయినను మనమిపు డబ్దుల్లామందిరమున కేగుట మంచిదికాదా ?

నందాలా లాలోచించి “అట్లేకానిమ్ము. సంగతులచ్చట నంత వఱకుఁ దెలియునో చూతము.” అని లేచెను. వెంటనే వారొకచలన హేతుశకటము నధిరోపించి రజాకుసాహేబు వీధినిబట్టిపోయి కొంత సేపటికి గమ్యస్థానమును జేరిరి. రజాకునింటిముందర నొక సేవకుఁడు నిలుచుండి యుండెను. మోటారుబండి వచ్చి తమగృహప్రాంగణమున నిలుచుటఁ గాంచివాఁడు సమీపమున కేతెంచి “స్వామీ ! తామెవ్వ” రని ప్రశ్నించెను.

నంద : అబ్దుల్ రజా కింట నున్నాఁడా ?

సేవ : లేఁడు.

నంద : ఎందేగెను.

సేవ : నిన్నసాయంకాలము బరోడాకు వెళ్ళిపోయెను.

నంద : ఎవరెవరు ?

సేవ : అతఁడొకడే, మీ కతనితో నేమిపని ?

నంద : కలదు, అతఁ డెందుకుపోయెనో తెలియునా ?

సేవ : నాకేమి తెలియును ?

నంద : పోని, అతఁ డెప్పుడు వచ్చునో తెలియునా ?

సేవ : తెలియదు,

నంద : రాత్రి మీయింటి కెవ్వరైన వచ్చిరా ?

సేవ : ఎవ్వరును రా లేదు.

నంద : నీవు రాత్రి యిచ్చటనే యుంటివా ?

సేవ : ఉంటిని. పరులు మాయంటికివచ్చుట చూడలేదు.

వారి కట నేరహాస్యమును దలియలేదు. సేవకుఁ డితరు లెవ్వరు రాత్రి తమయింటికి రాలేదని చెప్పుచుండుటచే వారియూలోచనలు నానామార్గములఁ బరువులిడుచుండెను. వారటనుండి కదలి వేణీ ప్రసాదు గృహప్రాంగణమున నిలుచుండిరి. అదేసమయముననే వచ్చి నిలిచిన యొక యశ్వశకటమునుండి యువకుఁడొకఁడు క్రిందికిదిగెను, అతఁ డెవఁడు వేణీప్రసాదు కాక మఱెవ్వరు ?

ఇక స్వెక్టరును గాంచినంతనే పరమానందముతో నందలాలతని సుద్దేశించి “అయ్యా! మీకొక కందలు మిగుల పరిశిపించుచుండిరి. ఎప్పుడింటికి వచ్చినారు ?” అని యడిగెను, “అయ్యా! నిన్నరాత్రి మీరు పోవునపుడు తామొక వేళ రాకున్నను భీతిలవలదని చెప్పితిరి. కాని మాకుమాత్రము ధైర్యముజనింపలేదు, అందుచే నేనును నంద లాబుగారును ఆబ్దుల్ రజాకు మందిరమున కేగి యిప్పుడే మరలివచ్చుచున్నాము.” అని యజ్ఞు చెప్పెను. అదివిని ప్రసాదరావు నిశ్చయించి “అచ్చట మీకేమి తెలిసినది ?” అనెను.

అజ్ఞ : “ రాత్రి పరులెవ్వరైన మీయింటికి వచ్చిరా ? ” యని సేవకు నడుగ వాడు “ లేద ” ని బదులుచెప్పెను.

వే : అంతయు నసత్యము. రజా కంట నుండెనా ?

నంద : లేడట. నిన్న సాయంకాలమే బరోజాపోయెనట !

వేణీప్రసాదు మరల నిట్టూర్చెను. అది కాంచి వారతనికి విశేష హయాసము జనించినదని గమనించిరి. అంతలో అప్పలనుండి యాత్రీయలందఱు వెలుపలికి వచ్చిరి. వృద్ధుడగు గిరిధరరావు కుచూరుని గాంచి తత్తరముతో నతనిని డాసి “ బాబూ ! ఏమిది, నీ మోమేల యొక్క రాత్రిలో సంతివివరదశ నొందినది ! ఏలయట్లా గూస మొందెదవు ” అని యాతురముతో బ్రశ్నించెను. వేణీప్రసాదు నిలుచుండ లేక బల్లపై మేనువాల్చి పరుండెను. మాటాడలేదు. దాహమని చెప్పుటచే నింతకుదోడకముందెచ్చి యియ్యబడెను. అతని యవస్థను గాంచి యందఱు మిగుల భయావహులైరి. నందలాలు దాపునకు వచ్చి “ ప్రసాద్ జీ ! ఏల యిట్లుంటి ? మీ కేదైన శరీరాయాస ముదయించినదా ? ” యనెను. వేణీప్రసాదు కొంతకాలము నిరుత్తరుడై దీర్ఘచ్ఛ్వాసంబును వెలిబుచ్చుచు నిట్లనెను. “ అయ్యా ! శరీర బాధ కాదు. మరణబాధ. ” అనవుడందఱు హాహాకారముల జేయసాగిరి. గిరిధరుడందఱిని వారించి తనయునిప్రక్క జేరెను. ప్రసాదరావు హస్తసంచాలనచే నందఱి నూటడించుచు “ నా కేమియు బ్రాణభీతి లేదు. వైద్యుని బిలువబంపుడు. బలమగు దెబ్బలు పడినవి ” అని హీనస్వరముతో వాక్రుచ్చెను. వెంటనే భిషగ్వరసహాయార్థ మొక సేవకుడు పంపబడెను.

నంద : మీకు బలమగు దెబ్బలు తగిలినవా ?

వే : అవును.

నంద : ఎచ్చట ?

వే : రజాకు మందిరమున.

నంద : ఎప్పుడు ?

వే : రాత్రి.

అంత సతఁడందఱివేడికోలుపై రాత్రితాను పోయినదాదిగ జరిగిన సమస్తవృత్తాంతమును వినిపించి “అట్లాకఱకుతురకలు నాపైఁబడి ప్రహరింప నేను మూర్ఛిల్లి పడిపోతిని. పిమ్మట నేమిచేసిరో నాకుఁ దెలియదు. తెలివొంది చూచుసరికి నేను రాణీగంజిలో నొకశిథిలమందిరిమునందు పడియుంటిని. అచ్చటివా రప్పుడే కొందఱు నాచుట్టును జేరి నన్ను విగతజీవునిగా భావించి యేమేమో మాటాడుకొనుచుండిరి. నేను తెలివొంది లేచఁగనే వారు విస్మితులై నాచరిత్రను దెలుపఁగోరిరి. నేనేదియో సమాధానము చెప్పి వారి సాహాయముతోనే యొక బండిని కుదుర్చుకొని యిటువచ్చితిని.”

వేణీ ప్రసాదుమాటలు విని యందఱు విషాదవిభీతచేతస్కులై మృత్యువునుండి తప్పించినందుకు దైవము సనేకభంగుల నభినందించిరి. అంత గిరిధనుఁడు “వైద్యుఁ డింతలోనే రాఁగలఁడు. రమ్మ. లోపల పగుండుము. ఈవాడు పోలీసువృత్తిని మానుమని యెంతచెప్పినను వినవు. ఇందలి పేదప్రతిష్ఠలు ప్రాణముల నాహుతిగొనునని తెలియకు న్నావు. నేను పోలీసువృత్తి నవలంబించియే ధనమును గడించితినా ! మీకు వృద్ధులమాటలు చెవికెక్కవు. స్వానుభవమే చక్కనిపాఠము నేర్పవలయును” అనీ గొణుగుచు నతని లోపలికిఁ గొంపోయెను. నందలాలు వృద్ధుని మాటలకు లోలోన నవ్వుకొనుచు వారి ననుసరించి పోయెను.

పదునైదవ ప్రకరణము

ఫలకరండము

ఆ సాయంసమయమువఱకును మత్తెట్టి విశేషంబులును జరుగలేదు. నందాలాలాలోపున నొకటిరెండుమారులు వేణీప్రసాదును జూడవచ్చి యతనిశరీరసితిని విచారించుకొని, యతఁడప్పుడేలేచి పారామచుండుటను గాంచి యానందించెను. అందఱును జేరి యాదినము సంపూర్ణ విశ్రాంతిని గైకొనఁగోరుటచే ప్రసాదరావు వారిమాటలఁ ద్రోసిపుచ్చక యారాత్రి యింట సుఖముగా గడపనిశ్చయించుకొనెను. గిరిధరరావు చిరకాలము దక్షిణ దేశమునం దొకపట్టణమున నున్నతపాఠశాలయందు ప్రధానోపాధ్యాయుఁడుగ నుండి తనకాలమును సుఖముగా వెళ్లఁబుచ్చి యిప్పుడు విశ్రాంతివేతనమును గొనుచు కుమారుని యుద్యోగవశమున నిపు డహమదునగరును వచ్చిచేరెను. మొదటినుండియు శాంతజీవనమున కలవాటుపడినవాఁడగుటచే నతనికి నెమ్మదిలేని పోలీసుడిపార్టు మెంటుపైఁ గడుజగుప్ప, తండ్రి నలదనుచుండఁగనే వేణీప్రసాదు ప్రస్తుతోద్యోగమును స్వీకరించెను. గిరిధరుఁ డందులకుఁ దనయునితో నప్పుడప్పుడతితీవముగనే వాదించుచుండెను. కాని యాయుద్యోగమునే సుఖకరముఁ గావించుకొని వేణీప్రసాదు కీర్తికాంతనొకప్రక్కను, ధన దేవత నొకవైపునను నడిపించుకొని వచ్చుచుండుటను గాంచి తన వాదమును క్రమముగఁ దగ్గించి గిరిధరుఁ డూరకుండెను. మరలనది నేఁడొకమారు తలయెత్తినది. రాత్రి భోజనమునకుఁబూర్వము గిరిధర ప్రసాదరావు లోకవిశాలమందిరమునఁ గూర్చుండి యేదోమాటాడు కొనుచుండిరి. గిరిధరుఁడు చెప్పుచుండెను—వేణీప్రసాదు వినుచుండెను. అంతలో నందలా లజ్జబద్ధినుతో నట ప్రత్యక్షమై “తాతగా రేదో

యుపన్యసించుచున్నారే ” యనుచు నొకపడకకుర్చీలో సుఖాసీనుఁ డయ్యెను. గిరిధరుఁ డిట్లనెను. “ అయ్యా ! నాకుమారునికి నేనెప్పుడు నుపన్యసించున దొక్కటే. ఈయుద్యోగమును వదలుమని చెప్పి చున్నాను. చూడు, డిది యెంతకష్టపదమో, తుద కొకనాఁడు ప్రాణము లాహుతిఁగొనక మానదు. ”

నంద : విడిచి యేమిచేయుమందురు ?

గిరి : పునహాఘర్మాజన్ కళాశాలలో నొకప్రొఫెసర్ పనియున్న దని నామిత్రుఁడు స్మిత్ దొర వ్రాసినాఁడు. మావాని నతఁడు మిగుల ప్రశంసించుచుండువాఁడు. ఇప్పుడు పోయినను వీని కాపని నిచ్చును. నందలాల్జీ ! మీరే చెప్పుడు. ఉపాధ్యాయవృత్తినిఁబొందిన శాంత జీవనము కలదా ?

నంద : లేనిమాట నిజమే. ప్రసాదరావుగా రేమనుచున్నారు ?

గిరి : వానివాదమును వానినోటినుండియే వినుడు.

వే : ప్రొఫెసర్ పని మంచిదికాదని నేనెప్పుడును చెప్పను. కాని మొదటినుండియు నీవృత్తికభ్యాసపడిన నాకది గిట్టదు. పోలీసు డిపార్టుమెంటు నాకునచ్చిపోయినది, నాకిందే యాదాయము మెండుగా కలదు.

గిరి : ఆదాయమేకాని దేహసౌఖ్యము చూచుకోవలదా ?

వే : నాకెందు సౌఖ్యలోప మేమున్నది ? ఏదోయొక్కొక్కమా రిట్టిగండుములు రావచ్చును. రానిండు. నాలుకయప్రభంశము లాడు నని కోసివేయవచ్చునా ? ఉన్నదానిని చక్కఁబఱచుకొనుటే వివేకము. ముఖ్యముగ కీర్తిప్రతిష్ఠలనాశించువారి కిదియేయనుకూలం ద్యోగ మని నామతము.

గిరి : పిచ్చివాడా, పేరుప్రతిష్ఠల బొందినమహనీయు లందఱు నీ పోలీసుడిపార్టుమెంటులోనివారేనా ? ఎంతపొరపడితివి, దాదాబాయ్ నారోజ్, తిలక్ మహాశయులు, గాంధీమహాత్ముడు మున్నగువారే పోలీసుపని గావించిరి ?

వే : ఇదియు నొకరితి చూసవసేవ. ఇది దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ ప్రియుండగు భగవంతునకు ప్రమాదకరమైనది.

గిరిధరుడు పోలీసుశాఖలోని కష్టములంగూర్చి వాదించుటయు వేణీప్రసాదు ఖండనఁ గావించి స్వీయోగ్యమును శ్లాఘించెను. అతఁ డుపాధ్యాయవృత్తిని నిరసించలేదు. కాని యది తనకనిష్టమైనదని చెప్పెను. ఎర్రము కురిసి వెలిసినట్లు వారివాద మంతటితో నాగిపోయెను. నందలాలు తనయభి పాయ మొసంగి వెడలిపోయెను.

భోజనానంతరము వేణీప్రసాదు వార్తాపత్రిక చూచుచు తన యాఫీసుగదిలో కుర్చీపైఁ గూర్చుండియుండెను. గిరిధరరావు సేవకుఁడు పరచిన పరుపును సవరించుచు హాలులో నేదో గొణగొణలాడుచుండెను. అప్పుడు గడియారము పదిగంటలు కొట్టెను. అప్పు డొకఁడు ద్వారముకడ నున్న రామసింగను సేవకునిఁ గాంచి “ఇన్ స్పెక్టర్ బాబుగా రున్నారా” అని ప్రశ్నించెను. రామసింగు “ఉన్నారు, పని యేమి ?” అనెను. “ఇదిగో యీ పండ్లబుట్టను వారి కందఁజేయుము,” అని వానిచేతి కొకకరండము నిచ్చెను. దానిచుట్టును గాగితములు చుట్టబడి లక్కముద్రలు వేయఁబడియుండెను. రామసింగు దానిని జూచి “ఇది యెవ రిచ్చిరి ?” అని మరల నడిగెను. ఆ నూతనవ్యక్తి “నేను నందలాలుగారి సేవకుఁడను. వారు దీనిని మీ బాబయ్యగారి కిమ్మనిపంపిరి. ఫిల్లీనుండి యతనికై ప్రత్యేకముగఁ దెప్పించినట్లు” అని చెప్పెను నటనుండి వెడలిపోయెను. రామసింగు తలుపు మూసి వైచి యాఫలకరండమును బట్టుకొని ప్రసాదరావుగదిలోనికి వచ్చెను.

తండ్రితో వాదించినప్పటినుండి వేళ్ళీసాదు మనసు మిగుల నాందోళన మొందుచుండెను. అంతలో రామసింగు పండ్లుబట్టను బట్టుకొనివచ్చి “ ఎందలాల్ జీ తమకై ఫలములు పంపివారు. స్వామీ ! ” యనెను. ప్రసాదరావునకు ఫలములపై నిష్ఠము, మఱియొకప్పుడై యుండిన — నామాట నాలకించినంతనే యెగిరి వచ్చి యాబట్టను లాగుకొనియుండును. కాని నేడు వ్యస్తచిత్తుడై యున్నాడు. “ దాని నామేజ్జాకింద నుంచి యందు రెండుమంచిపండ్లను తండ్రిగారికిమ్మ ” అని చెప్పి శయ్యామందిరమును బ్రవేశించెను. రామసింగు దానిని మూలనన్న బల్లకడ నుంచి మూతనుదీసి చేతిని లోనికుంచెను—ఆహా ! ఏమని చెప్పదుము ! ఆ మరుక్షణముననే ఘోరశతఘ్ని పేల్చినట్లు నిర్ఘోషనినాద మొకటి వివబడెను !! వెంటనే రామసింగు ‘ హా ’ యనియార్చి నేలబడెను !!!

ఆప్రళయనిస్వసము నాలకించి యింటివారందఱు పారివచ్చిరి. గదియంతయు దుర్వాయఃపూరితమై యుండెను. కొంతసేపటివఱకు నేదియు దృష్టోచరము కాలేదు. బల్లకడ రామసింగు పడి యుండెను. శరీరము రక్తపుత్రమై యున్నది. అంతటను మేకులు గ్రుచ్చుకొని యుండెను. చుట్టును కొంతదూరము వాడిసూదులును, ముండ్లును పడి యుండెను—వేళ్ళీసాదు భయసంభ్రమవిలోలుడై “ బాంబు—బాంబు. బాంబు పేలిన ” దని యఱచెను—అందఱు విభ్రాంతులైరి—

వెంటనే గిరిధరుడు “ అయ్యో, రామసింగుగతి చూడుడు ” అని యఱచుచుఁ బోయి వానికడఁ గూర్చుండి పరీక్షించెను. పలువురు వీధినిఁబోవువారు వచ్చిరి. ప్రసాదరావు వానిని పరీక్షించి “ లేదు చావలేదు. డాక్టరును రప్పించుట బాగు ” అని యొకభటుని వైద్యునికై పంపెను.

పాపము ! రామసింగు మిగుల శోచనీయస్థితికిలోనై యుండెను. శరీరమునఁ బలుతావుల రక్తధార లేకరీతిగ ప్రవించుచున్నది. అందందు ముండుసూదులు గాఢముగ గ్రుచ్చుకొన్నవి. సాధ్యమైనన్నిటిని వారు తీసివైచి శైత్యోపచారములఁ గావించిరి. ఎంతచేసినను వాఁడు కన్నులు విప్పలేదు. దేహము వెచ్చగ నుండుటను, గుండెలు కొట్టుకొను చుండుటను వాఁడింకను మరణింపలేదని యందఱు నిశ్చయించుకొనిరి. అందువలన వారు మఱింతప్రయత్నపూర్వకముగ వానికిఁ దెలివి కలిగింపఁ బూనిరి.

ఇంతలో వైద్యుఁడును వచ్చెను. అతనివెంట నందలాలుకూడ వచ్చెను. గిరిధరుఁడు “ఎంతద్దిగ్ధము, బాబూ” అని వారికిస్వాగత మొసంగెను. డాక్టరు రామసింగును బాగుగ పరిశీలించి “అయ్యలారా! వీనికిఁ బ్రాణధయము లేదు. ఘోరధ్వనిచే మూర్ఛిల్లినాఁడంతే. కొంత సేపటిలోఁ దెలివి రాఁగలదు” అని యొకటిరెండపుషధముల నాసికా పుటములయం దూడెను. కొంతసేపటికే రామసింగుకనులు విచ్చిచూచి “అయ్యో-అయ్యో-బాధ-బాధ-” యని యటవసాగెను. నందలాలు ప్రసాదరావును జరిగినయుదంతమేమని యడిగెను. “నాకేమియుఁ దెలియదు. నేను పరుండఁబోవుచుండఁగా రామసింగు ఫలపుటమని యొకబుట్టను పట్టుకొనివచ్చి మీరు పంపినట్లు తెలిపెను. నేను రెండు పండ్లను మాతండ్రిగారి కిమ్మని చెప్పి నాపడకటింటికే బోతిని. ఇంకను పరుండకమునుపే నాకేబాంబు పగిలినధ్వని యాకర్షితమయ్యెను. అప్పుడే నేనిటు పరుగిడి వచ్చితిని.” అని చెప్పెను. నందలా లద్భుత వీక్షణములతో “ఏమి ! నేను మీకు ఫలములఁ బంపితిని ? నాకా సంగతియే తెలియదు” అనియెను.

రామసింగు మెల్లగా “వాఁడట్లు చెప్పినాఁడు” అనెను.

నంద : వాడు తానెవడనని చెప్పకొనెను ?

రామ : మీ సేవకుడనని.

నంద : మాయంటి సేవకుల నీ వెఱుంగుదువా ?

రామ : చాలమంది వెఱుంగుదును.

నంద : వాడు మాయంటివాడే యనుకొంటివా ?

రామ : అప్పుడు నమ్మితిని. ఇప్పుడు నమ్మను.

నం : ఇది ప్రబలమోసము. ఇన్ స్పెక్టరుగారి ప్రాణము లపహరింప హంతకులు పన్నిన పన్నుగడయిది. దైవము దయామయుడై యాయసాయము తప్పించినాడు—పలువురు పలురీతుల మాటాడిరి. వెంటనే రామసింగు వైద్యశాలకుఁ గొంపోబడెను పరులందఱు వెడలిపోయిరి. తర్వాత తక్కినవారిట్లు మాట్లాడుకొనిరి.

వే : ఇది మోసమనుట స్పష్టము.

నంద : ఈవిధముగఁ జేసినవా రెవరైయుందురు ?

వే : అబ్దుల్ రజాకో, యస్మాలో యని తోచుచున్నది. ప్రస్తుత మీ పురమునందు నావిరోధులు వారేకదా.

అజీ : చుండగిండందఱును బోలీసువారి శత్రువులే !

గిరి : రామసింగు వానిని లోపలికిఁ దీసికొనిరావలసినది.

వే : వాడంత సూక్ష్మగ్రాహి కాడు, అమాయకుడు. ఎట్లయిన నీ సంగతులు హంతకులు పట్టువడినప్పుడు తెలియకపోవు.

నంద : ఇది రజాకునిపనియే కావచ్చునని తోచుచున్నది. వాడు స్థలాంతరమున కేగుట కల్ల. వాని సేవకుడు మాతో నన్వరము లాడెను. రజా కింటనే యుండవచ్చును. ఇప్పుడే వానిగృహశోధన గావించి వానిని బంధించుట మేలు.

వేణీప్రసాదు యోచించెను. గిరిధరుడు నందలాలుతో నేకీభవించెను. అజీజుకూడ సమ్మతించెను.

నంద : ప్రసాద్ జీ ! ఇంకను నాలోచించుచుంటిరేల ? మిమ్ముఁ గొట్టిననేర మొకటిచాలదా వానిని బంధించుటకు ?

వే : మణిమయు లేదు, వాడింట నుండునా యని యోచించుచున్నాను.

నంద : పోయి చూచినఁ దెలియును. ఒకవేళ నింట లేకున్న ననుమానమైన తావులందెల్లఁ బరిశోధితము. నిక్కముగ నీ బాంబును రజాకేపంపినచో వాడూర నుండకపోడు.

వీరిట్లు మాటాడుకొనుచుండఁగనే మఱియొక సేవకుఁడు పరుగున వచ్చి “ స్వామీ, మన రామసింగు బాధ కాగ లేక మరణించె ” నని తెలిపెను. ఆ మాటల నాలకించి యందఱు మిగుల కలకటపడిరి. నందలాల్ గిరిధరప్రసాదాదులు వెంటనే వైద్యశాలకు పోయిరి.

పదునాఱవ ప్రకరణము

రజాకు మోసము

ఠీయపరరాత్రియందు ప్రకృతికాంతి నిశ్శబ్దముగ నుండెను. ఆకాశ లక్ష్మీ యామెను మాటాడింప యత్నించుచుండెను. సుమా రొంటి గంట కావచ్చినది—పార్కురోడ్డుమీఁద కొందఱు పురుషులు నడచి పోవుచుండిరి. అందులో నొకఁడు మనవేణీప్రసాదరావు. రెండవవాడు నందలాలు. తృతీయుడజీజుద్దీను. చిక్కినమువ్వురు రక్షకభటులు. అందఱును మానముతో నడచుచుండిరి. వారారాత్రి మాటాడు కొన్నట్లు రజాకుమఁదిరిముని ముట్టడించి వానిని బంధింపఁబోవుచున్నట్లు

స్పష్టమగుచుండెను. కొంతసేపటి కందఱునుచచ్చి యబ్బుల్లా గృహ ప్రాంగణమున నిలిచిరి. ద్వారములు మూయఁబడియుండెను. కాని లోపల బంధింపఁబడియుండనందున వారు దానిని తెఱచుకొని గృహ వరణమున బ్రవేశించిరి. చావడిలోఁ గొందఱు సేవకులు పరుండి నిదురించుచుండిరి. అంత నందఱు వసారాలోనికేగి పరిచారకులను తేపిరి. వారును తొందరతో లేచి, పోలీసువారిరాక కాశ్చర్యచకితులై చూడసాగిరి. వేణీప్రసాదు వారిలో నొకనినిగాంచి “ఓరీ! మీయజమానుఁ డింట నున్నాడా?” అని యడిగెను. వాఁడు వడఁకుచు మాటాడలేదు. ఊరక వారినందఱి నెగానిగచూడసాగెను. ప్రసాదరావు విద్యుద్దీపికను వెలిగించి వానిముఖలక్షణములచూచి “ఏమిరా! అట్లుచూచెదవు. నామాట వినఁబడదా, రజాకుసాహేబింటునున్నాడా?” యని మరల ప్రశ్నించెను. వాఁడు కంపితగాత్రముతో మొదట “ఊ—ఊ” యని యంతలో మార్చి “లేఁడు. లేఁడు. మహారాజాజ్” అనెను. చచ్చెనని తలంపఁబడిన ప్రసాదరావుడు కాలయమునివలె వచ్చుటను జూచి వాఁడు తల్లడిల్లిపోయెను. వానికొందరపాటునుగాంచి రజాకింట నుండెనని యందఱు తలచిరి. అప్పుడు నందలాలిన్ స్పెక్టరును జూచి “అయ్యో! వానినడిగెదరేల? లోపల నెవగున్నారో పిలువరాదా” యనెను. రక్షకభటుఁడు వెంటనే తలుపునుదట్టుచు “అయ్యో, అబ్దుల్ రజాజ్! అబ్దుల్ రజాజ్!” అని యఱచెను. ఎంతపిలిచినను ఎవరును తలుపులను దీయలేదు. అప్పుడు వెలపలనున్న మఱియొక సేవకుఁడు “అయ్యో, ఎందు కఱచెదవు? అతఁ డూరలేఁడు” అనెను.

వే : ఏయూరికిఁ బోయినాఁడు.

సేవ : బరోడాకు.

వే : ఏల?

సేవ : నా కేమి తెలియును ?

వే : ఎప్పుడు పోయెను,

సేవ : నిన్న సాయంకాలము—కాదు — ఉదయమున—కాదు
కాదు. స్వామీ, యీదినం తెల్లవారి—ఉండు.

వానిమాటల కందఱు నవ్విరి,

వేణీప్రసాదు వానిని తట్టుచు “ ఏమిరా, నిద్దురమత్తు వీడ లేదా?
నన్ను మఱచితివా ? నిన్న రాత్రి జరిగిన గందరగోళమును స్మరించు
కొనుము. నేను చచ్చితి నని తలంచితీరికాబోలు. మిమ్మువిడిచి నేనెట్లు
చత్తును. మరల బ్రతికినాను. సత్యమును వచింతువా, లేదా ? పశువా ”
యని గర్జించెను. వాడును మరలబమ్మెరపోయి “ ఏమి — నే—నే—
నబద్ధ—ము—ము—లా—లాడుచు—చున్నానా. స్వామీ, బరో—
రోడాకు పో—పోయినా—నాడు. ” అనెను. “ ఎప్పుడుపోయినాడు ? ”
అని మరల ప్రశ్న—“ నిన్న—రా—రాత్రి ” యని జవాబు.

వే : నిన్న రాత్రి నన్ను చుట్టుముట్టి కొట్టువఱ కేందే యుండెనే,
ఇంకెప్పుడు పోయెను ?

వాడు నిరుత్తురై యూరక చూడసాగెను.

నంద : ప్రసాద్ ! ఏడే నేటియుదయమున మాతోఁగూడ
రజాకు బరోడాకుఁ బోయెనని కల్లలాడినది. ఏమిరా ! ప్రొద్దుననే మేము
మీయింటికి రా లేదా ?

సేవకు : (చూచి నిదానించి) —ఉ—వచ్చియుంటిరి.

వే : ఏడు నన్నుఁ గొట్టినవారిలో నొకడు, వీనిని బంధింప
నగును. తక్కినసంగతులు వీని నడుగుతుల ! తలుపు బ్రద్దలుకొట్టి
లోపలదూరి దొంగను పట్టవచ్చును.

అనుచుండఁగనే యింటితలుపులను దెఱచుకొని యొకవృద్ధుఁ డీవలకు వచ్చి యుండఁజేసిని సలాముఁజేసెను. వేణీప్రసాదాదు అతని విషయగౌరవాదులఁ గాంచి యెవ్వఁడైయుండునా యని విస్మితులై చూచిరి. అతనిఁ గాంచి ప్రసాదరావు “అయ్యా! అబ్దుల్ రజా కింట నున్నాడా?” అని యడిగెను. ఆతురుష్కుఁడు సవినయముగ “నాది యహమ్మదాబాద్. రజాకు నామేనల్లుఁడు. నేనీ మధ్యాహ్నమే వానిఁ జూచుటకు వచ్చితిని. రజాకుతోఁ బోలీసువారి కేమిషని?”

వే : కలదు, లోపల నున్నాడా?

వృద్ధుఁడు : మేడపై నిద్రించుచున్నాఁడు. పిలువనా!

వే : నీ పేరేమి?

వృ : నాపేరు మీర్జుమాఖాన్.

అంతలో నజీబద్దీ నడ్డువచ్చి “అయ్యా! తామేనా మీర్జుమా ఖానుగారు?” అనెను.

మిర్జు : అవును. నీవెవరవు? నీకుఁ బోలీసులదుస్తులు లేవే!

అజీ : లేవు. నేను రక్షకభటుఁడనుకాను.

మి : మఱియెవ్వరవు? నన్నెందుచూచితివి?

అ : నేను తాజుద్దీన్ కుమారుఁడను. పోలీసు—

అనునంత వాఁడు రిచ్చపడి చూచి “ఆహా! నీవా నాయనా! అజీబద్దీనుకదా నీపేరు! పాపము! మీరల్పిగారిదుస్థితి నేఁడు మార జాకువలనఁ దెలిసినది. తాజుద్దీను సుగుణినిలయుఁడు. మేమిరువురము చిన్ననాటి సహాధ్యాయులము. నీకు నాపరిచయములేదు. నీవుపుట్టిన రెండుసంవత్సరములకే నేను కుటుంబముతో సహమ్మదాబాదునకు వెళ్లిపోయితిని. అప్పుడే యెంతవాడవైతివిరా నాయనా.” అనియేదో పురాణమును జెప్పసాగెను.

అ : మీపేరు వింటిని. రజాకు మీసంగతి చెప్పియుండెను.

మాటలతో కాలము గడచుటగాంచి వేణీప్రసాదు “అయ్యా ! మిర్జుమా ! రజాకుడు బిలువుము. మేము పోవలయును.” అనెను.

మి : అతనితో మీకేమిపని ? వృద్ధుల నేరముచేసిరాదా !

వే : అతఁ డొక నేరములో సాక్షిగా నున్నాఁడు. అతనిసాయమున మేమిపు డపరాధుల బాధింపవలయును.

మి : అట్లైనది. రంఘ, ఆ ప్రక్కగదిలోఁ గూర్చుండుడు. నేను రజాకును దోడ్తెచ్చెద.

వే : సరి. అట్లే కానిమ్ము.

అని వేణీప్రసాదు తనయనుచులతో గదిలోని కేఁగెను. అచటికి బహిర్ద్వారము కాన్పింపదు. వృద్ధుఁడు లోపలికిఁ బోయినట్లే పోయి మరల వారికిఁ గానరాకుండ నచ్చి వెలుపలిద్వారమును దాటి పారిపోయెను. ఎవరును చూడలేదు. ఆహా ! అతఁడెవఁడు ? — అబ్దుల్ రజాకే ! పోలీసువారికంటె దుమ్ముఁజిమ్మి పారిపోవుచున్నాఁడు !

నిమిషము దాటెను—అరగంట దాటెను. మరల నావృద్ధుఁడగు మిర్జుమా రాలేదు. అబ్దుల్లాకూడ రాలేదు. పరస్పరముఖావలోకనఁ గావించుకొనిరి. కారణ మందఱికిని దురూహ్యముగా నుండెను. అంత వేణీప్రసాదాయింటిపరిచారకుని గాంచి “ఓరీ, నీవు మేడమీఁదికి పోయి మీరజాకును, మిర్జుమాను శ్రీఘ్రముగఁ దోడ్కొనిరమ్ము.” అనెను. వాఁడు నవ్వి “రజాకూరలేదు స్వామీ” అనెను. ప్రసాద రావు కోపముతో “ఛీ ! మూఁఠా ! అబద్ధములఁ బ్రబేలకు. ఆవృద్ధుఁడు చెప్పలేదా రజా కింట నున్నాడని ?” అనెను.

సేవ : ఆ వృద్ధుఁడెవఁడో నాకుఁ దెలియదు.

వే : ఏమి, నీకాసంగతియే తెలియదా ? మీయజమానునిమేనమామకాదా ?

సేవ : నేనిదివఱ కాలని జూడలేదు, మీరు చూచినప్పడే నేనును జూచితిని, రజాకునకు మేనమామ యుండెను. కాని యీతఁడు బహుకాలమునుండి యీ ప్రాంతములకే రాలేదు.

అజీ : ఆ వృద్ధుఁడు మిరుమ్మా కాఁడా ?

సేవ : కాదు, అబ్దుల్ రజాకే మిమ్మునందించి పారిపోయినాఁడు.

అనవుఁడందఁ టొక్కమా రాశ్చర్యచకితులై “అ-అ” అనుచు లేచిరి.

వే : అతఁ డబ్దుల్ రజాకేనా ? నిజము చెప్పుము.

సేవ : అవును, నేనాతని గుర్తింపలేకుందునా ? ఎన్నిమాయలు పన్నినను మేముమాత్రము గుర్తింతుము.

నంద : అయిన నప్పడే మాకేల తెలుపలేదు ?

సేవ : యజమానుని రహస్యములను బయటపెట్టు ద్రోహులుందురా స్వామీ ?

అందఱు నివ్వెరపోయి యొండొరులఁ జూచుకొనుచు నిలుచుండిరి. తోడనే నందలాలుసలహాపై నందఱు మేడమీఁదికేబోయిరి. ప్రతిస్థలమును వెదకిరి. రజాకును పేరుపెట్టి పిలిచిరి. కాని యబ్దుల్లా మాత్ర మెందును గానరాలేదు. వారింగాంచి సేవకులు “అయ్యలారా ! ఎందుకీనిరర్థకశ్రమ, మీరు రజాకును బట్టలేరు.” అనెను. క్రమ్ముకొని వచ్చుచున్న కోపానలముచే భగ్గున మండి వేణీప్రసాదు వారిని గొట్టుచు “పద్మావులారా ! మీరు మొదటనే తెలుపరైతిరేల ? ఇప్పుడైనఁ జెప్పుఁడు. వాఁడెందు దాగినాఁడో ?” అని యార్భాటించెను. సేవకులు జంకలేదు. ధైర్యవిహీనులు కాలేదు. “మాకుఁ దెలియదు, మాకుఁ దెలియదని” యందఱు బదులుచెప్పిరి.

వే : ఊ— తెలియదా ? మిమ్మందఱినిఁ జిత్రహింసఁ గావించి నవుడు మీరే చెప్పఁగలరు. భటులారా ! వీరిచేతులకు సంకెళ్ళనుఁ దగిలించి కారాగారమున బంధింపుడు.

సే : చిత్తము, మీయిష్టము, కాలాహిక్మాపమునఁ ద్రోసినను బ్రతికియుండఁగా మా యజమానునివార్త మానోటినుండి వినఁజాలరు.

వే : రజాకుబిడ్డ యెందున్నది ?

సేవ : ఆమె యూర లేదు. సాయంకాలము తనబంధుగుల యొద్దకు బొంబాయి పంపఁబడినది.

వేణీ : రజాకు దూరమాలోచించినాఁడు. ఎట్టిగందరగోళము పుట్టునోయని ముందే జాగ్రత్తపడినాఁడు.

సేవ : అవును. మీవలె నతఁడు మూర్ఖుఁడు కానుఁ.

వేణీప్రసాదు మరల కోపోద్రిక్తతచే వానినితన్నెను. కాని యేమి ప్రయోజనము ? “ ఓరీ ! రేపుమీకుఁ దగినశాస్త్రిఁ గావించెదను. రజాకు మాయెదుటనే పారిపోయెను. వాని నింతటితో విడువను. ఇప్పుడా దురాత్ముఁ డెందుఁడునదియు నాకుఁ దెలియును. వాఁడట దొరకఁ గలఁడు. ” అనెను.

సేవ : ఎందు దొరకుననుకొన్నారు ?

వే : ఎందా ? నీకుఁదెలియదా, గాడిదా ? వాఁడిపుడుముఁటాజ్ జలియాయంటనుండును నందలాల్జీ ! రండు. మనము త్వరగా నటకుఁ బోదము.

నంద : ముఁటాజ్ జలియా యెవరు ?

వే : వానియుంపుడుకత్తె.

నంద : అది మీకెట్లు తెలిసెను ?

వే : ఆ చరిత్ర నిన్ననే కనుగొంటిని. రండు.

అని యందఱితోను వెలుపలికి వచ్చి యాయింటికి తాళము వేసెను, పరిచారకులందఱు దెఱసాలకుఁ గొంపోబడిరి.

పదునేడవ ప్రకరణము

గణికా గృహము

అహమదునగరున నితరస్థానములందువలె జాలియామందిర ప్రాంగణముకూడ నిశ్శబ్దముగనుండెను, వెలుపలనెవఁడో యాయింటి సేవకుఁడు కట్టపైఁ బరుండియుండెను, లోపలిసంగతి మనకుఁ దెలియదు, సుమారు రెండుగంటలు దాటియుండవచ్చును. అప్పుడు మువ్వరు పురుషులు వచ్చి ముంగిటనిలఁబడిరి. వారాలోచించుకొనుచు కొంతకాలము నిలిచి యుండి తర్వాత నచ్చట పరుండియున్న పరిచారకుని లేపిరి, వాఁడు నిద్దరబద్దకముచే కన్నులు నులిమికొనుచు, చిరాకు నొందుచు “ఎవరయ్యా, మీరు?” అని యడిగెను. అప్పు డందులో నొకఁడు “మేము దక్షిణదేశీయులము, ఇదిమాకుఁ గ్రోత్తతావు, తెలదాచు కొనుట కనువగుస్థలములేక యీ వేశ్యామందిరమునకు వచ్చినాము, మీ బీబీని చూడవలయును,” అనెను, వాఁడు నిస్మితుఁడై “మీ రెన్నఁడును బోగమిండ్లకు వచ్చినవారివలెలేరు, వేళకానివేళలో నీ కోరిక యేమి? ఇప్పుడుకాదు, రేపు రండు” అనెను.

పురు : భాయీ! నీపేరేమి?

సేవ : నన్ను ఫిరూథక్షుందురు, లోపలబీబీ యన్యులతోనున్నది,

పురు : అన్యు లనఁగానెవరు?

సేవ : ఎవరోయొకరు, అదంతయు మీకేల?

పురు : హిందువులా ? మహమ్మదీయులా !

సేన : ఎవరో యొకరు. పొండు, పొండు.

అని మరల ముసుగువై చుకొనెను. ఆ పురుషులును చేయునది లేక సర్వజనసమ్మోహినియగు ధనదేవిసాయమున వానిని లోబఱచుకొనఁ దలంచిరి. అప్పుడు మొదటిపురుషుఁడే ఫీరూభక్షును లేపి “భాయీ ! బోగమింటిపరిచారకుల కీబిగువు తగునా ? పట్టుము.” అని వానిచేతిలో నొకవెండిచాణ్య ముంచెను. “ధనమూలమిదంబగ ” త్తనికదా పెద్దలు చెప్పిరి. ఫీరూభక్షు దానిని కన్నులవఱ కెత్తి చూచి నవ్వెను. అది కాంచి యా పురుషులు వాడికి తమకు లొంగెనని నిశ్చయించుకొనిరి.

ఫీరూ : అయ్యా ! మీరు నాకు మహోపకారమును జేసితిరి. కాని నేను మీకెట్లు చేయఁగలను ? ఇప్పుడు లోపలికేగుట కనుకూలము కాదు.

పురు : నీసాహసముకొలది పాటుపడవలయును. ఫీరూ ! లోపల పురుషుఁ డింకెవఁడో యున్నాడంటివే, అతఁడింకను నున్నాఁడా !

ఫీరూ : ఉన్నాడనియే యోచించుచున్నాను.

పురు : అతఁ డుండ మీబీబీ పరులను రానియ్యదా ?

ఫీరూ : ఎట్లురానిచ్చును. అతఁ డామెప్రియుఁడు.

పురు : అతఁడు హిందువా ?

ఫీరూ : కాదు. మహమ్మదీయుఁడు.

పురు : ఎంతసేపైన దతఁడువచ్చి ?

ఫీరూ : ఒకయరగంటయై యుండును.

పురు : అతనిపేరేమి ?

ఫీరూ : అబ్దుల్ రజాకు.

పురు : ఫీరూ ! లోపలికేగుట కవకాశము దొరకునేమో చూడుము.

ఫీరూభ డ్డెదియో యోచించుచుండెను. ఇంతలో లోపల నెవరో గుసగుసమాటాడినట్లు కనిపెట్టి వాడు “తాళుడు, లోపల నెవరో లేచినారు. నేను పోయి సమాచారమును దెలిసికొనివత్తును” అని లేచి తిన్నగ తలుపుఁ దట్టెను. ఎవగును మాటాడలేదు. మరల తలుపుచఱచగా తిన్నగ తలుపు తెఱవఁబడెను. తోడనే ‘యొకయవన విలాసిని’ వారికిఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను. ఆమె ఫీరూభక్షిను గాంచి “ఏమి రాపని? ఏటికె తలుపు దట్టితివి?” అని యడిగెను. ఫీరూ వినియ ముతో “అమ్మా! ఓమించవలెను. తమకు నిద్రాభంగ మైనదేమో. నేను మీకొకకు తలుపుఁదట్టలేదు. బుడన్ శాహితోఁ బనియుండెను.” అనెను.

సుందరి : సరి. నీతల. నీకెప్పుడు నీరోగమే, వీరెవరు?

ఫీరూ : ఈ పెద్దమనుష్యులు బీబీగారిని చూడవచ్చినారు.

ఆ తురుష్కకాంత మేలిముసుగు సవరించుకొని యాపురుషులను దిలకించి “ఎవరయ్యుమీరు?” అని యడిగెను.

పురు : నూది దక్షిణదేశము.

సుంద : ఇందు తమకేమిపని?

పురు : ఇది వారాంగనామందిరము కదా. ఇట్టి తావులందఱికి నేమిపని యుండునో మాకును నదియేపని.

సుంద : అయిన నిది సమయము కాదు. రేపు రండు.

పురు : డబ్బు దొరకుచున్నప్పుడు మీబోటివారు సమయాసమయములు లెక్కింపరాదు. జాలియాబీబీ నీకేమి కావలయును? ఆమెను మేము చూడవలయును.

సుంద : ఆమె నిద్రించుచున్నది. ఇప్పుడు రాదు.

పురు : ఎట్లయినను మాకాసుందరిదర్శనమును జేయించుము.
నీశక్తి సామాన్యమైనదా.

సుంద : నాపరిచయమే నీకు లేకుకదా యప్పుడే నాశక్తి నెట్లు
గ్రహించితివి ? మంచి గట్టివాడ వయ్యా. నీకు పోలీసువారికున్నంత
సూక్ష్మబుద్ధి యున్నది. అయిన రండు లోపలికి, ఫీరూ ! నీపిందే
యుండుము.

ఫీరూ : చి త్రము.

సుందరి తలుపులను యధారీతి బంధించి వారిని లోపలికిఁ
గొంపోయెను. వారు సాధమునలుప్రక్కలు పరిశీలించి చూచుచు
నామె ననుసరించుచుండిరి. అందందు కొందఱు పరిచారకులు పరుండి
నిదురించుచుండిరి. సుందరి వారి నందఱిని రెండవమేడలోనికిఁ గొం
పోయి సాంపగనాసనములపైఁ గూర్చుండఁబెట్టి “అయ్యా ! మీరు
హిందువులేకదా !” యనెను.

పురు : నీకెట్లు కనబడుచుంటిమి ?

సుంద : సరి, మీరు హిందువులేలండు, మీపేరేమి ?

పురు : నాపేరు పురుషోత్తమదాసు. ఇతని పేరు లక్ష్మజీ. ఆపెద్ద
మనిషి దామోదరనాథుఁడు, నీపేరేమి ? నీవు బీబీ కేమికావలెను !

సుంద : “నే నామె మేనత్తకుమార్తెను. నాపేరు రోషినారా.
మీరిందే యుండును. నేను పోయి యామె యేమిచేయుచున్నదో
చూచి వచ్చెద.” అని పై మేడమీఁదికిఁ బోయెను.

పాఠకమహాశయా ! ఆ మువ్వకుపురుషు లెవ్వరనుకొంటివి ?
పురుషోత్తమదాసని చెప్పకొన్నపురుషుఁడు మనవేణీపసాదే. తక్కిన
యిరువురు రక్షకభటులు, కాని వారు విటులుకారు. అబ్దుల్ రజాకు
సన్దేహించుచు నటువచ్చినారు. ఆ యపరాధి యిండుండుననితలంచియే

వచ్చిరి. రోషినారా కాసంగతి యేమి తెలియును ? గోముఖివ్యాఘ్రము లను గోగోష్ఠమునఁ దోలినది. వారు తీక్షణదృష్టులతో నామందిరము నంతటని బరిశీలించుచుండిరి. వేణీప్రసాదు మనోదృష్టులుమాత్ర మొకచో నుండక యాయుల్లంతయుఁ దిరుగుచుండెను. వారు మిగుల జాగరూకతతోనే యుండిరి. చుట్టుప్రక్కల నేవ్యక్తి యగపడినను బరిశీలించుచుండిరి. రజాకెం దుండెనని చూచుచుండిరి. రోషినార తమ్మనుమానింపకుండ ప్రయత్నపూర్వకముగ తమసహజవేషభాషల మరుగుపుచ్చుచుండిరి. ఇంతలో రోషినార “ ఆర్యులారా ! తడవైనది ట్లమింపుఁడు. మా జలియాకు మీరాకను వినిపించినాను, ఇప్పుడే రాగలను. ” అని యొయ్యారముతో వచ్చి కూర్చుండెను. వెంటనే సేవకులు వెండిపల్లెరములలో తాంబూలద్రవ్యములను దెచ్చి వారి యెదుటఁ బెట్టిరి. వానిని సేవింపుఁడని రోషినార బతిమాలెను. కాని మొదట నెవ్వరును ముట్టరైరి.

రోషి : ఏమి, మీకీతాంబూలములు రుచింపవా ?

వే : రుచింపకేమి ?

రోషి : మీరందఱు నొక్కస్థలమువారేరా ?

వే : కాదు. వ్యాపార మొక్కటేకావున మాకు జతకూడినది.

రోషి : మీ వ్యాపారమేమి ?

వే : మేము రత్నవర్తకులము.

రోషి : మాబీబీకి రత్నములు కానలెను అమ్మెదరా ?

వే : విక్రయించుటేల ? జలియాకటాక్షవీక్షణలకు మెచ్చి మే మామొక్కొక్క రొక్కొక్కరత్నమును బహూకరించి పోగలము.

రోషి : మంచిది అదే యుదారబుద్ధి. అట్టివారి కిది స్వర్గము.

వే : ఏదీ మీయజమానురా లింకను రాలేదేమి !

రోషి ! మఱియొకమారు చూచివత్తును. మరల పరుండె నేమో.

అనుచు నాసుందరి మరల మేడమెట్లెక్కి పోయెను. ఈసారి వేణీప్రసాదు తిన్నగ కూర్చుండుట కిష్టపడక రోషిచార వెడలిపోయిన మార్గమున ననుసరించి పోవుటకు వెలుపలికి వచ్చెను. అందు పైకి పోవుటకు మూడునాల్గు త్రోవలు కలవు. అతడు తనకు దోచిన మార్గమును బట్టి మెట్లెక్కి పోసాగెను. అంతలో నదేత్రోవను రోషి నార దిగివచ్చుచు “ఎచ్చటికి వెళ్ళుచున్నారు ? రండు. రండు, బీబీ వచ్చుచున్నది” అనెను. ప్రసాదరావు వెనుదిరిగి “కట్టడ మతిరమణీయ మైనది. అంతయుఁ జూచిపోదమని వచ్చితి” ననెను. “తగువాత చూపింతును. ఇప్పు డామెతో మాటాడుదురుగాక రండు” అని రోషిచార యతని యథాస్థానమునకుఁ గొనివచ్చెను.

వే : బీబీ యేమి చేయుచున్నది ?

రోషి : ముఖము గడుగుకొనుచున్నది. అలంకృతమై యిప్పుడే వచ్చును.

వే : మీ యజమానురాలికడ నింక నెవరైన నున్నారా !

రోషి : ఎవరును లేరు. అయ్యా ! ఆప్రశంశమీకేల ?

వీరిల్లు మాటాడుకొనుచుండఁగ నే యాగదిలోనికి క్షణప్రభ వలె నొకసుందరీమతల్లి వచ్చెను. ఆమె నేత్రములశ్శుభపూర్ణములై యుండెను—ఆముద్దు మొగమున కదియొకసాగసు. పోలీసువా రాని శ్వమోహినినిఁ గాంచి ముంటాజ్ జలియాబీబీ కావచ్చునని తలంచిరి. నిక్కముగనామెయే.

ఆమె గదిలోనికివచ్చి యందరికి నమస్కరించి “మహాశయు లారా ! తాము నన్నిట్లు వంచింపఁదగదు. మీరుమోసగింపఁదలంచి నవా రిందులేరు. మీమీరూపములతో స్వస్థానమునకుఁ బోవచ్చును !”

అని దీక్షానవయై పలికెను. వారు విస్మితులై పోయిరి. ఎవరును మాటాడ లేదు. వారి హృద్భావములు ముఖములపై విస్పష్ట మగుచుండెను. జలియూమరల “అయ్యలారా! మీసంగతినాకుఁ దెలియదు. పోలీసు వారికిట్టి రూపములు క్రొత్తలుగావు. నేనపరాధిని గాను. అపరాధి వేఱు. మీరాతనికై పోవచ్చును. అతఁ డిందు లేడు.” అనియెను.

ఆస్త్రి యంతవిచ్చలవిడిగ మాటాడుచుండ తాము మానమును వహించి కూర్చుండుట బాగుకాదని ప్రసాదరా వెట్టకేలకు సుందరీ! మమ్మెవరినిగాఁ దలంచితివి?” అనెను. జలియూ నవ్వుచు “నాకంతయుఁ దెలిసినది. మీరు వేణీప్రసాదరావుగారు కాదా? వీరు రక్షక భటులు. మీరబ్బల్ రజాకు నన్వేషించుచు నిచ్చటికి వచ్చితిరికాదా?” యనెను. మనయపరాధపరిశోధకుల విస్మయావస్థ కంతమే లేదు.

వే : నీకింతయు నెవరు చెప్పిరి? రజాకిట నున్నాడా?

జలియూ : లేడు. వచ్చి పోయెను. నాకతఁడే మీవిషయము నంతను చెప్పి తుదకు నాతోఁ గలహించి వెడలిపోయెను.

వే : నీమాటలు చిత్రముగ నున్నవి. అబ్దుల్లాకు మాసంగతి యెట్లు తెలిసెను? అతఁడు నీతోనేల తగవులాడెను? ఇప్పు డెందేగను? బీబీ! చెప్పము? నీకేమియు భయము లేదు.

ముంటాజ్ కన్నులనీరునిండ “అయ్యా! రజాకునకును నాకును నేస్తమబ్బి బహుకాల మైనది. అతఁడు నాకై యెంతోధనము నిచ్చెను. నేను నతనినింతదాఁక నానందాబ్ధి నోలలాడించితిని. కాని యతఁడీ నడుమ నేవో కొన్నిమహాపరాధములఁ గావించి నేడు నన్నుఁ గూడ మహాపరాధినిఁ గావింప యత్నించెను. కాని నేనాతనివలలోఁ జిక్కక కష్టములనుండి గట్టెక్కితిని. లేకున్న నీసరికి జలియూ కూడ సందితురాలై పోవలసిందే” అనియెను.

వే : తానెట్టి నేరములఁ గావించినట్లు రజాకు సీతోఁ జెప్పెను ?

జలియా : అంతదూరము నాకుఁ జెప్పలేదు. తన్నుఁ బట్టుటకు మీరు వచ్చినట్లు గ్రహించి మీసంగతి నాతోఁ జెప్పెను.

వే : మాసంగతిని వాఁడెట్లు కనుఁగొనఁగలెను ?

జలియా : అయ్యో ! రజాకును సామాన్యునిగాఁ దలంచితిరా ? అతఁడు మీవంటివారి నెందఱి నో వంచించినవాఁడు. రెండుగంటలకు ముందు మీరాతని స్వగృహమునందే బంధింపఁబోయియుండిరఁట కాదా ?

వే : ఆ సంగతి నెవరు చెప్పిరి ?

జలియా : అతఁడే, మిమ్మెట్లో మోసగించి యిచ్చటికి పారి వచ్చి నాతోనంతయును దెలిపి మీరిటకుకూడ రాక విడువరని యూహించి నాతోఁగూడ మేల్కొని వీధిలో నెవరుమాటాడినను కిటికీకడకు వచ్చి తొంగిచూచుచు నొకవేళ మీరు వచ్చిన పాటి పోవుటకుఁ దగినసన్నాహములఁ గావించుకొని యుండెను. ఇంతలో మీరువచ్చి వెలుపల మాటాడుచుండ జాలకమునుండి చూచి యెఱైన మిమ్ము లోపలికిరప్పించి గొప్పహాని జేయవలయునని యాసంగతి నాతోఁ జెప్పెను. నేను మొదట వానిమాటల కెదురాడలేక మారోషి నారాను బంపి మిమ్ము లోపలికి రప్పించితిని. తాముచూడలేదు కాని రజాకుమాత్రము మీరు రోషినారాతో సంభాషించుకాలమున ప్రక్క గదిలో దాగి గవాక్షముగుండఁ గాంచి మీసంగతి తెలిసికొని నాతోఁ జెప్పెను. మిమ్ముఁ గడవేర్చుటకై నన్నుఁగూడ తనమాయోపాయ మునఁ బొల్లొన బలాత్కరించెను. కాని దైవయోగమున నప్పటికి నాబుద్ధి తిరిగిపోవుటచే నొక్కమారు వానిపైఁగల ప్రేమయంతయుఁ బోయినది. అతఁడు నిందితుఁడనియు దురాత్ముఁడనియు నెఱింగి

యతని యాలోచనతో నేకీభవింపక తీవ్రముగ లోలోనఁ గలహించి తిని. అందుపై నతఁడు మహాగ్రహముతోఁ దిన్నగ దొడ్డివాకిలిగుండ నందో పాటిపోయెను.

వే : రజాకు తిన్నగ నింటికే పోయి యుండునా ?

జలియూ : ఆసంగతి నెట్లు చెప్పఁగలను ?

వే : ఇంతలోఁ బట్టణమును విడుచుటసాధ్యపడదు. తనయింటికే గూడఁ బోయియుండఁడు. నీవు రజాకు పారిపోవునపుడు వెంటనే మాకేల తెలుపవైతివి ?

జలియూ : ఇర్నాళ్ల దాక నతని బ్రేమించినదాననగుటచే నిప్పుడు చేతులార మీకప్పగింపఁజాలనైతిని. అపరాధియని విన్నతర్వాత త్రోసిపుచ్చితిని, ఇక నెన్నఁడును రానియ్యను.

వే : మంచిపని చేసితివి. లేకున్న నీవుకూడ మాచే బట్టువడి కష్టములకు లోనై యుందువు. జలియూ ! నిన్నుఁ గొన్ని ప్రశ్నలకుఁ దలందితిని. నీవు రజాకును ద్వజింతివిగదా ! కాన నిక్కముదాపక వచింపఁగలవా ?

జలి : అడుగుఁడు !

వే : రజాకునకుముందు నిన్నెప్పుడును జేట్టలేదా ?

జలియూ : (ఊరకుండును.)

వే : చెప్పుము. దాంపకుము. రజాకు నీవుతలంచినదానికిన్నఁ బదిరెట్లు పావుఁడు. వానిదౌష్ట్యము బయలుపడినప్పుడు నీవెట్టి కాల రాక్షసుని చెట్టఁబట్టితివో విశద మగును. నీకు తాజుద్దీన్ ఖానుతో స్నేహములేదా ?

జలియూ : (విస్మయముతో) — ఆసంగతి నెవరు చెప్పిరి ?

వే : ఒకరు చెప్పఁజేమి ? సంగతులు తెలియువఱకును మేమునదలు దుమా, ఎట్లో యాసమాచారము తెలిసినది. అది నిజమా ? కాదా ?

జలియా : నిజమే.

వే : నీకుఁ దాజుదీనుపైఁ బ్రేమ యుండెనా ?

జలియా : లేకేమి. అతఁడు నాకుఁ జిరకాలపరిచయుఁడు. అతని యనుగ్రహమే నాయీభాగ్యమంతయున. అతఁడు నృద్దుఁడగుటచే నప్పుడప్పుడు చిరాకు నొందుచుండెను. అయినను నేను త్రికరణశుద్ధిగ నతనిని గౌరవించుచుంటిని.

వే : పిమ్మట నెన్నేండ్లకు రజాకు సంబంధము చేకూరినది ?

జలియా : సుమారు రెండేండ్లకు.

వే : నీ వతనినిఁగూడ ప్రేమించుచుంటివా ?

జలియా : చిత్తము. మొదటనే చెప్పితి నే యాసంగతిని ?

వే : రజాకుతోఁ జెలిమిసంఘటిల్లిననాఁటినుండి నీవు తాజు దీనును దృఢీకరించుచుంటివన్నమాట ?

జలియా : ఆమాట నెవరనిరి ? అట్లు తలంపకుఁడు. తాజుదీనుపై నాకెన్నఁటికిని గౌరవప్రేమలు తగ్గలేదు. నాహృదయము నిరువురికిని సమముగఁ బంచిపెట్టితిని.

వే : తాజుదీనునకుఁ జెలియునా రజాకు మీయింటికి వచ్చు చుండుట ?

జలి : మొదట తెలియదు. క్రమముగఁ జెలిసికొని నన్ననేక భంగుల దూషించెను. అయినను రజాకును దొంగతనముగా నైన మాయింటికి రానియ్యకుండ నుండనైతిని.

వే : తాజుదీ నెన్నఁడైన నీనిషయమై రజాకుతోఁ గలహించెనా ?

జలి : నేనట్టిదాని కెన్నఁడు నవకాశ మియ్యలేదు. కాని యొకనాఁడు నేను జ్వరపీడితనై యుండ వారు కఠినముగ వాదులాడి రనియు బల్లిఘటగురజా కావృద్ధుని బడఁదగ్ని పోయెననియు, సంతలో

సేవకులు తాజుద్దీనున కుపచారముఁ జేసి యింటికిఁ బంపి రనియు మారోషినారావలన వింటిని, అది మొదలు రెన్నాళ్ళవఱకు నతఁడు మాయింటికి రాలేదు. రమ్మని యెన్నిచూపులు పిలిచిననురాలేదు. తుదకొకనాఁడు పడకనుండి లేచియులేవకమున్నే యతఁడు హఠ్య కావింపఁబడెనని యీసాదు చెవులార విని మిగుల దుఃఖించితిని—

అంతటితో జలియా యూగిపోయెను. కంతము బాష్పనిరోధిత యయ్యెను. ఆమె నూటాడనేరదయ్యెను.

వే : జలియా ! నీవిందుపై నేమూహించితివి ?

జలి : నాకేమియుఁ దోచకున్నది.

వే : తాజుద్దీన్ హఠ్యాపరాధమున రజాకున కేమైన సంబంధము కలదని చెప్పఁగలవా ?

జలి : ఎట్లు చెప్పఁగలను. నాకేమియుఁ దెలియకున్నది. అతఁ డట్టికూరకార్యమును గావించునని నమ్మను. అతని కట్టిదుర్మోదయ మున్నట్లు నేను గనిపెట్టలేదు.

వే : సరి. ఆ సంగతి నిరూపించుభారము మాది. పాపము నీకేమి తెలియును తెమ్ము.

జలి : మీరబ్దుల్లాను హంతకుఁడని సంశయించుచుంటిరా ?

వే : అవును. అదియే మాయనుమానము.

జలి : ఆధారమేమి ?

వే : నీవే, నీవే వారివిరోధమునకు హేతువు. నీకొఱకే రజాకు హంతకుఁడుకూడ నైయుండును. కాంతాకనకంబులేకదా లోకుల విమోహితులఁ గావించునవి ?

జలి : ఉండిన నుండవచ్చును. నాకది తెలియదు.

వే : జలియా ! నీవు మాకు మహాపకారమును గావించితిని, నలసినప్పుడు నీ సాక్ష్యమును కోర్టువారియెదుట వినిపింపనిలెను. మేముగల బోయివత్తుము.

జలి : చిత్తము, నాకష్టమును తేనే చేతులార తెచ్చిపెట్టు కొందునా ?

అప్పటికప్పుడే తెల్లవాలుజాడలు గోచరించుచుండెను. వీధులలో జనసంచారమగుచుండెను. వారు మున్ టాక్ మంత్రిరమును వీడి యీవలికి వచ్చిరి.

పదునెనిమిదవ ప్రకరణము

ద్వితీయ హత్య

వేణీశసాను నిజగృహంబును జేరునకి తెల్లవారిపోయెను. అతని కారాత్రి యంతయు నిద్దురలేక తల తిరిగిపోవుచుండెను. అతడు రక్షకభటులను బంపివైచి యెనరితోడను మాటాడక నిద్రింపనెంచి పడకటింటిలోని కేగి ఇయ్యపై మేను వాలెను. అంతలో గిరిధరుడు “ వేణీ ! వేణీ ! ” అని పిలుచుచు వచ్చి చూచి “ ఏముట్లుంటివి ? రాత్రి యెందుంటివి ? ” అని యడిగెను.

వే : రాత్రి నిద్దురలేదు. పగుండి లేచిమాటాడెదను.

గిరి : నీ వజీజాద్దీనును జూడలేదా ?

వే : లేదు, అతడేడి ?

గిరి : తనయింటికి బోయినాడు.

వే : ఏల ? ఇస్కాలు రానిచ్చెనా ?

గిరి : నీ విస్కాలు మందరమునకుఁ జోలేదా ?

వే : లేదు, అక్కడివిశేషము లేమి ?

గిరి : నాపము ! ఇస్కాలునుకూడ నెవరో చంపివై చిరట.

వే : (ఉలికేపడి) — ఆ, ఆ, ఏమంటి ! ఇస్కాలును కడశేర్పిరా !
ద్వితీయమాత్య జరిగినదా ! ఎవరు హంతకులు ?

గిరి : ఆ సంగతులు నాకుఁ దెలియవు, సేవకుఁ డొక్కఁడు పరుగున వచ్చి నిద్రించుచున్న అజ్జిబద్దీనును లేపి “ లూ పినతండ్రి నెవరో కూనీచేసినారు, శీఘ్రముగ రండ ” ని యతనినిఁ దోడ్కొనిపోయెను. అజ్జి వెంటనే నాకాసంగతినిఁ దెలిపి నీవు వచ్చినంతనే తమయింటికే బంపవలయునని చెప్పెను.

ఈ ధయంకరవార్త నాలకించి ప్రసాదరావు నిర్ఘాంతపడిపోయెను. కొంతకాలము కన్నులు మూసికొని యేదియో చింతించుకొని తలపంకించెను. గిరిధరుఁడు మరల “ నీవిష్పడచ్చటికిఁబోవా ? ” అనియెను.

వే : పోకున్నదీరదు, సంఘటన మతిధయంకరముగా నున్నది.

అంతలో నిస్కాలునింటిసేవకుఁడు ఎచ్చటయు వేణీప్రసాదు చూచి సమాచార మేమని యడిగెను. వాఁడు తడఁబడుచు “ మహారాజా ! అజ్జిబద్దీన్ గారు మిమ్ము శీఘ్రముగఁ బిలుచుకొనిరమ్మనిరి, ” అనెను. వేణీప్రసాదు తండ్రికడ సెలవుగైకొని వెంటనే యాసేవకు ననుసరించి పోయెను.

అతఁ డిస్కాలునిల్లు చేరునని కచట సనేకులు గుమికూడి యుండిరి. పోలీసువా రటునిటు పారాడుచుండిరి. వేణీప్రసాదు వారినిఁ బిలిచి లోపలికి దాఁచితి సెను. అందఱు సోత్కంఠులై యతనిచుట్టును మూగిరి. అజ్జిబద్దీ నతనిని గలిసికొని “ అయ్యా ! రండు, జరిగినవహారమును జూడుడు. ” అని లోనికిఁ గొంపోయెను.

క్రిందివాలునందే ప్రసాదరావునకు రక్తప్రవాహము కాన్పించినది. అందే రక్తసిక్తమైన ఖానుమృతకళేబరము పడియుండెను. ఈ రెండవనరహత్యను గాంచి వేణీప్రసాదు దిగ్భ్రమనొంది శవమును బరీక్షించెను. కూసీజరిగి రెండుమూడు గంటలకంటె నెక్కువసేపై నట్లు తోచలేదు. హృదయముమీఁదను, కణఠలమీఁదను కత్తిపోటులు కాన్పించుచుండెను, రక్తఘోరలింకను నాఁగలేదు. వేణీప్రసాదజీజును గాంచి “సమాచార మేమి? ఎవ రితనిని జంపిరి?” అని యడిగెను. అజీజు “నాకుఁ దెలియును. నీనింకను మేల్కొనకముందే మాసేవకుండు వచ్చి నాకీసంగతి చెప్పెను. హంతకుఁ డెవ్వఁడో తెలియదు. హత్య చిత్రముగా జరిగిపోయినది,” అనెను వేణీప్రసాదాశ్చర్యముతోఁ జూచుచు, “అబ్బా! రెండుహత్యలు—ఒకదానికన్న నొకటి భయంకరము! రాత్రి యిది డెందుపరుండెను? అని యడిగెను.

కిరణ : మహారాజ్ ! ఇంటనే పరుండియుండెను.

వేణీ : రజియాబీబీ యేదీ ?

అజీ : ఆమెయీగడయే తెలియకున్నది. ఇంట లేదు.

అజీజు ప్రసాదరావు సలహాపై నాకళేబరమును వైద్యశాల కనిపి యుండఁజితోఁ జేరి మేడమీఁదికిఁ బోయెను. దారిపొడుగునను రజియాపడకటింటివఱకును రక్తచిహ్నములే. అచ్చట నంతయు వ్యత్యస్తముగ నుండెను. పరువులు తలక్రిందైనవి, గోడకుఁ దగిలించినపటములు చూర్ణభూతములైనవి, తాంబూలపళ్లెరము చితికిపోయెను. ఎవరో ద్వంద్వయుద్ధముఁ జేసినట్లు విశదమగుచుండెను. అంతయుఁ జూచి వేణీప్రసాదు “రజియాదాసి సాఖియా యేదీ?” అని యడిగెను. వెంటనే సేవకుఁ డొకఁడు “క్రిందనున్న” దని చెప్పి యామెను దోడ్చెప్పెను. వేణీప్రసాదామె నిట్లునిట్లు ప్రశ్నించెను.

వే : నీవెప్పుడును రజియాబీబీతోనే యుందువా ?

సాఖ : చిత్తము.

వే : అయిన నిపు డామె నెందు విడిచి వచ్చితివి ?

సాఖ : ఆమె యెట కేగెనో నాకును దెలియును.

వే : కడనా నీవామె నెప్పుడుచూచితివి ?

సాఖ : నిన్న సాయంకాలమువఱకు నామెకడనే యుంటిని. రాత్రి యేదో యల్పకారణములను బట్టి గలహించి, నిర్దోతుకముగ దూషించి నన్నింటికిఁ బంపివై చెను. నేనువిచారించుచు నింటికిఁబోయితిని.

వే : ఆమె నీతో నేకాగ్రణమునఁ గలహించెను ?

సాఖ : ఖాన్ సాహేబు కొన్నిదినములముం దామెనొకబనారన్ చీరను దెచ్చి యిచ్చియుండిరి. రాత్రి యామె దానిని ధరింపఁగోతినది. నేనద్దానినిఁ దీసి సవరించుచుండ నొకయంచు మంచముకొనకుఁ దగిలి చినిగిపోయెను. అదియే యామె యాగ్రహహేతువు.

వే : ఆమె కొఁపగుణము కలదేనా ?

సాఖ : కాదు, నాతో నెన్నడును వాదులాడి యెఱుంగదు. రాత్రి యదేమో నాపై సంతతీవ్రత్రోద మొదలినది. పొరపాటున మున్ను నేనంతకన్న నెక్కుడగు నపరాధముల నెన్నిటితో చేసియుంటిని. ఎప్పుడును గోపపడలేదు.

వే : నీమాటను బట్టి చూడ రజియా రాత్రి నీతోఁగావలయు నని కొట్లాడినట్లున్నది ?

సాఖ : ఆ సంగతి నాకెట్లు తెలియును ?

వే : ఆమె తనపని తీర్చుకొనుటకు నీతోఁ గలహించియుండును ?

సాఖ : ఉండిన నుండవచ్చును.

వే : సాఖయా ! ఉన్నదున్నట్లు చెప్పుము. ఈనడుమ మీయింటికిఁ బరులేరైన వచ్చిపోవుచుండిరా ?

సాఖ : పరు లెవరున్నారు ? పాటిపోయిన గులాము మరలవచ్చి ఊమాపణగారి నిన్ననే మరల దనపనిలోఁ బ్రవేశించెను.

వే : (ఆశ్చర్యమున) గులామ్ మరల వచ్చెనా ? వాఁడేడి ?

సాఖ : వాఁడును ఉదయమునుండి కాన్పింపకున్నాఁడు.

వే : ఇస్కాల్ మరల వాని నెట్లు చేర్చుకొనెను ?

సాఖ : నిన్నప్రాద్దున వాఁడు జంకుచు వచ్చి పాదములపైఁ బడి తనతప్పు మన్నింపుమని ప్రార్థించుటచే నిస్కాలు కనికరించి యింట నుంచుకొనెను.

వేణీప్రసాదు దీర్ఘముగ నాలోచించి “ సాఖయా ! నీవు సదా రజియాకడ నుండుదానవగుటచే నామెసంగతి నీకు బాగుగఁ దెలిసి యుండును. నిజమును కప్పిపుచ్చకుము. ఆమె యీ నడుమ మఱి యెవ్వరినైన వలచియున్నదా ?

సాఖ . లేదు. అట్టిభావము నాకగపడలేదు. ఆమె కిస్కాలనిన నెంతయో ప్రేమ !

వే : పారిపోయిన తర్వాత నీవీకే గులామును జూడలేదా ?

సాఖ : లేదు. వాఁడు నిన్ననే మరల మాకంటఁబడినాఁడు.

వే : రాత్రి యింటఁ బరున్న సేవకు లెవరెవరు ?

కిరణ : నేనును, గులాము, మఱియిరువురు.

వే : మీరెందు పరుండియుంటిరి ?

కిరణ : వెలుపల వసారాలో.

వే : లోపలఁ బక్కడైన నచ్చటికి వినబడునా ?

కిరణ : వినబడదనుకొందును. మేమెట్టిశబ్దమును వినలేదు.

వే : వేకువజామువఱకు గులాము మీకడనేయుండెనా ?

కిరణ : లేదు, మాకదేమో కాని నిన్నరాత్రి చావునిద్దర వచ్చి నది. అందుకుఁ గారణ మిప్పుడు తెలియుచున్నది.

వేణీ : ఏమి ?

కీర్తణ : గులాము రాత్రి పరుండఁజూపునపుడు మాకందఱికిని గొన్నిచుట్టలనిచ్చెను. కాల్చిన కొంతనేపటికే మేము మైముఱచి నిద్రించితిమి. తెల్లవారుజామున సాఖయావచ్చి లేపువఱకును మేల్కొన్నమైతిమి. గులామప్పుడు మావద్ద లేడు. ఎప్పుడు లేచిపోయెనో నాకుఁ దెలియదు. మావద్ద పరుండియున్న ప్రతనుఁడును కాన్పింపకున్నాఁడు. అజ్ఞాదీనప్పుడు వేణీప్రసాదును గాంచి “అయ్యా ! ఈసాక్షులు చెప్పిన దానివలనఁ దమ కేమి తోఁచుచున్న” దని యడుగ “నిదానింపుము. ఇంకను విచారింపవలసియున్నది.” యని సమాధానముచెప్పి యూరకుండెను. అంతలో నటునిటు దిరుగుచున్న సాఖయా పెద్దకేకతో “స్వామీ ! అటు చూడుడు. ఆహస్త మెవరిది !” అని యఱచెను. అందఱావైపు చూచిరి. అచట నొకఖండితహస్తము పడియుండెను. దానిని ప్రసాదరావు తటాలునఁ దీసికొని పరిశీలించెను. అందఱు నతని చుట్టుఁ జేరిరి. అది యొకపురుషుని వామహస్తము. ఖండితమై కొంత కాలమే యైనది. దానినిఁబట్టి చూడ నాపురుషుఁడు నల్లనివాఁడని తోఁచుచుండెను. వ్రేళ్ళకు రెండుంగరములు కలవు. అందొకటి వ్రజపుటుంగరము. రెండవదానిపై హిందూసానిభాషలో రెండక్షరములు చెక్కిఁబడియుండెను. వానినజ్జిట్లు వెడలించెను—“అ—ర,” దానియత మందఱికిని దురివగాహమై యుండెను. వేణీప్రసాదు దీర్ఘాలోచనచేసి యజ్ఞును గాంచి “ఇది యెవరిదని నీయాహ ?” అని ప్రశ్నించెను.

అజ్ఞ : ఇది పురుషునిది కాని యువతిదికాదు.

వే : మీ యిన్మాల్ ఖానుది కాదుగద !

అజ్ఞ : కాదు. అతనిచేతులు కత్తిరింపఁబడలేదు

వే : ఈ యంగరములఁగూర్చి యేమైనఁ జెప్పఁగలవా !

అజీ : నాకుఁ దెలియదు. ఇవి మావి కావనకొందును.

వే : అయిననీకొక ననుమానమున్నట్టే.

అజీ : నిస్సంశయముగఁ జెప్పనేర. ఈ పదు నేనుదినములనుండి యీ యింట నేమేమిజరిగినదో నాకెఱుక లేదు.

వే : పోనీ, మీతల్లి పూర్తి పేరేదీ ?

అజీ : (విసుగుతో) — అయ్యూ ! ఆమెకును నాకును తల్లికొడుకుల సంబంధము పెట్టకుఁడు. ఆఢాకిని నాజనని కాదు.

వే : పోని, రజియాబీబీ సంపూర్ణనామ మెద్ది ?

అజీ : అంతే యామెపేరు.

వే : ఈ హస్తమును, ఉంగరమును గాణాలోభద్రపఱుపవలసి యున్నది. ఈ ద్వితీయహత్యయందు రజియాబీబీ, గులామ్ వీరిరువురును జేరియుందురని తోచుచున్నది. తక్కినవారిని ముందు కనుఁగొననలెను. నేను మఱియొక యనుసంధానము చేసెదను. అజీజ్ ! ఇప్పటికి కొన్ని సంగతులు తెలిసినవి. నీపైతృకసంపత్తి యంతయు మరల నీకబ్బినది. నేటినుండి నీయూస్తిని నీవు చూచుకొనుచుండుము. భగవంతుఁడు చిత్రముగ నిస్మాలును నీ మార్గమునుండి తొలఁగించెను. కాని మా కష్టము ద్విగుణితమైనది. నేనిత నీవు డింటికేగెద. సాయంకాలము వత్తును. అని వేణీప్రసాదు ఆ హస్తమును, అంగుళీయకమును దీసికొని వెడలిపోయెను.

పందొమ్మిదవ ప్రకరణము

హస్త మెవరిది ?

వివిధాలోచనలచే శిరోభారముతో వేణీప్రసా దింటికివచ్చెను. జరిగిన విషయముల నన్నిటిని భోజనసమయమునఁ దండ్రియెదుటఁ జెప్పెను. కమలామణి మున్నగువా రతని బోగమింటిచరిత్ర నాలకించి కొంత వర కపహసించిరి. భోజనానంతరము ప్రసాదరావు శయ్యాగ్రహమునఁ జేరి పండుకొనెను. అప్పుడతఁ డీవిధముగ నాలోచింప సాగెను, “ ఆహా ! కార్యభారము రానురాను దుర్భరమగుచున్నది. నిక్కముగ నీభయంకరపరీక్షలయందు తీర్ణుడ నైనచోఁ గీర్తిలభించును గాని వీనిని సాధించు టెట్లు ? నాకుఁజూడ నీరెండుహత్యలను సలిపినవాఁ డబ్దుల్ రజాకే కావచ్చునని తోచుచున్నది. తాజుద్దీన్ ఖానును సంహరించుట జలియాబీబీకొఱకనియు, నిస్మాల్ ఖానును గడతేర్చుట రజియా బీబీకొఱకనియు నాబుద్ధికిఁదోచుచున్నది. ఈ హత్యానాటకమంతయు కాంతలకొఱకే యనుటకు సందియము లేదు. గులాము రజాకున కనుకూలుఁడు, నాఁడువారు మహోద్యానమందిరములో నాలోచించిన దానినిబట్టి రజాకు రజియాను తనకు వశపఱచుటకై గులాము సాయము కోరినట్లు తోచుచున్నది. గులామే రజియా నెట్లో రజాకు పాలు చేసియుండును. నిన్న యుదయమున గులాము మరల నిస్మాలును జేరవచ్చుట రజియాను తిసికొనిపోవుటకే. గులాము రజియా నింటినుండి సాగించుప్రయత్నము చేసినాఁడు. నిన్నరాత్రి ముఁటాజ్ మందిరమునుండి పారిపోయినతర్వాతనో, తత్పూర్వమో యబ్దుల్ యిస్మాల్ మందిరములోనికి దూరి రజియాను దీసికొనిపోవుచు తన్నెది రించుటచే ఖాన్ సాహేబును బాడిచియుండును. సందడి జరిగినను

దెలియకుండుటకై గులాము నేవకులకందజుకును మత్తుమందిచ్చినాడు. గులాము తెల్ల వారుజామున వారివెంటనే పోయియుండనచ్చును. ఎంత మోసము! నాయూహ నిక్కమే. ఏది యెట్లున్నను రజియూ రజాకుతోఁ బారిపోవుట నిజము. గులాము వారినిఁ బాయకుండును. రజాకు రాత్రి రజియూ యింటికి వచ్చినట్లు నాకట దొరకేసనాస్తము సిరపటచుచున్నది. ఆ రెండుంగరములు నాకీయగాధాంధకార కూషమున దివ్యజ్యోతులు కాఁగలవు. ఇది నిక్కముగ నబ్దుల్లాకరమే యగుచో ముంటాజ్ జలియూ గుర్తిడఁగలడు. కావున నామె యభిప్రాయమును గనుఁ గొనుట మంచిది. అనియిట్లు పర్యాలోచించుకొనుచుండఁగనే నిద్రదాదేవి ప్రసాదరావు కన్నులు మూసివై చెను.

ఒకగంట యైనతర్వాత మూపుపై నెవరో చేయివైచి తట్టుటచే వేణీప్రసాదులికిఁపడి లేచి చూచెను, ఎదుట నందలాలు నిలుచుండి హసించుచు “ప్రసాద్ జీ! దైవచిత్రము నేమనవచ్చును! నిరపరాధి యగు నజీజకష్టపాశము నెంతసుఖపుగ విచ్ఛేదము గావించెను,” అనెను. ప్రసాదరా వతనినిఁ గూర్చుండఁబెట్టి యిస్కాల్ హత్యను గూర్చి తాను కావించుకొన్న యాలోచనలఁ దెలిపెను.

నంద : అవును. మీ రాయుంగరములఁగూర్చి చర్చించుట మంచిదే.

వే : ఒకవేళ నీవిషయ మామెవలన విశదము కాకపోయిన వార్తాప్రతికలందు ప్రకటింతును.

నంద : అది తర్వాతపని. ఇప్పుడు జలియూయింటికిఁబోయి రండు.

వే : మీరు రారా ?

నంద : నేనేల రావలయును !

వే : పోయినత్తుము రండు. అప్పుడే మూఁడుగంటలై నది.

తర్వాత నాయురువురును బీబీమందిరమునకు బయలుదేరిరి. ద్వారమున వారి కుస్తాన్ దర్జన మయ్యెను. వానిమూలమున బీబీకి తమరాకనుజెప్పి పంపి లోపలికేగిరి. జలియా వారి కెదురువచ్చి ననుస్కరించి “మహాశయులారా ! మరల నింతలోనే వచ్చితిరేమి ? ” అని ప్రశ్నించెను.

వే : అవును, బీబీ మరల నీతోఁ బనికలిగినది. తాజుద్దీనుఖాన్ తమ్ముడగు సిస్మాల్ ఖాను నెవరో హత్యకావించినారు—

జలియా : (విస్మయవిభీతయై)—ఆ—ఏమంటి ! హత్యయా !

వేణీప్రసాదు జరిగిన సంగతులూఁ జెరింగించి “నేనిప్పుడు రెండు హత్యలను భేదింపవలయును. నీవు రజాకును బాగుగ నెఱుఁగుదువు. అతనిమేనిరంగెట్టిదో తెలుపఁగలవా ? ” అని యడిగెను.

జలి : మీరతనిని జూడలేదా ?

వే : ఒకటిరెండుసారులు రాత్రివేళఁ జూచితిని.

జలి : కాఱునలుపు.

ప్రసాదరావు తనజేబులోనిపెట్టెను దీసి యందులోని హస్తము నెత్తి “చూడుము. ఈ వేళ్ళకు రెండుంగరములు కలవు. ఇవి యెవరివో చెప్పుము” అనియెను. ఆమె విస్మయభయాతిరేకిమున నాచేతిని పరిశీలించెను. నందలాల్ ప్రసాదరావు లామెముఖభావముల నవలోకింపసాగెను. జలియా యొకమారు కన్నుల నీగుగార్చెను—అంతలోఁ బెదవి విడిచెను—నిట్టూర్చెను. అది కాంచి వేణీప్రసాదు “జలియా! అది యెవరిదో గుర్తించితివా ? ” యనెను. జలియా మరల దీర్ఘచ్ఛ్వాసమును వెలిబుచ్చి “అయ్యా ! ఇది రజాకుసాహేబుదే” అనియెను.

వే : ఎట్లానవాలు పట్టితివి ?

జలి : ఇది నేను పలుమార్లు చూచినహస్తము. ఇదిగో మీదివైపున నొక పెద్దమచ్చ కలదు. ఇది యిదిదే.

వే : ఉంగరములో ?

జలి : హస్త మెవరిదో యవికూడ వారివే. ఇందలి యక్షరములు మీకుఁ దెలియవా ?

వే : అది యెనిపేరేనా ?

జలి : అవును.

వే : జలియూ ! నీవు ప్రమాదపడలేదుకదా ?

జలి : లేదు.

వే : నీ విస్మ్రాల్ ఖాను నెప్పుడైనఁ జూచితివా ?

జలి : లేదు. నాకతనితోఁ బరిచయము లేదు.

వే : నీకీసమయ రజాకు సంభాషణలోఁగాని, నడవడిలోఁ గాని యతఁ డింకొకకాంతను పలచినట్లు నీకునుమానము తోఁచినదా ?

జలి : లేదు. నాకెన్నఁడు నట్టిసంశయము కలుగలేదు.

అట్లు తెలిసికొని ప్రసాదు నందలాలుతో నటనండి కదలెను. జలియూ మరల నొకమారు నిట్టూర్పునిగుడించి వెక్కి-వెక్కి యేమి పాగెను. రోషినారా యామె ననేకభంగుల నూటడించి లోనికిఁ గొంపోయెను.

ఇలుసేరుపర్యంతము నందలాల్ వేణీప్రసాదు లిరువురు నేదో చాలవఱకు రహస్యముగ సంభాషించుకొనిరి.

క్రమక్రమముగ దివాకరుఁడు పశ్చిమాంబుధిని మునింగెను. అది వరాకాలము. విసీలమేఘమాలిక లాకసమునిండ క్రమియించెను. వేణీప్రసాదు కొందఱు రక్షకభటులతో రజాకుమందిరావరణమున పుష్పద్వానమున నొకమల్లికానికుంజమున దాగుకొని యెవరైన నచ్చటికి వత్తురేమో యని చాలసేపు నిరీక్షించెను. చూచుచుండఁగానే

నడిరేయి దాటిపోయెను. కాని యెవ్వరును వచ్చినట్లు లేదు. తుదకు విసుగుకొని ప్రసాదరావు పోలీసువారితో నీవలకువచ్చి యొకమారు గృహకవాటమును దాసి దానికి తామువైచిన తాళము నొకమారుపరి శీలించెను. అది యధాంతిగనుండెను. ఎవ్వరు నందుఁ బ్రవేశింపలేదు. అంత నతఁడు “ఇక వారెవ్వరును రాదు. పోదము రండు. ఊరనుండిన రాకుండురా?” అని రక్షక సేవకులతో నాతావును వదలిచనెను.

ఇలుసేరి శేషరాత్రినంతను చింతాపరంపరలతోఁ గడపివైచెను. గిరిధరుఁ డతనియోచనాగతి కడ్డుపడలేదు—అట్లే తెల్లవారివది.

ఉదయమున నతఁడింకను శియ్యను వీడి లేవకమున్నే యజ్జీజుద్దీ నొక సేవకునితో నచటికి వచ్చెను. ఇన్స్పెక్టరతనినిఁగాంచి “ఏవైనఁ గ్రొత్తసంగతులు తెలిసినవా?” అని యడిగెను.

అజ్జీ : అవును. ఈ మనుష్యునివలననే.

వే : ఏఁడెవఁడు ?

అజ్జీ : మాయింటి పరిచారకుఁడే.

వే : ఓరీ, నీ పేరేమి ?

సేవ : నన్నుఁ బ్రతనఁడందురు.

వే : నీకుఁ దెలిసిన రహస్యాంశములేవి ?

ప్రత : అబ్దుల్ రజాకు, గులామ్ శాహీ, రజి యాబీబీ బొంబాయికిఁ బ్రయాణమై పోయిరి.

వే : (నిస్మితుఁడై) —నీ కెవరు చెప్పిరి ? ఎప్పుడు పోయిరి ?

ప్రత : నేనే వారిని వేకువజామున బొంబాయి మెయిలులో వీడ్కొని వచ్చితిని.

వే : మిగుల వింతగనున్నవే నీమాటలు. ప్రతనా ! జరిగిన మాచార మేమో తెలుపుము.

ప్రత : స్వామీ ! నేను వీరియింటి పరిచారకుడను, నాకును గులామ్ శాహీకిని మిగుల నేస్తము. మేముకరి నొకరు ప్రేమించు కొనుచుందుము, కాని మాయద్వారకును భేద మేమన గులామ్ స్వార్థము న్నకై స్వామియనువులనైన నాహుతిగొను దుస్వభావుడు, నేనందుకు వ్యతిరేకదృష్టాంతము, ప్రభువునకై నాప్రాణములనైన నర్పింతును, కొంతకాలమునుండి నాకు వానిపై ననుమానము కలిగినది, అయినను నేను వానియొకల విశ్వాసమునే నటించుచుంటిని, వాడప్పుడప్పుడు రజాకు గుణగణాదుల నుగ్గడించుచు, నిస్సాల్ ఖానును సిందించుచుండెను, తుదకొకనాడు రజియాబీబీని రజాకు మోహించినట్లును, ఆమె యతినితోఁ బోదలంచినట్లును దెలిపి నన్నా సంధానములో దనకు దోడుపడవలయునని కోరెను, నేనందుల కియ్యకొనక వానిని దూల నాడితిని, ఈసంగతి బయలుపడినది, మొన్నరాత్రి పరుండఁబోవునపుడే నేను వెంటనే యావార్త నిస్సాల్ ఖానునకుఁ దెలుపవలయు నని యత్నించితిని కాని యతడవుడింట లేడు, పిమ్మట గులామ్ శాహీ నాకును కిరణలాలునకును, మఱియొకనికిని చుట్టలఁగాల్చి నిచ్చెను, మేము వానిని గాల్చి మైమఱచి పరుంటిమి, తెలివి నచ్చి చూచుసరికి బొంబాయిమెయిలులో రజాకు, గులామ్, రజియాబీబీలతోఁ బ్రయాణము చేయుచున్నట్లు గ్రహించితిని, అంత నేను గూఢామునుగాంచి నేనిచటి కెట్లు నచ్చితి నని ప్రశ్నింప వాడు “ చింతింపకుము, నేను చెప్పినమాట వినవైతిని, అయినను నేను రజాకుసాహేబుగారికి సాయ పడితిని, ఈయపకారఫలము మిత్రుడగునీకును లేకుండఁబోదా, నిన్నును నన్నును దనకడ నుంచుకొనఁగోరి సాహేబుగారు బొంబాయికే దోడ్పాని పోవుచున్నారు, ఇక సుఖదినములు చూడఁగలవులెమ్ము ” అని నన్ను తనవలలో వైచుకొన యత్నించెను, రజాకును, రజియాబీబీ

యును : నున్నచేరి తమ వెంట బొంబాయికి రావలసినదని మిగుల బోధించి మేమున్నబండిలో నిలరులు లేరు. ఒకవేళ నేనప్పుడు వారికన్యధా ముట్టాడిన నేమిక్కిడు మూడునో యని భావించి తాత్కాలికముగ గలామును పట్టించుచు, రజాకుమాట కియ్యకొని యతనిని పలు రీతుల నుతించితిని. కాని వారిచేతులనుండి యెట్లు తప్పించుకొందునా యని చింతించుచుంటిని. ఇంతలో రైలు విషపురి (Visapur) స్టేషనును జేరినది. అప్పుడు నాకేంతయవకాశ మబ్బినది. నేనేదో యొక కారణమును దెలిపి బండిదిగి యది కదలిపోవువఱకును జనులనడుమ దాగి తర్వాత నహమదునగరునకువచ్చు సామానుబండిలోఁబడి మరల నిల్లు చేరుకొంటిని. ఇది జరిగినవార్త.

ఇరువదియవ ప్రకరణము

బొంబాయి ప్రయాణము.

ప్రథమఁడు చెప్పచున్నంతకాలము వేణీప్రసాదరావు మానముతో వినుచుండెను. ఆ మాటలవలన క్రమముగా సంధకారిము విడిపోవుచుండెను. అతఁడత్యంతాహ్లాదముతో “ఓరీ ప్రతనా ! ఇప్పటికి వారు బొంబాయినిఁ జేరియుందురా ?” అని ప్రశ్నించెను.

ప్రత : నాకుఁ దెలియదు. వారుమాత్రము బొంబాయికే పోదురు.

వే : మంచిది. నాయూహ సత్యమే. వారీయూరలేరు.

అజీ : అవును. వెంటనే పోయిన వారు దొరకుదురు.

వే : ఆనూట నిజమే. రజాకునకు బొంబాయిలో బంధువులున్నారా !

అజీ : నా కాసంగతి బాగుగఁ దెలియదు. ఒకవేళ నున్నను వారటకుఁ బోక రహస్యముగా నుండురు.

వే : ఇప్పు డీక బొంబాయికిఁ బోవురైలు లేదుకదా !

అజీ : లేదు. రాత్రి పదిగంటలకు వెడలవచ్చును.

వే : కానిమ్ము. ఆ విషయమై యాలోచింతము.

అప్పుడు వేణీప్రసాదు తండ్రిచెంతకేగి సవిస్తరంబుగ మాటాడి రాత్రి బొంబాయికి పోవుట కనుజ్ఞ వేడెను. గిరిధరుఁడెట్టి యభ్యంతరమును గల్పింపలేదు.

* * * * *

వేణీప్రసాద హమదునగరును వదలి యుప్పుడే నాల్గుదినములైనవి. అతఁడు బొంబాయిలో బసచేసియున్న “మాడెరన్” హోటలునందు సౌఖ్యమున కేమియుఁ గొదవలేదు. కాని ప్రసాదున కొక్క ఓణమైన చిత్తశాంతి చేకూర లేదు—ఎట్లుండఁగలదు ? అతఁ డెవరి నన్నో పించుచు బొంబాయికి వచ్చెనో వారిలో నెవ్వరును నేటిదనుక నతని కంటఁ బడలేదు—వారియునికికూడ తెలియరాకుండెను. వారు నిక్కముగ బొంబాయికి వచ్చిరో ప్రతనుఁడు తప్పించుకొని పారిపోవుటచే వాఁడులేమి రహస్యము బయలుపఱచునను భీతిచే మఱియొందైనఁ బోయిరో యని పలురీతుల యోచించెను. ఈ నాల్గుదినములలో నతఁడు బొంబాయిపట్టణము నంతను రెండుమారులు చుట్టివచ్చెను. అంతే కాదు—కంటికి కాన్పించిన ప్రాణిని పరిశీలించి చూడక వీడలేదు. పురజనులచే సూతనులని చెప్పబడిన స్త్రీ పురుషులలోఁ జాలమందిని చూచివచ్చెను. పక్షములోఁ జేయవలసిన కార్యము నా నాల్గుదినము

లో నడచెను. కాని యేమిలాభము!—హంతకులుమాత్రము పట్టు : డవును. ఇంక నతఁ డేమిచేయుఁగలఁడు? అతఁడు పడినపా త్లన్నియు వృథ యయ్యెను.

అయిదవదినము రాత్రి భోజనానంతర మతఁడు శయ్యామందిర మునఁ బరుండి “అహా! పట్టినపట్టు నెఱవేఱినిదే మరల నహమదునగ రున కెట్లుపోదును? నేటికినాల్గుగైదు దినము లాయెను. ఇంకను హంత కులబాడ గోచరింపకున్నది. నేనేమిచేయుఁగలను? మానవశక్తి కతీతి ముగఁ గట్టించితిని నిచారించిచూడ వీరుతప్పించుకొనుటకై తమగమ్య స్థానమును మార్చుకొనిరేమో యని తోచుచున్నది. లేక యింకను న్నిందే యెందైనఁ గృత్రిమాకారములతోఁ దిరుగాడుచుందురా? నేనీ సమయమున నొంటిగఁబని చేయుటకన్న మఱియొకనిసాయ మింది యందుట మంచిది. ఉదయముననే లక్ష్మణసింగును రమ్మని వ్రాసెదఁ గాక” అని యీలోచనాపరంపరలలో మునిగి తేలుచుండెను. అప్పుడప్పు డించుక కనుమూయుచుండెను. కాని వెంటనే మెలకువ— ఇట్లే కలతనిద్దురతో నతఁడాత్రి వేగించివైచెను. ఉపఃకాలమంద మలయానిలసుఖస్పర్శచేమాత్ర మొకగంటవఱకు మైమఱచి నిద్రిం చెను. ఇంకను బగుండియుండెడివాఁడే కాని యంతలో నెవరో తలు పులు తట్టుటచే తటాలున మెలకువకలిగెను. వేణీప్రసాదు కనువిచ్చి చూచి “ఎవరువార” ని ప్రశ్నించెను. వెలుపలినుండి “మహారాజ్! నేను లక్ష్మణసింగు” నని ప్రత్యుత్తరము విననయ్యెను. ఆడఁబోయిన తీర్థ మెదురై నట్లు ప్రసాదరావు పరమానందపడియెను. అతఁడు వెంటనే పోయి ద్వారమును తెఱచెను. నిక్కముగ వచ్చినవాఁడు లక్ష్మణుఁడే—అథఁటు డతనికి సలాముచేసెను.

వేణీప్రసాదు వానిని లోపలికిఁ గొనివచ్చి “లక్ష్మణా! ఎం దుండి నీరాక? సమాచార మేమి?” అని యడిగెను.

లక్ష్మ : సమాచారములు విశేషముగ నున్నవి. మీకు వెంటనే ప్రయాణము కావలయును.

వే : (విస్మయముతో) ఎచ్చటికి ?

ల : అహమదునగరునకు.

వే : ఏల ?

ల : మీకిందు హంతకులు చిక్కరు.

వే : అదెట్లు గ్రహించితివి ?

ల : వారిందు లేరు. ఇదిగో ఈ కాగితము చూచుకొనుడు.

అతని చొక్కాజేబులోనున్న యొక కాగితమును తీసి యతని కిచ్చెను. ప్రసాదరావు దానిని విప్పిచూచెను. అదిల్లు లిఖితమై యుండెను.

“ప్రియమిత్రమా ! గిరిధరరావుజీ !

నేను గుల్బర్గాకు వెళ్లి వచ్చినవార్త మీకుఁ దెలియదు. నేనిచ్చటికి వచ్చి మూడుదినములైనవి. మీకుమారుడు వృధా బాంబాయియందు హంతకులఁ బట్ట బాటుపడుచున్నాడు. వారచట లేరు. మొన్న నేనీపట్టణమున గులామును గాంచితిని. వాడు తన యనుచరులతో నిండే యందునని తలంచుచున్నాను. ఇంకను వాడిట మఱికొన్నినాళ్లుండవచ్చును. కాని తామసింపఁగూడదు. తాము దయచేసి యీ కాగితము చేరినవెంటనే వేణీప్రసాదరావున కీవార్త వెఱింగించి, యతని నిచ్చటికి పంపవలెను. ఈదినమే ప్రసాదరావుగారి కొకతంతివార్తను బంపినాను.

చిత్తగించవలెను.

బి. వి. నందలాల్. గుల్బర్గా.

లేఖ నాద్యంత మవలోకించుసరికి ప్రసాదరావు చెదవులపైఁ జిటునగ వంకురించెను. “బౌరా! హంతకులు నేనెంచినట్లు ప్రతిమని వంచిచినారు. కానిమ్ము, వారెందున్నను విడువను. గులామ! పట్టువడిన తక్కినవారందఱు పట్టువడుదురు. ఇప్పుడేగుల్బర్గాకు వెళ్లవలెను” అనెను.

ల : మీ రహమదునగరునకు రారా !

వే : పనియేమి ! తండ్రిగారితో నేను గుల్బర్గాకు వెళ్ళితిని చెప్పము. ఇ వహమదునగరునకుఁ బొమ్ము.

ల : మీరు మరల నెప్పుడు వత్తురు !

వే : ఇప్పుడెట్లు చెప్పఁగలను ? తర్వాత కాగితము వ్రాయుదును.

వీరిట్లు మాటాడుకొనుచుండ టపాలాబంత్రోతు వచ్చి వేణీ ప్రసాదున కొకతంతివార్త నిచ్చిపోయెను! అది నందలాలు పంపియుండు నని యతఁడు గ్రహించెను. నిక్కముగ నదియే. “హంతకు లిందు న్నారు. తక్షణము నీవు గుల్బర్గాకు రావలయును.” అని యందున్నది. వేణీప్రసాదునకుఁ జాలవఱకు సంశయవిచ్ఛేదమయ్యెను. అతఁడు నెంటు నే గుల్బర్గాకు వెళ్ళనిశ్చయించుకొని యామధ్యాహ్నమే లక్ష్మణ సింగుతో ధూమశకటవిశ్రమస్థానమునకు విచ్చేసెను. జనసమ్మర్ద మట విశేషముగ నుండెను. ప్రసాదరావు లక్ష్మణునితోఁగూడ నొకబండిలోఁ గూర్చుండెను. కొంతసేపటికే రైలుకడలివది, మఱికొంతసేపటి కెన్నియో గామములఁ బట్టణములఁ గడచి రైలుబండి దోంద్ స్టేషనును జేరెను. ప్రసాదరావు లక్ష్మణసింగు నట దిగిపోమ్రునెను.

ల : స్వామీ! నేనుకూడ గుల్బర్గాకు రాకూడదా !

వే : నాకేమియు భయములేదు, నందలాల్ సేవకులుండురు కదా. నీవును నావెంట వచ్చిన తండ్రిగారికి నేను గుల్బర్గాకుఁ బోయినవార్త నెఱిగించువారెవ్వరు ! కావున నీవింటికిఁ బొమ్ము. నీసాహాయ మవసరమగుచో రమ్మని వ్రాయుదును.

ల : తమచిత్తము, పరస్థలములందు భద్రముగా నుండవలెను.

వే : మంచిది, నీవుపొమ్ము.

లక్ష్మణుఁ డతనికిడ సెలవందుకొని యహమదునగరునకు వెళ్లు బంటి నెక్కెను.

బొంబాయినుండి పయనమగుటకుముందే వేణీప్రసాదు గుల్బర్గా తనకపరిచిత ప్రదేశమగుటచే స్తేషనునకు రావలసినదని నందలాలునకొక తంతివార్త సంపియుండెను. అద్దైర్యముమీఁదనే యతఁడు లక్ష్మణసింగు నింటికిఁ బంపివైచి యొక్కఁడును గుల్బర్గాకు వచ్చిచేరెను. రైలు నిలిచి నంతనే యతఁడు నందలాలు వచ్చియుండనేమో యని చూడసాగెను. పెక్కఁడు ప్రయాణీకులు వచ్చి బండినిఁ జేరుచుండిరి. పలువురు దిరిగిపోవుచుండిరి. జనసమృద్ధమత్యంతమైయుండెను. వారందఱు హైదరాబాదునకు వెళ్లుచున్నారు. అచ్చట మొహరంపండుగ మహావైభవముతో జరుగునట. వేణీప్రసాదు చాలసేపు చూచెను. కాని తనమిత్రుని జాడలేదు. ఇంతలో మఱియొకధూమశేకిటము స్తేషనును జేరవచ్చుచున్న ట్లాకయీల వినఁబడెను. అది హైదరాబాద్ మెయిలు బండి. అది వచ్చియొగినంతనే యింక జనబాహుళ్యమునుగూర్చి వ్రాయవలెనా? కాలిమటకు సందలేదు. వేణీప్రసాదింకను రైలుదిగక మిత్రునిగాకకు వేచియుండెను. ఇంతలో బండియీలఁబెట్టుటయు దిగి యొకకూలివాని సాహాయ్యముతోఁ దమసామగ్రిని గ్రిందికిదింపి యట నున్న యొకబల్లపైఁ గూర్చుండెను. ఒంటిగ నుండుటచే నస్తువులను విడిచి యటునిటు తిరుగుటకుఁగూడ వీలు లేకపోయెను. అప్పుడతఁడు లక్ష్మణసింగును గొనిరావందుకుఁ బశ్చాత్తాపము నొందసాగెను. ఇంతలో మొదటిబండి వెడలిపోయెను. అప్పుడతఁడింకఁ దెల్లనారువరకందున్న విశ్రమాగారముననుండి తరువాత నూరిలోనికిఁ బోవచ్చునని

యెంచి కదలెను. అప్పు డానరసాగరమధ్యమునుండి యెవరో “బాబూ ! వేణీప్రసాద్ మహారాజ్ !” అని పిలిచినట్లయ్యెను. ప్రసాదరావు అచ్చటి విద్యుద్దీపకాంతిలో నావ్యక్తిని నిదానించి చూచెను—వాఁడెవఁడు ? నందలాల్ షరిచారకుండగు విశ్వనాథుఁడు !! ప్రసాదరావు వానిని జూచి “ఏమిరా. విశ్వనాథా!” యనెను. వాఁడు నమస్కరించి “స్వామీ ! తమకొక కిదంతయు వెదకితిని. ఎందుండిరో యెంతసేపటి కిని గాన్నింపరైతిరి ” అనెను.

వే : మీ యజమానుఁ డేడీ ? నాతంతివార్త చేసినదా ?

విశ్వ : ఆ, చేసినది. బాబుగా రస్వస్థతగా నుండి ననుబంపినారు.

వే : మంచిది. ఈసామాను దీసికొమ్ము. పోదము.

విశ్వనాథుఁ డాసామానులలోఁ గొన్నిటిని దాను గైకొని తక్కినవాని నొకకూలివానిచేతి కిచ్చెను. వారిననుసరించి వేణీప్రసాదు బయలుదేఱెను.

ఇరువదియొకటవ ప్రకరణము

దై వ స హ య ము

శ్రోత్రపరిశోధకులు కృషిచేసి లోకోపకారమునకై విద్యుద్దీపికల గనుఁగొన్నకాలమిది. రాత్రులయందు సూర్యకాంతి శూన్యమైనను ఆదీపికలచేనంతయుఁ బట్టపగలై యుండును. గుల్బర్గా ప్తేషనునందు బహు దూర మట్టితటిదీపికాసంహతి ప్రకాశించుచుండెను. వేణీప్రసాదు

విశ్వనాథునితోడను, కూలివానితోడనుఁ జననసమూహమున వసచి పోవుచుండెను. అప్పటికింకను దనభోజనము కానందున ప్రసాదరావు దారిలోఁ గొన్ని కదళ్ళిదాక్షిణ్యములఁ గొనెను — ముందున కడుగిజెను, సేవకు లతనివెంటనే పోవుచుండిరి. ఇంతలో నాకస్మికముగ వేణీప్రసాదు తటాలున నాఁగిపోయెను. విశ్వనాథుఁడు కారణముఁ హింపలేక నతనివంక చూచెను. ప్రసాదరా వామనుష్యసముదాయమున నల్లంతదప్పున నేగుచున్న యొకవ్యక్తివై దృష్టి నిగిడ్చి చూచుచుండెను—వాఁడు మనగులామ్ శాహి!!

ఆ సమయమున నాతనిమ స్తిష్క-మధ్యమున మెరిసిపోయినయూహాపరంపరలఁగూర్చి యేమనిచెప్పఁగలము! ఒక్కక్షణములో నెన్నియోతలంపు లతనితలలోఁ దరలిపోవుటచే ప్రసాదు విశ్వనాథునిఁ గాంచి “విశ్వనాథా! నాకిటు కొంతపని కలదు. నేనిప్పుడే యింటికేరాను. మీవీధిపేరును, గృహసంఖ్యను గుర్తువేసి యిమ్ము. నీవీసామానుల నిలుఁజెర్చి నందలాల్ గారికి నారాకను తెలుపుము.” అని వానివలన తనమిత్రుని గృహసంఖ్యను వీధిపేరును దెలిసికొని వానిని బంపివేసి తాను తిన్నగ గులాము కనుమఱుగు కాకుండ వాని ననుసరించి నడువఁదొడఁగెను. విశ్వనాథున కీచర్యలేమియు సర్థముకాలేదు. వాఁడు విస్మయముతో వేణీప్రసాదునకేమో చెప్పఁదలంచెను—కాని యతఁడేడీ! ఆమనుజసంఘమున నెందదృశ్యుఁడయ్యెనో! అప్పు డేకచేయునది లేక తనతోనున్న కూలివాని దోడ్కొని నందలాలుబసకుఁ బయన మయ్యెను.

వేణీప్రసాదరావు తదేకదృష్టితోఁ జూచుచు నాజనచుహర్షమున గులామెందు కనుమఱుఁగై పోవునోయని జాగ్రత్తతో నుండెను. గులామ్ శాహీమాత్ర మతనిని జూచినట్లు లేదు. వాఁడెవ్వరికినిఁ బరి

చితుడు కానందున పరులచే బలుకరింపబడకుండెను. శ్రమక్రిమముగ వాడు స్టేషన్ గుంపును దాటి తూర్పుదెస మొగిమై వడివడిగఁ బోదొడఁగెను. వేణీప్రసాదు మిగుల హెచ్చరికతో చూచుచు గాఢాంధకారమునఁ దానును విలీనఁజై రహస్యముగ నడచుచుండెను. ప్రొద్దుపోయి యుండుటచే నావీధియంతయు జనశూన్యమై యుండెను. అది తక్కినవీధులవలె సంతవిశాలమును గాక, యంతరమణీయమును గాక యుండెను. అది సాధారణపుబీదజనుల కాపురస్థానమువలె గోడ రిండుచుండెను. వీధిలో నెట్టిదీపమును లేదు. చీకటి చెలరేగి తాండ వించుచుండెను. అట్టియెడ వేణీప్రసా దప్రమత్తుడై. వాని ననుసరించుచు వాడు వెనుదిరిగిచూచిన నందే యెందో యిండ్లయలుగున నక్కుచు, తననడకచప్పుడు వినిపింపకుండ జనుచుండెను. ఇట్లు వారి రువు రొకయరగంటకాలము నడచినపిమ్మట గులా మొకయలుకుసండులో నొకమందిరిమునఁ బ్రవేశించెను. అది వెలుపలికి రమణీయముగ నుండెను. కాని లోపల నెట్లుండెనో—యందున్న వారెవ్వరో గ్రహించుటకు వేణీప్రసాదున కనకాశ మబ్బలేదు. వాని నప్పడే బంధితమని యతఁడు మొదట తలఁచెను. కాని తానొక్కరుఁ డట్టి సాహసకార్యమున కాయపరిచితస్థానమునఁ బూనుట యపాయకరమని వెంటనే తనతలంపును మార్చుకొనెను. “ ఈయిల్లనరిదై యుండును ! ఇందే రజాకు రజియాతో నుండునా ? లేకున్న ఏడింతచనువుతో నీనుందిరమున దూకుటకుఁ గారణ మేమైయుండును ? ధాపున విచారించుటకుఁ బరులెవ్వరును లేరుకదా ! ” అని యీవిధముగఁ దలపోయుచుండ నంతతో నామందిరద్వారము బంధితమైనట్లు చప్పుడు విన నయ్యెను. ఇంక సాహసించియైన లోపలి కేగుట కవకాశము లేదు. అతఁ డంత చేయునది లేక ఇప్పుడిట్లే నేను వెనుదిరిగి పోవుటవలన

లాభములేను. చీకటిలో నందలాలుబసను గ్రహించలేను. వృథా పురమంతయుఁ దిరుగాడవలసినచున్ను." అని మనసులోఁ దలంచి యంతలో మరల నేమో విచారించుకొని తిన్నగ నాసదనమును డాసి యాకారమును హృదయఫలకమునఁ జిత్రించుకొని, దానికవాటము పైనున్న **2019** సంఖ్యను నోటుబుక్కులో గుర్తువేసికొనెను. పిమ్మట నతఁడు చేరువనున్నకట్టను జేరెను. అచ్చట కూర్చున్న నా మందిరము విస్పష్టముగ గోచరించును. వేణీప్రసాదు కూర్చుండుటకన్న పరుండి చూచుట మేలని మీదియుత్తరీయమును పఱచుకొనిపరుండి యాగృహములపై చూచుకులు నిగిడ్చి చూడసాగెను.

అప్పుడప్పు డెవరివో యొకటిరెండు గుట్టపుబండ్లు పరుగెత్తిపోయి నవి, మువ్వరు నల్వరుమనుష్యు లొకమా రేదోమాటాడుకొనుచుఁ బోయిరి. అంతే — మరల నప్పటినిశ్శబ్దభావమున కంతరాయముఁ గల్పించినవా రెవ్వరునులేరు. కొంతకాలము కడచినతర్వాత ప్రసాద రావు తనరేడియోమీడయల్ వాచీ తీసి చూచుసరి కంచుమించుగా నొంటి గంట యెయుండెను. అతఁడట్లు చూచుచుండఁగనే యాయంటితలుపులు తెఱచినచప్పు డయ్యెను. ఎవరో వెలుపలికి వత్తురని యతఁడు చూచుచుండ నొకపురుషుఁడు వెలుపలికివచ్చెను. వానితో నొకసుం దరికూడ నుండెను. ప్రసాదు నిశ్చలదృష్టితోఁ జూచి యామగవాడు గులామనియే నిశ్చయించుకొనెను. ఆస్త్రీయెవరు? రజియా యగునా? కాదుకాదు. రజియా బగనోహిని — ఈనాటి కట్టిసాందర్యము లేదు. శరీరచ్ఛాయ యించుక నలుపు. తురుమునిండ పుష్పములు దులుముకొని, యెఱ్ఱనివసనమును ధరించి హిందూయవతివలె నుండెను. ఆమె యెవరై నది బోధపడక వేణీప్రసాదు చూచుచుండ నాయురువు రేదో గూఢముగ మాటాడుకొనుచుండిరి. గులా మాతన్నిని

గొలించుకొని ముద్దిడుకొని హిందూస్థానీభాషలో “రేపురాత్రి తప్పక నత్తును,” అని తనదారిని తీసెను. ఆయనతియ్యఁ గొంతసేపు వానిని చూచుచుండి తర్వాత లోపలికేఁ తలుపును బంధించివై చెను. దీనియర్థ మేమిచ్చెప్పుమా? ఆస్త్రీ యెవ్వరు? గులాముల సేవ్యులగు నాయంగనతోఁ జరించుటకుఁ గతమేమి? వేణీప్రసాదున కావంతలన్నియు నబోధములై యుండెను. ఎట్లయినను దాను మరల గులాముజాడ ననుసరించి పోవుట మేలనియు, నుదయముననే వచ్చి యాలలనయు దంతము సరయవచ్చుననియు తలంచి యతఁడు గులాము పోయిన మార్గమునుబట్టియే వానికిఁ దెలియరాకుండ నడవసాగెను.

నిక్కముగ నారాత్రి భగవంతుఁడు తనకు సాయపడుచుండె నని వేణీప్రసాదు తలంచి “ఇది నిజముగ నొకమహారహస్యమే. ఇతఁ గొలఁదిదినములలోనే నాపాటంతయు సఫలీకృతము కానున్నదని స్ఫురించుచున్నది. ఉదయముననే వచ్చి యాయంగనను విచారించిన గొంత నిజము తేలఁగలదు, వీడిప్పుడు పోవు రెండవస్థానమేదియో గమనింప వలెను. రజాకు రజయాతో నుండుమందిర మిదికాదు.” అని పలు భంగుల నాలోచించుకొనుచు వేణీప్రసాదు సుమారరగంట వఱకు గులాము ననుసరించి తిరుగుచు తుదకొకవీధిలో నొకానొకతరు ప్రకాండము వద్ద నిలుచుండెను. గులామాసమీపమున నున్న యొక యింటియొద్ద నిలుచుండి తలుపు చఱచెను. కొంతసేపటికి తలుపు నెవరో లోనుండి తీసి వాఁడు లోపలికేఁ బ్రవేశించినంతనే మరల మూసివైచిరి. ఆ గృహ మెవ్వరిది! అందుండువా రెవ్వరు? గులామున కండేమిపని? వేణీప్రసాదు తిన్నగఁ బోయి యాయింటి చిత్రమునుకూడ నిజహృదయ చ్ఛాయాచిత్రగ్రహణపేటిక (Camera) యందు భద్రపఱచుకొని తలుపు మీదనున్న 4900 నంబరును పుస్తకములో గుర్తు వేసుకొని ”వీఁడు

మరల మొదటివలెనే యాయంటిని విడిచియెచ్చటికై నఁ బోవునా ? ఇంచుక నిదానించి చూచుట మంచిది ” అని యెంచి యాసరికాపమున నున్న యింటియగుగొప్పైఁ బండుకొనెను— మొదటినుండియు గులాము వేణీప్రసాదునుఁ జూడకుండుటచే ప్రసాదరావున కుపకారమయ్యెను. త్వరలోనే హంతకులు పట్టుపడుదురను ధైర్యము కూడ జనించినది.

వేణీప్రసాదరావు బహుకాల మచట వేచిచూచెను. ఇంతలోఁ బ్రభాతకాంతులు గోచరించెను. గులా మంతదనుక బహిర్గతుడై రాలేడు, అంత నతఁ డటనుండి లేచి “ ఇక నిటఁ గాచియుండుటచే ఫలమేమి ? గులామ్ శాహీ యింక వెలుఁలికి రాఁడు. ఇదియేకాఁబోలు వీరినివాసస్థానము. ఉదయముననే వచ్చి యీమందిరద్వయచక్రిత విచారించెను ” అని యటనుండి కదలెను. గుల్బర్గా యతనికి నూతన పుర మని చెప్పియుంటిమికదా ! అందుచే నతఁ డామహాపట్టామునఁ దనమిత్రునియింటి నెఱుంగుటకు కొంత శ్రమింకవలసినదెచ్చెను. ఎట్లో యతఁడు కఱకఱపొద్దుపొడుచువేళకు పెద్దబజారునంగున్న 1546 నంబరు గృహమును జేరఁగలెను. అదియే నందలాలుబస.

విశ్వనాథునిమూలమున రాత్రియే వేణీప్రసాదురాక నాలకించిన నందలాలు హాసస్మృతుడై యతని కెదురుగా వచ్చి కరమును బట్టుకొని “ ఇన్ స్పెక్టరుగారు రాత్రియంతయు నెందుండిరో కదా. ఏమిండి, మీ కిందెవరైన చుట్టములు కలరా ? ” అనెను. ప్రసాదరా వొకచో విశ్రమించి “ నాకు నిద్దురబద్ధకముచే కన్నులూడిపడు నట్లున్నవి. ” అనెను.

నంద : మీకు రాత్రి యంతయు నిద్దురలేరా ? విశ్వనాథునితో సామానులఁ బంపి మీ కెందేగియుంటిరి ?

వే : నందలాల్ జీ ! గుల్బర్గాయందు కాలుంచియు నుంచక పూర్వమే భగవానుడు నాకెంతో సాయపడినాడు. త్వరలో హంత

కులం బట్టగలనని నమ్ముచున్నాను. మీమాటను పాటించి నేనిట వచ్చుట మేలైనది. హంతకులు మమ్మువంటిది దోండ్లవద్దనే యీ మైపు తిరిగినారు.

నంద : వారు మీకగపడిరా !

వే : రాత్రి స్టేషనులో దేవుడే వారిని జూపినాడు.

నంద : ఎవరెవరిని జూచితిరి !

వే : గులామ్‌శహీ నొక్కనినే.

అని యావద్వృత్తాంతము నతనికి వినిపించి “మీకేమి తోచుచున్నది ? ఆరెండిండ్లను మనము పరిశీలింపవలయును” అనియెను. నందలాలంతయు నాలకించి “అయ్యా, ఎట్లున్నను మీరు పోలీసువారు గదా, రహస్యభేదనోపాయ విద్యయంతయు మీపాలు. వహవ్వా ! ఒక్కరాత్రిలో నన్నిరహస్యములఁ గాంచినారు. నిక్కముగ మీకు భగవానుఁ డచిరకాలముననే యశోధనమూలఁ గూర్చి మీకష్టముల ఫలితములు గావించును—” అని యింకను నేమేమో చెప్పునుంకెంచుచుండ వేణీప్రసాదు “మహాశయా ! మీప్రశంసల నిక గట్టిపెట్టుఁడు. ఇందు మీరు హంతకులుకలగని గ్రహించి వారిపాడ నెఱింగింపఁకున్న నేనీ రహస్యవర్తనులఁ దెలిసికొని యుందునా ? వీరుబాంబాయియందు కలరని వృథాకాలహరణముఁ గావించుచుండ నీదుర్జాతు లీప్రక్క నాకన్నుల దుమ్ముచిమ్మి యెందైనఁజూచియుందురు. ఈభయంకరవ్యాపారము నాకనుకూలముగను వారికే బ్రతికూలముగను ద్రిప్పినతమకు నేను వేయి ధన్యవాదము లర్పించుచున్నాను.” అనెను. నందలాలుమాత్రము తన ప్రశంసాభారమును దక్కించుకొనకొల్లక మరలనిట్లనెను. “ప్రసాద్‌జీ ! ఇందునానాయము కించిన్నాత్రమే. దాని నాధారపఱచుకొని మీగు కొండంతపనిగావించితిరి? ఇందు మీప్రజ్ఞయా, నాప్రజ్ఞ యాశ్లాఘా యోగ్యము ?”

వే : నాదెట్లుగును? మీదే. మీసహాయ మల్పమైనను శోటి మడుంగులు ఫలించినది. మీరు తెలుపకుండిన వీరిందున్నారని నేను కలనైనఁ దలంచియుండునా? విత్తును నాటినవారుమీరు. మీరన్నట్టి కృషికుండను నేనే కావచ్చును. కాని యంకురము లేనికృషి నెన్నడు చేయఁగలడు?

నంద : న్యాయముగ నిందురాఁగలయశోధన మంతయు మీదే నా దెంతమాత్రమును కాదు.

వే : పోసిండు. మీరీనృశంసు లిందుండుట నెట్లు కనుగొంటిరి?

నంద : ఒకనాటి సాయంకాలము నేను శోర్టునుండి తిరిగివచ్చుచుండ దారిలో కొందఱుబిడ్డకు లొకవినోదమును జరుపుచుండిరి. అటు ననేకులు గుమిగూడి యుండిరి. వారిలో నాకు గులామ్ శాహీ గోచరించెను. నేను వానిని బాగుగ గుర్తిడఁగల్గితిని. కాని వాడు నన్నుఁ జూచినట్లు లేదు. నేను వెంటనేవానినిఁ బట్టదలంచితిని కాని కార్యభంగ మగునేమో యనిజంత తక్షణమే మీతండ్రి కొక జాబ్బువాసి మీరురాకుండుటచే మీకు బొంబాయి కాలంతివార్త సంపితిని.

వే : మీరిప్పుడు శోర్టుకుపోయెదరా?

నంద : రేపు పోదును. మీరన్నట్టిప్పుడు మనమిరువురమును రాత్రి మీరు చూచినచ్చిన మందిర చారిత్రముల నరసి వత్తము.

వే : అందుకు మీకు దీరిక కలదా?

నంద : తీరికకేమి? నేడంతయుఁ గలదు. కావలయునన్న రేపును గలదు. ఉపహారమును గైకొని పోదము లెండు.

అని వేణీప్రసాదుతో లోపలికేగెను.

ఇరువదిరెండవ ప్రకరణము

వ్యా హ ము

సుమారెనిమిది తొమ్మిదిగంటలవేళ 2019 నంబరు గృహము నకుఁ గొంతదూరమున నొకబండ్రితోతుతోఁగూడి నందలాలును ప్రసాద రావును నిలిచియుండిరి.

నంద : ఈయింటినిఁగూర్చియే కదా మీరు చెప్పినది ?

వే : అవును. అందుఁ బ్రవేశించుటకుఁబూర్వ మందుండు కాపురస్తు లెవరో, వారిచరిత్రమేదియో విచారించుకొనుటబాగు.

నంద—కానిండు. నిశ్చనాథా ! అటకూర్చున్న యావృద్ధునిఁ దోడ్కొనిరమ్ము.

నిశ్చనాథుఁడు సత్వరము యేగి యావృద్ధునిఁ దోడ్చెచ్చెను. వాఁడును వారియూకారాదులఁ గాంచి యున్నతోద్యోగులని శంకించి నమస్కరించి నిలుచుండెను.

వే : తాతా ! నీవేరేమి ?

వృ : నన్ను చందుడందురు, దేవరా !

వే : నీవేవంశస్థుడవు ?

వృ : గొల్లలము.

వే : ఆతూర్పువాకిలిగలదిన్నయింటిలో నెవరు కాపురమున్నాడు ?

వృ : మావంశీకురాలే యొక రైకలదు.

వే : ఆయింట నెవరెవ రున్నారు ?

వృ : మఱివ్వరును లేరు. ఆమె యొంటిగనున్నది.

వే : ఆమెకు పతిసుతు లెవరును లేరా ?

వృ : భర్త యాయూఁలోనే వేటొకవిధియందు కలఁడు. ఆమె కులటావృత్తి నవలంబించినది.

వే : ఓహో, ఆలాగా ?

వృద్ధు : చిత్తము.

వే : ఆమె పేరేమి ?

వృద్ధు : రంగనాయకి.

వే : ఇప్పు డామెయింటఁ బురుషులెవరైన నున్నారా ?

వృద్ధు : లేరు. మహాప్రభూ ! దానిని మాకులమునండి వెలి వేసినాము.

అస్త్రీ కులట యని విన్నంతనే వేణీప్రసాదు నందలాలును జూచి నగి “మనకార్యము సుకకరమగును. నాయుపాయముపారినది” అనెను. వారెవరో, యెందుకై యాతనినిగుఱించి యడిగిరో తెలియక యావృద్ధుఁడు “స్వామీ, ఆయింట మీ కేమి పని ! యని యడిగెను. “ ఏమియు లేదు. నీవిఁకఁబొమ్ము ” అని చెప్పఁచుఁ బ్రసాదరావు నందలాలుతో రంగనాయకి మందిరమును డాయఁబోయెను.

వారాగృహము చేరుసరి కింతవఱకు గడపలో నుండి చూచుచుండిన యొకవిలాసవతి యిండుక పైట సవరించుకొని యొయ్యారముగఁ దలనాడించుచు “ అయ్యా ! లోపలికి దయచేయుఁడ ” ని స్వాగత మొసఁగెను వేణీప్రసాదు నిదానించి చూచెను—ఆమెయే చందుఁడు చెప్పిన రంగనాయకి, ఆమెనే రాత్రి గులాము కౌగిలించుకొన్నది. రంగనాయకి విలాసవతి—మోహనాకార మున్నది. కాని లావణ్యము లేదు. వచ్చినవారి వేషభాషలఁగాంచి రంగనాయకి భక్తిగౌరవంబులు గమర లోపల హరికొకయూసనము నునిచి “ దయచేయుఁడ ” ని వేడుకొనెను. హరులోపలఁ బ్రవేశించిరి, విశ్వనాథుఁ డొక చో నిలుచుండెను.

నందలాల్ ప్రసాదులు తమయాసనముల స్వీకరించిరి. వేణీప్రసాదు విశ్వ నాథునిగాంచి “ఓరీ, నీవు వెలుపల నిలఁబడి పగుల నెవ్వరిని లోపలికి రానియ్యకుండ హెచ్చరికతోనుండు” మని యాజ్ఞాపించెను, వాఁడు వెంటనే యాస్థలమును బాసిపోయెను. రంగనాయకి యదికాంచి యింఁచుక సంతయించి తనయింటిని కాచుటకు వారెవ్వరని యెంచి “అయ్యా, తమరెవ్వరు? అతని నేల వెలుపల కావలియుండఁబడితిరి?” అని యడిగెను,

వే : నీ వేమియు భీతిలకుము, మనసంభాషణ పగులఁచెవి కెక్కరాదు, గోడలకు చెవులుండును, అందుచే మా సేవకునిఁ బంపితిని,

రంగ : రహస్యసంభాషణ మేమి? తమరెవరు?

వే : మేము పోలీసుయిన్ స్పెక్టరము.

రంగ : (జంకీ)—అమ్మయ్యో, దేవుడా, పోలీసువారికి నాతోఁ బనియేమండీ!

వే : (నవ్వి)—ఓసీ, భీరూ! రక్షకోద్వోగులన్న నేల యట్లుభయ పడెదవు, మేము సాధురక్షకులము, దుష్టశిక్షకులము, నిష్కారణవైర మూని యొకరిని బాధించువారముకాము, నీవు నిందితురాలవని చెప్పటకు రాలేదు, నీనుండి కొంతసమాచార మెఱుంగఁగోరి నచ్చితిమి, మాకేంచుకసాయపడిన సర్కారునుండి నీకు మంచిబహుమతిరాఁగలదు,

రంగ : సమాచార మేమి? మీరడుగఁదలంచిన దేది?

వే : భీతిలకుము, కూర్చుండుము, ఇంట నింకెవ్వరైనఁగలరా?

రంగ : లేరు, ఇంట నుండునది నేనొక్కతెనే,

వే : మంచిది, నీవు వేశ్యావృత్తియం దుంటివని తెలిసికొంటిమి, నీయింటికి నిన్నరాత్రి వచ్చినతురుష్కుఁ డెవఁడో తెలుపఁగలవా?

రంగనాయకి కశాఘాతమును దిన్న బాలకురంగిణివలె మిట్టి పడెను, ఏమిచెప్పటకును నోరాడక విస్మయవిస్ఫురితసయనయై వా

నాసాదమస్తక ముపలక్షింపసాగెను. ఆమె హృదయము దడదడలాడ సాగెను. అదియంతయు గాంచి యిన్ స్పెక్టరు హసించుచు “రంగ నాయకీ! ఏలయుట్లున్నావు?” అనెను. తనపేగు వారికెట్లు తెలిసె నని యాననిత మఱింతవిస్మయాతీతయయ్యెను. ఎట్టకేలకు ఇదరినవ్యాగయ మును సరిదిద్దుకొని యది తడబడుచు నిట్లనెను. “అయ్యా! నాపేరు మీకెట్లు తెలిసెను?”

వే : నీవు జారిణివి. నీతోఁ బనియండి నీయింటికి వచ్చునప్పుడు నీనామధేయము నరయక వత్తునా? అంత యరసికులమా? నీబోటి చతురమతిని “నీపేరేమి? అని యడిగిన గౌరవమా?”

ప్రసాదరావు మాటలకు నందలాలు నవ్వు నాపుకొనఁజాలక పోయెను. రంగనాయకీకూడ మందస్కితము గావించుచు సవిలాసముగ “అయ్యా! ఏటిమాట లివి? తమబోటి మహాశయులు మర్యాదకన్న నాదేమిహెచ్చు?” అనెను.

వే : అట్లు కాదు. నీ సంగతి తెలిసినది. నీవు మిగుల కుశాగ్ర మతివి. రంగనాయకీ! నాప్రశ్నకు బదులుచెప్పలేదు. రాత్రి నీయింటికి వచ్చిపోయిన యవనుఁ డెవఁడు?

దానికి కుత్తుకనొక్కిన ట్లుండెను. హృదయకుహరమున నెన్ని యో భావతరంగములెగసి విడిగిపోయెను. అయినను నిరుత్తరయగుట పంశయకారణ మగునేమోయను భీతిచే నేమియు నెఱుంగనిదానివలె పెదవివిటిచి “మీరనున దేదియో నాకుఁ డెలియలేదు. ఏతురుఘ్నని సంగతి మీరడుగుచుంటిరి?” అని యనెను.

వే : నాకంతయుఁ డెలియును. నీవు దాచయత్నించినను సత్యము దాఁగదు. నిన్నరాత్రి పండ్రిండుగంటలవేళ నీయింటి కొకమహమ్మదీయుఁడు వచ్చి సుమా రొంటిగంటదాక నిండుండి, రేపురాత్రి ఖండితముగ వత్తునని నీతోఁ జెప్పి పోలేనా?

రంగ : (ఆశ్చర్యముతో) మీరప్పు డెందుంటిరి ?

వే : మీయింటి కెట్టయెదుటనున్న కట్టపైఁ బరుండి యుంటిని.

రంగ : అంతరహస్యముగ దాఁగి చూచుటకుఁ గారణమేమి ?

వే : కలదు. అపురుషుని పేరేమో చెప్పఁగలవా ?

రంగ : ఎవరివిషయమై విచారించుచుంటిరో వారిపేరే మీకుఁ దెలియకుండునా ?

వే : నాకుఁ దెలిసినమాట యటుండనిమ్మా. నీవు చెప్పము చూతము, మాది సరియగునో కాదో చూచుకొందుము.

రంగ : అతనిపేరు హసన్ ఫీరు.

వెంటనే వేణీప్రసాదు గులామ్ శాహీ కృత్రిమనామముతోఁ దిరుగుచుండె నని గ్రహించెను. వేరు మఱుగుపడినమాత్రమున రూపము దాగునా ?

వే : మంచిది. అతఁ డెన్నిదినములుగ మీయింటికి వచ్చుచుఁ బోవుచున్నాఁడు !

రంగ : స్వామీ ! తమకతనితోఁ బనియేమో తెలిసినఁ గాని మీప్రశ్నలకు సదుత్తరముల నివ్వలేను. తమించవలెను.

వే : ఆసంగతిని దాచుటకు రాలేదు. చెప్పెదనునినుము. వాని దీయూరు కాదు, అహమదునగరు, కొన్ని ఘోరహత్యలు కావించిన నృశంసుఁడు. వానిని బట్టుటకై మేము తిరుగుచుండఁగా నిచ్చటికివచ్చి ప్రచ్ఛన్నరూపనామములతో నీయూర సంచరించుచున్నాఁడు. వీఁ డిట్టివాఁడని నీవెఱుంగవుకాబోలు. ఇప్పుడైనఁ దెలిసినదా ! మేము పోలీసువారము. నీతోఁ గొండెములఁగాని, యసత్యములఁగాని జెప్పుటకు రాలేదు. ఇందుపై నీవీంకను మార్భ్యమును వహించితివా త్వరలోనే మహావిపత్తునఁ దగులుకొందువు. నామాటవిని వానివృత్తాంత

మును దెలుపుము. అట్లయిన నిన్ను మాకు సహాయభూతురాలినిగాఁ బరిగణింతుము. సర్కారున నీకు లాభము చేకూరఁగలదు.

రంగనాయకిఁగూడఁ గుభిలుమనెను. తనవిటుఁ డొకహంతకుఁడని యాలకించిసంతనే యామెమేనెల్ల జల్లుమనెను. రంగనాయకి యప్పటి తన పరిణామమును దలంచుకొని కంపితకంఠయై “స్వామీ ! ఏమను చుంటిరి ! అతఁడు హంతకుఁడా !” అనెను.

వే : (దృఢముగ) అవును. ముమ్మాటికి—వాఁడు నీతో నేమని చెప్పెను ?

రంగ : తనపేరు హసన్ ఫీరు అనినాఁడు.

వే : అది కాదు. నిజమగుపేరు గులామ్ శాహీ.

రంగ : అయిన నేను నందింపఁబడితిని ?

వే : నిస్సందేహముగ. తర్వాత !

రంగ : తనది యహమదునగరనియు, వ్యాపారార్థమై యిటు వచ్చితినినియు చెప్పకొన్నాఁడు.

వే : అదియంతయుఁ గల్ల. వానితల, వ్యాపారమేమి ! హత్యా వ్యాపారము, రంగనాయకీ ! నీవబలపు. అందు సమాయకురాలపు. నీకేమి తెలియు నీ ఘోరరహస్యము ! ఈయూర నుండునది వాఁడొక్కఁడే కాదు. మఱియిరువురు కలరు.

రంగ : నాకేమి తెలియును మహాత్ముఁడా ! యీ సంగతులు. ఏదో యింత పైకమును జూపినంతనే నేను మోసపోయి వానివలలోఁ దగుల్కొంటిని. ఇందు నాయపరాధ మేమి కలదు ?

వే : ఇప్పటివఱకు నీతప్పేమియు లేదు. ఇఁకముందు మేము చెప్పినట్లు చేయకపోయిన నీగతి దుర్గతియగును.

రంగ : నన్నేమి చేయుమందురు ! మీయాజ్ఞను నెరవేర్తును.

వే : నీవాగులామును బట్టి యియ్యవలయును, నీ మూలమున వాడు సుఖపుగా మావశము కాంగలడు.

రంగ : అదెట్లు నాకు వలనుపడును ? అతనికాపురస్థలము నీది వఱకుఁ గాంచి యెఱుంగనుకదా.

వే : దానివలన నప్తమేమియు లేదు, వాడీరాత్రి నీయింటికి వత్తునని చెప్పిపోయినాడు కదా.

రంగ : అవును.

వే : వాడు తప్పక రాంగలడనుదైర్యము కలదా ?

రంగ : అవును, ప్రతిదిన మతఁ డావేశకే వచ్చుచుండును.

వే : ఈరాత్రి మీయింట మేముదాగియుండుట కేర్పాటు చేయవలెను, వాడు వచ్చినంతనే సమయమును కనిపెట్టి పట్టు కొందుము.

రంగ : (యోచించుచు నూరకుండెను.)

వే : అట్లుచేయుట నీకష్టము లేదా ?

రంగ : మిమ్మెట్లు దాచియుంచగలనని యాలోచించుచున్నాను

వే : నీయనుకూలముకొలది చరింపుము, మేము చీకటిపడినంతనే వత్తుము, వాడు వచ్చినంతనే వాని నిఙ్గితినిఁ గనుఁగొనయత్నింపుము, నీకపాయము రాకుండ మేము కాచియుండఁగలము.

వారుచెప్పినట్లు చేయుకున్నఁ దనకుఁ జేటు మూడునని యది బెదరి “నిష్ఠారణముగ నుస్థితిపాలేల కావలయును ? ఇంతకు వీనినఁగి నాకురాంగలలాభ మేమున్నది ? వీనినిఁ బట్టియిచ్చిన సర్కారులో గౌరవలాభము లబ్బును, పెద్దలయనుగ్రహసామ్రాజ్యాల నగుదును, ” అని లోలోనఁ దలఁచుకొని యామె వారుచెప్పినట్లు చేయుటకు సమ్మతించెను, నందలాల్ వేణీప్రసాదులు పలుకీతులఁ బ్రబోధించి దానిమనో నైర్మల్యమును బరిశీలించి యది యింక తిరుగనేరదని గ్రహించిరి, ఇట్లే

విధముగ నాయంతిమందిరమునఁ దగినయేర్పాటులఁ గావించి యప్పటికి మిగుల కాలాతీతమైయుండుటచే రంగనాయకితో నిక్కముగ దీపములుంచువేళకు వత్తుమని నొక్కచెప్పి, రహస్యమునెందును వెలిబుచ్చకుమనియు హెచ్చరించి వాగు వెడలిపోయిరి.

ఇరువదిమూడవ ప్రకరణము

“ ఇంకేమున్నది ? ”

రంగనాయకి సహజముగ నమాయకయైనను పుంశ్చలి యగుటచే చతురమతియై యుండెను. ఆమె తనపడకటింటి కానియున్న మఱియొక విశాలమందిరమునఁ బోలీసువారిని దాచియుంచెను. ఇప్పుడామెకు హంతకుని బోలీసువారి కప్పగించి మన్నన లొందవలయునని యాశ కలుగుటచే వేణీప్రసాదాదులు చెప్పినదానికన్న నెక్కువ యేర్పాట్లు గావించెను.

వేణీప్రసాదు నాటితోఁ దనహృదయకంటకులగు హంతకులలో నొక్కనిబట్టవచ్చునుగదా యని మహానంద ముంచుండెను. ఆదినాంతమున నతఁడు పోలీసుతాణాకు వెళ్ళి నలుపురు రక్షకభటులను దనబసకుఁ బిలుచుకొనివచ్చెను. గులామొకఁడు పట్టువడినరద్వాత నింకేమున్నది? వానివలన రజాకుగుట్టంతయు బట్టబయలుగును. వానిని కూడ నిరాయాసముగ బంధించవచ్చునని ప్రసాదరావు తలంచెను. దీపములవేళకే యతఁడు నందలాలుతో భుజించి పరమోత్సాహముతోఁ బోలీసువారినిఁ బిలుచుకొని తిన్నగ 2019 నంబరు మందిరముకడ కేతెంచెను. రంగనాయకి యంతకుఁ బూర్వమే వారి కొఱకు నిరీక్షించుచుండుటచే నెంటనే వారిని లోపలికి గొంపోయి

రహస్యస్థానమును జూపెను. ఆ గదిద్వారము శయ్యామందిరములో నున్నది. రహస్యమునకిది యనువుగనాండెను. రంగనాయకిని పొగడి వేళ్ళీడసాదు నిజానుచరులతో “ఇకనాలసింపవలదు. వాఁడెప్పుడైన రానచ్చును. సత్వరము మనస్థానమును జేరుదము రండ” ని వారినిఁ దోడ్కొని యాగదినిఁ బ్రవేశించెను. వెంటనే ద్వారబంధన కావింపఁబడెను.

అనిశ్చెబ్బనిశాకాలమున నమృతగర్భమున హాలాహల ముదయించునని గులామునకేమి తెలియును? తనప్రియురాలాకస్మికప్రాణాపాయురాలు కాఁగలదని వాఁడేమెఱుంగును? మృగయుఁడు ధనురాయుఁడుడై కాచియున్నాఁడు — అజశాబకము కూయుచున్నది — తదాక్షరితమై ముందువెనుక లరయక భీకరవ్యాఘ్రము లఘించుచు మీఁద బడవచ్చుచున్నది—.

గులా మింకను రాలేదని రంగనాయకి యొకప్రాతపుస్తకమును దీసి దీపముముందర విప్పి వచ్చియురానినేర్పుతో నేవోరెండుపాటలఁ బాడుకొనసాగెను. వీధితలుపులూరక మూయఁబడి యుండెను. ఏమియు నెఱుంగనిదానివలె సురభిశ్రవసూన మాలికాతిరోహిత కాలాహియై రంగనాయకితనవలపులచిలుకను గుఱించి వింతవింతపాటలుపాడుచుండెను

సరిగఁ బదిఘంటలకు వీధితలుపు తీసి మరల గొల్పెముంచిన చప్పుడయ్యెను. సమయనిరీక్షితయై యున్నయాచెలువ వచ్చినవాఁడు గులాము కాఁబోలు నని తలఁచియు నేమియు నెఱుంగనిదానివలె “ఎవరువారు?” అని పిలిచెను. అంతరాత్రివేళ రంగనాయకిమందిరమునకు వచ్చువాఁడు గులాముకాక యితరు లెట్లగుదురు?

గులాము చిఱునగవ్రుతో వచ్చి రంగనాయకియెదుట నిలుచుండి మెల్లఁగ “నేను—నీదాసుఁడనే” యనెను. అనుదినము ప్రేమాదరిభావములతో మున్నించుచుండిన యాయువతికి నేడుగులామురూప మనహా

మయ్యెను. ఆమె బహుచాకచక్యముతో భావగోపనఁ గావించుకొని తెచ్చుకోనిచిటునగవుతో “నేడేల చాలప్రొద్దుపోయినదే ?” యనెను. గులామ్ శాహి దానికరపల్లవమునుబట్టి “ప్రొద్దు పోయినదా ? లేదే. ఎప్పటివేళకే వచ్చినాను” అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. రంగనాయకి తనచంచలకటాక్షమాలికలఁ బఱపి “నీకల్లు తోచుచున్నదేమో కాని నాకుమాత్రము నీనుజూడనిమిష మొకగంటయై యుండును” అనెను. గులాము మహానందమున నామెను శయనాగారములోనికిఁ దోడ్చుచు “ఏమిచేయుదును, రంగనాయకీ ! నీనుజూడనిది నాకుఁ గూడ నట్లేయుండును. అందుకనియే దినమంతయుఁ జేయవలసిన పనుల నతిత్వరితముగ నిర్వర్తించుకొని నీదర్శనలాభమొందుటకు సమయా తీతము కాకుండ చారి వచ్చుచుండును” అనెను. రంగనాయకి వానిని మంచముపై నాసీచునిఁ జేసి గదితలుపులు మూసివై వెనుక, ఆప్రక్క గది తలుపులు మూయఁబడి యుండెనని చెప్పియుంటిమి కదా. లోపల పోలీసువారప్రవృత్తులై యుండిరి. ద్వారమున నున్న యొకచిన్న కలుగు గుండ ప్రసాదరావు తొంగిచూచుచుండెను. లోపలనిశ్శబ్దముగ నుండ వలసినదని యతఁడు భటులకుఁజెప్పి యుండెను. వారుధారాళముగ సుచ్చాప్త నిశ్వాసములఁగూడ జరుప వెఱచియుండిరి. గులామునకు దాపుననే యొకయాసనముపై రంగనాయకీ యుపవిష్టయై నాహేబు గారికి తాంబూలపత్రముల నందించుచుండెను. గులాము నమలుచు “రంగనాయకీ ! నీతో నేనిప్పు డొకవిచారకర మగుసంగతిని దెలుప వలసి యున్నది.” అనెను. విలాసిని యదరిపడి “ఏమిసమాచారము” అని యడిగెను.

గులా : మేము రేపీపట్టణమువీడి పోవలసియున్నది.

రంగ : ఎచ్చటికిఁ బోవుదురు ?

గులా : స్థలనిర్దేశము లేదు. వెచ్చనిచోట పరుండుట, పచ్చని చోట మేయుట మావ్యాపారధర్మము. మాయజమానుఁడు రేపే ప్రయాణము పెట్టినాఁడు.

రంగ : మీయజమానుని పేరేమి ?

గులా : శంకరలాలు.

రంగ : అతనికి భార్యబిడ్డలున్నారా ?

గులా : లేరు. ఏకాకిగ నున్నాడు.

రంగ : మీగు మరల నహమదునగరున కెప్పుడు చేరుదురు ?

గులా : ఆమాట విప్పుడు చెప్పజాలను. శాశ్వతముగ నాస్థలమును విడిచి వేతొకతావున నివసింపవలయుననియే మాయాశయము. అహమదునగరు మావ్యాపారయోగ్యస్థానము కాదు. అందు మాకు శత్రుకోటియెక్కువ.

రంగ : (నవ్వుచు) శత్రువుల కోడి పాటిపోవుచుంటిరా ?

గులా : వారిప్రాబల్య మధికమైనప్పుడు చేయవలసినదేమి ? విరోధములకుఁ బూనిన మాపని సాగదు.

రంగ : మాయంటికి ప్రొద్దుననే యొక సాహుకారు వచ్చియుండెను. అతనిదికూడ నహమదునగరేనట. అతఁడొక వింతవృత్తాంతమును దెలిపినాడు. నాకది కట్టుకథవలె తోచినది.

గులా : ఏమది ?

రంగ : ఆయూరి నెవఁడో ధనికుఁడు హత్యకావింపఁ బడినాడనియు, హంతకునిపేరు గులామయు, వాఁడెందో తప్పించుకొని తిరుగుచున్నాడనియు, పోలీసువా రతనికై వెదకుచున్నా రనియుఁ దెలిపెను. వానిముఖము నివర్ణమయ్యెను. గుండెదడదడ హెచ్చెను. కాని సూక్ష్మగ్రాహీ యగుగులాము తటాలున భావగోఢనఁ గావించుకొని “నీకీచరిత్రను చెప్పినవానిపేరేమి ?” అని యడిగెను.

రంగ : తనపేరు విశాలసింగని చెప్పినాడు,

గులా : అతఁ డిచ్చటి కేల వచ్చి యుండెను ?

రంగ : నీవెందుకు వచ్చితివి ? అట్లే యతఁడును వచ్చెను.

గులా : పోనిమ్ము. ఎవడైన నాకేమి? నీవు చెప్పినచరిత్ర నా కేమియుఁ దెలియదు. మేమాపురిము విడిచి బహుకాల మైనది. దేశములు తిరుగుచున్న మాకిప్పుడు స్వస్థానవృత్తాంత మేమియుఁ దెలియదు.

రంగ : నీవీయూరు విడిచినను నన్ను మఱవవుగదా! మఱవవు కదా!

గులా : ఆహా! ఏటిమాటలివి, నిన్ను మఱతునా? ఎచ్చట నున్నను నీకుఁ బ్రేమ లేఖలఁ బంపుచుందును.

రంగ : సరి. సంజోషమైనది. నీవేగు హాసన్ ఫీరూఖానని జ్ఞాపకముంచుకొనవలయునా లేక మఱ్ఛేదైన నామధేయము కలదా?

గులా : ఒకనికి రెండు పేరై యుండును?

ఇక నూరక వారిసంభాషణ నాలకించుచు నిలుచుండిన నృధా కాలయాపనకుఁ గారణ మగునని వేణీప్రసాదు తలంచెను. వారి నుండి గ్రహింపవలసినవిషయము లప్పటి కేమియు లేవని యతఁడు గ్రహించెను. వాడు గులామ్ శాహియే యని స్పష్టముగఁ దెలిసిన తర్వాత నీక వానిని బంధించుటకు జంకెందుకు? ఇంకను దెలిసికొనఁ దగినయశములఁ దెలిసికొనుట కది మార్గము కాదు. రంగనాయకి యెదుట వాడు తననిజచారిత్రము నెన్నఁటికిని వెల్లడింపఁడు. పట్టు పడినతర్వాత వాడు సర్వమును వెడలఁగక్కర తప్పదుకదా! ప్రసాద రావిట్లు విత్కించుకొని నందలాలుతో నిట్లనెను. “ఇక్కడ దడవేల? పులి బోనున దూరినది. దానిని బంధింలేము.” నందలాలు తనసమ్మతి నెఱిగించెను. వేణీప్రసాదు రక్షకభటులచెవిలో “నేను తలుపులుదీసి సంతనే మీరిరువురు లంఘించి పోయి యా మహమ్మదీయుని చేతులకు సంకెళ్లు తగిలింపవలెను ఆలసింపకు.” డని చెప్పెను. అందఱును సిద్ధముగ నుండిరి. అప్పుడు వేణీప్రసాద తిరభసమున గదితలుపులఁ దెఱచి

వైచెను. ఆక్షణమే పోలీసువారు సాయుధులై వచ్చి గులామ్‌శాహీని బట్టుకొనిరి. అంతయు నొక్కతెప్పపాటు కాలమున గడచిపోయెను.

అమాంతముగఁ దుపాకిదెబ్బదిన్న పుండరీకమట్లు గులా మెగిరి ఁడెను. అది కలయో కల్లయో తెలిసికొననేరఁ డయ్యెను. అప్పటి వాస్థితి యూహవేద్యమేకాని నిర్వచనాతీతము. వానికి తనదృష్టి యందు నమృత మొదవలేను. ఎదుట నిలుచున్నవారెవరు?—పోలీసు యిన్‌స్పెక్టరగు వేణీప్రసాదు—అతనిమిత్రుఁ డగునందలాలు—రక్షక భటులు!!—వారు తన్ను నిర్బంధించిరారు. గులాముశరీర మాద్యంతము భయవిస్మయక్రోధభావసంచలిత మయ్యెను. చేతులకప్పడే శృంఖలాబద్ధము లై నవి. ఇంకేమిచేయఁగలఁడు? వానికి రంగనాయకుక్కిరిత మెల్ల జేటతెల్లమయ్యెను. ఔగా! ఆరోకాంత యెంతమోసగించినది! ఇట్లగునని వానికేమి తెలియును? గులాముకన్నులు గిట్టునతిరుగుచుండెను. నోటమాట రాకుండెను. వాడట్లే కొంతకాలము చిత్రప్రతిమవలె నిలుచుండెను.

అంతట వేణీప్రసాదు తనహృద్భార మొకించుక తీరుటకై యొకమా రట్టహాసమును గావించెను. తనకింక సర్కారునుండి పారితోషికము రాకపోదని యారోవెంది లోలో నానందించెను. గులాము తన భావిపరిణామమును దలంచుకొని మిగుల తల్లడమందెను. ప్రసాద రావు వానికిడకేసి “గులామ్! కడకు పాపము పండినది. మీరే యుద్దేశములతో నట్టిఘోరహత్యలఁ గావించితిరి? అది క్రూర మృగవృత్తి యనియు, నందులకై కఠినశిక్షల నిహపరములందుఁ బొందవలసి వచ్చుననియు నూహింపరైతిరికదా? ఇప్పటికీ నిన్నుఁ బట్టఁగలిగితిని. రజియా యబ్దుల్‌రజాకు లెందున్నారో తెలుపఁగలవా?” అనెను—గులాము నిరుత్తురుడై నత్రిగీనముతోఁ గాల నేల రాచుచుండెను. ఇన్‌స్పెక్టరు మరల నిట్లనెను, “ఓరీ! మీ సంగతి నాకుఁ దెలియక

పోలేదు, అధర్మ మెన్నటికిని ధర్మమును వంచినపనేరదు. పాపమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తవిధి దైవనిర్ణీతము. ఇప్పుడిక మీ యుదంతమును మఱుగు పఱచుటచే రాఁగలలాభమేమి? అంత్యకాలముననైన సత్యము వచించిన పాపమిత యుపశమించును.”

గులా : నేను జీవించి యుండ నానోట నాయజమానుని రహస్యము నొకదానినికూడ మీరు వినఁజాలరు. నిట్టనిలువున దహింపుడు. చిత్రవధ చేయుడు. నేను స్వామిద్రోహిని కాఁజాలను.

వే : ఓహో! పరమభూతుకహృదయమానకు స్వామిభక్తియా? ఇది యెంతయుఁజిత్రము. ఓరీ! స్వామిద్రోహమన నేమో నీ వెఱిగినట్లు లేదు. నీయజమానుఁడు సజ్జనుడై యున్న నీవతనిమోసగింపరాదు. కాని లోకకంటకుడైనవాఁడు స్వామియైననేమి, గురువైననేమి, తుదకు తండ్రియైననేమి? వానికే దగినశాస్తిని గావింపవలసినదే. ఇందుకు నీరంగనాయకి యొకయుదాహరణము.

గులామ్ శాహీ యాసుందరివైపు రూక్షవీక్షణములతోఁ జూచి దశనసంఘటనఁ గావించెను. వానినయనగోళములం దుల్కాపాత మగునట్లుండెను. బంధితుడై యుండెనుకాని లేకున్న నొక్కయునుట నఁబోయి మృగశాబకమును జించుఘోరపంచాస్యమువలె నామఘో శూద్రి నేమిచేసియుండునో. అనరానిదుర్భాష లెన్నియో యాడెను. రంగనాయకిమాత్రము మాట దక్కించుకొనలేదు. “దుర్జాతీ! ఘోర సృశంసుడవు. నిన్నా నేనుమన్నింపవలసినది? నీనుండి నాకేమిలాభము కలదు? నిన్నిన్నిదినంబులదాఁక మన్నించినది నాదిగొప్పప్రమాదము. నొసటివారి మంచిదగుటచే నేటివఱకు నెట్టికీడును మూడదయ్యె. ఇంకను మాటాడుటకు నీకుసిగ్గులేదా?” అని తలవాచునట్లు చీవాల్లు పెట్టెను. వేణీప్రసాదరా వెంత హెచ్చరించినను వాఁడు ర జాకును గురించి తెలుపనియ్యకొనలేదు. “సరి. నేను మీచే జక్కితినికదా

నేను భయమొందుటలేదు. రజాకెట్లయినను నన్ను మీనుండి విడిపించుకొని పోవును. మీయట్టి యధమజీవుల కతఁడెన్నటికైనీ దొరకఁడని నమ్ముడు.” అనెను.

వే : కోటపీఠిలోని 4900 నంబరు గృహమున నున్నవారెవ్వరు ?

గులామ్‌శాహీ నిర్ఘాంతపడి చూచెను. ఆయింటిసంగతి యతని కెట్లు తెలిసెనని మిగుల నాశ్చర్యచకితుఁడయ్యెను. నోటమాట వెడలలేదు. చిత్రప్రతిమాకారము నొందెను.

వే : ఓరీ ! నాకంతయుఁ దెలియును. నన్ను సామాన్యనిగా దలంచితివి కాబోలు. నీవు చెప్పకపోయినను నేను రజాకువాసస్థానమును గుర్తించియే యున్నాను. మీరహస్యమెప్పటికప్పుడు బయలుపడుచునే యున్నది. నన్నుమీరు వంచింపఁగలరా ? మీరునన్నుఁ జాడకపోయినను నేనుమాత్రము మీరెందున్నను—ఎట్లున్నను మిమ్మునుసరించుచునే యున్నాను. మీయభిమానఁడుకూడ చిక్కినట్లే తలంపుము. అదియేనా వాఁడుండుమందిరము ?

గులాము నిట్టూర్చెను. తల వేలవైచెను. ఇంకేమాన్నది ? అంతయు విశదమైపోయినది. శిరమున శీతాచలపతివైసట్లు క్రుంగి పోయెను. ఇక తాను దాచినను పోలీసువా రాయపరరాత్రియం దాకస్మికముగఁ బోయి యాయింటిని ముట్టడింపక మానరుకదా—ఇంకేది యాలోచన ? కడకు వాడు “అదియే” యని తిన్నగఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చి దీర్ఘనిశ్వాసమును వెలిబుచ్చెను. వేణీప్రసాదు రంగనాయకిని గాంచి “రంగనాయకీ ! నీవు సర్కారునకు మహాపరాధిణివి. నీకు ద్వారలోఁ దగినబహుమానమబ్బును. విచారింపకుము” అని యూరడించెను. ఆ విటకత్తై కృతజ్ఞతాభివందనములర్పించి యానందమును వెలిబెట్టెను.

ఇకనాలస్య మయ క్రమని యన్ స్పెక్టరు వెంటనే గుఱామును పోలీసువారి కాపురలకింద తానాకు బంపి తాను నందలానునో మఱి యరువురు రక్షకభటులతో **4900** నంబరు మంది రాధిముఖుడై చనెను.

ఇరువదినాల్గవ ప్రకరణము

ప రి జా మ ము

2019 నంబరు గృహమునకును **4900** నంబరు మందిరమునకు సుమా రరమైలుదూర ముండును — పురమునందెందుచూచినను గాఢ నిశ్శబ్దత నిగడియుండెను, అందం దొకటిరెండు బాజారుదీపములు వెలుగుచు సాధ్యమగునంతవఱకుఁ జీకటిని దొలగించుచుండెను, సకల ప్రాణికోటిని నిద్రాదేవి లాలించుచుండెను, క్రమక్రమముగ వేణీ ప్రసాదాదులు గమ్యస్థానమును జేరవచ్చిరి, ఇంటిద్వారము మూయుఁ బడి యుండెను, ఆ గృహ మతివిశాలమై యున్నట్లు చూపట్టుచుండెను, లోపల నెందఱు కాపురమున్నను నిబ్బందిలేదు, ప్రసాదరా వాయింటి నంబరును గుర్తించెను, అతఁడు పొరపడలేదు, 4900 నంబరు గృహమే యది, అతఁడు తలుపు కొట్టుచు “అయ్యా! రజాక్ సాహేబుగారూ! తలుపు దీయుఁడు,” అని కేకరించెను, కాని యెవరును వచ్చి వాకిలి దీయలేదు, ఒకనిమిష మూరకుండి వేణీప్రసాదు మరల తలుపులు చఱచి పిలిచెను, వెలుపలివా రెన్నియోతడవులు కూసిరి, కొంతసేప టికి లోపలినుండి “ఎవరు వారు?” అనుపశ్చ విసవచ్చెను, ఇన్ స్పెక్టరుచే నాజ్ఞాపితుడై యొకకర్మచారుఁడు “అయ్యా! మీ గులామ్ శాహీని సాము కఱచినది, మేము రైల్వేకూలీలము, మోసుకొని వచ్చి

నామూ." అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. మరల లోనుండి " ఎచ్చట కఱది నది ! " అని ప్రశ్న వివరణను. " రైలుస్టేషనులో " అని జవాబు. ఇంతలో మఱియొకరక్షకభటుఁడు బాధ సభినయించుచు గోపలివారికి వివరమునట్లు గట్టిగా మూల్గదొడిగెను. అప్పటికిని తలుపులు తీయ బడలేదు. లోపల నేదో మాటాడుకొన్నట్లు నినవచ్చెను. ఒకమారు కంకణనిక్వణంబును, పదనూపురధ్వానంబును వివరణను. వెలుపలఁ బోలీసువారిపేలుపుఁ బ్రధికము కాఁజొచ్చినవి. ఎట్టకేలకు చేయనదిలేక యెవరో తిన్నగవచ్చి తలుపులఁ దీసిరి—వెంటనే యమాంతముగఁ బోలీసువారందఱు తొక్క మొగి లోపలికిఁ ద్రొసికొని వచ్చి తలుపుఁ దీసినవ్యక్తి నట్లెట్టుకొనిరి. తక్షణమే వేణీప్రసాదు కరదీపికను వెలిఁ గించిచూచెను—అదీప్రకాశమున వారికిఁ గాన్పించినవ్యక్తి యెవరు ? ఎవరిని వాడు పట్టుకొన్నాడు ?—ఎవనిచిత్రచర్య లనుమానాస్పదములై రక్షకోద్యోగులఁ గలంచుచుండెనో, ఎవనిని ఘోరదాసవసదృశ సరహంతగ భావించి కర్మచారు లన్వేషించుచుండిరో, ఎవనిమూలమున వేణీప్రసాదు సుఖజీవన మిన్నిదినంబులదాకఁ పలుకప్తముల కాకర మయ్యెనో, ఎవని వినిందితచరిత్ర శ్రవణకారణంబున నహమ్మదు నగరునం దాబాలగోపాలము నట్టుడికిపోయెనో, యెవనిని బట్టుటకై పోలీసువా గావారనిదాసుఖవిదూరులై యన్నాళ్లు కష్టించిరో—ఆ యబ్దుల్ రజాకే యతఁడు !! వేణీప్రసా దొకప్రయాట్రహాసమును గావించి " రజకుసా హేబుగారూ ! షేరుమా ! " అని యపహసించెను.

అహ ! అబ్దుల్ రజాకు సిత్తినీ వర్ణింపవలెనా ? తరము కాదు. అతఁడు నిర్విణ్ణప్రభలతోఁ జిత్రితాకారమువలెఁ గదలక మెదలక నిలుచున్నాఁడు. పోలీసువా రప్పడే వానిబాహుయుగళమును బంధింపఁ జూచిరి. కాని యతని కెడమహస్తములేదు. అది ఖండితమైనట్లుచూపట్టుచుండెను. వేణీప్రసాదు దానిని గమనించి తన కహమ్మదునగరున

నిస్కాలుఖాను మందిరమున దొరకినయంగుళ్ళా భరణాలకృతకరమును
 స్మరించుకొని యది వీనిదే యని పోల్చుకొనెను, అప్పుడు రెండు చేతుల
 కును సంకెళ్లు తగిలించుట కనుకూలము లేనందున కుడిచేతికేమాత్రము
 బంధనఁ గల్పించిరి. రజాకు హృదయసంజనిత్రోధ విస్మయదుఃఖాది
 భావంబు లనిర్వచనీయములు. గులామ్ శాహీకి తటస్థించిన దుస్థితియే
 యిప్పుడు వీనికిఁగూడ కలిగినది. ఔరా! నేటికిఁనుజ్జాతి హంతక
 నికృష్టుల పాపంబులను భగవంతుఁడు బ్రద్దలు కావించివైచెను—

రజాకు నింతసుఖవుగాఁ బట్టఁగలుగుదు నని వేణీప్రసాదు కల
 నైనఁ దలంచియుండలేదు. ఆకస్మికముగ హంతకులిరువురు నొక్కనూ
 రతనివశమై పోయిరి. భగవంతున కతిఁ డెన్నియో ధన్యవాదము
 లర్పించెను. అబ్దుల్లా పట్టుపడినతర్వాత నొకదీర్ఘనిశ్వాసమును వెలి
 బుచ్చెను. రజయూబీబీకూడ నందే యుండవలయునుకదా యని యతఁ
 డంతఁ నబ్దుల్లాను గాంచి “రజాక్! రజయూ నెందుదాచితివి?” అని
 ప్రశ్నించెను. నాఁడు మాటాడలేదు, త్రోధానలకీలలచే నిన్ సైక్టరును
 దహించువానివలెఁ జూపటెను. రదనసంఘటన గావించెను. హుంక
 రించెను—ఆతఁ డేమి చేయఁగలఁడు? బోనునఁ జిక్కిన బెబ్బులివలె
 హుంకరించెను.

ప్రసా : ఇంక నీ చేష్టలను మార్చుకొనుము. ఈ వేషముతోఁ
 బ్రయోజనము లేదు. నీ మాయోపాయము లన్నియు నిరర్థకము
 లయ్యెను. పాపము ఫలింపకుండునా? దానికి దండన లేదని తలంచి
 తివా? దానికి దండన లేదని తలంచితివా? రజాక్! నీవిక మాచే
 జిక్కితివి. తప్పించుకొని పోజాలవు. ఇంకను నేల యీ యంత్యకాల
 మున నీకపటనాటకము! ననుస్తన్మతాంతమును మాయెదుట విశేషిక
 రింపుము. దాచుటవలన లాభమేమి? పశ్చాత్తాపమునఁ బాపము
 శమించును. సత్యము వచింపుము.

అబ్దుల్ : అయ్యా ! తప్పించుకొని పోజాలననుట నాకిష్టము తెలిసినది. కాని మనసునఁ జెలరేగు శ్రోధాసహ్యముల నుపసంహరించు టెట్లు ? దానికొకవ్యక్తి యాహుతియైనఁ గాని యది శాంతింపదు. నాబంధములఁ గొంచెము వదలింపుము. నీమెడ కొటికి నీయుష్టరక్తము నింత పానము గావించినతర్వాత నన్ను మీరు బంధింతురుగాక.

వానిమాటల కందఱు ఘక్కున నవ్విరి. “కడతేరుటకు సిద్ధమై యున్నను నీ కఠిన్యమును మానవుకదా. కానిమ్మి ! నీనోటినుండియే సర్వము వెడలఁగిక్కించెదను. రజయాబీబీ నీవున్నతావునఁ గాక మఱెం హండఁగలదు ? ఓరీ ! భటులారా ! నావెంట రండా.” అని వేణీప్రసాదు పోలీసువారితో రజియా నన్నేపించుటకై యాయెంట దూతెను. వా రందలిదిన్నచిన్న గదులను పెక్కింటిని పరిశీలించి కడకొకదానిలో మూల దాగుకొనియున్న బీబీని పట్టుకొని యామెచేతికేఁగూడ సంకెళ్లు తగిలించిరి. అదికాంచి యబ్దుల్లా స్తంభితుఁడయ్యెను. అది చూచి యిన్ సెప్టరు “రజాక్ ! ఇపు డేమందువు ? ఇకనైనఁ దెలివి కలిగి నదా ? నామాట వినుము. మీరాయువులంతరింపక పోవు. మృత్యువు ప్రాణికి సహజము. మీరు కృషిచేసి పాపవృక్షమును బెంచితిరి. అది ఫలించినది. దానిని మీరుకాక మఱెవ్వ రనుభవించురు ? ఇంకనైన మీ వృత్తాంతము నెఱింగించి హత్యాపరాధములఁగూర్చిన మానంశ యముల నన్నిటిని విచ్ఛేదము కావింపుము. చేసినపాపమును మోసు కొని పరలోకమున కేఁగుదురేల ? వలదు ! అది దుర్భరముగా దోచుట లేదా ? నీశిక్ష యందు మఱింత దారుణమగును. చెప్పము, మఱుగు పుచ్చుకుము. నీవు మే మనుమానించినట్లు హంతకుఁడవేకదా ? ” యనెను—రజాకు మాటాడఁడయ్యెను. ఊరక తలవాల్చి యన్యాయలోచ నాయత్తుడై నట్లు చూపఱ్చెను. రజియా విభీతహరిణివలె గాతరనయనయై వానిని దిలకింపసాగెను. ఎట్టకేలకు రజాకేట్లనెను, “వేణీప్రసాద్ జీ !

సేవన్నదంతయు నిజము. నావృత్తాంతమును వినఁదలంతువేని యిది స్థలముకాదు. రేపటిదినము నీ వొంటరిగ నేనుండుతావునకు వచ్చిన సర్వము విశదపఱతును.

వే : నిన్నిప్పుడు కారాగారమున బంధింతుము.

రజా : అవును. నాకాసంగతి తెలియును. ఈరజీయాకూడ నాతోనే యుండఁగలదుకదా ?

లే : నీతోనుండక యింకెందు పోఁగలదు ? మీరీయింట నుండుటకుఁ గారణమేమి ?

రజా : అయ్యా ! సంగతు లన్నియుఁ దెలిసియు నిట్లడుగుచు న్నావు. మీ బారినుండి తప్పించుకొని యిటువచ్చితిమి. ఇక రేపే మఱియొచ్చుటికైనఁ బోఁదలంచితిమి. కాని యంతలో మాయాశ లన్నియు నాకాశహర్యము లగునని నమ్మియుండలేదు. మీరు గులాము నెందైనఁ జూచితిరా ?

వే : ఊరకచూచుటయేకాదు. నీకన్నను ముందుగఁ జెఱసాల యం దునిచి వచ్చితిమి.

రజా : (నిర్విణ్ణుడై) — ఎప్పుడు ?

వే : ఒకగంటక్రిందట వానిని బట్టుకొంటిమి.

రజా : మేమిందున్నట్లు వాడే తెలిపెనా ?

వే : లేదు. నేను స్వయముగ కనుగొంటిని. రజా ! ఇక కాల హరణము లేదు. మీరిప్పుడు మావెంటరానలయును. మీమువ్వుని రేపటిదిన మహమదునగరు చేర్చవలయును. అందే విచారణ జరుగ గలదు.

అబ్దుల్ రజాకు చిన్నసోయినముఖముతో మరలమరల నిట్టూర్పులు నిగుడించెను. రజియాబీబీ యేడుపు మొదలుపెట్టెను. ఆమె తనకింక జేకూరఁబోవు దారుణశిక్షను, దుష్కర్తనిదలంచుకొని భయ

పడెను. వేణీప్రసాదు జాలిపడలేదు. కాలవ్యాళమును కనికరించి విడుచువా రెవ్వరు ! వెంటనే వారిరువురు పోలీసుతాణాకుఁ గొంపోబడిరి. వారున్నయిల్లుకూడ పరిశోధింపఁబడెను. కాని విశేషము లేవియు గోచరింపలేదు.

ఆయుదయముననే రైలుమీద ఖైదీలు గుబ్బర్గానుండి యహమదునగరునకుఁ గొంపోబడి యందు నిర్బంధింపఁబడిరి. పురవాసులందఱు తుట్టతుడ కపరాధులు పట్టువడినవార్ల నాలకించి సంతోషముతో కారాగారముకడకు వారినిఁ గొంచవచ్చిరి. అపరాధులు తాజుద్దీన్ ఖాను భార్యయగు రజియాబీబీయును, పరిచారకుఁడు గులామ్ శాహీయును, ఆయూరివాఁడే యగు నబ్దుల్ రజాకు నని విన్నపుడు వారొందినవిస్మయ మపారము. ఇంక లోకమున నమ్మకదగినవారెవ్వరు ! ఈ సాప్రపంచమున ప్రేమ యెంతనశ్వరమైనది ! భర్తను భార్యయూ వంచించుట ! అని పలువురు పలువిధముల మాటాడుకొనసాగిరి. రజియా కానాఁడు లభించిన సహస్రనామకదంబము మఱెవ్వరికిని చేకూరలేదు.

అబ్దుల్ రజాకును, రజియాను, వేర్వేరుగ నిర్బంధించిరి. వారి వారిమోము లప్పుడే ప్రేతకళలచే నావరింపఁబడియుండెను. మచ్చున కైన నెత్తురు కానరాదు. ఆదినము మధ్యాహ్నము మూడుగంటలకు వేణీప్రసాదు రజాకున్నగదిలోనికి వచ్చి రజాక్ ! ఎల్లుండియే విచారణ ! ఎట్టును శిక్ష తప్పనది కాదు. ఇంకేల సంశయింతువు ? నాయడుగు ప్రశ్నలకు జవాబు నిమ్ము. రజాయానుకూడ నిటకు దోడ్చెత్తునా ? ” అనెను. రజాకు విన్నదన మొంది “ తోడ్కొనిరమ్ము ” అనెను. ప్రసాదరావు వెంటనే పోయి యిరువురు రక్షకభటులతో బీబీని పిలుచుకొని యచ్చటికి వచ్చెను.

రజా : వేణీప్రసాద్ జీ ! నాచరిత్రను వినఁదలంతువా ? కానిమ్ము. వినిపించెదను. దాచుటచే నింకేమిలాభము ! కడకు నేనోడితిని

నిన్ను ఇయలక్ష్మి నరించినది, నీకుఁ గావలసినదెల్ల ననుగుము, దాఁచక చెప్పెదను. దాది యింకెవరి నుద్ధరింపఁగలను ? అందుమూలమున నీసన్నట్లు నాపాపఫల మినుమడించునేమో కాని లాభముండదని తెలిసికొంటిని.

వే : మంచిది, భగవంతుఁడు నీకిట్టిసన్నుద్ధి నొసగుట చాల మంచిదే, నీయనుతాపముచే నీపాపాగ్ని గొంతెశమింపఁగలదు, నీవు తాజుద్దీక్షాఘాత హంతకుఁడవే కదా ?

రజా : అవును.

వే : ఇంకను ప్రశ్నోత్తరములేల ? నీచరిత్రను సర్వమును వినిపింపుము.

రజా : అయ్యా ! నాపూర్వవాసస్థలము బొంబాయి, నాకహమదునగరునందే వివాహమైనది, మాశ్వశ్రుండపుత్రుండగుటచే నన్నిల్లట ముంచుకొనెను, నాటినుండియు నేను శ్వశ్రుగృహాధివాసంబుఁ జేయుచు నీపురియందే కాలముఁ గడపుచుంటిని, కాలక్రమమున నాయుత్తమామలు నశించిరి, వారియొస్తి సర్వస్వమును నాకే చెందెను, అప్పటి కింకను నేనపవత్యుఁడుగనే యుంటిని, ఇంతలో నాయుర్ధాంగి షరలోకగతమయ్యెను, తర్వాత కొన్ని మాసములకే నాకు మహాబలేశ్వరమునందు ద్వితీయలగ్న మయ్యెను, కొన్నియేండ్ల కారెండవ భార్య నాకొక పుత్రికామణినిమాత్ర మొసంగి తనసోదరి పోయిన జాడనే పోయెను, నేనంత చేయునదిలేక నాకుమారీరత్నముతో సర్వకష్టముల మఱచి యీ యిహాసంసారము నీడుచుంటిని, దిలారామ్ అనుకన్యయే నాతనూజ, మామామ చరిత్రవ్యాపారి, నేనుకూడ నదే వృత్తి నవలంబించితిని, ఈనడుమ నాకు తాజుద్దీన్ ఖాన్ నేస్త్ర ముబ్బెను, అప్పటినుండి నేనెడపడడప వారియంటికే బోవుచువచ్చుచు నుంటిని, ఇంతలో సతనిప్రథమకశ్రీత మొకకుమారునిగని గతిం చెను, ఆవృద్ధుఁ

డప్పుడు తనవార్ధక్యమున కొన్నియేడుల కీరజియ్యబీబీని పరిణయ
 మాడెను. నాకప్పటి కీమిపరిచయము బొత్తిగాలేదు. ఈయారనుండు
 మున్టాజ్ జలియాసంగతి నీవెఱిగినదేకదా. ఆమె వారాంగన. చిర
 కాలమునుండి తాజద్దీఖానునకు నామెకును బరస్పరప్రేమభావముం
 డెను. ఆతన్నికై యాతఁ డెంతోధనము వెచ్చించినట్లు వింటిని. నాకా
 మెతో నొకమారు పరిచయ ముద్భవించి. అది దినదినాభివృద్ధి నొంది
 తుదకు దృఢపడెను. నేను తాజద్దీనునకుఁ దెలియఁకుండ రేయింబవ
 ల్లామెదాపుననే కాలముఁ గడపుచుంటిని. ఈసంగతి నెట్లో ఖాన్
 సాహేబు గ్రహించెను. అతఁడు జలియాను గృతఘ్నురాలని తూలనా
 డెను. అట్లయినను నాపొలతి నన్ను రహస్యముగనైన నాహ్వానింపక
 మానలేదు. ఆసంగతి తాజద్దీనునకు తెలియుచునే యుండెడిది. అది
 డంత నొకనాఁడు నన్నామెయింటనే చూచి నోటికి వచ్చినట్లు తిట్టి
 భయపెట్టుచు నొక నిచ్చటికి రాకుమని హెచ్చరించెను. కాని నేను
 సరకుగొనలేదు. ఇక సహింపలేక యొకనాటిరాత్రి జలియా జ్వర
 వీడితెయై వేఱొకమందిరమున శయనించియుండఁగా నతఁడు నాతో
 పైమేడయందు దొమ్మియుద్ధమునకుఁ గడంగెను. అయ్యూ! అది స్త్రీకార
 ణంబుగ జరిగినకలహము. దానితీవ్రతను తెలుపవలెగా? వృద్ధుడగు
 తాజద్దీను తనయశ క్తతనుగూడ లక్షింపక నాతో ధీకొనెను. కాని
 బలవంతుడ నగుటచే నేను సులభముగ నతనిని క్రిందికి నూకి గాయ
 పఱచితిని. జలియా కాసంగతి తెలియవచ్చుటచే నామె నొచ్చుకొని
 తాజద్దీఖానును తిన్నగ స్వగృహమున కనిపెను. అది మొదలు నన్నా
 మెయింట నాక్షేపించువారు లేకపోయిరి. నాటినుండి నాకు తాజద్దీన్
 ఖానుపైఁ జెప్పరానంతయసహ్యక్రోధములుద్భవించి యెట్లయిన నతిని
 నామార్గమునుండి తొలగించివైచుట మంచిదని యోచించితిని. ఈ
 సంగల్పము నెఱవేర్చుకొనుటకు ముందు నేను వారిసేవకుడగు గులామ్

శాహీని లోబఱచుకొంటిని. వాడు నాకు సంపూర్ణముగ వశుఁ
 డయ్యెనని గ్రహించినతర్వాది నొకనాడు రహస్యముగ వానికి నామ
 సోదరము నెఱింగించితిని. వాడును నాతో సేకీభవించెను. పిదపఁ
 గొన్నాళ్ళకు తాజద్దీన్ ఖాన్ తనయండగు నజీజద్దీను రాజకోటకు
 వెడలివెట్టును. ఇంట నిస్మాల్ రజియాయి తాజద్దీనును బలసంకటముల
 జెట్టుచున్నట్లును గులామవలన తెలిసికొంటిని. ఒకనాటిరాత్రి గులాము
 నాకడకు వచ్చి యింట నిస్మాల్ ఖాను లేడనియు, నాటకశాలకు
 పోయె ననియు నారాత్రి తాజద్దీనును గడతేర్చుట కనువగు ననియుఁ
 జెప్పెను. నేనును ముందు వెనుక లరయక క్రూరమృగమువలె వాని
 మాటల కియ్యకొంటిని. ఆరాత్రి సుమారుంటిగంటకాలమున్నడు నేను
 పచ్చన్నరూపముతో తాజద్దీన్ మందిరమున కేగితిని. అవి చీకటి
 రాత్రులు. గాఢాంధకారము నలుగడల నలమిగొని యుండెను. వీధులు
 నిర్జనములును, నిశ్శబ్దయుతములునై యుండెను. అంత మాసంకేతము
 ననుసరించి నేను సందడిచేయుటచే గులాము మెల్లఁగ తలుపులు దీసి
 “లోపలికి బిలుచుకొనిపోయి మరల తలుపులు బంధించివైచెను. నేను
 వానితో మూడవ మేడలోచుండు తాజద్దీన్ శయనాగారమునఁ బ్రవేశి
 ంచి చూడ నందొకచిన్నదీపము వెలుంగుచుండెను. పాపము ! వృద్ధుఁ
 డగుతాజద్దీను నిశ్చింతుఁడై నిద్రించుచుండెను. అప్పుడు నేఁగావించిన
 ఘోరాసురకార్యము నేమని తెలుపుదును ! నామేను జలదరించుచు
 న్నది. కన్నులు చీకట్లు క్రమమచున్నవి. నోరు తెడబడుచున్నది—హా
 హా—యీఘోరాఘమునుండి నాకెన్నటికైన నిష్క్రమితి కలుగునా ?
 లేదు. లేదు. నిరపరాధియు, నిద్రాపరవశుఁడును, పయోవృద్ధుఁడు
 నగునాతని నరకే చంపి నాజీవితమునకుఁ దీరనికళంకము నాపాదించు
 కొంటిని. అకటా ! ననుభోలు ప్రళయదావపుఁ డెందుండును ! అయ్యా !
 ఇన్ స్పెక్టరుజీ ! నాకుత్తుక కురిందగిలింతు వని భీతిలుటలేదు సుమా

చూటి కటికచండాలున కది యొక లెఖకాదు. కాని నా వ్యావ
హారరాశిసంజనితమహాగ్ని నడించుటల్లు! అది నన్ను దహించుచు
న్నది. అదిగో, తాజుద్దీను — హా—హా— శిరోవిహీన కళేబరమునో
రాపైఁ బడవచ్చుచున్నాఁడు. ఆనాటినుండి నాకన్నులమోల చిందు
బాటుచున్న యాతనిశిర మునగో నన్నుఁ దిగ్రమింగవచ్చుచున్నది—
అహ! ఇంకేగతి — ఈపాపాగ్నిసంతాపము నెట్లు భరింపనోవుదు!
కటకటా! కాలరాక్షసీ! జలియాబీబీ! నీకై కడ కెట్టిఘోరకల్పిషపతి
తుండనై కొట్టుకొనుచున్నాను—అయ్యో—అయ్యో—

ఇంకఁ రజాకు మాటాడనేరక పెద్దనిట్టూర్పు విడిచి జెనుకకుఁ
బడిపోయెను.

ఇరువదియైదవ ప్రకరణము

ప రి శిష్ట ము

వేణీశనాదు వానిని లేపి కూర్చుండఁబెట్టి “నీవు నిక్కముగఁ
బశ్చాత్తప్తుడవై యున్నచో నిన్నల్లా తమింపఁగలఁడు. చెప్పము
తర్వాత సంగతిని.” అనెను.

రజాకు రెండుచేతులతో ముఖమును గప్పకొని కూర్చుండెను.
మఱిమాటాడలేదు. తాను కావించిన మహాకౌర్యమును తననోటినుం
డియే చెప్పవలసినప్పుటచే వానికట్టిహృదయావేదన కలిగెను. కొన్ని
నిమేషములదాక ప్రసాదరావుకూడ నూరకుండి “పిమ్మట నీవుచేసిన
దేమి?” అని యడిగెను.

రజా : అయ్యో! ఆనాఁడు కలుగవలసినభయము నేడు బాధించు
చున్నది. ఏమని చెప్పదును.

వే : భయము లేదు. చెప్పము. గులామష్వతు నీకడనే
యిందెనా?

రజా : అవును, అప్పు డాగడిలో నొక బ్రతుకుపెట్టె యుండెను. దావున నోడ్ల కొనితాళపుచెవి తగిలింపబడియుండెను, అది యామంద సముదే కావచ్చునని నేను పరీక్షించి చూడ నాతలంపు నిక్కువ మయ్యెను. అని యజీజుద్దీనువని గులాము చెప్పెను. నేనంత చక్కగ నాలోచించి యాఖండితశిరమును భద్రముగ నాదుస్తులనడుమ నుంచి యధారీతి బీగమువైచి పరులకు మాపై ననుమానమొడవకుండ నేమి చేయనలయు నని గులాముతో నాలోచించితిని, వాడు యోచించి “ఇస్మాలుఖాన నగును తనతండ్రికిని వైరమని యజీజునకుఁ దెలియును, ఆ సంగతి యావీధియందు పలువురకుఁ దెలియును, ఈ నేరమిప్పుడు సుళువుగా నిస్మాలుపై దొరికిపోవునట్లు చేయుట మంచిది, అతని కోటునుదెచ్చి యందు తగిలించి దానిలో నీబీగముచెవిని పడవైపుఁడు, పోలీసుచారిద్దానిని జూచి సెక్కుముగ నిస్మాలును సంశయింపక మానరు.” అని యుపాయ మెఱింగించెను. అది నాకప్పటికి సమయోచితమై కాన్పించుటచే వానిచే నతనికోటును దెప్పించి దానిలో నాబీగపు చెవిని దాగితిని. తర్వాత గులాముచే నామందసమును మోయించు కొని వెలుపలికి వచ్చితిని. అప్పటికి రెండుగంట లై యుండును,

వే : గులామునుగూడ మీయింటికిఁ దోడ్కొనిపోతివా?

ర : లేదు, ఆ పెట్టెను నేనే మోసుకొని యింటికిఁ బోవుచు వాని కిట్లు చెప్పితిని. “రేపు సంతదినము, నీవు మధ్యాహ్నము మా యింటికి వచ్చిన నీపెట్టెను నీచేతి కిత్తును. నీవిద్దానిని గొంపోయి నీచా తుర్యముమెఱయ నెల్లయిన నితరుల కొప్పగించి నీవు తప్పించుకొని రమ్మ, గొప్పబహుమానము నిత్తును.” అని నేను స్వగృహమునకుఁ బోయితిని, గులా మింటిలోనికిఁ బోయి తలుపులు మూసికొనెను.

వే : మఱునాఁడు వాడు నీవుచెప్పినట్లు చేసెనా?

ర : మీకుఁ దెలియదా? పల్లెవాండ్రయధీనములో నాపెట్టెను పెట్టి పారివచ్చిన యల్లాభక్షి వాడే.

వే : నాఁడు మహోద్యానమందిరమున మీతోఁ నున్నకూఁడవనాఁ డెవఁడు ?

ర : వాఁడు మహాబూబ్ అను నా సేవకుఁడు.

వే : వాఁడిపు డెందున్నాఁడు ?

ర : నాకుఁ దెలియదు. మేము గుల్బర్గాకుఁ బారిపోవునపుడు వాఁడు నాకంటికిఁ గాన్పింపలేదు, ఎండేగెనో తెలియదు.

వే : మీరు గుల్బర్గాకు పారిపోయిన దెందులకు ?

రజా : మీ బాఁకినుండి తప్పించుకొనుటకు — కాని మాతంత్ర మొక్కటియు నెఱవేఱదయ్యె.

వే : రజాయాబీబీ నీయొద్ద కెట్లువచ్చెను ?

ర : నేఁ దోడ్కొనివచ్చితిని.

వే : ఇస్కాల్ ఖానును కడతేర్చి వచ్చినదా ?

ర : ఆ సుకుమార కరపల్లవము లెట్టితీక్షణాయుధంబును బట్టి యెఱుంగవు. ఆమె యెన్నఁడు నట్టిదారుణకృత్యములను నాచరించి యెఱుంగదు.

వే : ఆయింట మాకోకహస్తము దొరికినది. అది నీచే యని నిశ్చయించితిమి. ఇప్పుడు నీకుఁగూడ వామహస్తము లేదు. దీనితత్వ మేమి ?

ర : అయ్యా ! ఇంతకు వచ్చి యిఁక దాఁచుటేల ! అంతయు మీకుఁ దెలియవచ్చియే యున్నది. మీకు దొరకినహస్తము నాచే.

వే : దాని నెవరట్లు నఱికిరి ?

ర : ఇస్కాల్ ఖాను.

వే : ఏల ?

ర : గులామ్ శాహి తాజ్ దీన్ ఖానును జంపుటకు సహాయపడుటయే కాక రజియాను నాకొప్పకొంచుటకుఁగూడ మిగులపాటు పడెను. ఆమెకు నావిషయమై బహుభంగుల బోధించి నాపై మరులుగొలిపి యిస్కాల్ ఖానును ద్వేషించునట్లు చేసినాఁడు. అందుపై నాతని వంచించి రజియా నెట్లయిన దీసికొని పోవలయు నని నిశ్చయించుకొంటిని. హత్య జరిగిన నాటిరాత్రి గులాము నాకడకేతెంచి “రజియా తమ వెంట రావలయు నని యున్నది. ఈరాత్రి యామెను తోడ్కొనిరావలయు” నని చెప్పెను. అందులకు సమ్మతించి నేనారాత్రి వారియింటికే బోయితిని. గులాము సేవకుల కేదో స్మృతితప్పినట్లు త్రాగనిచ్చి నన్ను లోనికిఁ గొంపోయెను. లోపల మతెవ్వరును లేరు. ఇస్కాలు రజియాయొక్కయు, నాయొక్కయు తలంపులెఱింగి యామె ననరాని దుర్భాషలాడి కత్తితోఁ బొడువఁబోయెను. సేనాసమయమున కడ్డుపడుటచే రజియాహృదయమున దూసికొనిపోవలసిన బాకు నా చేతినికత్తిరించివైచెను. మాయురువుకి పెద్దదొమ్మియుద్ధము జరిగినది. నేనిక సహింపనేరక నాచేతచున్న ఘృతిక నతనివక్షముపైఁ బ్రయోగించితిని. వెంటనే యిస్కాలు హాహాకారములఁజేయుచు క్రిందికిదొర్లి పోయెను. నాలుగుదెబ్బలుకూడ మర్కసానములలోఁ దగులుటచే నతఁడు కిక్కురుమనకుండ విగతఃపాణుడయ్యెను. అప్పుడే నేను రజియాను, గులామును దోడ్కొని బొంబాయికిఁ బ్రయాణమైసోయితిని.

వే : మీరు మరల గుల్బర్గా కేలపోయితిరి ?

రజా : మారహస్యములన్నియుఁ గొంతవఱకు ప్రతినుండను వానికిఁదెలిసియుండెను. గులామారాత్రి వానికిఁగూడ మత్తునిచ్చి తెలివి లేకుండఁ జేసియుండెను. తర్వాత మేమూయిలువిడిచి పోవునపుడు వానిని విడిచిపోయిన మాగుట్టు బయల్పడునని జంకి వానినికూడ

బొంబాయికిఁ గొంపోనిశ్చయించి విగతస్పృహతోఁ బడియున్న ప్రత
నునికూడ నొకబండిలో వైచుకొని స్టేషనునకు వెళ్ళితిమి. వివపురిస్టేషను
ను జేరుసరికి వాఁడు తెలివొంది లేచెను. వాఁడు మామోసమును
గ్రహించెనుకాబోలు. అయినను మాతో సమయానుకూలముగనే
మాటలాడి తర్వాత నేదోయొకమిష కల్పించుని దిగిపోయినవాఁ
డట్లే పాటిపోయెను. వాఁడు నీయూరికే వచ్చి మీకు మావృత్తాంత
మును వెల్లడించునేమో యనుభీతిచే మేమిప్పుడు దోంద్ స్టేషనువద్ద
రైలుమార్చి బొంబాయికి మారుగ గుల్బర్గాకు వెడలిపోయితిమి.

వే : నీకూతురుదిలారా మిపు డెందున్నది? పరమశాస్త్రపుండ
వయ్య నీవు నీకుమార్తె నజీజున కిచ్చి వివాహము చేయఁ బ్రయత్నిం
చితివట యెందుకు ?

రజా : నేరమంతయు నిస్కాలుపైఁ బడుటచే మేమింక నెన్నటి
కిని హంతకులుగ సంశయింపఁబడమని ధైర్యమొంది, యంతలోపలనే
యజీజు నల్లుని గావించుకొన్నచో నొకవేళ నేను దైవవశమున బట్టువ
డినను నన్నతఁ డభిమానముచే నుద్ధరింపవచ్చుననియు, నేది యెట్లు
న్నను మాదిలారామ వివాహితమై సుఖించుచుండుననియుఁ దలంచి
యాయత్నమును జరిపితిని. కాని మానవసంకల్పములన్నియు నెఱ
వేఱుచో నికఁ దుఃఖమునకుఁ దావెందున్నది? నగుఁడుసంకల్పిం
చును. భగవంతుఁడు వికల్పించును. నాయాశయ మీడేరలేదు. నా
వృత్తాంత మిపుడు జగద్వీతమైనది. మాదిలారాము నెవరిక పెండ్లి
యాడుదురు? నాయత్తిజనకునిఁ గల్గినదగుటచే నాబిడ్డయు నికఁ దీర
నిసంకటములపాలుఁగావలసియున్నది.

వే : అవును. తలిదండ్రులతప్పులు పిల్లలకుఁ దగులకుండునా? వి
నువంటి కరాళదానవుని మానవుఁడని తలంపవచ్చునా.

రజా : అయ్యా ! ఆ మాటలచే నివుడు ఫలమేమి ! నామృగ త్వమును నానోటినుండియే చెప్పచుంటినికదా. ఇక నీయంత్యకాలమున, నీపశ్చాత్తాపానలకీలలకుఁ దోడు నీవాక్కిలలచే నన్నేల నొవ్వ నాడెదవు !

వే : నాటిరాత్రి బాంబును బుట్టలో నుంచి ఫలకరండ మని, వందలాలుపేరుతో నాకనిపినవాడవు నీవేనా !

రజా : సందేహ మేమి.

వే : అట్లేల చేసితివి ?

రజా : నిన్నుఁ గడముట్టింపవలయు నని, కాని నాకర్మమిట్లుండ నీవేల చత్తువు ! నావంటివారి సింకెందటిని రూపుమాపువఱకు నుండువో ! నీకు జయమును దీర్ఘాయువును, నాకపజయంబును క్షీణాయువును భగవంతుడు కలిగించెను.

వే : నీవు చెప్పిన దంతయు నాలకించి చూడ నీరెండుహత్యలును నీచేతులమీఁదనే జరిగినవనియు, రజియాబీబీ కిందఁబూతమును సంబంధము లేదనియు, గులామ్ శాహీ నీసహాయకరుడై యుండెననియు మేము నమ్మవచ్చునా !

రజా : అభ్యంతరములేదు. జరిగినదంతే. రజియా మొదట తాజద్దీఖానును వంచింది యిస్కాలుతోఁ గలసి త్వారత యిస్కాలును మోసగించి నావెంటవచ్చిన తప్పవకు మూత్రము బాధ్యురాలు. తదితరదోషములం దామి యుమాయకురాలు.

వే : గులాముమూత్రము నీతో సమానుఁడే.

రజా : మీకెట్లు తోచుచున్నది !

వే : వాడు హంతకుండు కాకున్నను హత్యలకు సహాయుఁడు,

వేణీప్రసాదు కొందఱు రక్షకభటులతో గులామున్నగదిలోని కేగెను. గులాము గ్రుడ్లుమిఱుకరించుచు రాంగల మహాశిక్ష కెదురు చూచుచుండెను. ప్రసాదరావు వానిదాపునజేరి యెన్నియో ప్రశ్న లడిగెను. వాడును దనయంత్యకాలమున నొక్కసంగతిని దాపక సర్వము నొప్పుకొని తన్ను క్షమింపవలయునని వేడుకొనుచు పొరలి పొరలి యేడ్చెను. కాని మన్నించు నధికార మెవరిది? — అతనిది కాదు. గులామ్ శాహీ రజాకుల వాఙ్మూలమునం దెట్టివ్యత్యాసమును గోచరింపలేదు. ఇప్పటికి సత్యమంతయు వెల్లడి యగుటచే వేణీప్రసాదు హృద్యార్థము తీర నిట్టూర్చి నిజావాసమున కేగెను.

ఇంకేమున్నది? సంశయము లన్నియుఁ దీరినవి. అపరాధులు తమ సర్వాపరాధములను దమనోటినుండియే యొప్పుకొనిరి. వేణీ ప్రసాదరావుచిత్త మిప్పటికి స్వస్థతనొందినది. అతడు తనకు సాయపడిన నందఱులను మిగుల నభినందించెను. కష్టతరమును, సాహసయుతంబు నగు పోలీసువృత్తియందే తుదకు తనతనయుండు విజయధ్వజమును ధరించి లొకనుతంబగుకీర్తికళ్యాణుఁ డైనందున వృద్ధుడగు గిరిధరరావు పొందినయానందము వర్ణన సాధ్యము కాదు. అబ్దుల్ రజాకే తనతండ్రిని జంపెననిగ్రహించినప్పు డజీజుద్దీనుపొందిన విస్మయక్రోధము లనంతములు. అతడు సరిపరివిధముల రజాకును నిందింపనాగెను. వేణీ ప్రసాదతనికడ కేలేంచి “అజీజ్! హంతకు లందఱు నేటికి పట్టు వడినారు. నాహృదయశల్య మూడిపోయినది. కాని నీదంతసుఖపుగాఁ బోవునది కాదని నేనెఱుఁగుదును. అబ్దుల్ రజాకు హంతకుఁడై యుండఁ డని నీవేకాక యీనగరవాసు లందఱును తలంచి యుండిరి. కాని యానృశంసుఁడు తననేరమును తానే యొప్పుకొన్నాఁడు. వాడుతన యపరాధమున కనుగుణమగుశిక్ష నొందును. ఇప్పుడు నీకొకసంగతినిఁ

జెప్పవచ్చును. రజాకు తనయ యగు దిలారామ రూపవతి యనియు సద్గుణవిధాన యనియు వినియున్నాను. ఆమెను నీకే యివ్వవలయు నని రజాకు తలంచుచుండెనుకదా. ఇప్పుడాతండ్రి యాతనూజకు లేడని నమ్ముము. అతఁడు నీకాకస్యను దత్తము చేయలేడు. కావున నేనే జనకాధికారమును వహించి కన్యాదానము చేసెదను. నీవా కన్యామణిని బచ్చిగహించి యాయనాధను సనాధనుగావింపుము. అట్టి తండ్రికి జనించినబిడ్డకదా యని శంకింపకుము. ప్రళయరాక్షసాన్వయ మునందే ప్రస్తుతిగుణాధ్యుం డగువిభీషణుఁడు జనించెను. కఠినదిత్తుఁ డగు కాలరాక్షసునికి సదయహృదయుం డగుప్రహ్లాదుఁ డుదయించెను. లోకభీకరహాలాహల ముదయించిన సుధాబ్ధియందే సుధాధార లుద్భవించినవి. ఇన్నియు మా హిందూపురాణగాథలలోనివి. నామాట వినుము. దిలారామ నీకనుకూలవతియగుభార్య” అని బోధించెను. అజీజా కొంతదూరము వాదించెను. కాని యతని బండుగులుకూడ వేణీప్రసాదుతో నేకీభవించి మాటాడుటచేతను—తాను స్వయముగ దిలారామనయవినయాదిసుగుణసంపత్తిని కన్నారఁ గాంచినవాఁడగుట చేతను వారిమాటల కియ్యకొనెను. మఱునాఁడు వేణీప్రసాదు బంధనా గారమున కేగి రజాకున కీసంతోషవార్త నెఱిగించెను. “గ్రుడ్డిలో మెల్ల” యన్నట్లు తన కొదవినమహాదుఃఖికాలమున తనకూర్మిసుత నజీజాదీను పరిణయమాడ సమ్మతించె నను నానందవార్త నాలకించి యబ్దుల్లా నిట్టూర్చి వేణీప్రసాదరావుకావించిన యుపకారంబున కతనిని వేనోళ్ళ నుతించెను. తర్వాత నబ్దుల్ రజాకు వార్తపై బొంబాయిలో నున్న యతనిబంధు వొకఁడు దిలారామను దోడ్కొని యహమదు నగరునకు వచ్చెను.

